

Hallituksen esitys eduskunnalle maakaasumarkkinalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maakaasumarkkinalaki, laki maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä, laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta, laki sähkömarkkinalain muuttamisesta sekä laki sähkö- ja eräiden polttoaineiden valmiste- ja siirtoverosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Voimassa oleva maakaasumarkkinalaki vastaavasti kumottaisiin.

Esityksen päätavoitteena on avata maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinat kilpailulle ja antaa säännökset Suomen soveltamien maakaasumarkkinadirektiivin eristyneiden markkinoiden poikkeuksien päättymisestä. Keskeisiä markkinoiden avaamiseen liittyviä muutoksia olisivat verkkoon pääsy maakaasun siirto- ja jakeluverkoissa, pääsy maakaasuverkon ulkopuolella sijaitseviin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin sekä maakaasun siirtoverkon eriyttäminen maakaasun toimittamisesta ja tuotannosta. Esityksen toisena keskeisenä tavoitteena olisi maakaasun kilpailukykyyn parantaminen maakaasun tukku- ja vähittäismyynnin sääntelyä keventämällä. Maakaasun tukku- ja vähittäismyynnin hinnoittelun erityissääntelystä luovuttaisiin suurelta osalta.

Suomen maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoita koskevien säännösten mukaisesti vuoden 2020 alusta eli siinä vaiheessa, kun putkiyhteys Suomesta Baltian maiden kaasuverkkoon arvioidaan otettavan käyttöön. Maakaasumarkkinalakiin esitetään sisällytettäväksi säännökset, joiden mukaan markkinoiden avaamiseen liittyvien unionin maakaasun sisämarkkinalainsäädännön poikkeusten soveltaminen päättyisi Suomessa. Esityksessä säädettäisiin kaikille etäluettavan mittauksen piirissä oleville asiakkaille pääsy maakaasuverkkoihin. Maakaasuverkkojen sääntelyä kevennettäisiin sisällyttämällä lakiin säännökset suljetuista jakeluverkoista ja erillisistä linjoista. Maakaasumarkkinalakiin esitetään myös säännöksiä uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun ja nesteytetyn maakaasun markkinoille pääsystä. Poikkeusten päättymisen seurauksena myös maakaasun siirtoverkkoihin pääsyä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen säännöksiä alettaisiin soveltaa Suomessa kokonaisuudessaan.

Uudessa laissa maakaasun siirtoverkonhaltijan siirtoverkko eriytettäisiin maakaasun tuotannosta ja myynnistä maakaasumarkkinadirektiivin niin sanotun tosiasiallisen eriyttämisen mallin mukaisesti. Siirtoverkonhaltijan omistuksen eriyttämistä koskevien säännösten noudattamista valvottaisiin siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevassa menettelyssä.

Maakaasumarkkinalaissa olisi säännökset kolmansien osapuolien pääsystä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsy toteutettaisiin Energiaviraston ennalta vahvistamiin julkisiin tariffeihin perustuvan järjestelmän mukaisesti. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen pääsyn ehdot vahvistettaisiin kullekin terminaalille erikseen. Esityksen mukaan pääsy koko palveluketjuun olisi nesteytetyn maakaasun toimittajien ja käyttäjien käytettävissä.

Maakaasun toimitusta koskevaa sääntelyä karsittaisiin luopumalla hinnoittelun sääntelystä maakaasun tukkumyynnissä sekä rajaamalla vähittäismyynnissä hinnoittelun sääntely koskemaan ainoastaan pienille käyttäjille ja suoraan asumiskäyttöön toimitettavaa maakaasua.

Esityksessä ehdotetaan maakaasumarkkinalakiin lisättäväksi säännökset maakaasumarkkinoiden uudeksi markkinamalliksi. Maakaasumarkkinoiden avaamista koskevat säännökset perustuisivat yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden malliin, josta voitaisiin siirtyä myös Suomen ja Baltian maiden yhteiseen maakaasumarkkina-alueeseen. Laissa säädettäisiin niin sanottuun syöttö-otto -tariffijärjestelmään perustuvista maakaasumarkkinoista, joilla siirtovelvollisuuden piirissä olevat toimijat voisivat hankkia maakaasua eri lähteistä. Lakiin lisättäisiin säännökset kansallisesta markkinapaikasta, tasapainotuspalveluista, siirtokapasiteetin jakamisesta ja maakaasukaupan edellyttämästä tiedonvaihdosta. Lakiin lisättäisiin tarkemmat säännökset myös kuluttajien oikeuksista ja kuluttajien tekemistä maakaasusopimuksista.

Esityksen mukaan sähkömarkkinalakiin ja maakaasumarkkinalakiin lisättäisiin säännökset, jotka rajoittavat sähkön ja maakaasun siirron ja jakelun maksujen korotuksen 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson aikana enintään 15 prosenttiin siirron tai jakelun verollisesta kokonaishinnasta. Korotuksen hyväksyttävää määrää arvioitaisiin tällöin pääsääntöisesti tyyppikäyttäjä- tai verkonkäyttäjärhymittäin.

Uusi maakaasumarkkinalainsäädäntö on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Siirtoverkonhaltijan eriyttämistä ja maakaasumarkkinoiden avaamista kilpailulle koskevat säännökset on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020. Sähkömarkkinalain muuttamisesta annettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	3
YLEISPERUSTELUT.....	7
1 JOHDANTO.....	7
2 NYKYTILA.....	8
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	8
Maakaasumarkkinalaki.....	8
Maakaasumarkkinoiden valvonta.....	10
Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen.....	11
Muutoksenhaku sähkö- ja maakaasumarkkinalainsäädännössä.....	13
2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö.....	13
Direktiivi maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta.....	13
Yhteisön tuomioistuimen tuomio C-439/06.....	21
Asetus maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o 1775/2005 kumoamisesta.....	21
Direktiivi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta.....	23
2.3 Eräiden ulkomaiden ratkaisuja.....	23
Ruotsi.....	23
Baltian maat.....	24
Irlanti.....	25
2.4 Nykytilan arviointi.....	26
Yleisarvio maakaasumarkkinalainsäädännön kehittämistarpeista.....	26
Nesteytetyn maakaasun ja biokaasun markkinoille pääsy.....	29
Verkkoon pääsyn järjestäminen maakaasuverkoissa.....	29
Verkkopalveluiden myyntihinnat ja -ehdot.....	30
Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen.....	30
Jakeluverkonhaltijoihin kohdistuvat velvoitteet.....	31
Pääsy nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin.....	31
Maakaasun toimitus.....	32
Maakaasusopimukset ja kuluttajansuoja.....	32
Maakaasumarkkinoiden valvonta.....	32
Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen.....	33
Muutoksenhaku sähkö- ja maakaasumarkkinalainsäädännössä.....	34
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	36
3.1 Tavoitteet.....	36
Maakaasumarkkinat.....	36
Energiamarkkinalainsäädännön kehittäminen.....	37
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	37
Maakaasumarkkinoiden kehittämisen keskeiset politiikkavaihtoehdot.....	37
Kilpailtujen markkinoiden markkinamalli.....	38
Verkkoon pääsyn järjestäminen.....	40

	Verkonhaltijoiden eriyttäminen	40
	Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot	43
	Maakaasusopimukset ja kuluttajansuoja	44
	Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen	44
3.3	Keskeiset ehdotukset.....	45
	Eristyneitä markkinoita koskevan poikkeuksen päättymisen ja maakaasumarkkinoiden avaaminen	45
	Verkkoon pääsy maakaasuverkoissa.....	45
	Verkkoon pääsy kiinteistöjen maakaasuverkoissa	46
	Maakaasun tukkumarkkinat	46
	Maakaasuverkot	48
	Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen.....	49
	Jakeluverkkojen sääntely	50
	Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot	50
	Tukku- ja vähittäismyyjien toimitusvelvollisuuden sääntelyn keventäminen	50
	Maakaasusopimukset ja kuluttajansuoja	51
	Verkkotoiminnan ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoiden valvonta ..	51
	Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen	52
	Muutoksenhaku sähkö- ja maakaasumarkkinalainsäädännössä	52
4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET	53
4.1	Taloudelliset vaikutukset	53
	Vaikutukset maakaasualan yrityksiin.....	53
	Vaikutukset sähköalan yrityksiin	55
	Ehdotusten aiheuttamien hallinnollisten kustannusten vaikutukset sähkö- ja maakaasualan yrityksiin	55
	Vaikutukset yrityksiin maakaasun ja sähkön käyttäjinä	56
	Vaikutukset kotitalouksiin	58
4.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	59
	Valtiontaloudelliset vaikutukset.....	59
	Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	60
4.3	Ympäristövaikutukset	60
4.4	Yhteiskunnalliset vaikutukset	61
	Markkinoiden avaamisen vaikutukset maakaasun hintaan	61
	Markkinoiden avaamisen vaikutukset maakaasun hankintalähteisiin.....	62
	Markkinoiden avaamisen kansantaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset työllisyyteen ..	63
5	ASIAN VALMISTELU	63
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	65
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	66
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	66
1.1	Maakaasumarkkinalaki	66
	I osa Yleiset säännökset.....	66
	1 luku Tavoite, soveltamisala ja määritelmät	66
	II osa Maakaasuverkot.....	69
	2 luku Maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuus.....	69
	3 luku Maakaasuverkon rakentaminen.....	74
	4 luku Verkonhaltijan yleiset velvollisuudet ja verkkopalveluiden hinnoittelu	75
	5 luku Siirtoverkkoa ja siirtoverkonhaltijaa koskevat säännökset.....	90

6 luku	Jakeluverkkoa ja jakeluverkonhaltijaa koskevat säännökset.....	96
III osa.	Maakaasun toimitus	99
7 luku	Maakaasun toimitus.....	99
8 luku	Maakaasun vähittäismyynti	100
9 luku	Maakaasun toimitus kiinteistön sisäisen maakaasuverkon kautta	104
IV osa	Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot ja maakaasuvarastot	104
10 luku	Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot.....	104
11 luku	Maakaasuvarastot ja putkilinjavaraostointi	106
V osa	Maakaasumarkkinoiden toimijoiden velvollisuudet	108
12 luku	Maakaasumarkkinoiden toimijoiden velvollisuudet maakaasujärjestelmässä..	108
13 luku	Toimintojen eriyttäminen	110
VI osa	Maakaasusopimukset.....	113
14 luku	Maakaasusopimuksia koskevat säännökset.....	113
VII osa	Valvonta ja seuraamukset.....	124
15 luku	Ohjaus ja valvonta	124
16 luku	Seuraamukset	125
VIII osa	Erinäiset säännökset.....	126
17 luku	Erinäiset säännökset	126
18 luku.	Voimaantulo	131
1.2	Laki maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä	134
1 luku	Yleiset säännökset.....	134
2 luku	Riippumattomuuden varmentaminen	136
3 luku	Erinäiset säännökset	140
1.3	Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta.....	142
5 luku	Energiaviraston toimilupa- ja markkinalupavalvonta	143
1.4	Sähkömarkkinalaki	147
1.5	Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta	157
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	157
2.1	Maakaasumarkkinalaki	157
2.2	Sähkömarkkinalaki	158
3	VOIMAANTULO.....	158
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	159
4.1	Elinkeinovapaus	159
4.2	Omaisuu den suoja.....	160
	Omaisuu den käyttörajoitukset.....	160
	Säätelyn taannehtivat vaikutukset	161
	Sähkö- tai maakaasuverkon lunastaminen	162
4.3	Hallinnolliset seuraamukset	162
4.4	Viranomaisen muutoksenhakuoikeus	163
4.5	Perustuslain 124 §	164
4.6	Lainsäädäntövallan siirtäminen.....	164
4.7	Säätäm isjärjestyksen arviointi.....	165
	LAKIEHDOTUKSET	166
	Maakaasumarkkinalaki	166
	maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä	202
	sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta.....	209
	sähkömarkkinalain muuttamisesta	215
	sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	219

LIITTEET	220
RINNAKKAISTEKSTIT	220
sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta.....	220
sähkömarkkinalain muuttamisesta	230
sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	237

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Maakaasumarkkinoita koskevan sisämarkkinasääntelyn tavoitteena on luoda sisämarkkinat maakaasun kauppaan. Maakaasumarkkinoita koskevat säännökset sisältyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2009/73/EY maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta, jäljempänä maakaasumarkkinadirektiivi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 715/2009 maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o 1775/2005 kumoamisesta, jäljempänä maakaasuverkkoasetus.

Suomi on voinut poiketa maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden kilpailulle avaamista koskevista säännöistä, sillä maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan eristyneitä markkinoita koskeva poikkeussäännös on sovellettavissa Suomen maakaasumarkkinoihin. Suomen on luovuttava 49 artiklan poikkeusten soveltamisesta Suomen ja Viron välisen Balticconnector -kaasuputkihankkeen ja Liettuan ja Puolan välisen kaasuyhteyden toteutuessa tai kun pääasiallisen ulkopuolisen maakaasun toimittajan markkinaosuus laskee 75 prosenttiin tai sen alle. Edellä mainitut putkihankkeet on nimetty Euroopan unionin yhteistä etua palveleviksi hankkeiksi. Euroopan komissio myönsi elokuussa Baltic Connector Oy:lle ja virolaiselle Elering AS:lle Balticconnector-hankkeeseen 187,5 miljoonan euron investointituen Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineestä. Unionin investointituki kattaa 75 prosenttia kaasuputken 250 miljoonan euron kokonaisinvestointikustannuksista. Yhtiöt tekivät kaasuputkea koskevan investointipäätöksen lokakuussa 2016. Balticconnector-kaasuputki arvioidaan otettavan käyttöön vuoden 2020 alussa. Balticconnector-kaasuputki mahdollistaa 25 prosentin markkinaosuuden ylittävän uuden maakaasun tuontilähteen Suomelle Liettuassa sijaitsevasta Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalista. Myös Liettuan ja Puolan kaasuyhteydelle on myönnetty marraskuussa 2014 Verkkojen Eurooppa -rahoitusta hankkeen suunnitteluun ja rakentamiseen yhteensä noin 306 miljoonaa euroa. Tämänhetkisen tiedon mukaan Liettuan ja Puolan välisen kaasuputken käyttöönoton arvioidaan tapahtuvan vuoden 2021 aikana.

Hallituksen esityksen keskeisenä tavoitteena on avata maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinat kilpailulle ja antaa säännökset maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan mukaisten eristyneiden markkinoiden poikkeusten päättymisestä. Keskeisiä markkinoiden avaamiseen liittyviä muutoksia ovat verkkoon pääsy maakaasun siirto- ja jakeluverkoissa, pääsy maakaasuverkon ulkopuolella sijaitseviin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin sekä maakaasun siirto-verkkotoiminnan eriyttäminen maakaasun toimittamisesta ja tuotannosta.

Hallituksen esityksen toisena keskeisenä tavoitteena on maakaasun kilpailukyvyn parantaminen maakaasun tukku- ja vähittäismyynnin sääntelyä keventämällä. Maakaasun tukku- ja vähittäismyynnin hinnoittelun erityissääntelystä luovuttaisiin suurelta osin.

Keskeiset kansalliset säännökset maakaasumarkkinoista annettaisiin uudella maakaasumarkkinalailla ja lailla maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä. Lisäksi täydennettäisiin lakia sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta.

Eräät sähkön ja maakaasun jakelijat ilmoittivat asiakkailleen talvella 2016 poikkeuksellisen suurista jakeluhintojen korotuksista. Erityisesti kahden jakeluyrityksen korotukset aiheuttivat laajan julkisen kohun ja suuren joukon valituksia kuluttajariitalautakuntaan ja kuluttajasiamielille. Mainittujen jakeluyritysten hinnankorotusten vaikutuspiirissä oli satojatuhansia asiakkaita. Kuluttaja-asiamies käynnisti hinnankorotusilmoitusten johdosta neuvottelut kahden

jakeluyrityksen kanssa. Nämä neuvottelut johtivat siihen, että kyseiset yritykset muuttivat hinnoitteluaan kuluttaja-asiamiehen hyväksymällä tavalla. Sähkö- ja maakaasuverkkojen hinnoittelua koskevia säännöksiä olisi kuitenkin aiheellista tarkentaa, koska hinnankorotukset vaikuttavat laajaan asiakasjoukkoon ja hinnankorotuksia koskevien riitojen käsitteleminen nykyainsäädännön pohjalta saattaa johtaa kuluttajaviranomaisten ja näitä riitoja käsittelevien yksittäisten tuomioistuinten tehtävien ruuhkautumiseen.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Maakaasumarkkinalaki

Yleistä

Voimassa olevalla maakaasumarkkinalailla (508/2000) ja sen nojalla annetuilla säännöksillä sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetulla lailla (590/2013) on pantu täytäntöön kolmannen maakaasumarkkinadirektiivin vaatimukset Suomessa direktiivin 49 artiklan sallimia poikkeuksia lukuun ottamatta. Maakaasumarkkinalailla valmistellaan maakaasualaa yhdyntyyviin eurooppalaisiin maakaasumarkkinoihin, vaikka Suomelta vielä puuttuukin yhteys muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kaasuverkkoihin.

Maamme maakaasun hankinta on nykyisin pääosin yhden maakaasuputkiyhteyden ja yhden maakaasun toimittajan varassa. Suomessa toimii vain yksi kaasun tukkumyyjä Gasum Oy, joka hankkii pääosan verkon kautta myymästään kaasusta Venäjältä. Suomen maakaasuverkosta ei myöskään ole suoraa putkiyhteyttä minkään unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon. Maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan 1 kohdassa oikeutetaan edellä mainitut ehdot täyttävät jäsenvaltiot lykkäämään erältä osin tilapäisesti direktiivin täytäntöönpanoa. Suomi on poikkeusmahdollisuuden vuoksi jättänyt maakaasumarkkinalainsäädännöstään pois maakaasuverkkoihin pääsyä koskevat ja siirtoverkonhaltijan eriyttämistä koskevat säännökset.

Maakaasumarkkinalain tultua voimaan vuonna 2000 on alkanut maakaasumarkkinoiden avaamiseen tähtäävä siirtymäkausi, joka jatkuisi siihen saakka, kunnes Suomen maakaasuverkosta olisi yhteys jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion yhteenliitettyyn maakaasuverkkoon tai kun maallamme olisi vähintään 25 prosentin markkinaosuutta vastaava määrä muita kaasunhankintalähteitä.

Verkkoon pääsyn järjestäminen

Maakaasualan sopeuttaminen eurooppalaisiin markkinoihin on aloitettu mahdollistamalla maakaasun jälkimarkkinakauppa vaatimukset täyttävien tukkuostajien kesken. Maakaasuverkonhaltijoille on säädetty velvollisuus myydä maakaasun siirtopalveluja maakaasun käyttäjille ja jälleenmyyjille, jotka kuluttavat tai myyvät maakaasua vähintään viisi miljoonaa kuutiometriä vuodessa ja jotka lisäksi kuuluvat etäluettavan maakaasunmittauksen piiriin. Tämä verkonhaltijoiden rajattu siirtovelvollisuus antaa vaatimukset täyttävälle asiakkaille mahdollisuuden käydä keskenään maakaasukauppaa tukkumyyjältä ostetulla maakaasulla.

Edellä kuvatun jälkimarkkinakaasua koskevan siirtovelvollisuuden lisäksi verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun siirto- ja jakelupalveluja niitä tarvitseville verkkonsa siirtokyvyn rajoissa. Siirtovelvollisuuden edellytyksenä on, että kaasun mittausta on etäluentajärjestelmän piirissä.

Maakaasun siirrossa on käytössä niin sanottu postimerkkitariffi eli samalla siirtotariffilla kaasu on käytettävissä kaikissa siirtoverkon toimituskohteissa. Siirtomaksu peritään verkosta otolta mutta ei verkkoon syötöltä. Lisäksi siirtomaksu perustuu pistehinnoitteluperiaatteelle, jonka mukaan verkonhaltijan on luotava edellytykset sille, että asiakas saa yhdellä siirtomaksulla oikeuden käyttää liittymispisteestään käsin koko maakaasuverkkoa ulkomaan yhteyksiä lukuun ottamatta.

Maakaasun tukkumarkkinat

Voimassa olevan maakaasumarkkinalain mukaan maakaasun siirtoverkonhaltijalla ei ole velvollisuutta siirtää muiden tukkumyyjien maakaasua siirtoverkossaan. Maakaasun maahan-tuonnista, siirrosta ja tukkumyynnistä Suomessa vastaa Gasum Oy. Gasum hankkii putkimaa-kaasun Venäjän maakaasuverkosta.

Nykyisessä markkinamallissa siirtoverkonhaltija tekee taseselvityksen ja käyttötapaselvityk-sen kaasun käyttäjien sopimustasolla. Selvitys voi kattaa useita toimituskohteita. Järjestelmä-vastaava siirtoverkonhaltija toimii myös siirtojärjestelmän tasevastaavana. Normaalissa käyt-tötilanteessa maakaasun myyjä vastaa asiakkaansa avoimesta toimituksesta eli tasapainottaa tämän maakaasun hankinnan ja käytön erotuksen. Vastuu avoimesta toimituksesta siirtyy siir-toverkonhaltijalle silloin, kun avoimen toimituksen maakaasun hintaa ohjataan saata-vuushäiriötilanteessa maakaasun käytön vähentämiseksi. Kauppa- ja teollisuusministeriö on antanut asetuksen maakaasukauppoja koskevasta tiedonvaihdesta ja tasehallinnasta (974/2000).

Koska siirtoverkkoa ei ole eriytetty tukkumyynnistä, nykyisessä markkinamallissa tukkumyy-jällä ja siirtoverkonhaltijalla on yhteinen energiahallintajärjestelmä, jossa kaikki tiedot ovat samanaikaisesti käytettävissä molemmilla liiketoimintasektoreilla. Kaasupörssi ja siihen liit-tyvät tiedot ovat sen sijaan erillisessä järjestelmässä. Kaasupörssin järjestelmä tällä hetkellä on suunniteltu vain jälkimarkkinakauppaa varten.

Siirtoverkko

Maakaasun siirtoverkkoa koskeva sääntely koskee ainoastaan Gasum Oy:tä, joka on tällä het-kellä ainoa maakaasun siirtoverkon omistava yritys Suomessa. Valtio on perustanut lisäksi Baltic Connector Oy:n, jonka tehtävänä on toteuttaa siirtoputkiyhteys Suomen ja Baltian siir-toverkkojen välille.

Suomen siirtoverkko on tällä hetkellä liitetty yhteen ainoastaan Venäjän maakaasuverkon kanssa. Siirtoyhteyksiä muiden EU- tai ETA-maiden siirtoverkkoihin ei ole. Maakaasun siir-toverkko kattaa Kaakkois-Suomen, Uudenmaan, Hämeen sekä Pirkanmaan.

Tuotantovaiheen maakaasuputkistot

Maakaasumarkkina-alueissa ei ole tuotantovaiheen putkistoja koskevia säännöksiä. Suomen ei tarvitse tehdä täytöntöönpanotoimenpiteitä tuotantovaiheen putkistoja koskevien säännösten osalta, koska Suomessa ei ole maakaasuesiintymät mahdollistavia geologisia olosuhteita.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot

Maakaasumarkkinadirektiivin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoa koskevan määritel-män ei ole Suomessa katsottu kattavan maakaasuverkon ulkopuolisia nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja. Talousvaliokunnan mietinnössä (TaVM 17/2013 vp) nesteytetyn maakaasun

sun käsittelylaitteistojen katsottiin olevan lain soveltamisalan ulkopuolella, jos ne eivät ole liittyneet maakaasuverkkoon.

Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt syksyllä 2014 investointitukea kolmelle nesteytetyn maakaasun terminaalihankkeelle. Ensimmäinen nesteytetyn maakaasun terminaali on valmistunut Poriin vuonna 2016. Sitä operoi Gasum-konserniin kuuluva Skangas Oy. Manga LNG Oy:n nesteytetyn maakaasun terminaali on rakenteilla Tornioon. Porin ja Tornion terminaalit toimivat maakaasun siirtoverkon ulkopuolella. Näiden terminaalien lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt joulukuussa 2014 Haminan Energia Oy:lle investointitukea nesteytetyn maakaasun terminaalien rakentamiseen Haminan öljy- ja kaasusatamaan. Tämä terminaali on tarkoitettu liittämään maakaasun jakeluverkkoon Haminassa.

Nesteytetyn maakaasun terminaalien lisäksi Gasum Oy:llä on Porvoossa maakaasun nesteytyslaitos.

Maakaasun toimitus

Maakaasun tukku- ja vähittäismyyntin hinnoittelu on säänneltyä. Maakaasumarkkinalain mukaan maakaasuverkoissa määräävässä markkina-asemassa olevan maakaasun myyjän on toimitettava maakaasua kohtuulliseen hintaan verkkoon liittyneen asiakkaan sitä pyytäessä, jos asiakkaalla ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä vaihtoehtoja maakaasun hankkimiseksi maakaasuverkon kautta.

Maakaasun vähittäismyynti ja jakelu

Maakaasun toimituksesta jakeluverkon kautta pienille maakaasun käyttäjille vastaavat paikalliset jakeluyhtiöt ja vähittäismyyjät. Suomessa on tällä hetkellä 24 jakeluverkonhaltijaa.

Maakaasumarkkinoiden valvonta

Energiavirasto valvoo maakaasumarkkinalain sekä sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Virasto toimii myös EU:n maakaasumarkkinalainsäädännön tarkoittamana kansallisena sääntelyviranomaisena. Maan rajan ylittävien siirtoputkien rakentamista valvoo työ- ja elinkeinoministeriö.

Energiavirasto tekee päätöksensä valvontaviranomaisena itsenäisesti. Asianosaiset voivat haakea muutosta sen päätöksiin riippumattomilta tuomioistuimilta.

Energiaviraston toimivalta kansallisena sääntelyviranomaisena sisältää sekä etukäteistä että jälkikäteistä toimivaltaa. Energiaviraston toimivalta on keskeisissä verkkovalvonta-asioissa etukäteistä. Energiavirasto vahvistaa yhtiökohtaisilla päätöksillä kaikille maakaasuverkonhaltijoille noudatettavaksi keskeisimpien palveluiden ehdot ja palveluiden hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottoa. Ennalta vahvistettavia ehtoja ja menetelmiä ovat 1) menetelmät verkonhaltijan verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämiseksi, 2) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot, 3) verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi sekä 4) siirtoverkonhaltijan järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palveluiden ehdot ja menetelmät palveluista perittävien maksujen määrittämiseksi. Lisäksi virasto vahvistaa yhtiökohtaisilla päätöksillä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoille ehdot, edellytykset ja tariffit, jotka koskevat oikeutta käyttää nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja. Vahvistuspäätöksen tulee perustua maakaasumarkkinalaissa sekä maakaasuverkoasetuksessa säädettyihin aineellisoikeudellisiin perusteisiin.

Siirtopalvelujen hinnoittelua koskeva vahvistuspäätös annetaan neljän vuoden pituisen valvontajakson ajaksi, jona aikana verkkohinnoittelun tulee olla kohtuullista. Yksittäisenä vuotena tästä voi olla poikkeamia. Valvontajakson päätyttyä Energiavirasto antaa päätöksen, jossa arvioidaan, onko hinnoittelu ollut säännösten mukaista. Valvontajakson päätyttyä verkonhaltijan tulee Energiaviraston päätöksen perusteella palauttaa mahdollinen ylijäämä siirtopalvelujen hintoja alentamalla asiakkaille. Merkittävässä ylitystapauksessa verkonhaltija maksaa palautettavalle määrälle korkoa koko sen valvontajakson ajalta, jonka kuluessa ylijäämä on kertynyt. Mikäli verkkotoiminnan tuotto alittaa hyväksyttävänä pidettävän tason, voi verkonhaltija kerätä alitusta vastaavan määrän korkeampina siirtopalvelumaksuina seuraavan valvontajakson kuluessa.

Varsinaisissa valvonta-asioissa Energiaviraston toimivalta on jälkikäteistä ja tapauskohtaista. Energiaviraston on velvoitettava lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä rikkonut taho korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä. Valvottavien toiminnan ohjaaminen tapahtuu tällöin yksittäistapauksissa jälkikäteen annettavien ratkaisujen kautta. Virasto voi valvontapäätöksessään tarvittaessa määrätä myös nimenomaisia korjaavia toimenpiteitä sekä määrätä palauttamaan asiakkaalle sellaisia säännösten vastaisesti perittyjä maksuja, joiden valvonta ei perustu valvontajaksoon.

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain mukaan markkinaoikeus voi Energiaviraston kirjallisesta esityksestä määrätä seuraamusmaksun elinkeinonharjoittajalle, joka rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasumarkkinalain keskeisiä velvoitteita. Näitä velvoitteita ovat muun muassa verkon kehittämisvelvollisuus, verkkoon pääsyn järjestäminen ja hinnoittelu, varastointilaitteiston, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai putkilinjavarastoinnin käyttöoikeuden järjestäminen ja näiden palvelujen hinnoittelu sekä verkonhaltijoille ja maakaasumarkkinoiden osapuolille kuuluvat keskeiset järjestelmävelvoitteet. Maakaasun varastointilaitteiston tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijana toimivalle elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasuverkoasetuksen 15 artiklan säännöksiä kolmannen osapuolen verkkoon pääsyyn liittyvistä palveluista, 17 artiklan säännöksiä kapasiteetinjakomekanismeista ja ylikuormituksen hallintamenettelyistä, 19 artiklassa säädettyjä avoimuusvaatimuksia, 20 artiklan säännöksiä tietojen säilyttämisestä, 22 artiklan säännöksiä kapasiteettioikeuksien kaupasta tai 23 artiklan nojalla annetun, suuntaviivoja koskevan komission asetuksen tai päätöksen säännöksiä.

Energiavirasto toimii lisäksi lupaviranomaisena maakaasumarkkinalaissa säädetyissä lupa-asioissa.

Kuluttaja-asiamies valvoo maakaasualan yritysten ja kuluttajien välisiä sopimusehtoja koskevien säännösten noudattamista. Sopimusehtojen soveltamista koskevat riitatapaukset käsittelee kuluttajariitalautakunta tai kärjäoikeus.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo kilpailulain (948/2011) perusteella muun muassa määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä sähkö- ja maakaasualalla.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen

Sähkömarkkinalain 24 §:n mukaan verkkopalvelujen myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Niistä saa poiketa vain erityisistä syistä. Kuluttajille suunnatut myyntiehdot on lisäksi esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, eikä niihin saa sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiselle. Verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kokonaisuute-

na arvioiden kohtuullista. Verkkopalvelujen hinnoittelussa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Siinä on kuitenkin otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus sekä kustannukset ja hyödyt, jotka aiheutuvat voimalaitoksen liittämisestä verkkoon.

Sähkömarkkinalain 93 §:n 1 momentin mukaan jakeluverkonhaltija saa muuttaa sähköverkko-sopimuksen mukaisia hintoja ja muita sopimusehtoja vain 1) sopimuksessa yksilöidyllä perusteella edellyttäen, ettei sopimuksen sisältö olennaisesti muutu, 2) jos muutos perustuu lainsäädännön muuttumiseen tai viranomaisen päätökseen, jota jakeluverkonhaltija ei ole voinut ottaa huomioon sopimusta tehtäessä tai 3) jos muutokseen on erityistä syytä olosuhteiden olennaisen muuttumisen, vanhentuneiden sopimus- tai hinnoittelujärjestelyjen uudistamisen tai energian säästämiseksi tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamisen johdosta. Jakeluverkonhaltijalla on lisäksi oikeus tehdä sopimusehtoihin vähäisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta sopimuksen keskeiseen sisältöön.

Maakaasumarkkinalain 2 luvun 8 §:n mukaan verkkopalvelujen myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Niistä saa poiketa vain erityisistä syistä. Kuluttajille suunnatut myyntiehdot on lisäksi esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla eikä niihin saa sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiselle. Verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kohtuullista. Verkkopalvelujen hinnoittelussa ja myyntiehdoissa ei saa olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajoituksia. Siinä on kuitenkin otettava huomioon maakaasujärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimukset. Maakaasumarkkinalain 4 luvun 7 §:n mukaan kuluttajia koskevien maakaasun siirtopalvelujen sopimusehtojen on oltava oikeudenmukaisia.

Kuluttajansuojalain (38/1978) 4 luvun 1 §:n mukaan laissa tarkoitetun sopimuksen ehtoa voidaan sovitella tai jättää se huomioon ottamatta, jos ehto on kuluttajan kannalta kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen. Sopimuksen ehtona pidetään myös vastikkeen määrää koskevaa sitoumusta. Kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä vallinneet olot ja, jollei 2 §:stä muuta johdu, olojen muuttuminen sekä muut seikat.

Kuluttajariitalautakunta on 1 päivänä huhtikuuta 2016 antamassaan ratkaisussa (Dnro 590/39/2016) katsonut, että siirtopalvelun hinnan kohtuullisuudesta tai kohtuuttomuudesta riippumatta hinnankorotus itsessään voi olla kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla kohtuuton, jos se on esimerkiksi määrältään ennalta arvaamattoman suuri eli sellainen, mihin kuluttaja ei ole voinut sopimusta tehtäessä tai sen kuluessa varautua, taikka se poikkeaa selvästi muiden vastaavien toimijoiden hintojen muutoksista. Kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n mukaista kohtuuttomuutta arvioidaan ensisijaisesti kuluttajan näkökulmasta. Tämän vuoksi kuluttajariitalautakunta on katsonut, että yrityksen puolella olevalla syyllä, jonka vuoksi korotus on tehty, ei ole ratkaisevaa merkitystä arvioitaessa, onko korotus kohtuuton. Lautakunta on myös katsonut, että yksittäisessä sopimussuhteessa korotuksen kohtuuttomuutta tulee arvioida sekä suhteellisen että euromääräisen vaikutuksen perusteella. Kuluttajariitalautakunta on edelleen katsonut, että kohtuuttomuusarvioinnissa huomioon otettavana yleisenä seikkana voidaan pitää sitä, että kyse on välttämättömyshyödykkeestä, jota ilman kuluttaja ei käytännössä voi tulla toimeen ja sitä, että kuluttajalla ei ole mahdollisuutta korotuksen sattuessa vaihtaa verkkopalvelun toimittajaa. Kuluttajariitalautakunta on katsonut, että pääsääntöisesti 15 prosenttia tai sen alittava sähkön siirtohinnan vuosittainen korotus ei ole kuluttajan kannalta kohtuuton. Lautakunnan mukaan kohtuuttomuusarvioinnissa on otettava huomioon myös korotuksen euromäärä. Lautakunta on esimerkiksi aiemmassa vedenjakelua koskevassa ratkaisukäytännössään (Dnrot 966/39/2005 ja 3137/39/2006) katsonut, että vaikka korotus on ollut

suhteellisesti suuri, se ei ole johtanut kohtuuttomuuteen, kun korotuksen euromäärä ei ole ollut merkittävä. Lautakunnan mukaan myöskään sähkönsiirtopalvelun osalta yli 15 prosentin vuosittaista korotusta ei voida välttämättä pitää kohtuuttomana, jos korotuksen euromäärä ei ole samalla merkittävä. Tämän vuoksi lautakunta on katsonut, että korotusta, joka nostaa sähkönsiirron kustannuksia 150 euroa tai vähemmän vuodessa, ei pääsääntöisesti voida pitää kuluttajan kannalta kohtuuttomana. Lautakunta on kuitenkin todennut, että kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n mukainen kohtuuttomuusarviointi on aina tehtävä tapauskohtaisesti. Lautakunnan mukaan tällöin pääsäännöistä voidaan poiketa, jos yksittäistapauksessa poikkeukselliset olosuhteet antavat siihen aihetta.

Muutoksenhaku sähkö- ja maakaasumarkkinalainsäädännössä

Energiaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinalainsäädännön nojalla tekemiin päätöksiin haetaan muutosta markkinaoikeudelta ja lupa-asioissa pääsääntöisesti alueelliselta hallinto-oikeudelta. Eräiden markkinaoikeuteen liittyvien lupa-asioiden osalta muutoksenhaku on osoitettu markkinaoikeuteen. Molempien muutoksenhakuteiden osalta korkein hallinto-oikeus toimii ylimpänä muutoksenhakuasteena. Muutoksenhaussa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ei sovelleta muutoksenhakulupamenettelyä.

Energiavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen, jolla tämä on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä.

Työ- ja elinkeinoministeriön maakaasumarkkinalain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö

Direktiivi maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta

Yleistä

Kolmannen maakaasumarkkinadirektiivin tavoitteena on vahvistaa yhteiset säännöt maakaasun siirrolle, jakelulle, toimitukselle ja varastoinnille. Siinä annetaan säännöt, jotka koskevat maakaasualan järjestämistä ja toimintaa, markkinoille pääsyä sekä maakaasun siirrossa, jakelussa, toimituksessa, varastoinnissa ja verkkojen käytössä sovellettavia lupien myöntämisperusteita ja menettelyjä. Direktiivissä annettuja maakaasua koskevia sääntöjä sovelletaan myös biokaasuun ja biomassasta peräisin olevaan kaasuun edellyttäen, että näitä kaasuja voidaan teknisesti ja turvallisesti syöttää maakaasuverkkoon ja siirtää kyseisessä verkossa.

Lupamenettelyt

Artiklassa 4 säädetään maakaasun käsittelylaitteistojen rakentamiseen tai käyttöön vaadittavista luvista. Artiklan mukaan jäsenvaltiot tai niiden nimeämät toimivaltaiset viranomaiset myöntävät artiklassa tarkoitetut luvat laitosten, putkistojen ja niihin liittyvien laitteiden rakentamiseen ja käyttöön alueellaan.

Jos jäsenvaltiossa on käytössä lupajärjestelmä, jäsenvaltioiden on vahvistettava puolueettomat ja syrjimättömät lupien myöntämisperusteet. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että luvan epäämisen syyt ovat puolueettomia ja syrjimättömiä ja että ne ilmoitetaan hakijalle. Jä-

senvaltioiden on otettava käyttöön menettely, jonka avulla hakijat voivat hakea muutosta kielteiseen päätökseen.

Artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat kieltäytyä myöntämästä uutta lupaa jakeluputkistojen rakentamiseen ja käyttöön uusilla kaasuntoimitusalueilla tai verkon toiminnan tehostamiseksi tietyllä alueella, jos nykyinen tai rakennettavaksi ehdotettu kapasiteetti ei ole täysimääräisesti käytössä.

Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen

Maakaasumarkkinadirektiiviin sisältyy siirtoverkonhaltijan omistuksen eriyttämistä koskeva säännöstö. Maakaasumarkkinadirektiivin tavoitteena siirtoverkkotoiminnan omistuksen eriyttämiselle on, että maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavat yritykset eivät käyttäisi määräysvaltaa siirtoverkoissa tai äänivaltaa siirtoverkkojen toimitelmissä eivätkä asettaisi jäseniä siirtoverkonhaltijan toimitelmiin. Maakaasumarkkinadirektiivi antaa jäsenvaltioille kolme päävaihtoehtoa siirtoverkkojen eriyttämisen täytäntöönpanoon: tosiasiallinen eriyttäminen (TSO-malli), itsenäinen järjestelmävalvonta (ISO-malli) ja itsenäinen siirtoverkonhaltija (ITO-malli).

Eriyttämissäännöstöön liittyvä keskeinen periaate on, että siirtoverkonhaltijaan kohdistuva sääntely tiukenee sen myötä, mitä vähäisemmän riippumattomuuden maakaasun tuotannosta ja toimituksesta antavan eriyttämismallin mukaan siirtoverkonhaltija toimii. Tosiasiallisesti eriytettyyn siirtoverkonhaltijaan kohdistuu perustason sääntely ja viranomaisvalvonta. ISO-mallin mukaiseen siirtoverkonhaltijaan ja sen omistajiin kohdistuu lisäsääntelyä ja valvontaa. ITO-mallin mukainen siirtoverkonhaltija ja sen omistaja joutuvat tiukimman lisäsääntelyn ja valvonnan kohteeksi.

Komissio valvoo eriyttämissäännösten täytäntöönpanoa kaikkiin siirtoverkkoihin kohdistuvan varmennusmenettelyn kautta. Varmennuspäätöksen tekee kansallinen sääntelyviranomainen.

Artiklassa 9 säädetään siirtoverkon ja siirtoverkonhaltijan tosiasiallisesta eriyttämisestä (TSO). Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava että, a) jokainen yritys, joka omistaa siirtoverkon, toimii siirtoverkonhaltijana, b) samalla henkilöllä tai henkilöillä ei ole oikeutta i) käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden tai käyttää suoraan tai välillisesti oikeuksia siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden eikä ii) käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä tai käyttää suoraan tai välillisesti oikeuksia tuotantoa tai toimittamista harjoittavaan yritykseen nähden, c) samalla henkilöllä tai samoilla henkilöillä ei ole oikeutta nimittää siirtoverkonhaltijan tai siirtoverkon hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimitelimen jäseniä ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä tai käyttää suoraan tai välillisesti oikeuksia tuotantoa tai toimittamista harjoittavaan yritykseen nähden ja että d) sama henkilö ei voi olla yrityksen hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimitelimen jäsen sekä tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä että siirtoverkonhaltijassa tai siirtoverkossa. Kohdan tarkoittamia oikeuksia ovat a) oikeus käyttää äänivaltaa, b) oikeus nimittää hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimitelimen jäseniä, tai c) enemmistöosuuden omistaminen.

Määräysvallan, äänivallan sekä nimitysvallan rajoitukset eivät koske jäsenvaltiota tai muuta julkista elintä, jos tämä on asettanut kaksi erillistä julkista elintä vastaamaan toisaalta siirtoverkonhaltijan ja toisaalta maakaasua tuottavan ja toimittavan yrityksen asioista.

Artiklassa 13 säädetään riippumattomasta järjestelmävästaavasta (ISO). Riippumattoman järjestelmävästaavan nimeäminen on vaihtoehtoinen menettely tosiasiallisesti eriytetyn siirtoverkonhaltijan nimeämiselle. Riippumaton järjestelmävästaava harjoittaa siirtoverkkotoimintaa sellaisessa siirtoverkossa, jonka se on vuokrannut siirtoverkon omistajalta.

Artiklan 1 kohdan mukaan siirtoverkon kuulussa vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen direktiivin voimaantulohetkellä jäsenvaltiot voivat myötää poikkeuksia 9 artiklasta edellyttäen, että komissio hyväksyy nimeämisen.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi hyväksyä ja nimetä riippumattoman järjestelmävästaavan, jos a) ehdotettu järjestelmävästaava on osoittanut täyttävänsä 9 artiklan 1 kohdan b, c ja d alakohdan riippumattomuusvaatimukset, b) ehdotettu järjestelmävästaava on osoittanut, että sillä on käytössään tarvittavat taloudelliset, tekniset, fyysiset ja henkilöstövoimavarat siirtoverkonhaltijan tehtävien suorittamiseksi, c) ehdotettu järjestelmävästaava on sitoutunut noudattamaan sääntelyviranomaisen valvomaan kymmenvuotista verkonkehittämissuunnitelmaa, d) siirtoverkon omistaja on osoittanut pystyvänsä täyttämään 5 kohdan mukaiset velvollisuutensa ja e) ehdokkaana oleva verkonhaltija on osoittanut pystyvänsä täyttämään maakaasuverkkosetuksen velvoitteet.

Artiklan 4 kohdan mukaan kukin riippumaton järjestelmävästaava vastaa kolmansien osapuolten verkkoon pääsyn myöntämisestä ja hallinnoimisesta sekä siirtoverkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä sekä sen varmistamisesta, että verkko pystyy pitkällä aikavälillä täyttämään kohtuulliset siirtovaatimukset investointien suunnittelun avulla. Siirtoverkkoa kehittäessään riippumaton järjestelmävästaava on vastuussa uuden infrastruktuurin suunnittelusta, rakentamisesta ja käyttöönnotosta. Siirtoverkon omistaja ei saa olla vastuussa kolmansien osapuolten verkkoon pääsyn myöntämisestä ja hallinnoimisesta eikä investointien suunnittelusta.

Artiklan 5 kohdassa säädetään siirtoverkon omistajan velvollisuuksista, jos riippumaton järjestelmävästaava on nimetty. Tällöin siirtoverkon omistajan on a) tehtävä asiaankuuluvaa yhteistyötä riippumattoman järjestelmävästaavan kanssa ja annettava sille kaikkea asiaankuuluvaa tukea sen tehtävien suorittamisessa ja erityisesti annettava sille kaikki asiaankuuluvat tiedot, b) rahoitettava riippumattoman järjestelmävästaavan päättämät ja sääntelyviranomaisen hyväksymät investoinnit tai annettava suostumuksensa sille, että ne rahoittaa mikä tahansa asiasta kiinnostunut osapuoli, c) huolehdittava verkko-omaisuuteen liittyvien vastuiden kattamisesta lukuun ottamatta sitä osaa vastuusta, joka liittyy riippumattoman järjestelmävästaavan tehtäviin sekä d) annettava takuut, joilla helpotetaan verkon laajennusten rahoitusta.

Artiklassa 14 säädetään siirtoverkon omistajien eriyttämisestä siinä tilanteessa, että riippumaton järjestelmävästaava on nimetty. Integroituneeseen yritykseen kuuluvien siirtoverkon omistajien on oltava riippumattomia muusta siirtoverkkoon liittymättömästä toiminnasta ainakin oikeudellisen muotonsa, organisaationsa ja päätöksentekonsa osalta.

Luvussa IV säädetään riippumattomasta siirtoverkonhaltijasta. Jos siirtoverkko kuuluu direktiivin voimaantullessa vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen, jäsenvaltio voi nimetä tosiasiallisesti eriytetyn siirtoverkonhaltijan sijasta riippumattoman siirtoverkonhaltijan (ITO). Riippumaton siirtoverkonhaltija (ITO) vastaa siirtoverkonhaltijan tehtävistä ja käyttää itsenäisesti siirtoverkonhaltijalle kuuluvaa päätösvaltaa. Riippumaton siirtoverkonhaltija (ITO) omistaa siirtoverkon, ja se voi olla tuotantoa tai myyntiä harjoittavan yrityksen suorassa tai välilli-

sessä omistuksessa. Riippumattomaan siirtoverkonhaltijaan kohdistuu verkonhaltijan riippumattomuutta koskevia lisävaatimuksia muihin eriyttämismuutoksiin verrattuna.

Riippumattomalla siirtoverkonhaltijalla tulee olla oma henkilöstö eikä se saa käyttää henkilöstöä, joka on integroituneen yrityksen palveluksessa. Riippumaton siirtoverkonhaltija saa tarjota palveluita integroituneelle yritykselle vain syrjimättömin ehdoin. Sääntelyviranomaisen on hyväksyttävä nämä ehdot. Integroituneen yrityksen on annettava riippumattoman siirtoverkonhaltijan käyttöön tarvittavat varat investointeihin. Riippumattomalla siirtoverkonhaltijalla on oltava oma erillinen tuotemerkkinsä. Integroituneen yrityksen tytäryhtiöt, jotka harjoittavat tuotantoa tai toimitusta, eivät saa suoraan tai välillisesti omistaa riippumattoman siirtoverkonhaltijan osakkeita eikä se puolestaan saa omistaa tällaisten tytäryhtiöiden osakkeita ja vastaanottaa osinkotuloja näiltä. Integroitunut yritys ei saa määrittää suoraan tai välillisesti verkon päivittäistä toimintaa ja verkon hallinnointia sekä verkon kehittämissuunnitelman valmistelua. Integroitunut yritys ei saa vaatia siirtoverkonhaltijaa hankkimaan sen hyväksyntää siirtoverkonhaltijan tehtävien hoitoon liittyvissä asioissa. Siirtoverkonhaltijan ja integroituneen yrityksen väliset kaupalliset ja rahoituskelliset sopimukset on hyväksyttävä sääntelyviranomaisella.

Riippumattomalla siirtoverkonhaltijalla tulee olla valvontaelin, joka huolehtii omistajan omistuksen arvon turvaamisesta siirtoverkonhaltijassa. Valvontaelin päättää asioista, joilla voi olla merkittävä vaikutus omistajan varojen arvoon, rahoitussuunnitelmien hyväksymisestä, riippumattoman siirtoverkonhaltijan velkaantumistasesta ja osinkojen määrästä. Valvontaelin ei saa päättää päivittäisistä toiminnoista eikä investointisuunnitelman valmistelusta. Valvontaelimessä tulee olla integroituneen yrityksen edustajia ja ulkopuolisten osakkaiden edustajia sekä mahdollisia henkilöstön edustajia. Sen jäsenistä vähemmistön tulee täyttää erilliset riippumattomuusvaatimukset. Sääntelyviranomaisen voi vastustaa valvontaelimen jäsenten nimeämistä sekä kaikkien jäsenten toimikauden ennen aikaista päättämistä.

Riippumattoman siirtoverkonhaltijan henkilöstön ja hallinnon riippumattomuudelle integroituneeseen yritykseen nähden on asetettu lisävaatimuksia. Sääntelyviranomaisen voi vastustaa näiden henkilöiden nimeämistä, heidän palvelussuhteensa ehtoja sekä heidän toimikautensa ennen aikaista päättämistä.

Riippumattoman siirtoverkonhaltijan on laadittava riippumattomuuden varmistamista edistävä ohjelma. Ohjelmaa valvovalla toimihenkilöllä on velvollisuus informoida sääntelyviranomaisista muun muassa päätöksistä, jotka viivästyttävät investointeja.

Riippumattoman siirtoverkonhaltijan on laadittava kymmenvuotinen verkon kehittämissuunnitelma, joka on hyväksyttävä sääntelyviranomaisella. Jos riippumaton siirtoverkonhaltija ei toteuta tarpeellisia investointeja, sääntelyviranomaisella on velvollisuus 1) velvoittaa siirtoverkonhaltija tekemään investointi, 2) järjestää tarjouskilpailu investoinnista tai 3) velvoittaa siirtoverkonhaltija osakepääoman korotukseen ja ulkopuolisten tahojen mukaantuloon osakemerkintään.

Sääntelyviranomaisella on lisäksi oikeus osoittaa siirtoverkonhaltijan tehtävät riippumattomalle järjestelmävalvotulle (ISO), jos riippumaton siirtoverkonhaltija toistuvasti rikkoo maakaasumarkkinadirektiivin velvoitteita.

Siirtoverkonhaltijoiden nimeäminen

Artiklassa 10 säädetään siirtoverkonhaltijoiden nimeämisestä. Jäsenvaltioiden on hyväksyttävä ja nimettävä siirtoverkonhaltijoiksi yritykset, jotka omistavat siirtoverkon ja joiden kansalli-

nen sääntelyviranomaisena on yhdessä komission kanssa varmentanut noudattaneen vaatimuksia siirtoverkkojen ja siirtoverkonhaltijoiden eriyttämisestä.

Siirtoverkonhaltijoiden tehtävät

Artiklassa 13 säädetään siirtoverkonhaltijan tehtävistä. Siirtoverkon haltijan on käytettävä, ylläpidettävä ja kehitettävä taloudellisten edellytysten mukaisesti turvallisia, luotettavia ja tehokkaita siirtolaitteistoja avoimien markkinoiden turvaamiseksi ottaen ympäristö asianmukaisesti huomioon sekä varmistettava, että palveluvelvoitteiden täyttämiseen on riittävästi resursseja, oltava harjoittamatta syrjintää verkon käyttäjien tai käyttäjäryhmien välillä, varsinkaan siihen omistussuhteessa olevia yrityksiä suosivalla tavalla, toimitettava mille tahansa toiselle siirtoverkonhaltijalle riittävät tiedot sen varmistamiseksi, että maakaasun siirto ja varastointi voi tapahtua yhteenliitetyn verkon varman ja tehokkaan käytön kanssa yhteensopivalla tavalla, ja toimitettava verkon käyttäjille tarvittavat tiedot tehokkaan verkkoon pääsyn varmistamiseksi.

Kunkin siirtoverkonhaltijan on rakennettava riittävästi rajat ylittävää kapasiteettia eurooppalaisen siirtoinfrastruktuurin integroimiseksi, niin että voidaan tyydyttää kaikki taloudelliselta kannalta kohtuullinen ja teknisesti toteuttamiskelpoinen kapasiteettia koskeva kysyntä ja ottaa huomioon kaasun toimitusvarmuus.

Siirtoverkonhaltijoiden kaasun siirtoverkon tasapainottamista varten vahvistamien sääntöjen on oltava tasapuolisia, avoimia ja syrjimättömiä, ja niihin on sisällyttävä säännöt verkonkäyttäjiltä energian epätasapainosta veloittavista maksuista. Siirtoverkonhaltijoiden näiden palvelujen tarjontaan soveltamat ehdot ja edellytykset, tariffit ja säännöt mukaan luettuina, on vahvistettava syrjimättömällä ja kustannuksia vastaavalla tavalla direktiivissä asetettujen menetelmien mukaisesti, ja ne on julkaistava.

Jakeluverkonhaltijoiden nimeäminen

Artiklassa 24 säädetään jakeluverkonhaltijoiden nimeämisestä. Jäsenvaltioiden on nimettävä tai vaadittava jakeluverkon omistavia tai niistä vastuussa olevia yrityksiä nimeämään jäsenvaltioiden määrittelemäksi ajaksi tehokkuuden ja taloudellisen tasapainon huomioon ottaen yksi tai useampi jakeluverkonhaltija. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että kyseiset verkonhaltijat noudattavat direktiivissä näille asetettuja velvoitteita tehtävien, eriyttämisen ja salassapitovelvoitteiden osalta.

Jakeluverkonhaltijoiden tehtävät

Artiklassa 25 säädetään jakeluverkonhaltijoiden tehtävistä. Jakeluverkonhaltijan velvollisuutena on varmistaa verkon pitkän aikavälin valmiudet vastata kaasun jakelua koskevaan kohtuulliseen kysyntään sekä käyttää, ylläpitää ja kehittää taloudellisten edellytysten mukaisesti turvallista, luotettavaa ja tehokasta verkkoa alueellaan ottaen ympäristö ja energiatehokkuuden edistäminen asianmukaisesti huomioon. Jakeluverkonhaltija ei saa harjoittaa syrjintää verkon käyttäjien tai käyttäjäryhmien välillä eikä suosia siihen omistussuhteessa olevia yrityksiä.

Jakeluverkonhaltijan on toimitettava toisille jakeluverkonhaltijoille, siirtoverkonhaltijoille sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston ja varastointilaitteiston haltijoille tarpeelliset tiedot sen varmistamiseksi, että maakaasun siirto ja varastointi voi tapahtua yhteenliitetystä verkossa varmasti ja tehokkaasti. Jakeluverkonhaltijan on toimitettava myös verkon käyttäjille tarvittavat tiedot tehokkaan verkkoon pääsyn ja käytön takaamiseksi.

Jakeluverkonhaltija vastaa siitä, että jakeluverkon tasapainottamista varten vahvistettavat ehdot ovat tasapuolisia, avoimia ja syrjimättömiä ja että ne sisältävät säännöt verkon käyttäjiltä energian tasepoikkeamista veloittavista maksuista.

Kansallisen sääntelyviranomaisen on vahvistettava jakeluverkonhaltijan palvelujen tarjontaan soveltamat ehdot direktiivissä asetettujen menettelyiden mukaisesti.

Jakeluverkonhaltijoiden eriyttäminen

Artiklassa 26 säädetään jakeluverkonhaltijoiden eriyttämisestä. Artiklassa edellytetään, että vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen kuuluva jakeluverkonhaltija on riippumaton jakeluverkkoon liittymättömistä toiminnoista ainakin oikeudellisen muotonsa, organisaationsa ja päätöksentekonsa osalta. Säännöt eivät velvoita erottamaan jakeluverkon varojen omistajuutta vertikaalisesti integroituneesta yrityksestä.

Artikla edellyttää, etteivät jakeluverkonhaltijan hallinnosta vastaavat henkilöt saa osallistua sellaisen integroituneen maakaasualan yrityksen yritysrahoitukseen, joka vastaa suoraan tai välillisesti maakaasun tuotantoon, siirtoon tai toimittamiseen liittyvästä päivittäisestä toiminnasta. Lisäksi tulee varmistaa, että jakeluverkonhaltijan hallinnosta vastaavien henkilöiden ammatilliset edut ovat sellaiset, että nämä voivat toimia riippumattomasti.

Jakeluverkonhaltijan on laadittava sääntöjen noudattamista koskeva ohjelma, jossa esitetään toimenpiteet sen varmistamiseksi, ettei syrjintää esiinny, ja varmistettava ohjelman noudattamisen asianmukainen seuranta.

Jakeluverkonhaltijoiden on varmistettava tuotemerkkien erotettavuus siten, etteivät vertikaalisesti integroituneet jakeluverkonhaltijat etenkin viestinnässään ja tuotemerkeissään aiheuta epäselvyyttä siitä, että vertikaalisesti integroituneen yrityksen toimituksista huolehtiva liiketoimintahaara on erillinen yksikkö.

Artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat päättää, etteivät sovello artiklan vaatimuksia sellaisiin integroituneisiin maakaasualan yrityksiin, joilla on alle 100 000 verkkoon liitettyä asiakasta.

Suljetut jakeluverkot

Artiklassa 28 säädetään suljetuista jakeluverkoista. Jäsenvaltiot voivat sallia, että kansalliset sääntelyviranomaiset tai muut toimivaltaiset viranomaiset luokittelevat suljetuksi jakeluverkoksi verkon, jossa jaetaan maakaasua maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella tai yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella ja jossa ei toimiteta kaasua kotitalousasiakkaille.

Jäsenvaltiot voivat sallia, että kansalliset sääntelyviranomaiset vapauttavat suljetun jakeluverkon haltijan direktiivin vaatimuksesta, jonka mukaan tariffit tai niiden laskentamenetelmät hyväksytään 41 artiklan mukaisesti ennen niiden voimaantuloa. Jos vapautus myönnetään, sovellettavat tariffit tai niiden laskentamenetelmät on tarkistettava ja hyväksyttävä 41 artiklan mukaisesti suljetun jakeluverkon käyttäjän pyynnöstä.

Satunnainen käyttö pienessä määrässä kotitalouksia, joilla on työsuhteeseen perustuvia tai vastaavia yhteyksiä jakeluverkon omistajaan ja, jotka sijaitsevat suljetun jakeluverkon piiriin kuuluvalla alueella, ei estä vapautuksen myöntämistä.

Kirjanpidollinen eriyttäminen

Artiklassa 31 säädetään kirjanpidollisesta eriyttämisestä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että maakaasualan yritysten kirjanpito hoidetaan direktiivin vaatimusten mukaisesti. Maakaasualan yritysten on niiden omistusrakenteesta tai oikeudellisesta muodosta riippumatta laadittava tilinpäätöksensä, annettava tilinsä tarkastettaviksi ja julkaistava tilinpäätöksensä osakeyhtiöiden tilinpäätöksiä koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Yritysten, joilla ei lain mukaan ole velvoitetta julkaista tilinpäätöstään, on pidettävä pääkonttorissaan yleisön saatavilla jäljennös tilinpäätöksestään.

Syrjinnän, ristiinsubvention ja kilpailun vääristymisen välttämiseksi maakaasualan yritysten on sisäisessä kirjanpidossaan pidettävä erillistä kirjanpitoa kustakin maakaasun siirtoon, jakeluun, nesteytetyn maakaasun käsittelyyn sekä varastointiin liittyvästä toiminnosta siten kuin niitä vaadittaisiin tekemään, jos erilliset yritykset harjoittaisivat kyseisiä toimintoja. Niiden on myös laadittava tilinpäätös, joka voi olla konsolidoitu, kaasun siirtoon, jakeluun, nesteytetyn maakaasun käsittelyyn sekä varastointiin liittymättömistä muista toiminnoista. Tilin tarkastettava artiklan vaatimusten mukaisesti.

Kolmannen osapuolen pääsy maakaasuverkkoon

Artiklassa 32 säädetään kolmannen osapuolen pääsystä verkkoon. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että luodaan edellytykset kolmansien osapuolten siirto- ja jakeluverkkoihin pääsulle. Artikla edellyttää luomaan julkaistuihin tariffeihin perustuvan järjestelmän, jota voidaan soveltaa kaikkiin asiakkaisiin. Järjestelmää on sovellettava puolueettomasti ja syrjimättömästi. Sääntelyviranomaisten hyväksyvät nämä tariffit tai niiden laskentamenetelmät direktiivin vaatimusten mukaisesti ennen niiden voimaantuloa.

Artiklassa 35 säädetään verkkoon pääsyn epäämisestä. Maakaasualan yritykset voivat evätä verkkoon pääsyn kapasiteetin puutteen vuoksi tai sen vuoksi, että verkkoon pääsy estäisi niitä täyttämästä direktiivissä niille määrättyjä julkisen palvelun velvoitteita tai ota tai maksa - sopimukseen liittyvien vakavien taloudellisten tai rahoitusvaikeuksien vuoksi. Epäämisen syyt on aina perusteltava asianmukaisesti.

Jäsenvaltiot voivat toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kapasiteetin puutteen tai liittymän puuttumisen vuoksi verkkoon pääsyn epäävä maakaasualan yritys tekee tarpeelliset parannukset niiltä osin kuin se on taloudellista tai silloin kun mahdollinen asiakas on valmis maksamaan niistä.

Nesteytetyn maakaasun terminaalit

Maakaasumarkkinadirektiivi asettaa edellytykset pääsulle nesteytetyn maakaasun terminaalihin ja terminaalien käyttöoikeudelle. Maakaasuverkkoasetus puolestaan edellyttää tiettyjä palveluita, joilla terminaalien käyttöoikeudesta saadaan tehokas.

Maakaasumarkkinadirektiivin 32 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kolmansien osapuolten nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsyä varten luodaan julkaistuihin tariffeihin perustuva järjestelmä, jota voidaan soveltaa kaikkiin vaatimukset täyttäviin asiakkaisiin, maakaasun toimittajat mukaan lukien, ja jota sovelletaan puolueettomasti ja syrjimättömästi verkonkäyttäjien välillä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että sääntelyviranomainen hyväksyy nämä tariffit tai niiden laskentamenetelmät 41 artiklan mukaisesti ennen niiden voimaantuloa ja että tariffit tai menetelmät julkaistaan ennen niiden voimaantuloa.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston on tarjottava palvelua eri asiakkaille syrjimättömästi samanlaisilla sopimusehdoilla, helpotettava verkkoon pääsyä tarjoamalla yhteenliitetyn kaasunsiihtoverkon käytön kanssa yhteensopivaa palvelua sekä julkistettava tiedot palvelujen käytöstä ja saatavuudesta. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on tehtävä yhteistyötä siirtoverkonhaltijan kanssa varmistaakseen, että sen tuottamat palvelut ovat yhteensopivat maakaasun siirtojärjestelmän kanssa.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on lisäksi varmistettava, etteivät nesteytetyn maakaasun terminaalia koskevat sopimukset johda tariffien mielivaltaiseen korottamiseen. Verkkoon pääsyyn liittyviä palveluita tarjottaessa voidaan edellyttää, että käyttäjät antavat asianmukaiset takeet luottokelpoisuudesta. Kyseiset takeet eivät saa muodostaa aiheettomia esteitä markkinoille pääsulle, ja niiden on oltava syrjimättömiä, avoimia ja oikeasuhteisia. Kapasiteetin sopimusperusteisen rajoittamisen on perustuttava teknisiin rajoituksiin.

Säätelyviranomaisen tehtävät ja toimivaltuudet

Maakaasumarkkinadirektiivi sisältää säännökset kansallisten säätelyviranomaisten yleistaivoitteista, tehtävistä ja toimivaltuuksista. Niiden lisäksi direktiivin 41 artiklassa on säännökset, jotka sisältävät kansallisten säätelyviranomaisten tehtävät ja toimivaltuudet maakaasun siirto- ja jakeluverkonhaltijoiden valvonnassa.

Artiklan 6 kohdan mukaan säätelyviranomaisella on oltava velvollisuus vahvistaa tai hyväksyä ennen voimaantuloa ainakin menetelmät, jotka koskevat liittämistä ja pääsyä kansallisiin verkkoihin, mukaan luettuna siirto- ja jakelutariffit.

Artiklan 10 kohdan mukaan säätelyviranomaisilla on oltava oikeus vaatia, että siirto- ja jakeluverkonhaltijat tarvittaessa muuttavat artiklassa tarkoitettuja ehtoja ja edellytyksiä sen varmistamiseksi, että ne ovat oikeasuhteisia ja että niitä sovelletaan syrjimättömällä tavalla.

Artiklan 11 ja 12 kohdissa on säännökset muun muassa siirto- ja jakeluverkonhaltijoista tehtyjen valitusten käsittelystä kansallisessa säätelyviranomaisessa.

Uusia ja eristyneitä markkinoita koskevat poikkeukset

Direktiivin 49 artiklassa säädetään uusia ja eristyneitä markkinoita koskevista poikkeuksista. Artiklan 1 kohdan mukaan ne jäsenvaltiot, jotka eivät ole suoraan liittyneet minkään muun jäsenvaltion yhteenliitettyyn verkkoon ja joilla on vain yksi pääasiallinen ulkopuolinen maakaasun toimittaja, voivat poiketa direktiivin 4, 9, 37 ja/tai 38 artiklan säännöksistä. Toimittajan, jonka markkinaosuus on yli 75 prosenttia, katsotaan olevan pääasiallinen toimittaja. Näiden poikkeuksien voimassaolo lakkaa ilman eri toimenpiteitä siitä hetkestä, kun vähintään yksi tässä alakohdassa tarkoitetuista edellytyksistä ei enää täyty. Poikkeuksesta on ilmoitettava komissiolle. Kohdan kolmannen alakohdan mukaan 4, 9, 37 ja/tai 38 artiklaa ei sovelleta Viroon, Latviaan ja/tai Suomeen ennen kuin jokin tahansa näistä jäsenvaltioista liittyy suoraan jonkin muun jäsenvaltion kuin Viron, Latvian, Liettuan ja Suomen yhteenliitettyyn verkkoon. Tämä alakohta ei rajoita tämän kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisten poikkeusten soveltamista. Kolmannessa alakohdassa mainittu jäsenvaltio ei siten voi vedota tämän alakohdan poikkeukseen, jos ensimmäisen alakohdan poikkeuksen edellytykset eivät täyty. Eristyneitä markkinoita koskevan poikkeuksen piiriin kuuluvat säännökset koskevat lupamenettelyä, siirtoverkkojen eriyttämistä, markkinoiden avaamista ja vastavuoroisuutta sekä erillisiä linjoja.

Yhteisön tuomioistuimen tuomio C-439/06

Yhteisön tuomioistuin on antanut vuonna 2008 ratkaisun asiassa C-439/06, jossa tuomioistuin tulkitsi toisen sähkömarkkinadirektiivin säännöksiä kolmannen osapuolen verkkoon pääsyn edellytyksistä. Tässä niin sanotussa Citiworks-tapauksessa sähkön toimittaja halusi toimittaa sähköä asiakkaalle, joka sijaitsi lentokenttäalueella. Saksan liittotasavallan lainsäädännön mukaan yksityisillä, pienillä jakeluverkoilla oli kuitenkin mahdollisuus hakea poikkeusta verkkoon pääsyn järjestämisestä. Alueella oli yksityinen, lentoaseman omistama ja operoima jakeluverkko, jolle oli myönnetty kyseinen poikkeus.

Yhteisön tuomioistuimen ratkaisun mukaan kaikki verkot, riippumatta verkon koosta ja asiakastyypeistä, joilla siirretään sähköä asiakkaille ja jotka eivät ole siirtojännite- tai suurjänniteverkkoja, kuuluvat direktiivin 20 artiklan 1 kohdan säännöksen soveltamisalaan ja ovat siten direktiivissä tarkoitettua sähkönjakeluverkkoa. Yhteisön tuomioistuimen mukaan Citiworks-tapauksessa myyjällä tulee siis olla oikeus toimittaa sähköä lentokenttäverkossa olevalle asiakkaalle.

Direktiivin 20 artiklan 1 kohtaa on yhteisön tuomioistuimen mukaan tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla tietyt energiantoimitusverkkojen haltijat vapauteen velvollisuudesta myöntää kolmansille osapuolille vapaa pääsy mainittuihin verkkoihin sillä perusteella, että nämä verkot sijaitsevat yhteenkuuluvalla yritysalueella ja palvelevat pääasiallisesti energian siirtämistä yrityksen sisällä ja siihen sidoksissa oleviin yrityksiin.

Asetus maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o 1775/2005 kumoamisesta

Maakaasuverkkoasetuksella annetaan syrjimättömät säännöt maakaasun siirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä kaasun sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, annetaan syrjimättömät säännöt nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen ja varastojen käyttöoikeuden edellytyksistä sekä helpotetaan sellaisten toimivien ja avoimien tukku-markkinoiden syntymistä, joilla kaasun toimitusvarmuuden taso on korkea, ja säädetään mekanismeista, joilla yhdenmukaistetaan verkkoon pääsyä koskevia sääntöjä rajat ylittävissä kaasun kaupassa. Tähän tavoitteeseen kuuluu yhdenmukaisten periaatteiden vahvistaminen verkkoon pääsyn, mutta ei varastojen käyttöoikeuden, tariffeille tai niiden laskennan perustana oleville menetelmille, kolmannen osapuolen verkkoon pääsyyn liittyvien palvelujen luominen sekä kapasiteetin jakamista ja ylikuormituksen hallintaa koskevat yhdenmukaiset periaatteet, avoimuusvaatimusten määrittely, tasehallintasäännöt ja tasepoikkeamamaksut sekä kapasiteettikaupan helpottaminen.

Asetuksen 30 artiklassa säädetään asetuksen soveltamisalan poikkeuksista. Sen mukaan asetusta ei sovelleta jäsenvaltioissa oleviin maakaasun siirtoverkkoihin maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan nojalla myönnettyjen poikkeusten voimassaolon aikana. Maakaasuverkkoasetusta ei sovelleta tämän vuoksi Suomessa maakaasun siirtoverkkoon direktiivin 49 artiklan mukaisen poikkeuksen voimassaoloaikana.

Asetuksen 13 artiklan mukaan siirtoverkonhaltijoiden soveltamien tariffien tai niiden laskennassa käytettävien menetelmien on oltava avoimia, niissä on otettava huomioon järjestelmän toimivuuden ja parantamisen tarve ja niiden on vastattava todellisia kustannuksia sikäli kuin nämä ovat verrattavissa tehokkaan ja rakenteeltaan vastaavan verkonhaltijan kustannuksiin ja ne ovat avoimia. Samalla on otettava mukaan sijoitetun pääoman asianmukainen tuotto. Siirtoverkonhaltijoiden soveltamissa tariffeissa tai niiden laskennassa käytettävissä menetelmissä

on tarvittaessa otettava huomioon myös sääntelyviranomaisten suorittama tariffien vertaileva arviointi. Tariffeja tai niiden laskentamenetelmiä on sovellettava syrjimättömästi. Jäsenvaltiot voivat päättää, että tariffit voidaan myös määrittää markkinaehtoisilla järjestelyillä, kuten huu- tokaupoilla, edellyttäen että sääntelyviranomainen on hyväksynyt kyseiset järjestelyt ja niistä syntyvät tulot.

Tariffien tai niiden laskennassa käytettävien menetelmien on helpotettava tehokasta kaasukauppaa ja kilpailua, vältettävä verkkokäyttäjien välinen ristiintukeminen, tarjottava investointikannustimia ja ylläpidettävä tai luotava siirtoverkkojen yhteentoimivuutta. Verkon käyttäjiltä perittävien tariffien on oltava syrjimättömiä, ja ne on määriteltävä erikseen siirtoverkon kunkin syöttö- ja ottokohdan osalta. Kansallisten sääntelyviranomaisten on hyväksyttävä syöttö- ja ottokohtia koskevat kustannusten jakomekanismit ja maksujen määrittämismenettely.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että verkkomaksuja ei lasketa sopimusvirtojen perusteella. Verkkomaksuilla ei saa rajoittaa markkinoiden likviditeettiä eikä vääristää eri siirtoverkkojen välistä rajat ylittävää kauppaa. Jos tariffijärjestelmien tai tasehallintamekanismien erot haittaavat rajat ylittävää kauppaa, siirtoverkonhaltijoiden on tiiviissä yhteistyössä asianmukaisten kansallisten viranomaisten kanssa aktiivisesti pyrittävä lähentämään tariffirakenteita ja veloituseriaa tasehallinta mukaan lukien.

Asetuksen 15 artiklassa säädetään kolmansien osapuolten nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsyyn liittyvien palvelujen luomisesta. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen on tarjottava palvelua eri asiakkaille syrjimättömästi samanlaisilla sopimusehdoilla, helpotettava verkkoon pääsyä tarjoamalla yhteenliitetyn kaasunsiirtoverkon käytön kanssa yhteensovittavaa palvelua sekä julkistettava tiedot palvelujen käytöstä ja saatavuudesta.

Asetuksen 17 artiklassa säädetään nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoille velvoite saattaa markkinaosapuolten käytettäväksi mahdollinen enimmäiskapasiteetti. Lisäksi nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on pantava täytäntöön ja julkistettava syrjimättömät ja avoimet kapasiteetinjakomekanismit helpottamaan investointeja uuteen infrastruktuuriin. Haltijan kanssa tehtäviin sopimuksiin on sisällyttävä asetuksen edellyttämät menettelyt kapasiteetin turhan varaamisen estämiseksi sopimusperusteisen ylikuormituksen tapauksissa.

Asetuksen 19 artiklassa säädetään nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan avoimuusvaatimuksesta. Avoimuusvaatimus koskee julkaisuvelvollisuutta palvelun yksityiskoh- taisista tiedoista, sovellettavista ehdoista ja teknisistä tiedoista, joita nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tosiasiallinen käyttö edellyttää. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on säännöllisesti julkaistava tietoa tarjoamastaan kapasiteetista. Lisäksi tiedot kaasun määrästä ja käytettävissä olevissa olevasta kapasiteetista terminaalissa on julkistettava. Tiedot on ajantasaistettava vähintään kerran vuorokaudessa. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteis- ton haltijan on lisäksi julkistettava riittävän yksityiskohtaista tietoa tariffien määrittämisestä, laskentamenetelmistä ja tariffien rakenteesta.

Asetuksen 22 artiklassa säädetään nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan toimen- piteistä kapasiteettioikeuksilla käytävän kaupan mahdollistamiseksi ja helpottamiseksi. Nes- teytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on kehitettävä käsittelylaitteiston käyttöoikeut- ta koskevat sopimukset ja menettelyt ensimarkkinoilla helpottaakseen kapasiteetilla käytävää jälkimarkkinakauppaa sekä tunnustettava ensisijaisten kapasiteettioikeuksien siirto, josta ver- konkäyttäjät ovat ilmoittaneet. Sopimuksista ja menettelyistä on annettava ilmoitus sääntelyvi- ranomaisille.

Direktiivi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta

Direktiivissä 2009/28/EY eli RES-direktiivissä luodaan yhteiset puitteet uusiutuvan energian edistämiseksi. Direktiivissä asetetaan sitovat kansalliset tavoitteet uusiutuvan energian osuudesta energian kokonaisloppukulutuksesta ja liikenteen polttoaineista. Direktiivi sisältää myös säännöt uusiutuvan energian pääsystä sähkö- ja maakaasuverkkoon sekä säännöt biopolttoainesten ja bionesteiden kestävyyskriteereille.

Artiklassa 16 säädetään muun muassa uusiutuvilla energianlähteillä tuotetun kaasun liittämistä maakaasuverkkoihin. Artiklassa myös määritellään liittymisehtoien julkistamisesta ja liittymismaksujen läpinäkyvyydestä ja syrjimättömyydestä.

2.3 Eräiden ulkomaiden ratkaisuja

Ruotsi

Johdanto

Ruotsin maakaasumarkkinat on avattu kilpailulle täysimääräisesti. Ainoa kaasun syöttöpiste Ruotsiin tulee Tanskasta, minkä lisäksi Göteborgiin on suunnitteilla nesteytetyn maakaasun terminaali, joka voidaan myöhemmässä vaiheessa liittää Ruotsin kaasuverkkoon. Ruotsin maantieteelliseltä kattavuudeltaan suppea maakaasuverkosto ja riittävä verkkokapasiteetti helpottavat markkinoiden toimintaa.

Markkinoiden avaamiseen liittyvät järjestelyt

Unionin maakaasumarkkinalainsäädäntöä sovelletaan Ruotsin maakaasumarkkinoihin. Ruotsissa on käytössä kolmansien osapuolten säännelty verkkoon ja infrastruktuuriin pääsy. Verkkoon pääsy sekä oikeus käyttää verkkoon liitettyjä nesteytetyn maakaasun terminaaleja ja kaasuvarastoja perustuvat julkisiin tariffeihin. Myös maakaasuverkkoasetuksen nojalla annettuja verkkosääntöjä sovelletaan Ruotsin markkinoilla.

Siirto- ja jakeluverkkojen eriyttäminen

Maakaasun siirtoverkko on eriytetty maakaasumarkkinadirektiivin vaatimusten mukaisesti ja kaasun siirtoverkonhaltijana toimii Swedegas. Maakaasulain (Naturgaslag 2005:403) mukaan siirtoverkonhaltijan eriyttäminen on toteutettava tosiasiallisen eriyttämisen mallin (TSO) vaatimusten mukaisesti. Ruotsin sääntelyviranomaisen Energimarknadsinspektionen vahvisti yksityisessä omistuksessa olevan Swedegasin riippumattomuuden vuonna 2012 tekemällään varmennuspäätöksellä. Maakaasun jakelua harjoittavien yritysten tulee olla oikeudellisesti ja toiminnallisesti eriytettyjä maakaasun tuotannosta ja myynnistä. Tarkoituksena on välttää riisubventiota. Maakaasun jakelua harjoittavat yritykset voivat kuitenkin toimia osana maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavaa konsernia. Lainsäädännössä on lisäksi kirjanpitolisen eriyttämisen vaatimus.

Nesteytetty maakaasu

Ruotsissa on tällä hetkellä kolme pienehköä nesteytetyn maakaasun terminaalia, jotka eivät ole liittyneet maakaasun siirtojärjestelmään ja jotka ovat maakaasumarkkinasääntelyn ulkopuolella. Nynäshamnin vuonna 2011 avatusta 20 000 kuutiometrin terminaalista kaasun kulje-

tus asiakkaille tapahtuu kuorma-autoja käyttäen. Lysekiliin on lokakuussa 2014 valmistunut nesteytetyn maakaasun tuontiterminaali, joka on tarkoitettu satamaa käyttäville aluksille ja teollisuudelle. Tämän lisäksi suunnitteilla on Göteborgin tuontiterminaali, joka olisi tarkoitettu lähinnä meriliikennekäyttöön. Rakentamisen toisessa vaiheessa terminaali on tarkoitus liittää Ruotsin maakaasuverkkoon toimitusvarmuutta parantamaan.

Baltian maat

Johdanto

Baltian maiden maakaasumarkkinoiden avaaminen on käynnissä yhteisin toimenpitein. Baltian maat ovat aloittaneet prosessin, jolla pyritään luomaan alueelliset maakaasumarkkinat Viroon, Latviaan ja Liettuaan. Myös Suomi on mukana kehitystyössä ja prosessi mahdollistaa Baltian ja Suomen markkinoiden yhdistymisen tulevaisuudessa.

Baltian maiden pääministerit antoivat joulukuussa 2014 julistuksen Euroopan unionin kolmannen energian sisämarkkinapaketin voimaansaattamisesta Baltian maissa selkeillä, läpinäkyvillä ja kilpailuun perustuvilla säännöillä, jotka koskevat kolmansien pääsyä maakaasuverkkoon kaikissa Baltian maissa. Päätöksen seurauksena Baltian maiden energiaministerit allekirjoittivat tammikuussa 2015 asiakirjan ”Declaration on Energy Security of Supply of the Baltic States”, jossa ministerit ilmoittivat Baltian maiden tavoitteeksi luoda alueelliset yhteinäiset maakaasumarkkinat vahvistamalla uusia toimituksia ja nesteytetyn maakaasun terminaalien, yhdysputkien, siirtoinfrastruktuurien ja varastokapasiteetin kehittämistä. Min Ministerit sopivat perustavansa alueellisen maakaasutyöryhmän valmistelevaan uudistusta. Myös Suomi kutsuttiin mukaan alueellisen työryhmän toimintaan. Joulukuussa 2016 Baltian maiden pääministerit antoivat julistuksen, jonka mukaan alueellisten kaasumarkkinoiden keskeiset elementit tulisi määritellä ja toteuttaa vuoteen 2020 mennessä.

Viro ja Liettua ovat avanneet markkinansa kilpailulle täysimääräisesti. Liettuassa maakaasun tuojia on useita ja siellä toimii Klaipedan nesteytetyn maakaasun tuontiterminaali. Myös Viroon on suunnitteilla alueellinen nesteytetyn maakaasun terminaali.

Latvian maakaasumarkkinoiden avaamiseen tähtäävä prosessi on vielä käynnissä. Latvian maakaasumarkkinat on päätetty avata huhtikuussa 2017. Latvian maakaasumarkkinoiden erityispiirteenä on kulutuksen vaihteluita tasoittamaan rakennettu Inčukalnsin maakaasuvarasto.

Markkinoiden avaamiseen liittyvät järjestelyt

Viron ja Liettuan maakaasumarkkinat on avattu kilpailulle. Molemmissa maissa on tasapainotusmarkkinat, mutta Virossa markkinoiden tasapainottaminen tehdään vahvasti ohjaavia säänneltyjä tasepoikkeamamaksuja käyttäen. Liettuan markkinoilla on markkinapaikka, jossa voidaan käydä kauppaa kaasulla. Virossa tai Latviassa ei toistaiseksi ole vastaavaa järjestäytynyttä kauppapaikkaa, mutta merkittävä osa Viron kaasun hankinnasta tapahtuu Liettuan markkinapaikan kautta. Latviassa ei ole myöskään toimivia tasapainotusmarkkinoita.

Virossa verkkoon ja infrastruktuuriin pääsy perustuu kansallisen sääntelyviranomaisen vahvistamiin menetelmiin. Liettuassa on myös käytössä kolmansien osapuolten säännelty verkkoon ja infrastruktuuriin pääsy, mutta siellä viranomainen vahvistaa tariffit. Liettuan maakaasumarkkinat pohjautuvat syöttö–otto -järjestelmälle eurooppalaisen sääntelyn vaatimusten mukaisesti. Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalista kautta tuotava maakaasu kuuluu lakisääteisen ostopalveluun piiriin. Kaikille sähkön ja kaasun tuottajille ja toimittajille on asetettu velvoite ostaa osa kaasustaan Klaipedan terminaalista. Nesteytetyn maakaasun kaasutuska-

pasiteettia käytettäessä terminaalien kustannukset peritään siirtoverkon ottotariffissa. Jos toimija haluaa käyttää kapasiteettiä viedäkseen kaasun nestemäisessä muodossa eteenpäin ilman, että se syötetään kaasuverkkoon, peritään terminaalien käytöstä erillinen tariffi.

Myös Latviassa verkkoon ja infrastruktuuriin pääsy on mahdollista ja sääntelyviranomaisen hyväksyy tariffit siirtoverkonhaltijan ehdotuksesta. Latvian sääntelyviranomaisen on vahvistanut verkkoon pääsyn ehdot ja tariffimallin myös Inčukalnsin maakaasuvärvästä varten.

Siirtoverkkojen eriyttäminen

Virossa siirtoverkon eriyttäminen maakaasun ja sähkön tuotannosta ja toimittamisesta toteutui vuoden 2015 alussa tosiasiallisen eriyttämisen mallin mukaisesti. Siirtoverkonhaltijana toimii Elering AS. Myös Liettua on valinnut tosiasiallisen eriyttämisen mallin. Uusi eriytetty yhtiö Amber Grid AB aloitti toimintansa siirtoverkonhaltijana vuonna 2013 ja tosiasiallinen eriyttäminen toteutettiin vuonna 2015 tehdyllä päätöksellä. Päätös edellyttää muutoksia omistussuhteisiin. Omistajana oleva Venäjän kaasuyhtiö Gazprom on vienyt eriyttämis päätöksen välimiesoikeuteen. Latviassa siirtoverkonhaltijan eriyttäminen on kansallisen lain mukaan toteutettava huhtikuuhun 2017 mennessä.

Irlanti

Johdanto

Irlannin maakaasumarkkinoiden koko on määrältään viiden miljardin kuutiometrin luokkaa. Maakaasumarkkinat on siten kooltaan pieni. Irlannin maakaasuverkko on yhteenliitetty Iso-Britannian maakaasun siirtoverkon kanssa. Irlannin markkinoilla on useita kaasun toimittajia ja Iso-Britannia tuo markkinoille likviditeettiä.

Irlantiin on suunnitteilla Shannonin nesteytetyn maakaasun terminaalit, jonka on tarkoitus valmistua vuoden 2017 aikana. Terminaalien rakentamisella pyritään vähentämään tuontiriippuvuutta Iso-Britanniasta ja lisäämään kaasulähteitä kansallisilla markkinoilla. Irlanti kehittää myös omaa Corrib -kaasuntuotantokenttäänsä.

Markkinoiden avaamiseen liittyvät järjestelyt

Irlannin maakaasumarkkinat on avattu kilpailulle kokonaan. Irlannissa on käytössä säännelty verkkoon ja infrastruktuuriin pääsy. Maakaasumarkkinat pohjautuvat syöttö-otto -järjestelmälle eurooppalaisen sääntelyn vaatimusten mukaisesti. Siirtokapasiteettia voidaan varata eripituisia kapasiteettituotteita käyttäen aina monen vuoden sopimuksista vuosi- ja kuukausisopimuksiin sekä päivää edeltäviin ja päivän sisäisiin sopimuksiin asti. Siirtojen hallinnan menetelmänä Irlannissa on käytössä first-come-first-serve -menetelmään perustuva kapasiteetin varausjärjestelmä, jossa ensimmäisenä kapasiteettiä varannut saa sen käyttöönsä.

Irlannin maakaasumarkkinoiden kaasu tuodaan Iso-Britanniasta. Irlannin ja Iso-Britannian markkinoiden yhdistyminen on suunnitteilla. Tasekaasu hankitaan tasekaasusopimuksin, joiden hinta on sidottu Iso-Britannian kaasihintoihin ja päälle lisätään tietty marginaali.

Siirtoverkon eriyttäminen

Irlannin aloittaessa siirtoverkonhaltijan eriyttämisen siirtoverkko oli osa Bord Gáis Éireann -konsernia. Bord Gáis Éireann oli vertikaalisesti integroitunut valtionyhtiö, joka omisti sekä maakaasun jakelu- ja siirtoverkon (Bord Gáis Networks) että maakaasun ja sähkön toimitus-

yhtiön (Bord Gáis Energy). Järjestelmävastuuseen asetettiin Gaslink, joka oli Bord Gáis Éireannin itsenäinen sataprosenttisesti omistama tytäryhtiö. Yhtiö valitsi eriyttämismallikseen itsenäisen siirtoverkonhaltijan (ITO) mallin, jossa verkkoyhtiö ja järjestelmävastaava fuusioitiin.

Komissio haastoi Irlannin kolmannen energiapaketin puutteellisesta täytäntöönpanosta siirtoverkon eriyttämisen osalta keväällä 2014. Irlanti joutui tämän seurauksena järjestelemään maakaasun siirtoverkkonsa omistuksen uudelleen. Omistusjärjestelyiden jälkeen siirtoverkonhaltijana toimii nykyisin Gas Networks Ireland -yhtiö (GNI) tosiasiallisen eriyttämisen mallin mukaisesti. GNI on osa Irlannin valtion omistamaa Ervia -konsernia, joka vastaa myös Irlannin vedenjakelusta. Konserni ei harjoita enää maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimitusta. Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen ja varmennusmenettely on saatettu päätökseen vuonna 2016.

2.4 Nykytilan arviointi

Yleisarvio maakaasumarkkinalainsäädännön kehittämistarpeista

Maakaasun käyttö on vähentynyt Suomessa voimakkaasti vuodesta 2010 lähtien. Maakaasun kulutus oli 45 terawattituntia vuonna 2010 ja 26 terawattituntia vuonna 2015. Maakaasun energiakäytön osuus oli vastaavasti 41 terawattituntia vuonna 2010 ja 23 terawattituntia vuonna 2015. Maakaasun käyttö energialähteenä muodosti 6 prosenttia Suomen energiankokonaiskulutuksesta vuonna 2015. Vuosina 2009–2015 maakaasu on menettänyt suhteellista asemansa kotimaisille polttoaineille, kuten puulle ja jätteelle sekä muille uusiutuville polttoaineille, mutta myös jossain määrin kivihillelle ja turpeelle. Matala kasvihuonekaasupäästöjen päästöoikeuksien hinta ja matala sähkön hinta ovat osaltaan vähentäneet maakaasun käyttöä yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa. Myös maakaasun kiristynyt verotus ja Suomen talouden heikko kehitys ovat vähentäneet maakaasun kysyntää. Lisäksi öljyn matala maailmanmarkkinahinta on viime vuosina hidastanut investointeja nesteytetyn maakaasun käyttökohteisiin.

Maakaasun kulutuksen viimeaikaisesta vähenemisestä huolimatta maakaasu on edelleen tärkeä polttoaine sähkön ja lämmön yhteistuotannossa sekä lämmön tuotannossa maakaasun siirtoverkon vaikutusalueella Etelä-Suomessa. Maakaasun polttoainekäytön suhteellisen merkityksen arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa, kun toimenpiteet kivihillen energiakäytön rajoittamiseksi edistyvät. Energiantuotannon lisäksi merkittävä osuus maakaasusta käytetään teollisuuden raaka-aineena esimerkiksi vedyn tuotannossa. Maakaasuinfrastruktuurilla arvioidaan jatkossa olevan merkitystä myös uusiutuvista lähteistä tuotettujen kaasujen siirrossa ja saattamisessa markkinoille.

Maakaasumarkkinat ovat Suomessa viimeiset polttoainemarkkinat, joita ei ole avattu kilpailulle. Maakaasun maahantuonti sekä tukku- ja vähittäismyynti muodostavat siirtoverkossa ja jakeluverkoissa lakiin pohjautuvan monopolin, koska verkonhaltijoilla ei ole velvollisuutta siirtää muiden osapuolten omistamaa maakaasua verkossaan. Merkittäviä vaihtoehtoisia maakaasun hankintalähteitä ei siirtovelvollisuuden puuttumisen vuoksi ole syntynyt, eikä kilpailuun perustuvia maakaasumarkkinoita ole muodostunut tavoitteiden mukaisesti maakaasumarkkinalain 15 vuoden pituisen voimassaolon aikana. Maakaasun tukkumyyjällä, vähittäismyyjillä sekä maakaasun käyttäjillä on yhdestä maakaasun hankintalähteestä ja kilpailuttamismahdollisuuden puuttumisesta johtuen riski sekä hankitun maakaasun määrästä että hinnasta. Maakaasun toimituksen hinnoittelun sääntelyn vuoksi maakaasun hinnoittelu on jäykempää kuin kilpailevien polttoaineiden. Tämän vuoksi maakaasun toimittajien on vaikea vastata energiantuotannossa muiden polttoaineiden taholta tulevaan kilpailuun. Näiden maakaasun hankintaan liittyvien riskien sekä markkinarakenteiden jäykkyyksien arvioidaan rajoittaneen maakaasun

käyttöön perustuvia investointeja Suomeen. Näin on tapahtunut siitä huolimatta, että maakaasun tukkuhinta on ollut Suomessa suuren osan aikaa kansainvälisesti varsin kilpailukykyinen ja maakaasun toimitusvarmuus on ollut hyvä.

Parlamentaarinen energia- ja ilmastokomitea on vuonna 2014 antamassaan mietinnössä ”Energia- ja ilmasto-tiekartta 2050” arvioinut, että maakaasu soveltuu moniin tarkoituksiin ja että sitä voidaan käyttää energiantuotannossa, teollisuudessa sekä tie- ja laivaliikenteen polttoaineena. Myös esimerkiksi biopolttoaineiden valmistuksessa tarvitaan maakaasusta valmistettavaa vetyä. Maakaasun avulla voidaan hillitä ilmastonmuutosta, sillä kaasun poltosta syntyvät hiilidioksidipäästöt ovat noin 40 prosenttia pienemmät kuin kivihiilellä ja noin neljänneksen pienemmät kuin liikenteen fossiilisilla polttoaineilla. Komitean mukaan maakaasun käyttöä puoltaa myös infrastruktuurin säilyttäminen, sillä kaasuverkossa voidaan jatkossa suoraan siirtää biokaasua sekä biopohjaista synteettistä maakaasua. Komitea on linjannut, että maakaasun käyttö tulee turvata siirtymäkaudella kohti vähäpäästöisempiä teknologioita. Maakaasun poltosta syntyy vähemmän kasvihuonekaasupäästöjä kuin hiilen tai öljyn poltosta. Komitean mukaan maakaasun käyttöä puoltaa sen soveltuminen moniin tarkoituksiin ja infrastruktuurin säilyttäminen biokaasun ja biopohjaisen synteettisen maakaasun siirrolle ja käytölle.

Juha Sipilän hallitus on linjannut marraskuussa 2016 antamassaan valtioneuvoston selonteossa kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 (VNS 7/2016 vp), että kaasumarkkinoiden syntyminen luo edellytyksiä kaasun käytön jatkolle niin teollisuuden raaka-aineena, energiakäytössä kuin liikenteen vaihtoehtoisena polttoaineena. Energiakäytössä kaasulla on merkitystä erityisesti siirtymäkaudella kohti hiilineutraalia energiajärjestelmää. Kaasuinfrastruktuuri mahdollistaa biokaasun ja myöhemmin synteettisen kaasun hyödyntämisen. Pidemmällä aikavälillä kaasumarkkinoita voidaan hyödyntää myös sähköjärjestelmän joustona (niin sanottu power-to-gas -ratkaisu).

Euroopan unionin maakaasumarkkinalainsäädäntö vuodelta 2009 (ns. kolmas sisämarkkinapaketti) perustuu tavoitteella rakentaa unionin alueelle maakaasun sisämarkkinat. Suomella on eristyneenä markkinana kuitenkin mahdollisuus poiketa markkinoiden avaamisesta siihen saakka, kunnes yhteys Keski-Euroopan kaasuverkkoon toteutuu tai Venäjän tuonnin markkinaosuus laskee 75 prosenttiin. Eurooppa-neuvosto hyväksyi vuonna 2011 päätelmät, joissa asetettiin tavoitteeksi liittää eristyksissä olevat energiasaarekkeet eurooppalaiseen kaasuverkkoon vuoteen 2015 mennessä. Lisäksi Eurooppa-neuvosto hyväksyi vuonna 2014 päätelmät, joiden mukaan toteutetaan kaasualan kriittiset yhteistä etua koskevat hankkeet, kuten Suomen ja Baltian maiden energiaturvallisuutta parantavat keskeiset infrastruktuuri-hankkeet, jotta energiantoimittajien ja toimitusreittien monipuolistaminen ja markkinoiden toimivuus voitaisiin varmistaa.

Euroopan unionin energiapolitiikkaa kehitetään nykyisin energiaunioni -otsikon alla. Euroopan komissio antoi tiedonannon energiaunionista helmikuussa 2015. Komissio linjasi siinä tulleita toimia unionin toimivaltaan kuuluvissa energia-asioissa. Niitä ovat toimitusvarmuus, sisämarkkinat, energiatehokkuus, vähähiilisyys sekä tutkimus ja kehittäminen. Tiedonannon keskiössä olivat sähkön ja kaasun sisämarkkinat sekä energiaturvallisuus. Energiaunionin tärkeimmäksi toimeksi komissio linjasi unionin nykyisen energialainsäädännön, erityisesti kolmannen energian sisämarkkinapakettin, toimeenpanon.

Suomen ja Baltian maiden kaasuinfrastruktuurit nimettiin vuonna 2013 voimaan tullessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 347/2013 Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista ja päätöksen N:o 1364/2006/EY kumoamisesta sekä asetuksen (EY) N:o 713/2009, (EY) N:o 714/2009 ja (EY) N:o 715/2009 muuttamisesta, jäljempänä energiainfrastruktuuriasetus, yhdeksi ensisijaisista kaasukäytävistä, joihin sovelletaan asetuk-

sen mukaisia menettelyitä. Komissio nimesi syksyllä 2013 sekä Suomen ja Viron välisen Balticconnector -kaasuputken että Liettuan ja Puolan välisen GIPL-kaasuputken asetuksessa säädetyille yhteistä etua palvelevien hankkeiden listalle. Tämä mahdollisti unionin rahoitustuen myöntämisen näille hankkeille Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineestä.

Liettuan ja Puolan kaasuyhteydelle myönnettiin Verkkojen Eurooppa -rahoitusta marraskuussa 2014 suunnitteluun sekä rakentamiseen yhteensä noin 306 miljoonaa euroa. Komissio ja hankkeen osapuolet allekirjoittivat lokakuussa 2015 sopimuksen Liettuan ja Puolan välisen putken tuesta.

Euroopan komissio myönsi elokuussa 2016 Baltic Connector Oy:lle ja Elering AS:lle Suomen ja Viron maakaasuverkot yhdistävään Balticconnector-hankkeeseen 187,5 miljoonan euron investointituen Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineestä. Unionin investointituki kattaa 75 prosenttia kaasuputken 250 miljoonan euron rakentamiskustannuksista. Komissio on myöntänyt vuonna 2015 lisäksi 5,4 miljoonan euron Verkkojen Eurooppa -rahoitustuen hankkeen suunnittelukustannuksiin. Baltic Connector Oy ja Elering AS tekivät lokakuussa 2016 lopullisen investointipäätöksen Balticconnector-yhdysputken rakentamisesta.

Siirtoyhteyksien kehittämistä koskevien edellä kuvattujen suunnitelmien toteutuminen merkitsee eristyneitä markkinoita koskevan poikkeuksen purkautumista Suomen osalta.

Tällä hetkellä kaikki Suomeen putkiverkon kautta toimitettava maakaasu tuodaan Venäjän putkiyhteyden kautta. Venäjän puolella toimii ainoastaan yksi yritys, joka toimittaa maakaasua Suomeen. Tällainen markkina katsotaan maakaasumarkkinadirektiivissä eristyneeksi markkinaksi. Jäsenvaltio voi tällaisessa tapauksessa soveltaa eräitä poikkeuksia direktiivin säännöksiin. Eristyneitä markkinoita koskevan poikkeuksen piiriin kuuluvat säännökset koskevat lupamenettelyä, siirtoverkkojen eriyttämistä, markkinoiden avaamista ja vastavuoroisuutta sekä erillisiä linjoja. Suomi voi halutessaan purkaa maakaasumarkkinadirektiivin markkinoiden avaamiseen ja siirtoverkon eriyttämiseen liittyvät poikkeuksensa omaehtoisesti tai jatkaa niiden soveltamista riittävän suuren vaihtoehtoisen maakaasun hankintalähteen toteutumiseen saakka. Direktiivin mahdollistamat poikkeukset päättyvät ilman erillisiä toimenpiteitä, kun Balticconnectoria sekä Puolan ja Liettuan välistä GIPL-putkea koskevat hankkeet toteutuvat. Tämän arvioidaan hankesuunnitelmien mukaan tapahtuvan vuoden 2021 loppuun mennessä. Poikkeukset päättyvät ilman erillisiä toimenpiteitä myös siinä tapauksessa, että pääasiallisen ulkopuolisen toimittajan markkinaosuus laskee 75 prosenttiin tai sen alle. Balticconnector-kaasuputki mahdollistaa 25 prosentin markkinaosuuden ylittävän uuden maakaasun tuontilähteen Suomelle Liettuaassa sijaitsevasta Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalista. Näiden syiden vuoksi lainsäädännön tasolla tulisi varautua tilanteeseen, jossa edellytykset direktiivin mukaiseen poikkeukseen päättyvät. Suomi voi myös edistää aktiivisesti maakaasumarkkinoidensa avaamista ja luopua poikkeusten soveltamisesta omalla päätöksellään.

Varautuminen poikkeuksesta luopumiseen edellyttää, että maakaasumarkkinalakiin sisällytetään vaihtoehtoisten maakaasun hankintalähteiden edellytyksiä ja siirtoyhteyksien kehittämistä nykyistä paremmin edistävät säännökset. Direktiivin poikkeusedellytysten päättyessä myös Suomessa kaikista asiakkaista tulee vaatimukset täyttäviä asiakkaita, jotka voivat kilpailuttaa maakaasun ostonsa. Suomen on tällöin otettava käyttöön 32 artiklan tarkoittama säänneltyyn verkkoon pääsyyn perustuva järjestelmä, joka ulottuu kaikkiin asiakkaisiin.

Baltian alueellisten maakaasumarkkinoiden perustamiseen tähtäävä työ tulee todennäköisesti lopulta johtamaan Viron, Latvian ja Liettuan yhteisen maakaasumarkkinoiden perustamiseen. Suomi joutuu määrittelemään kantansa siihen, miten Suomen maakaasumarkkinat liittyvät näihin markkinoihin, kun Balticconnector -yhdysputki otetaan käyttöön.

Nesteytetyn maakaasun ja biokaasun markkinoille pääsy

Nesteytetyn maakaasun maailmanmarkkinoilla on viime vuosina tapahtunut voimakas muutos maakaasun tarjonnassa. Muutoksen seurauksena nesteytetystä maakaasusta on tullut Euroopassa vaihtoehto venäläiselle putkikaasulle. Myös biokaasun syöttö maakaasuverkkoon on alkanut ja sen odotetaan lisääntyvän tulevaisuudessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt syksyllä 2014 kolmelle nesteytetyn maakaasun terminaalihankkeelle investointitukea. Tuen avulla ainakin Manga LNG Oy ja Skangas Oy rakentavat Tornioon ja Poriin terminaalit, joiden kautta saadaan laivaliikenteen ja suomalaisen teollisuuden käyttöön pääosin polttoöljyjä ja nestekaasuja korvaavaa energiaa. Porin terminaalili on otettu käyttöön vuonna 2016 ja Tornion terminaalili on rakenteilla. Nämä terminaalit eivät ole yhteydessä maakaasuverkkoon.

Näiden lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt joulukuussa 2014 Haminan Energia Oy:lle investointitukea nesteytetyn maakaasun terminaalin rakentamiseen Haminan öljy- ja kaasusatamaan. Haminaan suunniteltu terminaalili palvelisi sekä laiva- että maaliikennettä. Terminaalili on tarkoitus liittää maakaasun jakeluverkkoon Haminassa. Haminan terminaalista ei ole toistaiseksi tehty lopullista investointipäätöstä. Haminan Energian terminaalin kautta syötettävän maakaasun määrä jää niin pieneksi, ettei se yksinään riitä johtamaan poikkeuksen päättymiseen.

Haminan Energia Oy:n nesteytetyn maakaasun terminaalin kautta tuotavalle maakaasulle olisi kuitenkin välttämätöntä säätää pääsy maakaasuverkkoon, vaikka markkinoiden avaamista koskevasta poikkeuksesta ei kokonaan luovuttaisikaan vielä laitoksen käyttöönoton yhteydessä. Maakaasuverkkoon on liitetty ja liitetään myös biokaasulaitoksia. Direktiivin mukaisesti Suomen on varmistettava, että tarvittavat laatuvaatimukset huomioon ottaen kaasuverkkoon voidaan syrjimättömästi päästää biokaasua ja biomassasta peräisin olevaa kaasua tai muun tyyppistä kaasua, jos niiden päästäminen verkkoon on pysyvästi asiaa koskevien teknisten sääntöjen ja turvallisuusvaatimusten mukaista. Maakaasuverkkoon liitettävien nesteytetyn maakaasun terminaalien sekä biokaasulaitosten kautta verkkoon syötettävän nesteytetyn maakaasun ja vastaavasti biokaasun markkinoille pääsy edellyttääkin verkkoon pääsyn järjestämistä niille siitä riippumatta, onko perusteita jatkaa siirtovelvollisuutta koskevan poikkeuksen soveltamista venäläisen putkikaasun osalta.

Verkkoon pääsyn järjestäminen maakaasuverkoissa

Maakaasumarkkinoiden avautuessa kolmansien osapuolien pääsy verkkoon on mahdollistettava kaikille asiakkaille. Tällä hetkellä maakaasun toimitusta ei kuitenkaan ole Suomessa avattu kokonaisuudessaan kilpailulle. Verkonhaltijoilla on ainoastaan rajattu siirtovelvollisuus (kolmansien osapuolien pääsy verkkoon), joka koskee uusiutuvista energialähteistä tuotettua kaasua sekä ns. jälkimarkkinakaasua. Uusiutuvista energialähteistä tuotettua kaasua koskeva siirtovelvollisuus koskee kaikkia asiakkaita, jotka ovat etäluentajärjestelmän piirissä. Jälkimarkkinakaasun siirtovelvollisuus koskee ainoastaan niitä asiakkaita, jotka ovat maakaasun loppukäyttäjiä tai vähittäismyyjiä ja jotka haluavat ostaa tai myydä Suomesta alun perin tukkumyyjältä omaan käyttöönsä tai jälleenmyyntiin jakeluverkkonsa kautta hankkimaansa maakaasua. Siirtovelvollisuus on rajoitettu jälkimarkkinoilta ostetun maakaasun toimituksen osalta käyttöpaikkoihin, joissa asiakkaat hankkivat omaa käyttöönsä tai jälleenmyyntiä varten vähintään viisi miljoonaa kuutiometriä maakaasua vuodessa ja joiden maakaasun mittaus on etäluentajärjestelmän piirissä. Gasumilla on tuontiyhteyden omistukseen perustuva tosiasiallinen monopolili venäläisen putkimaakaasun maahantuontiin ja sen myyntiin tukkuasiakkaille.

Suoriin maakaasun toimituksiin tarkoitettujen erillisten linjojen rakentamista ei rajoiteta ja verkonhaltijan tulee kohtuullista korvausta vastaan liittää verkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät erilliset linjat.

Koska maakaasumarkkinoita ei ole avattu kilpaileville maakaasun toimituksille, ei Suomessa ole myöskään kilpailuun perustuvien markkinoiden edellyttämiä kaupallisia toimintoja ja niiden edellyttämää tietoteknistä infrastruktuuria. Markkinoilta puuttuvat virtuaalisen kauppapaikan edellyttämät toiminnot, tasapainotusmarkkinat, maakaasutaseiden selvitys sekä siirtokapasiteetin jakamisen ja pullonkaulojen hallinnan menettelytavat. Kaasupörssin toiminta käsittää ainoastaan jälkimarkkinakaasuun kaupan. Täysi siirtovelvollisuus koskee uusiutuvista energialähteistä olevaa kaasua, mutta käytännössä ei ole sellaisia markkinarakenteita, jotka mahdollistaisivat biokaasun toimituksen verkosta toiseen verkkoon. Kaupankäynti on tältä osin järjestetty sertifikaattikaupan avulla. Kilpailuun perustuvien markkinoiden kehittyminen edellyttää kuitenkin siirtovelvollisuuden säätämistä.

Lähivuosina maakaasujärjestelmään saattaa tulla usean toimijan toimittamaa biokaasua ja LNG-pohjaista maakaasua Suomesta sekä Baltian maiden markkinoilta tulevaa maakaasua. Pienenkin kilpailevan kaasuntarjonnan tuleminen maakaasujärjestelmään edellyttää, että maakaasujärjestelmään luodaan kilpailuneutraalit järjestelmätoiminnot ja menettelytavat, jotka luovat edellytykset kilpailevien kaasuntoimitusten mahdollistamiseksi. Nämä seikat sekä varautuminen poikkeusten päättymiseen edellyttävät, että maakaasumarkkinalakiin sisällytetään vaihtoehtoisten maakaasun hankintalähteiden edellytyksiä ja siirtoyhteyksien kehittämistä nykyistä paremmin edistävät säännökset.

Markkinoiden osittainenkin avaaminen edellyttää, että nykyistä markkinamallia kehitetään siten, että siirtovelvollisuuden piiriin tulevasta kaasusta voidaan käydä kauppaa. Tämä edellyttää nykyisin puuttuvien välttämättömien markkinatoimintojen ja niihin kuuluvan tietojenkäsittelyinfrastruktuurin luomista.

Verkkopalveluiden myyntihinnat ja -ehdot

Verkkopalveluiden myyntihintojen ja -ehtojen sääntely perustuu Suomessa maakaasumarkkinadirektiivin 32 artiklan mukaiselle julkaistuihin tariffeihin ja ehtoihin perustuvalle järjestelmälle. Suomessa ei kuitenkaan ole toteutettu unionin sisämarkkinasääntöjen mukaista verkkoon syötön ja verkosta oton maksuille perustuvaa tariffijärjestelmää. Käytössä on yksinomaan verkosta oton maksuihin perustuva tariffijärjestelmä. Markkinoiden avaaminen edellyttää syöttö- ja ottomaksuihin perustuvaan tariffijärjestelmään siirtymistä.

Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen

Suomi soveltaa eristyneiden markkinoiden poikkeusta myös siirtoverkonhaltijan eriyttämiseen. Koska markkinoita ei ole avattu kilpailulle, on katsottu, että direktiivin mukainen siirtoverkonhaltijan eriyttäminen ei ole ollut tarpeellista, vaan aiheuttaisi lisäkustannuksia maakaasumarkkinoiden toimijoille. Direktiivin siirtoverkonhaltijan eriyttämistä koskevat säännökset on kuitenkin pantu Suomessa täytäntöön kolmansista maista tulevan määräysvaltaan johtavan omistuksen lupamenettelyn eli maakaasumarkkinadirektiivin 11 artiklan vaatimusten osalta.

Maakaasumarkkinadirektiivin tavoitteena siirtoverkkotoiminnan omistuksen eriyttämiselle on, että maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavat yritykset eivät käyttäisi määräysvaltaa siirtoverkoissa tai äänivaltaa siirtoverkkojen toimielimissä eivätkä asettaisi jäseniä siirtoverkonhaltijan toimielimiin. Koska maakaasumarkkinat rakentuvat siirtoverkkojen palvelujen muodostamalle perustalle, on direktiivin tavoitteena varmistaa, että siirtoverkot toimivat neut-

raalisti eri markkinaosapuolia kohtaan ja että siirtoverkonhaltijat kehittävät ja ylläpitävät siirtoverkkoa ja sen palveluja markkinoiden toimivuuden yleisten lähtökohtien pohjalta eivätkä verkonomistajien omien maakaasun tuotanto- ja myyntiliiketoiminnan intressien pohjalta.

Suomella on mahdollisuus jatkaa maakaasumarkkinadirektiivin siirtoverkonhaltijan eriyttämiseen liittyvän poikkeuksen soveltamista siihen saakka, kunnes poikkeusedellytykset päättyvät. Suomi voi kuitenkin myös päättää omaehtoisesti luopua eriyttämisestä koskevasta poikkeuksesta ennen tätä ajankohtaa. Siirtoverkonhaltijan eriyttämisellä markkinoiden avaamisprosessin alkuvaiheessa luotaisiin edellytykset kehittää maakaasumarkkinoiden palveluja kaikkien toimijoiden kannalta neutraalilla tavalla.

Jakeluverkonhaltijoihin kohdistuvat velvoitteet

Suomen maakaasumarkkinat ja jakeluverkonhaltijat ovat kooltaan pieniä. Maakaasumarkkinalaissa on tämän vuoksi hyödynnetty maakaasumarkkinadirektiivin 26 artiklan poikkeusmahdollisuutta jakeluverkonhaltijoiden toiminnallisen eriyttämisen osalta. Maakaasumarkkinadirektiivien jakeluverkonhaltijoiden toiminnallista eriyttämistä koskevat säännökset antavat jäsenvaltioille oikeuden poiketa näistä säännöksistä sellaisten integroituneiden yritysten osalta, joilla on alle 100 000 jakeluverkkoon liitettyä asiakasta. Suomessa on yhteensä vain noin 34 000 loppukäyttäjää. Maakaasun hankinnan voi kilpailuttaa ainoastaan rajoitetusti. Tällaisissa markkinaolosuhteissa eriyttämisvaatimuksista ei ole katsottu syntyvän hyötyä asiakkaille vaan ne olisivat lisäkustannus heille.

Voimassa oleva maakaasumarkkinasääntely sisältää myös muita säännöksiä, jolla on pyritty rajoittamaan jakeluverkonhaltijoihin kohdistuvaa sääntelyä. Maakaasumarkkinalailla jakeluverkonhaltija voidaan vapauttaa maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuudesta ja samalla joistakin maakaasumarkkinalain velvoitteista. Kun markkinat avataan ja eristyneiden markkinoiden poikkeuksista luovutaan, on verkkolupasääntely saatettava direktiivin vähimmäisvaatimusten mukaiseksi myös jakeluverkkojen velvoitteiden osalta.

Pääsy nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin

Maakaasumarkkinalaissa on säännökset nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen palveluihin pääsystä. Säännöksiä sovelletaan verkkoon liitettyihin käsittelylaitteistoihin ja niillä on pantu täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsyä koskevat vaatimukset. Maakaasumarkkinadirektiivin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoa koskevan määritelmän ei ole Suomessa katsottu kattavan maakaasuverkon ulkopuolisia nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja. Talousvaliokunnan mietinnössä (TaVM 17/2003 vp) nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen katsottiin olevan lain soveltamisalan ulkopuolella sikäli, kun ne eivät ole liittyneet maakaasuverkkoon.

Verkon ulkopuolisten nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen ottaminen maakaasumarkkinoita koskevan sääntelyn piiriin on noussut esiin komission taholta verkon ulkopuolisille laitoksille myönnettyjen valtiontukien edellytyksiä määritettäessä. Komissio on katsonut, että unionin valtiontukisääntely edellyttää maakaasumarkkinasääntelyn ulottamista myös verkon ulkopuolisiin maakaasun käsittelylaitteistoihin, jos niille myönnetään valtiontukea. Esimerkiksi tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) N:o 651/2014 48 artiklan mukaan energiainfrastruktuuriin on sovellettava täysimääräistä tariffien ja kolmannen osapuolen pääsyä koskevaa sääntelyä energian sisämarkkinalainsäädännön mukaisesti. Valtiontukisääntelyssä korostetaan erityisesti avoimen verkkoon pääsyn ja vahvistettujen tariffien tärkeyttä. Maakaasumarkkinalain soveltamisalaa on laajennettava koskemaan myös pääsyä maakaasuverkon

ulkopuolella sijaitseviin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin, jotta komission valtionavun myöntämisen edellytykseksi asettama ehto niihin kohdistuvasta maakaasumarkkinadirektiivin mukaisesta täysimääräistä sääntelystä toteutuisi.

Maakaasun toimitus

Maakaasuverkossa määräävässä markkina-asemassa olevan maakaasun myyjän on toimitettava maakaasua kohtuulliseen hintaan verkkoon liittyneen asiakkaan sitä pyytäessä, jos asiakkaalla ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä vaihtoehtoja maakaasun hankkimiseksi maakaasuverkon kautta. Vaikka maakaasun myyjällä on maakaasuverkossa tosiasiallinen monopoliasema, kilpailee maakaasu kuitenkin usein muiden vaihtoehtoisten polttoaineiden kanssa. Voimassa oleva toimitusvelvollisuussääntely vaikeuttaa maakaasun myyjien kilpailuasemaa muiden polttoaineiden myyjiin verrattuna, koska maakaasun myyjät eivät pysty huomioimaan kilpailevien polttoaineiden tarjontaa omissa hinnoissaan ja ehdoissaan. Toimitusvelvollisuuden sääntelyn keventäminen parantaisi maakaasun kilpailukykyä.

Maakaasusopimukset ja kuluttajansuoja

Maakaasumarkkinalain 4 luvussa säännellään kuluttajien asemaa maakaasun sekä siirtopalveluiden ostajina. Luvussa on kuluttajasopimuksia koskevia vähimmäismääräyksiä. Lisäksi kuluttajien tekemiin maakaasusopimuksiin sovelletaan kuluttajansuojalain kuluttajasopimusten ehtoja koskevia säännöksiä. Suomen Kaasuyhdistys ry on julkaissut yleisiksi sopimusehdoiksi tarkoitetut maakaasun liittymisehdot, toimitusehdot, verkkopalveluehdot sekä myyntiehdot. Ehtoja sovelletaan verkkopalveluihin ja vähittäismyyntiin jakeluverkoissa.

Sähkömarkkinalakiin sopimuksia koskeva sääntely tuli vuonna 1998 kuluttaja-asiamiehen vaadittua sähkömarkkinoiden avaamistilanteessa vähimmäisnormeja kuluttajasopimuksia varten. Maakaasumarkkinalain 4 luvun 6 §:ssä säädetään, että kuluttajansuojaan maakaasumarkkinoilla sovelletaan, mitä sähkömarkkinalain (588/2013) 95—99 §:ssä sekä 101 §:ssä säädetään vakiokorvauksesta liittymän kytkemisen viivästyessä, vahingonkorvauksesta viivästyksen vuoksi, virheestä, hinnanalennuksesta virheen vuoksi, vahingonkorvauksesta virheen vuoksi sekä vastuutahoista. Muutoin maakaasumarkkinalain säännökset on kirjoitettu direktiivin vähimmäisvaatimusten kautta.

Kilpailulle avattujen markkinoiden sopimuksia koskeva kuluttajia ja maakaasun pienkäyttäjiä suojaava sääntely puuttuu tällä hetkellä maakaasumarkkinalaista edellä mainittuja yleisiä määräyksiä lukuun ottamatta. Maakaasumarkkinalakiin on markkinoiden avaamisen vuoksi tarpeen lisätä maakaasusopimuksia koskevat säännökset maakaasun vähittäismyyntiä ja jakeluverkon palveluja varten. Lisäksi on tarpeen biokaasun ja nesteytetyn maakaasun lisääntyvän verkkoon syötön johdosta lisätä maakaasumarkkinalakiin vähimmäisvaatimukset maakaasun laadun määrittämiseksi.

Maakaasumarkkinoiden valvonta

Maakaasumarkkinoiden valvonnasta säädetään vuonna 2013 voimaan tulleessa laissa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta. Valvontaviranomaisena toimii Energiavirasto.

Verkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvonta on etukäteistä. Energiavirasto vahvistaa yhtiökohtaisilla päätöksillä maakaasuverkonhaltijoille sekä järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle noudatettavaksi keskeisimpien palveluiden ehdot ja palveluiden hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottoa. Verkkopalveluiden hinnoittelua tarkastellaan neljän vuoden mittaisissa valvontajaksoissa ja ennen valvontajakson alkua vahvistetaan

verkkotoiminnan tuottoa koskevat menetelmät jokaisen verkonhaltijan osalta erikseen kahdeksaksi vuodeksi kerrallaan.

Ennen valvontajaksoa vahvistetaan verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman arvostusperiaatteet, verkkotoimintaan sitoutuneelle pääomalle hyväksyttävän tuoton määrittämistapa, verkkotoiminnan tuloksen määrittämistapa sekä sen edellyttämä tuloslaskelman ja taseen oikaisu. Lisäksi vahvistetaan verkkotoiminnan tehostamiseen kannustava tavoite, laatutason ylläpitämiseen kannustava tavoite ja innovaatioihin kannustava tavoite sekä niiden määrittämistapa ja menetelmä, jolla tavoitteita sovelletaan hinnoittelussa.

Valvontajakson päätyttyä vahvistetaan valvontajakson ajalta kertynyt toteutunut tuotto sekä vahvistettujen menetelmien mukainen kohtuullinen tuotto. Mahdollinen tuoton yli- tai alijäämä otetaan huomioon seuraavalla valvontajaksolla.

Valvontajakson päätyttyä verkonhaltijan tulee Energiaviraston päätöksen perusteella palauttaa mahdollinen ylijäämä siirtopalvelujen hintoja alentamalla asiakkaille. Merkittävässä ylitystapauksessa verkonhaltija maksaa palautettavalle määrälle koron koko sen valvontajakson ajalta, jonka kuluessa tämä ylijäämä on kertynyt. Mikäli verkkotoiminnan tuotto alittaa hyväksyttävänä pidettävän tason, voi verkonhaltija kerätä alitusta vastaavan määrän korkeampina siirtopalvelumaksuina seuraavan valvontajakson kuluessa.

Maakaasumarkkinoiden kansallisena sääntelyviranomaisena toimivan Energiaviraston toimivaltuudet täyttävät maakaasun sisämarkkinadirektiivissä säädetyt vaatimukset. Maakaasumarkkinoiden valvontaa koskeva lainsäädäntö päivitetty vuonna 2013 ja se on toiminut pääosin lainsäädännölle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puutteena maakaasumarkkinoiden valvontaa koskevassa lainsäädännössä on nähty se, ettei lainsäädäntö ole mahdollistanut puutumista verkonhaltijoiden kohtuuttoman suurina pidettyihin jakelumaksujen korotuksiin.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen

Sähkö- ja maakaasuverkkojen hinnoittelun valvonta kohdistuu verkonhaltijan verkon käyttäjiltä keräämistä eri verkkopalvelumaksuista kertyvään kokonaisuuteen, johon sisältyvät myös siirto- ja jakelumaksut. Valvonta tapahtuu neljän vuoden valvontajaksoissa. Energiavirasto vahvistaa etukäteen ennen valvontajakson alkamista menetelmät, joiden mukaan verkonhaltijoiden on hinnoiteltava verkkopalvelunsa. Energiavirasto valvoo, että verkonhaltijoiden verkkohinnoittelu ei ylitä vahvistettua kohtuullista tasoa valvontajakson kuluessa. Sähkö- ja maakaasumarkkinalakien mukainen verkkohinnoittelun valvonta estää kohtuuttoman hinnoittelun sähkö- ja maakaasuverkoissa valvontajaksoihin perustuvalla tarkasteluvälillä, mutta voimassa olevan verkkosääntelyn ja -valvonnan kautta ei voida puuttua verkon käyttäjien kannalta kohtuuttomiin yksittäisiin hinnankorotuksiin.

Kuluttaja-asiakkaisiin kohdistuneita yksittäisiä sähkön ja maakaasun jakelun hinnankorotuksia on soviteltu kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n säännöksen perusteella. Kuluttaja-asiamies käynnisti talvella 2016 tehtyjen hinnankorotusilmoitusten johdosta neuvottelut yhden sähkön ja yhden maakaasun jakeluyrityksen kanssa. Nämä neuvottelut johtivat siihen, että kyseiset yritykset muuttivat hinnoitteluaan kuluttaja-asiamiehen hyväksymällä tavalla. Mainitut yritykset suostuivat rajaamaan neuvottelujen kohteena olleet hinnankorotuksensa noin 15 prosentin tasolle kuluttaja-asiakkaiden keskimääräisistä vuotuisista jakelumaksuista laskettuna. Myös kuluttajariitalautakunta on antanut kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n säännökseen perustuvia ratkaisusuosituksia, joissa on pidetty noin 15 prosentin tasoa hyväksyttävänä rajana jakelumaksujen kertakorotukselle.

Yksittäisiä kohtuuttomia sähkön ja maakaasun jakelun hinnankorotuksia on voitu sovitella kuluttajansuojalakiin perustuen. Varsinaisia tuomioistuinten ennakkoratkaisuja asiasta ei kuitenkaan toistaiseksi ole annettu. Oikeustila on tämän vuoksi kuluttaja-asiamiehen toimenpiteistä ja kuluttajariitalautakunnan suosituksista huolimatta epävarmalla pohjalla. Epäselvää on myös se, miten kuluttajansuojalakia sovellettaisiin useaan peräkkäiseen hinnankorotukseen, jotka yksittäisinä noudattaisivat lain soveltamiskäytäntöä. Ongelmallista on myös se, että jakeluverkkojen suurten asiakasmäärien vuoksi hinnankorotuksia koskevien riitojen käsitteleminen nykylainsäädännön pohjalta saattaa johtaa kuluttajaviranomaisten, Energiaviraston ja näitä riitoja käsittelevien yksittäisten tuomioistuinten tehtävien ruuhkautumiseen. Kuluttajansuojalain perusteella voidaan puuttua ainoastaan kuluttajiin kohdistuviin kohtuuttomiin hinnankorotuksiin. Kuluttajansuojalaki ei suojaa kuitenkaan verkon käyttäjinä olevia yrityksiä näissä tilanteissa. Koska kuluttajansuojalakiin perustuva hinnankorotusten kohtuuttomuuden arviointi perustuu kuluttajan näkökulmasta tehtävään tarkasteluun, ei kuluttajansuojalain mukainen sääntely tämän vuoksi ota huomioon sähkö- ja maakaasuverkkoihin kohdistuvia erityisiä sääntelytarpeita. Kuluttajansuojalain mukainen arviointi tapahtuu verollisten hintojen perusteella, jonka seurauksena verkonhaltijan toimintaan kohdistuvassa arvioinnissa voi olla mukana myös verojen korotuksia, joihin verkonhaltija ei ole voinut vaikuttaa. Näiden syiden vuoksi sähkö- ja maakaasuverkkojen hinnoittelua koskevia säännöksiä olisi aiheellista tarkentaa verkon käyttäjien näkökulmasta kohtuuttomien yksittäisten siirto- ja jakelumaksujen korotusten ehkäisemiseksi.

Muutoksenhaku sähkö- ja maakaasumarkkinalainsäädännössä

Sähkö- ja maakaasumarkkinalainsäädännön muutoksenhakusäännöksissä ei ole huomioitu hallintolainkäytössä käyttöön otettua muutoksenhakulupamenettelyä korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävissä valituksissa.

Sähkömarkkinalain sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muutoksenhakusäännökset ovat osoittautuneet eräissä tilanteissa tulkinnanvaraisiksi sen suhteen, milloin muutoksenhakuun Energiaviraston päätöksestä sovelletaan sähkömarkkinalakia ja milloin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia ja, kuuluuko muutoksenhaku markkinaoikeuden vai alueellisen hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Tulkinnanvaraisia tilanteita ovat olleet erityisesti tapaukset, joissa Energiavirasto on tehnyt ratkaisun, jossa se on pääasian osalta katsonut, ettei valvottava elinkeinonharjoittaja ole rikkonut sähkömarkkinalakia ja tehnyt lisäksi tällaiseen ratkaisuun liittyneitä erillisiä käsittelyratkaisuja. Tällaisessa tilanteessa varsinaisen pääasian osalta ei tehdä valituskelpoista päätöstä. Sen sijaan Energiavirasto on saattanut antaa valituskelpoisen päätöksen asiaan liittyvänä käsittelyratkaisuna esimerkiksi tutkimuspyynnön tekijän vaatimukseen päästä asianosaiseksi pääasiassa. Käsittelyratkaisujen osalta lakien soveltajille on ollut epäselvää, minkä lain perusteella käsittelyratkaisu tehdään ja mitä muutoksenhakusäännöstä siihen sovelletaan. Myös varsinaisten pääasiaratkaisujen osalta lakien soveltajille on eräissä tapauksissa ollut epäselvää, sovelletaanko muutoksenhakuun sähkömarkkinalain vai sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muutoksenhakusäännöstä.

Säännösten tulkinnanvaraisuuden seurauksena on aiheutunut muutoksenhakuprosesseja, joissa muutoksenhakemuksia on tehty väärin tuomioistuihin sekä tapauksia, joissa muutoksenhakutuomioistuimet ovat antaneet ristiriitaisia päätöksiä omasta toimivallastaan käsitellä muutoksenhakua Energiaviraston päätöksiin.

Erään sähkön vähittäismyyjän toimintaa koskevassa tapauksessa Energiavirasto oli kesäkuussa 2015 tehnyt pääasiaratkaisun, jossa virasto oli sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 9 §:n nojalla velvoittanut vähittäismyyjän muuttamaan toimintaansa sähkömark-

kinalain vaatimusten mukaiseksi. Virasto oli antanut valitusosoituksen markkinaoikeuteen. Valituksen käsittelyn yhteydessä Energiavirasto oli kuitenkin katsonut valitusosoituksen olevan virheellinen ja, että valitus olisi tullut ohjata markkinaoikeuden sijasta hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeus siirsi syyskuussa 2015 tekemällään päätöksellä asian Helsingin hallinto-oikeuteen, koska markkinaoikeus katsoi, ettei se ollut toimivaltainen tutkimaan valitusta (MAO Dnro 2015/504). Markkinaoikeus teki päätöksensä sähkömarkkinalain 114 §:n nojalla. Energiavirasto teki lisäksi mainittua pääasiaratkaisua koskevan uuden ratkaisun asiavirheen korjaamisena marraskuussa 2015. Sen osalta virasto antoi valitusosoituksen Helsingin hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeudessa Energiavirasto katsoi kuitenkin, että hallinto-oikeus oli väärä tuomioistuin käsittelemään valitusta alkuperäisen päätöksensä osalta ja että virasto oli itse erehdyksessä katsonut aiemmin, että sen päätökseen tuli tullut virheellinen valitusosoitus. Helsingin hallinto-oikeus poisti joulukuussa 2015 tekemällään päätöksellä Energiaviraston marraskuussa 2015 tekemän päätöksen valitusosoituksen ja siirsi molempia Energiaviraston päätöksiä koskevat valitukset markkinaoikeuden käsiteltäväksi katsoen, ettei hallinto-oikeus ole toimivaltainen tutkimaan valituksia (Hgin HaO 15/1931/3). Hallinto-oikeus perusti päätöksensä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 36 §:n 1 momentin säännökseen. Markkinaoikeus katsoi toukokuussa 2016 valitukseen antamassaan päätöksessä, että se oli toimivaltainen käsittelemään Energiaviraston päätöksistä tehdyt molemmat valitukset. Energiaviraston alkuperäistä kesäkuussa 2015 tehtyä päätöstä koskeva valitus on edelleen viireillä korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Markkinaoikeuden Energiaviraston käsiteltäväksi palauttamasta asiavirheen korjausta koskevasta, syyskuussa 2016 tehdystä uudesta päätöksestä on puolestaan valitettu markkinaoikeuteen. Valittaja on vaatinut muun muassa valituksen siirtämistä Helsingin hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Energiavirasto oli erään sähköjakeluverkon haltijan asiakkaan tekemän tutkintapyyntöön johdosta ryhtynyt vuonna 2013 selvittämään, rikkoiko jakeluverkonhaltija sähkömarkkinalain 57 §:n säännöstä. Energiavirasto antoi tutkinnan johdosta maaliskuussa 2014 päätöksen, jossa se totesi, ettei jakeluverkonhaltija ollut rikkonut asiassa sähkömarkkinalakia. Virasto katsoi, ettei asiassa tehty valituskelpoista päätöstä ja poisti asian käsittelystä. Päätöksen antamisen jälkeen tutkintapyyntöön tekijä vaati Energiavirastolta oikaisua annettuun päätökseen. Tutkintapyyntöön tekijä pyysi Energiavirastoa katsomaan hänet asianosaiseksi asiassa tai vaihtoehtoisesti valituskelpoista päätöstä asiassa. Energiavirasto jätti huhtikuussa 2014 tekemällään päätöksellä oikaisupyyntöön tutkimatta. Päätökseensä Energiavirasto liitti valitusosoituksen Helsingin hallinto-oikeuteen. Helsingin hallinto-oikeus antoi toukokuussa 2016 ratkaisun tutkintapyyntöön tekijän valitukseen (Hgin HaO 16/0614/3). Päätöksellään hallinto-oikeus ensinnäkin kumosi, poisti ja palautti Energiaviraston uudelleen käsiteltäväksi sen alkuperäisessä valvonta-asiassa maaliskuussa 2014 antaman ratkaisun. Hallinto-oikeus myös kumosi Energiaviraston huhtikuussa 2014 tekemän käsittelyratkaisun ja palautti asian Energiavirastolle uudelleen käsiteltäväksi. Energiavirasto on valittanut hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Energiamarkkinalainsäädännön muutoksenhakusäännöksiä on tarpeen selventää säännösten tulkinnanvaraisuuden vuoksi. Yhtenäisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi tulisi pääasioiden ja niihin liittyvien käsittelyratkaisujen muutoksenhaku ohjata saman muutoksenhakutuomioistuimen käsiteltäväksi.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Maakaasumarkkinat

Juha Sipilän hallitus on linjannut valtioneuvoston selonteossa kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 (VNS 7/2016 vp) kaasumarkkinoiden kehittämisestä seuraavaa: ”Suomen ja Viron välisen Balticconnector-kaasuputken rakentaminen mahdollistaa kaasumarkkinoiden avautumisen ja uudistamisen. Investoinnin valmistuessa luovutaan maakaasumarkkinadirektiivin poikkeuksesta ja avataan kaasumarkkinat kokonaan kilpailulle vuoden 2020 alusta lähtien. Uudessa maakaasumarkkina-alueella luovutaan putkikaasun hintasääntelystä ja otetaan käyttöön kaasun markkinapaikat ja sisämarkkinasäännöt. Tavoitteena on luoda Suomen ja Baltian maiden alueelliset kaasumarkkinat. Gasumin siirtoverkko eriytetään kaasun myynnistä.”

Hallituksen esityksen tavoitteena on avata kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti Suomen maakaasumarkkinat kilpailulle Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoita koskevien säännösten mukaisesti siinä vaiheessa, kun putkiyhteys Suomesta Baltian maiden kaasuverkkoon otetaan käyttöön. Ehdotuksen tavoitteena on edistää maakaasumarkkinoiden avaamisen edellyttämien investointien toteuttamista markkinatoimintoihin ja niiden edellyttämään tietojenkäsittelyinfrastruktuuriin sekä luoda edellytykset nesteytetyn maakaasun terminaalien kautta tuotavan maakaasun ja uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun markkinoille pääsulle.

Markkinoiden avaaminen mahdollistaisi maakaasun tarjonnan monipuolistumisen, kun vaihtoehtoisia lähteinä venäläiselle putkikaasulle biokaasun ja nesteytetyn maakaasun ohella olisi maakaasun hankinta Baltiasta ja Liettuan-Puolan yhdysputken valmistumisen jälkeen Keski-Euroopasta. Maakaasumarkkinoiden avaaminen kilpailulle päättäisi maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan mukaisten poikkeusten soveltamisen.

Keskeisiä markkinoiden avaamiseen liittyviä muutoksia olisivat verkkoon pääsy maakaasun siirto- ja jakeluverkoissa, pääsy maakaasuverkon ulkopuolella sijaitseviin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin sekä maakaasun siirtoverkkotoiminnan eriyttäminen maakaasun toimittamisesta ja tuotannosta.

Hallituksen esityksen toisena keskeisenä tavoitteena on maakaasun kilpailukyvyyn parantaminen maakaasun tukku- ja vähittäismyynnin sääntelyä keventämällä. Maakaasun tukku- ja vähittäismyynnin hinnoittelun erityissääntelystä luovuttaisiin suurelta osalta.

Valtionyhtiö Gasumin omistama maakaasun siirtoverkko eriytettäisiin maakaasun tuotannosta ja myynnistä maakaasumarkkinadirektiivin tosiasiallisen eriyttämisen mallin mukaisesti. Tällä varmistettaisiin, että siirtoverkonhaltija toimisi uusia markkinoille tulijoita kohtaan neutraalina markkinapaikkojen ylläpitäjänä ja että maakaasun siirtojärjestelmän ja markkinoiden kehittäminen tapahtuisi markkinoiden kokonaisedun näkökulmasta.

Keskeiset kansalliset säännökset maakaasumarkkinoista annettaisiin uudella maakaasumarkkina-alueella ja lailla maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä. Lisäksi täydennettäisiin lakia sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta.

Energiamarkkinalainsäädännön kehittäminen

Esityksen tavoitteena on antaa lisäksi säännökset, joilla ehkäistään sähkön ja maakaasun siirron ja jakelun kerralla tai lyhyen aikavälin sisällä tapahtuvien kohtuuttomien hinnankorotusten tekeminen. Säännösten on tarkoitus perustua kuluttajasuojalain 4 luvun 1 §:n viimeaikaiseen soveltamiskäytäntöön.

Energiamarkkinalainsäädännön muutoksenhakusäännöksiä selvennettäisiin ja muutoksenhakulupamenettely otettaisiin käyttöön Energiaviraston toimilupapäätöksiä koskevissa jatkovalituksissa. Energiamarkkinalainsäädännön yhtenäisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi Energiaviraston pääasiantekijöiden ja käsittelyratkaisujen muutoksenhaku ohjattaisiin saman muutoksenhakutuomioistuimen käsiteltäväksi.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Maakaasumarkkinoiden kehittämisen keskeiset politiikkavaihtoehdot

Suomen pitkäaikaisia energiapolitiittisia tavoitteita maakaasun osalta ovat hankinnan monipuolistaminen ja huoltovarmuuden parantaminen sekä kilpailun saaminen kaasun tarjontaan.

Baltic Connector Oy ja Elering AS ovat tehneet Balticconnector -kaasuputkea koskevan investointipäätöksen lokakuussa 2016. Kaasuputki arvioidaan otettavan käyttöön vuoden 2020 alussa. Balticconnectorin toteutuminen määrittää keskeisesti sen, mikä asema maakaasulla on jatkossa Suomen energiapolitiikassa ja huoltovarmuuspolitiikassa. Balticconnector -investointi merkitsee, että Suomen maakaasumarkkinoita voidaan kehittää aktiivisesti osaksi maakaasun sisämarkkinoita ja että Suomi voi hakea osana EU:n yhteenliitettyä maakaasuverkkoa lisävaihtoehtoja maakaasun hankinnan ja huoltovarmuuden järjestämiseen. Balticconnectorin toteutuminen ratkaisee myös sen, että Suomen maakaasumarkkinat voidaan avata kilpailulle kokonaisuudessaan.

Maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklassa säädetään eristyneitä markkinoita koskevista poikkeuksista. Jäsenvaltiot, jotka eivät ole suoraan liittyneet minkään muun jäsenvaltion yhteenliitettyyn verkkoon ja joilla on vain yksi pääasiallinen ulkopuolinen maakaasun toimittaja, voivat poiketa direktiivin 4, 9, 37 ja/tai 38 artiklan säännöksistä. Eristyneitä markkinoita koskevan poikkeuksen piiriin kuuluvat säännökset koskevat lupamenettelyä, siirtoverkkojen eriyttämistä, markkinoiden avaamista ja vastavuoroisuutta sekä erillisiä linjoja. Maakaasumarkkinalaissa on sovellettu eristyneitä markkinoita koskevia keskeisiä poikkeusmahdollisuuksia. Direktiivin mahdollistamat poikkeukset päättyvät ilman erillisiä toimenpiteitä, kun Balticconnectoria sekä Puolan ja Liettuan välistä GIPL-putkea koskevat hankkeet toteutuvat. Tämän arvioidaan hankesuunnitelmien mukaan tapahtuvan vuoden 2021 loppuun mennessä. Poikkeukset päättyvät ilman erillisiä toimenpiteitä myös siinä tapauksessa, että pääasiallisen ulkopuolisen toimittajan markkinaosuus laskee 75 prosenttiin tai sen alle.

Maakaasumarkkinoiden avaamisen aikataulun osalta keskeisinä politiikkavaihtoehtoina ovat valmistelun yhteydessä olleet esillä 1) markkinoiden avaaminen, kun Balticconnector -kaasuputki otetaan käyttöön, minkä arvioidaan toteutuvan vuoden 2020 alusta ja 2) markkinoiden avaaminen, kun sekä Balticconnector -kaasuputki että Liettua-Puola -yhdysputki otetaan käyttöön, minkä arvioidaan toteutuvan vuoden 2021 kuluessa. Lisäksi on periaatteessa mahdollista markkinoiden avaaminen kansalliselta pohjalta jo ennen näitä ajankohtia sen jälkeen, kun kotimaiset markkinajärjestelyt on saatu toteutettua.

Suomi voi ensinnäkin laajentaa aktiivisesti maakaasukaupan kilpailua uusiin hankintalähteisiin. Balticconnector-kaasuputki mahdollistaa 25 prosentin markkinaosuuden ylittävän uuden maakaasun tuontilähteen Suomelle Liettuassa sijaitsevasta Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalista. Markkinat voitaisiin avata Balticconnectorin käyttöönoton jälkeen vuoden 2020 alusta lukien ja siten luoda mahdollisuus hyödyntää Baltian kaasuinfrastruktuuria. Ennen tätä ajankohtaa olisi kansallisesti mahdollista laajentaa siirtovelvollisuutta toisaalta nesteytetyn maakaasun terminaalien kautta tuotuun maakaasuun, joka syötetään maakaasuverkkoon ja toisaalta laajentamalla jälkimarkkinakaupan piiriin kuuluvan kaasun siirtovelvollisuutta poistamalla maakaasun ostajaa koskeva kokoraja. Suomi voi omaehtoisesti luopua myös putkikaasun maahantuontia koskevasta siirtovelvollisuuden rajoittamisesta.

Toisena politiikkavaihtoehtona on tuotu esiin jatkaa eristyneiden markkinoiden poikkeuksen soveltamista verkkoon pääsyn järjestämisessä Liettua-Puola putkiyhteyden valmistumiseen saakka. Tämä rajaisi kuitenkin maakaasun hankinnan pelkästään maakaasuverkkojen omistajien mahdollisuuksiksi. Loppukäyttäjät eivät pääsisi tässä vaihtoehdossa hankkimaan maakaasua nykyisen maakaasun toimittajan kanssa kilpailevilta maakaasun toimittajilta. Balticconnectorin valmistettua sen siirtokapasiteetti voisi jäädä kokonaan käyttämättä siihen saakka, kunnes Liettua-Puola -yhdysputki valmistuu. Maakaasukauppa ei pääsisi kehittymään, mutta kilpailuun perustuvan maakaasukaupan edellyttämien järjestelmätoimintojen ja menettelytapojen kehittämisestä ja käyttöönotosta aiheutuvat investointikustannukset syntyisivät vasta siinä vaiheessa, kun poikkeuksen soveltaminen päättyisi. Tämän vaihtoehdon soveltaminen olisi kuitenkin oikeudellisesti epävarmalla pohjalla, koska se edellyttää direktiivin 49 artiklan tulkitsemista siten, että Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalin tuontikapasiteetin ei katsota vaikuttavan maakaasun toimittajien markkinaosuuksiin Suomessa. Vaihtoehto olisi ongelmallinen myös Suomen aseman kannalta Euroopan unionin jäsenenä sekä Suomen ja Baltian maiden suhteiden kannalta, koska unionin rahoitustuki Balticconnector -kaasuputkelle on myönnetty osaksi nimenomaan maakaasumarkkinoiden avaamista sekä Suomen ja Baltian maiden maakaasumarkkinoiden yhteenliittämistä varten.

Kilpailtujen markkinoiden markkinamalli

Balticconnectorin käyttöönoton jälkeen Suomen maakaasumarkkinoille voidaan Pöyryn raportin (Preparatory Study on General reform of the Natural Gas Market Act, A report to The Ministry of Employment and the Economy, Pöyry Management Consulting, 2015) mukaan ajatella kahta päätoteutusvaihtoehtoa: yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden malli ja Itämeren itäpuolen jäsenvaltioiden markkinavyöhykemalli. Yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden malli voidaan toteuttaa ensinnäkin siten, että Balticconnectorin yhteenliittämispisteessä sovelletaan erillisiä syöttö- ja ottomaksuja. Toisena vaihtoehtona on sisällyttää Balticconnectorin yhteenliittämispisteen kustannukset joko osittain tai kokonaan Suomen ja Viron siirtoverkkojen siirtoverkkomaksuihin. Tässä vaihtoehdossa Balticconnectorin kautta Suomen ja Viron välillä tapahtuvalle siirrolle ei asetettaisi erillistä siirtomaksua tai siihen kohdistettaisiin osittainen alennus.

Yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden malli

Yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden mallissa yhdistettäisiin Suomen, Viron, Latvian ja Liettuan kansalliset maakaasumarkkinat tai Suomen kansallinen markkina ja Baltian maiden yhdistetty markkinavyöhyke rajat ylittävien yhteenliittämispisteiden (Interconnection Points (IP)) kautta. Suomen ja Viron välinen Balticconnector -yhdysputki muodostaisi tällaisen pisteen kansallisten markkinoiden välille. Suomen kansallisella maakaasumarkkinalla olisi kuitenkin edelleen oma kansallinen markkinapaikkansa.

Yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden malli voidaan toteuttaa ensinnäkin siten, että Balticconnectorissa sovelletaan erillisiä syöttö- ja ottomaksuja. Eri maissa sijaitsevat tuontiyhteiset, nesteytetyn maakaasun terminaalit ja biokaasulaitokset muodostaisivat siirtojärjestelmän syöttöpisteet ja käyttöpaikat ottopisteet, joissa syöttö-otto -malliin perustuvat siirtomaksut peritään. Lisäksi syöttö-otto -malliin perustuvia siirtomaksuja peritään jäsenvaltioiden välisissä yhteenliitännäispisteissä. Tariffijärjestelmää voidaan soveltaa myös kaasuväylystä tapahtuvaan syöttöön ja ottoon.

Maakaasun maahantuojat pääsevät naapurimarkkinoille ostaessaan siirtokapasiteettia yhteenliitännäispisteistä ja nimeämällä siirrettäväksi aiotun kaasun tämän jälkeen asianmukaisesti. Yhteensovitettujen toimintojen yhteenliitännäispisteissä mahdollistavat maakaasun siirtymisen rajojen yli siellä, missä on riittävästi saatavilla molempiin suuntiin kaasun siirron mahdollistavaa kapasiteettia. Missä kaasun toimittaminen molempiin suuntiin ei ole mahdollista, virtuaalinen takaisinvirtaus tarvitaan maakaasuväylyjen optimoinniksi.

Yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden mallin toteuttaminen edellyttää, että kaikki kansallisen mallin edellyttämät markkinatoiminnot on otettu Suomessa käyttöön. Tämän lisäksi kaasunsiirtojärjestelmien siirtokapasiteettijakomekanismien verkkosääntö (CAM) ja pullonkaulojen hallinnan verkkosääntö (CMP) sekä yhteentoimivuuden verkkosääntö mukaiset järjestelyt otetaan käyttöön yhteenliitännäispisteissä. Suomen ja Viron siirtoverkonhaltijoiden täytyy tarjota markkinoille kahdensuuntainen maksimisiirtokapasiteetti Balticconnectorin muodostamassa yhteenliitännäispisteessä. Siirtoverkonhaltijoiden edellytetään määrittelevän kahdensuuntaisen siirtokapasiteetin määrä ja kehittävä standardoituja eriytettyjä siirtokapasiteettituotteita (vuotuisia, neljännesvuotuisia, kuukausittaisia, vuorokautisia ja päivänsisäisiä vakioituja kapasiteettituotteita). Siirtokapasiteetin jakamiseen yhteenliitännäispisteissä on käytettävä huutokauppoja siten, että jos kapasiteettia on pula, ne verkonkäyttäjät, jotka tarvitsevat kapasiteettia eniten voivat sen huutokaupassa ostaa. Kaikissa kunkin markkina-alueen jäsenvaltioiden välisissä yhteenliitännäispisteissä on sovellettava samaa huutokauppamallia.

Yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden malli olisi mahdollista toteuttaa myös sisällyttämällä Balticconnectorin yhteenliitännäispisteiden kustannukset joko osittain tai kokonaan Suomen ja Viron siirtoverkkojen siirtoverkkomaksuihin. Tässä vaihtoehdossa Balticconnectorin kautta Suomen ja Viron välillä tapahtuvalle siirrolle ei asetettaisi erillistä siirtomaksua tai siihen kohdistettaisiin osittainen alennus kaasun siirtotariffirakenteita koskevan verkkosääntö (TAR) tarjoaman poikkeusmahdollisuuden mukaisesti. Tässä tapauksessa markkinoiden harmonisointi Baltian maiden kanssa jäisi kevyemmäksi kuin Itämeren itäpuolen jäsenvaltioiden markkinavyöhykemallissa. Menettely edellyttäisi kuitenkin, että järjestelyyn liittyvät siirtoverkonhaltijat selvittävät keskenään kaasun kauttakulkuvirrat ja niistä siirtoverkonhaltijoille aiheutuvat kustannukset sekä sopivat maksujärjestelystä, jossa siirtoverkonhaltijat korvaavat nämä kustannukset toisilleen.

Itämeren itäpuolen jäsenvaltioiden markkinavyöhykemalli

Itämeren itäpuolen jäsenvaltioiden markkinavyöhykemallissa muodostettaisiin alueellinen yhtenäinen markkinavyöhyke ja syöttö-otto -malliin perustuva tariffialue Suomen, Viron, Latvian ja Liettuan alueelle. Yhteiselle markkina-alueelle vahvistettaisiin EU:n sisämarkkinasääntöjen mukaiset yhteiset säännöt.

Alueellinen yhtenäinen markkinavyöhyke tarkoittaa myös yhtä tasealuetta sekä yhteistä virtuaalista markkinapaikkaa ja tasapainotusmarkkinoita alueelle. Jäsenvaltioiden välisiin yhdysputkiin kuten Balticconnectoriin ei tarvitse perustaa yhteenliitännäispisteitä. Maakaasun kuljettajien näkökulmasta vyöhykkeeseen kuuluvien jäsenvaltioiden välisissä yhdysputkissa ei olisi

syöttö-otto -malliin perustuvia siirtomaksuja ja kaasu kulkisi kaasuntoimittajien toimesta alueelle ja sieltä ulos mistä tahansa syöttö- tai ottopisteestä. Siirtokapasiteetin jakamisessa ja pulonkaulojen hallinnassa sovellettaisiin yhtenäisiä sisämarkkinasääntöjä.

Maakaasun kuljettajat maksaisivat syöttömaksun ja ottomaksun vain yhden kerran eli silloin, kun kaasu syötettäisiin markkina-alueelle ja silloin, kun se otettaisiin verkosta jossakin pään markkina-alueelta. Tämä olisi joustava malli maakaasun kuljettajille. Maakaasun kuljettajat eivät maksaisi erillistä siirtomaksua kaasun siirrosta markkina-alueeseen kuuluvien maiden välisissä yhdysputkissa sekä syöttö- ja ottopisteen välissä olevien maiden läpi tapahtuvasta siirrosta. Markkinamalli lisäisi siten eri hankintalähteistä tulevan kaasun kilpailua markkina-alueeseen kuuluvissa maissa. Lisäksi siirtoverkonhaltijat voisivat saavuttaa kustannussäästöjä toteuttamalla ja ylläpitämällä erillisten kansallisten markkinatoimintojen asemesta yhteisiä keskitettyjä markkinatoimintoja kuten virtuaalista kauppapaikkaa, tasapainotusmarkkinoita ja taseselvitystä. Alueellinen markkinamalli edellyttää myös siirtoverkonhaltijoiden välistä järjestelyä alueen läpi tapahtuvan kaasun siirron korvaamisesta niille verkonhaltijoille, jotka huolehtivat kaasun kauttakulusta oman verkkonsa kautta, mutta jotka eivät laskuta suoraan verkkonsa kautta siirrettävän kaasun kuljettajia tästä siirrosta. Markkinamalli edellyttää sen vuoksi, että alueen siirtoverkonhaltijat selvittävät keskenään kaasun kauttakulkuvirrat ja niistä siirtoverkonhaltijoille aiheutuvat kustannukset sekä sopivat maksujärjestelystä, jossa siirtoverkonhaltijat korvaavat nämä kustannukset toisiltaan.

Alueen perustaminen vaatisi laajaa yhteistyötä markkina-alueeseen liittyvien jäsenvaltioiden välillä sekä hallitusten tasolla ja sääntelyviranomaisten kesken että siirtoverkonhaltijoiden kesken. Markkinavyöhykemalli vaatisi tämän vuoksi merkittävää poliittista tahtoa kaikilta neljältä jäsenvaltiolta tarvittavan yhteistyön ja yhtenäisten sääntöjen luomiseksi.

Verkkoon pääsyn järjestäminen

Eristyneiden markkinoiden poikkeuksesta luovuttaessa päättyy myös maakaasuverkkoon pääsyn järjestämistä koskeva poikkeus. Maakaasumarkkinadirektiivin 32 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kolmansien osapuolten siirto- ja jakeluverkkoihin ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsyä varten luodaan julkaistuihin tariffeihin perustuva järjestelmä, jota voidaan soveltaa kaikkiin asiakkaisiin ja jota sovelletaan puolueettomasti ja syrjimättömästi verkon käyttäjien välillä. Verkkoon pääsyn kohdalla toteuttamisvaihtoehtoja ei ole, sillä markkinoiden avautuessa kolmansien pääsy verkkoon on mahdollistettava kaikille asiakkaille direktiivin artiklan 37 mukaisesti.

Verkonhaltijoiden eriyttäminen

Siirtoverkonhaltijoiden eriyttäminen

Maakaasumarkkinadirektiivi antaa jäsenvaltioille kolme pääasiallista vaihtoehtoista mallia siirtoverkkojen eriyttämisen täytäntöönpanoon: tosiasiallinen eriyttäminen (TSO-malli), itsenäinen järjestelmävastaava (ISO-malli) ja itsenäinen siirtoverkonhaltija (ITO-malli).

Tosiasiallinen eriyttäminen (TSO-malli) edellyttää, että maakaasun toimittajat eivät käyttäisi määräysvaltaa siirtoverkossa tai äänivaltaa sen toimielimissä eivätkä asettaisi jäseniä verkonhaltijan toimieliimiin. Siirtoverkon vähemmistöomistus sinänsä olisi mahdollista niille, ja omistajalla olisi myös oikeus saada osinkotulua siirtoverkosta. Itsenäisen järjestelmävastaavan (ISO-malli) nimeäminen puolestaan edellyttää, että siirtoverkon operointi siirretään erilliselle operaattorille, joka vastaa käytännössä kaikesta siirtoverkkotoiminnasta investointipäätökset mukaan lukien. Verkon omistus ja investointien rahoittaminen jäävät siirtoverkon omistajille,

mutta ne eivät voi osallistua verkon operointia ja investointeja koskevaan päätöksentekoon. Itsenäinen siirtoverkonhaltija (ITO-malli) nimettäessä siirtoverkon omistus jää edelleen maakaasun toimittajien kokonaan tai osaksi omistamalle siirtoverkonhaltijalle, mutta näiden oikeudet käyttää päätösvaltaa verkon suhteen on rajattu vain omistuksen arvoon vaikuttaviin asioihin. ITO-mallissa maakaasun toimittajat eivät saa osallistua siirtoverkon käytännön päätöksentekoon ja keskeiset päätökset kuten investointisuunnitelmat on hyväksyttävä kansallisella sääntelyviranomaisella.

Siirtoverkon omistuksen rajoituksiin kohdistuu eräitä poikkeuksia. Määräysvallan, äänivallan sekä nimitysvallan rajoitukset eivät koske jäsenvaltiota tai muuta julkista elintä, jos tämä on asettanut kaksi erillistä julkista elintä vastaamaan toisaalta siirtoverkonhaltijan ja toisaalta maakaasun myyntiyrityksen asioista. Valtion tapauksessa esimerkiksi kaksi eri ministeriötä täyttää tämän vaatimuksen.

Kaikki eriyttämisvaihtoehdot ovat lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden käytettävissä, jos edellytykset täyttyvät. Kerran omistuksellisesti eriytettyä siirtoverkonhaltijaa ei kuitenkaan voi enää velvoittaa lainsäädännöllä muuttamaan yritysrakennettaan ISO- ja ITO-vaihtoehtojen mukaiseksi.

Eriyttämissäännöstöön liittyvä keskeinen periaate on, että siirtoverkonhaltijaan kohdistuva sääntely tiukkenee sen myötä, mitä vähäisemmän riippumattomuuden antavan eriyttämismallin mukaan siirtoverkonhaltija toimii. Tosiasiallisesti eriytettyyn siirtoverkonhaltijaan kohdistuu perustason sääntely ja viranomaisvalvonta. ISO-mallin mukaiseen siirtoverkonhaltijaan ja sen omistajiin kohdistuu lisäsääntelyä ja valvontaa. ITO-mallin mukainen siirtoverkonhaltija ja sen omistaja joutuvat tiukimman lisäsääntelyn ja valvonnan kohteeksi.

Siirtoverkonhaltijan eriyttämissäännöstö tulisi Suomessa koskemaan valtion täysin omistamaa Gasum Oy:tä sekä Balticconnector -kaasuputken valmistuttua sen omistavaa valtionyhtiö Baltic Connector Oy:tä.

Tosiasiallisen eriyttämisen mallin mukaiseen siirtoverkonhaltijaan ei kohdistu ylimääraistä sääntelyä, joten siirtoverkonhaltijalla on suurin toimintavapaus liiketoimintansa ja investointiensä suunnittelussa. Siirtoverkonhaltijan investointisuunnitelmia ei tarvitse hyväksyttävä Energiavirastolla. Malli on vahvin, tehokkain ja läpinäkyvin eriyttämismalli, joka takaa siirtoverkolle suurimman riippumattomuuden maakaasun toimitukseen liittyvistä intresseistä. Siirtoverkonhaltijan ja maakaasun myyjien välillä on mallissa selvä roolijako, vastuut ja kannusstimet, jolloin siirtoverkonhaltijan toiminnassa ei synny intressiristiriitaa omistajana olevan myyntiyhtiön ja muiden verkon käyttäjien välillä. Siirtoverkonhaltijan tehtävä markkinoiden kehittäjänä toteutuu näiden syiden vuoksi mallissa parhaiten. Malli on myös siirtoverkon käyttäjien kannalta kustannustehokkain tapa toteuttaa siirtoverkon eriyttäminen. Sekä yhtiön hallinnolliset kustannukset että viranomaisvalvonnan kustannukset ovat mallissa pienimmät. Valtion omistamat siirtoverkot voidaan mallissa keskittää yhteen siirtoverkkoyhtiöön. Vaikka siirtoverkko on valtiolle strateginen omistus, ei erillisesti omistettu siirtoverkko rajoita myyntiyhtiön omistuksen vähentämistä tai myyntiyhtiön myymistä. Sähkömarkkina- ja siirtoverkonhaltijan eriyttäminen on säädetty mahdolliseksi vain TSO-mallin mukaisesti. Valtion enemmistöomisteinen Fingrid Oyj toimii TSO-mallin mukaisesti eriytettynä sähkösiirtoverkon haltijana.

ISO-malli edellyttäisi kansallisen sääntelyviranomaisen ohjaavan siirtoverkonhaltijan investointien suunnittelua Energiaviraston etukäteishyväksynnän piiriin kuuluvien verkon kehittämissuunnitelmien muodossa. Omistajien oikeuksia rajoittavan päätöksentekomenettelyn vuoksi ISO-mallin valinta edellyttäisi yhtiöoikeudellista erityissääntelyä, sillä siirtoverkon omista-

jilla olisi velvollisuus hyväksyä muiden päättämien investointien rahoittaminen siirtoverkkoon tai antaa muiden toteuttaa nämä investoinnit siirtoverkkoon. Malli takaisi varsin hyvän siirtoverkkotoiminnan läpinäkyvyyden sekä uskottavan riippumattomuuden maakaasun myyntitoiminnan intresseistä. Siirtoverkonhaltijan tehtävä markkinoiden kehittäjänä toteutuu näiden syiden vuoksi mallissa hyvin. Malliin sisältyisi kuitenkin sisäänrakennettu intressiristiriita siirtoverkon omistajan ja sen operoijan välillä, koska verkkoinvestoinneista päättävät verkko-operaattori ja sääntelyviranomaisena, jotka eivät rahoita investointeja tai kanna riskiä niistä. Mallista aiheutuisi TSO-malliin verrattuna lisäkustannuksia siirtoverkon käyttäjille, koska monimutkaisempi yhtiö rakenne aiheuttaisi hallinnollisia lisäkustannuksia verkkoyrityksille sekä viranomaisvalvontaan. Valtion siirtoverkko-omistus edellyttäisi kahden tai kolmen erillisen yhtiön ylläpitämistä. Konserniin sisältyvän siirtoverkko-omistuksen vuoksi myyntiyhtiön myyminen ei olisi mahdollista. Osittaisena toteutettu eriyttäminen vaikeuttaisi myös omistuksen vähentämistä myyntiyhtiössä.

Maakaasun myyntiyhtiön omistus voisi jatkua siirtoverkonhaltijassa, jos siirtoverkonhaltijan eriyttämisvaihtoehdoksi valittaisiin ITO-malli. Se voisi kuitenkin osallistua siirtoverkonhaltijan päätöksentekoon lähinnä valvontaelimessä, joka huolehtii omistajan omistuksen arvон turvaamisesta yhtiössä. Yhtiöön kohdistuu raskas sääntely. ITO-malli edellyttäisi kansallisen sääntelyviranomaisen ohjaavan siirtoverkonhaltijan investointien suunnittelua Energiaviraston etukäteishyväksynnän piiriin kuuluvien verkon kehittämissuunnitelmien muodossa. ITO-mallissa olisi vaikea luoda siirtoverkonhaltijalle muiden markkinaosapuolten näkökulmasta uskottavaa riippumattomuutta verkon omistajaksi jäävän maakaasun myyntiyhtiön intresseistä. ITO-yhtiöllä ei olisi tarvittavaa insentiiviä kehittää maakaasumarkkinoita sen kokonaisedun näkökulmasta. Vertikaalisen integraation aiheuttamaa intressiristiriitaa omistajana olevan myyntiyhtiön ja muiden verkon käyttäjien välillä ei voitaisi kokonaan poistaa. Toisaalta myös omistajan mahdollisuuksia hyödyntää verkko-omaisuutta rajoitetaan mallissa voimakkaasti, sillä ITO-yhtiöön kohdistuisi voimakas sääntely. Mallista aiheutuisi TSO-malliin verrattuna selkeästi lisäkustannuksia siirtoverkon käyttäjille, koska monimutkaisempi yhtiö rakenne aiheuttaisi hallinnollisia lisäkustannuksia verkkoyrityksille sekä viranomaisvalvontaan. Valtion siirtoverkko-omistus edellyttäisi kahden erillisen yhtiön ylläpitämistä. Konserniin sisältyvän siirtoverkko-omistuksen vuoksi myyntiyhtiön myyminen ei olisi mahdollista. Osittaisena toteutettu eriyttäminen vaikeuttaisi myös omistuksen vähentämistä myyntiyhtiössä.

Energiavirastolle aiheutuisi maakaasun siirtoverkonhaltijan valvonnasta ja eriyttämisestä tosiasiallisen eriyttämisen mallin (TSO) mukaisesti 105 000 euron vuotuiset lisäkustannukset. Siirtoverkonhaltijan valvontakustannukset nousisivat merkittävästi korkeammiksi muiden eriyttämismallien mukaisesti toimittaessa. Jos siirtoverkonhaltija eriytettäisiin itsenäisen järjestelmävastaavan mallin (ISO) mukaisesti, tästä syntyisi eriyttämisen jälkeen edellisen lisäksi 75 000 euron vuotuinen kustannus. Jos siirtoverkonhaltija puolestaan eriytettäisiin itsenäisen siirtoverkonhaltijan mallin (ITO) mukaisesti, tästä syntyisi eriyttämisen jälkeen TSO-vaihtoehtoon verrattuna 155 000 euron vuotuinen lisäkustannus. Nämä kustannukset nostaisivat maakaasun siirtoverkonhaltijan valvontamaksua ja sitä kautta myös siirtoverkonhaltijan asiakkailtaan perimiä siirtomaksuja vastaavilla summilla.

Siirtoverkonhaltijan valvonnan ja eriyttämisen arvioidaan lisäävän Energiaviraston markkinoiden valvontaa hoitavan henkilöstön tarvetta yhdellä henkilötyövuodella, jos siirtoverkon eriyttäminen tapahtuisi tosiasiallisen eriyttämisen mallin (TSO) mukaisesti. Jos siirtoverkonhaltija eriytettäisiin itsenäisen järjestelmävastaavan mallin (ISO) mukaisesti, tästä syntyisi eriyttämisen jälkeen pysyvästi 1,5—2 henkilötyövuoden lisäresurssitarve. Jos siirtoverkonhaltija puolestaan eriytettäisiin itsenäisen siirtoverkonhaltijan mallin (ITO) mukaisesti, tästä syntyisi eriyttämisen jälkeen pysyvästi 2,5—3 henkilötyövuoden lisäresurssitarve.

Siirtoverkonhaltijan eriyttämisen aikataulun osalta valmistelun aikana esillä olleet politiikka-vaihtoehdot ovat samat kuin markkinoiden avaamisessa. Keskeinen rajapyykki siirtoverkonhaltijan eriyttämiselle on vuoden 2020 alku, jolloin Balticconnector -kaasuputki arvioidaan otettavan käyttöön ja maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle. Balticconnector-kaasuputki mahdollistaa 25 prosentin markkinaosuuden ylittävän uuden maakaasun tuontilähteen Suomelle Liettuassa sijaitsevasta Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalista. Direktiivin mahdollistama poikkeus päättyy ilman erillisiä toimenpiteitä siinä tapauksessa, että pääasiallisen ulkopuolisen toimittajan markkinaosuus laskee 75 prosenttiin tai sen alle. Toisena politiikkavaihtoehtona on tuotu esiin jatkaa siirtoverkonhaltijan eriyttämiseen liittyvän poikkeuksen soveltamista, kunnes sekä Balticconnectoria että Puolan ja Liettuan välistä GIPL-putkea koskevat hankkeet toteutuvat. Tämän arvioidaan hankesuunnitelmien mukaan tapahtuvan vuoden 2021 loppuun mennessä. Jälkimmäisen vaihtoehdon soveltaminen olisi kuitenkin oikeudellisesti epävarmalla pohjalla, koska se edellyttää direktiivin 49 artiklan tulkittamista siten, että Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalin tuontikapasiteetin ei katsota vaikuttavan maakaasun toimittajien markkinaosuuksiin Suomessa.

Kysymys siirtoverkonhaltijan syrjimättömän toiminnan varmistamisesta on sisällöllisesti merkityksellinen jo markkinoiden avaamista edeltävänä aikana, koska markkinoiden avaamiseen tähtäävät kehittämistoimet on aloitettava vuosia ennen kuin markkinoiden avaaminen lopulta toteutuu. Siirtoverkonhaltijalla on keskeinen rooli kilpailulle avattujen markkinoiden menettelytapojen ja markkinainfrastruktuurin kehittämisessä. Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen on tämän vuoksi keskeinen markkinoiden kehittämiseen liittyvä alkuvaiheen toimenpide. Siirtoverkonhaltijan eriyttämisellä ennen markkinoiden avaamisajankohtaa edistettäisiin markkinoiden avaamisen edellyttämiä investointeja markkinainfrastruktuuriin sekä markkinoiden kehittämiseen liittyvien yhteisten tehtävien kuten kauppapaikkojen ylläpidon, taseselvityksen ja tiedonvaihdon kehittämistä riippumattomasti ja kilpailijoiden näkökulmasta uskottavalla tavalla. Siirtoverkonhaltijan eriyttämisen vaatimus voisi tässä vaihtoehdossa tulla voimaan vuoden 2020 alusta lukien.

Jakeluverkonhaltijoiden eriyttäminen

Suomessa on 24 maakaasun jakeluverkonhaltijaa. Maakaasumarkkinadirektiivi antaa mahdollisuuden jättää jakeluverkonhaltijoiden oikeudellista ja toiminnallista eriyttämistä koskevat säännökset soveltamatta, jos maakaasualan yrityksellä on vähemmän kuin 100 000 asiakasta. Eriyttäminen voidaan tehdä tällöin ainoastaan kirjanpidollisesti. Suomessa kaikilla maakaasualan yrityksillä on vähemmän kuin 100 000 asiakasta, jolloin poikkeus voidaan edelleen pitää voimassa.

Toisena vaihtoehtona on mahdollista ottaa käyttöön jakeluverkonhaltijoiden oikeudellista ja toiminnallista eriyttämistä koskevat säännökset. Jakeluverkonhaltijat toimisivat tällöin riippumattomammin maakaasun myyntiliiketoimintaan nähden. Sääntelystä aiheutuisi kuitenkin Suomen jakeluyritysten pieneen kokoon suhteutettuna merkittävä hallinnollinen lisärasitus jakeluyrityksille ja lisäkustannuksia jakeluverkkoihin liittyneille maakaasun käyttäjille. Jakeluyritysten pieni koko huomioon ottaen lisäeriyttämisvaatimuksilla saavutettava hyöty markkinoiden toimivuudelle jäisi lisävaatimusten asettamisesta aiheutuvaa taakkaa pienemmäksi.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot

Suomessa on tällä hetkellä toiminnassa yksi nesteytetyn maakaasun terminaali, jota ei ole liitetty maakaasuverkkoon. Lisäksi on rakenteilla toinen nesteytetyn maakaasun terminaali, jota ei liitetä maakaasuverkkoon. Molempia terminaaleja varten on myönnetty valtion investointitukea.

Verkon ulkopuolisten nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen ottaminen maakaasumarkkinoita koskevan sääntelyn piiriin on noussut esiin komission taholta verkon ulkopuolisille laitoksille myönnettyjen valtiontukien edellytyksiä määritettäessä. Komissio on katsonut, että unionin valtiontukisääntely edellyttää maakaasumarkkinasääntelyn ulottamista myös verkon ulkopuolisiin maakaasun käsittelylaitteistoihin, jos niille myönnetään valtiontukea. Valtiontukisääntelyssä korostetaan erityisesti avoimen palveluihin pääsyn ja vahvistettujen tariffien tärkeyttä. Maakaasumarkkinalain soveltamisalaa on laajennettava koskemaan myös pääsyä maakaasuverkon ulkopuolella sijaitseviin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin, jotta komission valtionavun myöntämisen edellytykseksi asettama edellytys niihin kohdistuvasta maakaasumarkkinadirektiivin mukaisesta täysimääräistä sääntelystä toteutuisi.

Tällaisessa tilanteessa sääntelyvaihtoehtoksi voidaan nähdä ensinnäkin se, että kaikkiin maakaasuverkon ulkopuolisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin sovellettaisiin maakaasumarkkinalakia ja unionin maakaasun sisämarkkinalainsäädännöstä tulevia vaatimuksia. Toisena sääntelyvaihtoehtona olisi mahdollista säätää erikseen, että maakaasumarkkinalakia ja unionin maakaasun sisämarkkinalainsäädännöstä tulevia vaatimuksia sovellettaisiin vain niihin maakaasuverkon ulkopuolisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin, joille on myönnetty valtiontukea joko kansallisista tai unionin varoista. Molemmissa vaihtoehtoissa on mahdollista antaa kansalliseen lainsäädäntövaltaan kuuluvissa kysymyksissä säännöksiä, jotka ottavat huomioon maakaasuverkon ulkopuolisen nesteytetyn maakaasun infrastruktuurin ominaispiirteet siltä osin kuin nämä poikkeavat maakaasuverkkoon liittyvästä infrastruktuurista. Sen sijaan tällaista mahdollisuutta ei ole suoraan velvoittavan unionin maakaasun sisämarkkinalainsäädännön, erityisesti maakaasuverkkoasetuksen 715/2009 ja sen nojalla annettujen komission asetusten säännöksistä.

Maakaasusopimukset ja kuluttajansuoja

Maakaasumarkkinalakiin on markkinoiden avaamisen vuoksi tarpeen lisätä maakaasusopimuksia koskevan sääntelyn edellyttämät säännökset maakaasun vähittäismyyntiä ja jakeluverkon palveluja varten. Lisäksi on tarpeen biokaasun ja nesteytetyn maakaasun lisääntyvän verkkoon syötön johdosta lisätä maakaasumarkkinalakiin jakelusopimuksia koskevat vähimmäisvaatimukset maakaasun laadun määrittämiseksi. Tämä yhtenäistäisi vähittäismyyntien ja jakeluverkonhaltijoiden sopimusehtoja ja helpottaisi sekä elinkeinonharjoittajien että sopimusehtoja valvovien viranomaisten työtä osittain uudenlaisten sopimusehtojen laadinnassa. Yhtenäisten vähimmäissopimusehtojen käyttäminen edistäisi vähittäismarkkinoiden toimivuutta sekä turvaisi kuluttajien ja muiden pienkäyttäjien asemaa markkinoilla.

Vaihtoehtona on jättää maakaasun vähittäismyyntiin sopimusehtojen sääntely maakaasumarkkinadirektiivin vähimmäisvaatimuksia lukuun ottamatta yksinomaan kuluttajansuojalainsäädännön sopimusehtojen sääntelyn varaan. Tässä vaihtoehdossa sopimusehdot laadittaisiin pääosin toimialaliiton ja kuluttaja-asiamiehen käymässä neuvottelumenettelyssä. Kuluttaja-asiamiehen toimivalta ulottuisi kuluttajia koskeviin ehtoihin. Muut pienkäyttäjät jäisivät tässä vaihtoehdossa sopimusehtojen vähimmäisvaatimusten sääntelyn ulkopuolelle.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan sääntelyn keskeinen valintakysymys on, rajataanko sääntely nykylainsäädännön tapaan pelkästään kuluttaja-asiakkaisiin vai ulotetaanko sääntely koskemaan myös muita verkonkäyttäjiä. Jälkimmäinen vaihtoehto merkitsisi sitä, että sääntely ulotettaisiin koskemaan myös verkonhaltijoita, joiden suorina asiakkaina on yksinomaan yrityksiä. Tällaisia verkkoja ovat siirtoverkot ja suurjännitteiset jakeluverkot sekä erillisenä omana ryhmänään myös suljetut jakeluverkot. Liittymispis-

tehinnoittelun vuoksi siirtoverkkojen perimät maksut vaikuttavat läpilaskutuserinä kaikkiin sähkön ja maakaasun käyttäjiin ja sähkön tuottajiin sekä suurjännitteisten jakeluverkkojen maksut näiden verkkojen asiakkaina oleviin jakeluverkkoihin, sähkön käyttäjiin ja sähkön tuottajiin. Suljetut jakeluverkot puolestaan ovat pääsääntöisesti teollisuuden jakeluverkkoja, joissa ei ole yksittäistapauksia lukuun ottamatta kuluttaja-asiakkaita.

Hyväksyttävänä pidettävän korotusmäärän tarkastelu voidaan toteuttaa kuluttajansuojalain tapaan palvelun verollisen hinnan perusteella tai vaihtoehtoisesti jättämällä läpilaskutusluonteiset valmisteverot, huoltovarmuusmaksu ja arvonnäisävero tarkastelun ulkopuolelle.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Eristyneitä markkinoita koskevan poikkeuksen päätyminen ja maakaasumarkkinoiden avaaminen

Esityksessä ehdotetaan, että Suomi avaa maakaasumarkkinansa kilpailulle kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Esityksessä ehdotetaan, että Suomen maakaasumarkkinat avataan kilpailulle Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoita koskevien säännösten mukaisesti vuoden 2020 alusta eli siinä vaiheessa, kun putkiyhteys Suomesta Baltian maiden kaasuverkkoon arvioidaan otettavan käyttöön. Samalla päättyisi maakaasumarkkinadirektiivin eristyneiden markkinoiden poikkeusten soveltaminen Suomessa. Poikkeuksen soveltamisen päättyessä myös Euroopan unionin maakaasuverkkoasetusta ja sen nojalla annettuja verkkosääntöjä alettaisiin soveltaa Suomessa kokonaisuudessaan. Näillä toimenpiteillä Balticconnector -kaasuputken ja Baltian kaasuinfrastuktuurin hyödyntäminen tulisi mahdolliseksi putkiyhteyden käyttöönotosta lähtien.

Oikeus soveltaa maakaasumarkkinadirektiivin eristyneiden markkinoiden poikkeusta päättyy Suomen osalta ilman eri toimenpiteitä, kun pääasiallisen ulkopuolisen toimittajan markkinaosuus laskee 75 prosenttiin tai sen alle. Balticconnector-kaasuputki mahdollistaa 25 prosentin markkinaosuuden ylittävän uuden maakaasun tuontilähteen Suomelle Liettuassa sijaitsevasta Klaipėdan nesteytetyn maakaasun terminaalista. Valmistelun aikana esille nostetun toisen poliittikkavaihtoehdon mukaan direktiivin mahdollistamat poikkeukset päättyvät ilman erillisiä toimenpiteitä, kun Balticconnectoria sekä Puolan ja Liettuan välistä GIPL-putkea koskevat hankkeet toteutuvat. Tämän arvioidaan hankesuunnitelmien mukaan tapahtuvan vuoden 2021 loppuun mennessä. Jälkimmäisen vaihtoehdon soveltaminen olisi kuitenkin oikeudellisesti epävarmalla pohjalla, koska se edellyttää direktiivin 49 artiklan tulkittamista siten, että Klaipėdan nesteytetyn maakaasun terminaalien tuontikapasiteetin ei katsota vaikuttavan maakaasun toimittajien markkinaosuuksiin Suomessa.

Verkkoon pääsy maakaasuverkoissa

Esityksellä laajennettaisiin verkonhaltijan siirtovelvollisuus koskemaan kaikkia asiakkaita vuoden 2020 alusta lukien. Lakiin otettaisiin lisäksi säännökset, joilla taattaisiin asiakkaalle mahdollisuus saada maakaasutoimituksia maakaasualan yrityksiltä erillisen linjan välityksellä, jos alueella toimiva verkonhaltija on evännyt asiakkaalta pääsyn verkkoonsa. Kolmansien osapuolten pääsy siirto- ja jakeluverkkoihin perustuisi julkaistuihin tariffeihin perustuvaan järjestelmään, jota sovellettaisiin puolueettomasti ja syrjimättömästi verkon käyttäjien välillä. Verkkoon pääsyn vaatimuksena olisi, että asiakas kuuluisi etäluettavan maakaasunmittauksen piiriin. Kaikilla asiakkailla olisi halutessaan mahdollisuus hankkia etäluettava mittari ja päästä etäluentajärjestelmän piiriin. Mittauskustannukset kerättäisiin jakeluverkoissa jatkossa jakelumaksusta erillisellä mittausmaksulla.

Verkkoon pääsy kiinteistöjen maakaasuverkoissa

Esityksessä ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen maakaasumarkkinalakiin myös säännökset suljetuista jakeluverkoista. Suljettuihin jakeluverkkoihin sovellettaisiin maakaasumarkkinadirektiivin sallimia poikkeuksia eräistä jakeluverkonhaltijoihin kohdistuvista sääntelyvaatimuksista. Verkkoon pääsy suljetussa jakeluverkossa perustuisi julkaistujen tariffien asemesta neuvotteluun perustuvaan menettelyyn. Suljetun jakeluverkonhaltijan olisi siirryttävä kuitenkin julkaisuihin tariffeihin perustuvaan järjestelmään, jos Energiavirasto on suljetun jakeluverkonhaltijan asiakkaan vaatimuksesta vahvistanut ehdot ja tariffien laskentamenetelmät verkonhaltijalle. Tällä tavalla suljettua jakeluverkkoa koskevat uudet säännökset mahdollistaisivat yleistä verkkosääntelyä kevyemmän sääntelyn osassa teollisuuden ja palvelusektorin omia jakeluverkkoja.

Voimassa olevan maakaasumarkkinalain mukaan kiinteistön sisäiset maakaasuverkot ovat maakaasumarkkinalain soveltamisalan ulkopuolella. Esityksellä mahdollistettaisiin maakaasun käyttäjien maakaasun hankinnan kilpailuttamismahdollisuudet sellaisissa kiinteistöjen maakaasuverkoissa, joissa kiinteistönhaltija on rajoittanut sopimusteilse tai muulla tavalla maakaasun myymisen pelkästään kiinteistönhaltijan osoittamalle taholle. Esityksen mukaan lopputäyttäjällä tulisi olla mahdollisuus tehdä sopimus, jossa maakaasun toimitus tapahtuisi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. Esitetty säännös vastaisi unionin tuomioistuimen vahvistamaa tulkintaa verkkoon pääsyn järjestämisestä.

Maakaasun tukkumarkkinat

Yleistä

Juha Sipilän hallitus on valtioneuvoston selonteossa kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 asettanut tavoitteeksi luoda Suomen ja Baltian maiden alueelliset kaasumarkkinat. Hallituksen esityksessä ehdotetaan sääntelyä, jossa maakaasumarkkinoiden avaamista koskevat säännökset perustuisivat ensivaiheessa kuitenkin yhteenliitettyjen kansallisten markkinoiden mallin pohjalle. Säännöksissä kuitenkin varauduttaisiin siihen, että Suomi ja Baltian maat sopivat myöhemmin yhteisen maakaasumarkkina-alueen muodostamisesta hallituksen energia- ja ilmastostrategiassa esitetyn tavoitteen mukaisesti. Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat yhteisen markkina-alueen muodostamisen ilman, että maakaasumarkkinalakia tarvitsisi erikseen muuttaa tätä varten. Tämä sääntelytapa varmistaisi sen, että maakaasumarkkinoiden avaamiseen tähtäävä mittava valmistelutyö etenisi siitä riippumatta, miten ratkaisut yhteisestä markkina-alueesta Baltian maiden kanssa etenevät.

Lainsäädäntöön ehdotetaan lisättäväksi säännökset, jotka mahdollistavat kansallisen markkinapaikan, tasapainotuspalveluiden ja maakaasutaseiden hallinnan, maakaasun toimitusten määrien nimeämisen ja siirtokapasiteetin jakamisen, maakaasun toimitusten etäluennan piiriin kuuluvan mittauksen, etäluettavan mittauksen ulkopuolelle jäävien toimitusten ennustamisen ja tasoituslaskennan, syöttö-otto -malliin perustuvan siirtotariffijärjestelmän, maakaasun toimitajan vaihtamisen sekä markkinoiden edellyttämän tiedonvaihdon sääntelyn.

Kansallinen markkinapaikka

Maakaasumarkkinoiden markkinapaikkana toimisi Suomen maakaasujärjestelmän virtuaalinen keskipiste. Maakaasukauppojen ajateltaisiin toteutuvan maakaasujärjestelmän virtuaalisessa keskipisteessä. Järjestelmävästään siirtoverkonhaltijan tehtävänä olisi ylläpitää markkinapaikkaan liittyviä toimintoja. Järjestelmävästään siirtoverkonhaltija voisi siirtää kansallisen markkinapaikan ylläpitämiseen liittyvät tehtävät Energiaviraston luvalla Baltian maiden siir-

toverkonhaltijoiden kanssa omistamalleen yhteisyritykselle, jos alueelliset maakaasumarkkinat toteutuvat.

Maakaasumarkkinoille voitaisiin perustaa maakaasupörssi monenkeskistä maakaasukauppaa varten. Osapuolilla olisi mahdollisuus käydä maakaasukauppaa sekä pörssissä että kahdenvälisillä sopimuksilla.

Maakaasumarkkinalaki sääntelisi fyysistä maakaasukauppaa, mutta ei maakaasujohdannaisten kauppaa.

Tasapainotuspalvelut ja maakaasutaseiden hallinta

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan velvollisuutena olisi organisoida maakaasujärjestelmän kaasutaseen hallinta maakaasujärjestelmän tasolla. Siirtoverkonhaltijan olisi toteutettava tasehallintatoimia pitääkseen siirtoverkon sille asetetuissa toimintarajoissa taseselvitysjakson aikana. Järjestelmävastaavan tehtävänä olisi organisoida taseselvitysjakson aikana tapahtuvaa maakaasujärjestelmän ja maakaasumarkkinoiden osapuolten tasehallintaa varten tarvittavan tasekaasun hankinta ja toimitus sekä organisoida tasekaasukaupankäynti tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tasekaasun osto ja myynti tapahtuisi markkinahintaan sisältäen järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan marginaalin ja tasapainoon ohjaavan elementin.

Maakaasujärjestelmän tasevastuun hoitaminen voi olla maakaasujärjestelmässä vain yhden osapuolen tehtävä. Tehtävän organisointi tulisi järjestää siten, että järjestelmävastaavan halltuun tulevat markkinaosapuolten kaasukauppoja koskevat liikesalaisuudet eivät siirtyisi kilpailijoiden haltuun.

Vastuu maakaasujärjestelmän taseselvityksestä kuuluisi myös järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle. Maakaasujärjestelmän taseselvityksessä selvitettäisiin kunkin taseselvitysjakson osalta maakaasujärjestelmän tase sekä maakaasujärjestelmässä toimivien maakaasumarkkinoiden osapuolien maakaasutaseet. Suomessa otettaisiin käyttöön keskitetty maakaasutaseiden selvitys maakaasukaupan avautuessa. Keskitetty taseselvitys johtaisi Suomessa kokonaistaloudellisesti edullisimpaan ratkaisuun verrattuna vaihtoehtoon, jossa jakeluverkkojen taseselvitys säädettäisiin pienten jakeluverkonhaltijoiden tehtäväksi. Tasehallintaa koskevan unionin lainsäädännön käyttöönoton yhteydessä taseselvityksessä siirryttäisiin noudattamaan nykyisen tunnin pituisen taseselvitysjakson asemesta unionin maakaasuverkkosääntelyn mukaista kaasutoimituspäivään perustuvaa taseselvitysjaksoa. Kaasutoimituspäivällä tarkoitettaisiin ajanjaksoa talviaikana kello 5:stä seuraavan päivän kello 5:een koordinoitua yleisaikaa (UTC) ja kesäaikana kello 4:stä seuraavan päivän kello 4:ään koordinoitua yleisaikaa (UTC).

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voisi siirtää tasapainotuspalveluiden ylläpitämiseen ja maakaasujärjestelmän taseselvitykseen liittyvät tehtävät Energiaviraston luvalla Baltian maiden siirtoverkonhaltijoiden kanssa omistamalleen yhteisyritykselle, jos alueelliset maakaasumarkkinat toteutuvat.

Maakaasutoimitusten määrien nimeäminen ja siirtokapasiteetin jakaminen

Esityksessä ehdotetaan säännöksiä, jotka mahdollistavat säännösten antamisen maakaasutoimitusten määrien nimeämisestä ja siirtokapasiteetin jakamisesta. Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tulisi saada tiedot maakaasun toimittajien ja kuljettajien suunnitelluista fyysisistä toimituksista järjestelmässä kunkin taseselvitysjakson aikana (nimeäminen eli nomenklatiio). Siirtojärjestelmän käyttäjät saisivat sopia syöttö- ja ottokapasiteeteista erikseen. Samalla syöttö- ja ottokapasiteetit allokoitaisiin toisistaan erillisinä siten, ettei kaasun kuljetusta ole si-

dottu tiettyihin kuljetusreitteihin. Myös jakeluverkoissa tapahtuva syöttö ja otto sisältyisivät nimeämistä ja siirtokapasiteetin jakamista koskevan menettelyn piiriin.

Syöttö-otto -malliin perustuva siirtotariffijärjestelmä

Esityksessä ehdotetaan, että maakaasumarkkinoiden avaamisen yhteydessä otettaisiin käyttöön maakaasuverkoasetuksen edellyttämä syöttö-otto-malliin perustuva siirtotariffijärjestelmä. Jotta eri toimituslähteistä peräisin olevan kaasun pääsy maakaasujärjestelmään olisi syrjimätöntä, myös jakeluverkot kuuluisivat syöttö-otto-tariffin piiriin. Syöttömaksu tulisi perittäväksi myös Venäjän putkiyhteyden kautta tuotavalta maakaasulta.

Maakaasumarkkina-laissa ei säädettäisi siirtoverkossa sovellettavaa tariffimallia. Suomen maakaasujärjestelmässä siirrettävän kaasun siirtotariffit perustuvat nykyisin etäisyysriippumattomalle ns. postimerkkitariffille. Jatkossa voitaisiin tarvittaessa siirtyä soveltamaan myös jotain muuta kaasun siirtotariffirakenteita koskevan verkkosäännön (TAR) mukaista tariffimallia. Jakeluverkoissa sovellettaisiin kuitenkin edelleen etäisyysriippumatonta tariffia. Lisäksi jatkettaisiin liittymispistehinnoitteluperiaatteen soveltamista. Liittymispistehinnoittelussa asiakas voisi saada kaikki tarvitsemansa siirto- ja jakelupalvelut siltä verkonhaltijalta, jonka verkkoon hän on liittynyt.

Maakaasun toimittajan vaihtaminen

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi säännökset maakaasun toimittajan vaihtamisesta. Verkonhaltija ei saisi periä erillistä maksua maakaasun toimittajan vaihtamiseen liittyvistä suoritteistaan.

Maakaasumarkkinoiden tiedonvaihto

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi säännökset maakaasumarkkinoiden tiedonvaihdosta. Kilpailulle avatuilla maakaasumarkkinoilla tarvitaan tiedonvaihtoa maakaasunkäyttäjien, maakaasun toimittajien, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoiden ja järjestelmä vastaavien siirtoverkonhaltijan kesken kapasiteettivarauksista, kaasumäärien nimeämisistä, kaasun siirrosta järjestelmässä sekä toimitetuista kaasumääristä. Myös taseselvitys ja tasekaasun toimitukset edellyttävät tiedonvaihtoa osapuolten välillä. Osapuolien markkinaoperaatioita koskeva tiedonvaihto on olennainen osa maakaasujärjestelmässä toteutettuja kilpailulle avattuja markkinoita. Näiden palveluiden tuottaminen sekä osapuolien vastuut ja velvollisuudet ehdotetaan määriteltäväksi maakaasumarkkina-laissa ja sen nojalla annettavissa säännöksissä. Jotta tietojärjestelmät ja prosessit olisivat tehokkaita, markkinoiden pieni koko otettaisiin huomioon menettelyitä luotaessa. Markkinoiden pienen koon vuoksi palveluiden tuottaminen keskitettäisiin järjestelmä vastaavalle siirtoverkonhaltijalle, jolle kuuluisi myös velvollisuus kehittää näitä järjestelmiä. Keskittäminen edellyttää kuitenkin, että siirtoverkonhaltija on eriytetty maakaasun myyntiyhtiöstä, jotta se voisi käsitellä keskenään kilpailevien maakaasun toimittajien liiketoimia ja niihin liittyviä tietoja näiden markkina-asemasta neutraalisti. Järjestelmä vastaava siirtoverkonhaltija voisi tuottaa näitä palveluita yhteisen alueellisen markkinan puitteissa myös yhteistyössä Baltian maiden siirtoverkonhaltijoiden kanssa ja keskitetyn tiedonvaihdon osalta lisäksi Suomessa toimivan sähkökaupan keskitettyjä tiedonvaihtopalveluita tuottavan datahub-operaattorin kanssa.

Maakaasuverkot

Verkonhaltijoiden osalta luovuttaisiin maakaasumarkkinalakiin sisältyvästä erityisvaatimuksesta, jonka mukaan verkonhaltijan käytön valvojan tulee olla yhtiön palveluksessa. Esityksen

mukaan verkonhaltija voisi jatkossa nimetä maakaasuverkolleen käytön valvojan ostopalveluna vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 39 §:ssä tarkoitetun menettelyn mukaisesti.

Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen

Esityksessä ehdotetaan maakaasumarkkinalainsäädäntöön säännöksiä, joilla Suomi luopuu maakaasumarkkinadirektiivin mukaisen eristyneiden markkinoiden poikkeuksen soveltamisesta maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisessä vuoden 2020 alusta lukien. Valtionyhtiö Gasumin omistama maakaasun siirtoverkko eriytettäisiin maakaasun tuotannosta ja myynnistä maakaasumarkkinadirektiivin tosiasiallisen eriyttämisen mallin mukaisesti. Säännökset siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä otettaisiin uuteen lakiin maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä.

Valitsemalla siirtoverkonhaltijan eriyttämisen malliksi tosiasiasillinen eriyttäminen varmistettaisiin, että siirtoverkonhaltija toimisi uusia markkinoille tulijoita kohtaan neutraalina markkinapaikkojen ylläpitäjänä ja että maakaasun siirtojärjestelmän ja markkinoiden kehittäminen tapahtuisivat markkinoiden kokonaisedun näkökulmasta. Tosiasiallisen eriyttämisen mallin mukaiseen siirtoverkonhaltijaan ei kohdistu ylimääräistä sääntelyä, joten siirtoverkonhaltijalla olisi suurin toimintavapaus liiketoimintansa ja investointiensä suunnittelussa. Malli on vahvin, tehokkain ja läpinäkyvin eriyttämismalli, joka takaisi siirtoverkolle suurimman riippumattomuuden maakaasun toimitukseen liittyvistä intresseistä. Siirtoverkonhaltijan ja maakaasun toimittajien välillä on mallissa selvä roolijako, vastuut ja kannustimet, jolloin siirtoverkonhaltijan toiminnassa ei syntyisi intressiristiriitaa omistajana olevan myyntiyhtiön ja muiden verkon käyttäjien välillä. Siirtoverkonhaltijan tehtävä markkinoiden kehittäjänä toteutuisi näiden syiden vuoksi mallissa parhaiten. Malli olisi myös siirtoverkon käyttäjien kannalta kustannustehokkain tapa toteuttaa siirtoverkon eriyttäminen. Sekä yhtiön hallinnolliset kustannukset että viranomaisvalvonnan kustannukset olisivat mallissa pienimmät. Valtion omistamat siirtoverkot voitaisiin mallissa keskittää yhteen siirtoverkkoyhtiöön. Vaikka siirtoverkko on valtiolle strateginen omistus, ei erillisesti omistettu siirtoverkko rajoittaisi myyntiyhtiön omistuksen vähentämistä tai myyntiyhtiön myymistä.

Maakaasumarkkinoiden avaamiseen tähtäävät kehittämistoimet on aloitettava vuosia ennen kuin markkinoiden avaaminen lopulta toteutuu. Siirtoverkonhaltijalla on keskeinen rooli kilpailulle avattujen markkinoiden menettelytapojen ja markkinainfrastruktuurin kehittämisessä. Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen on tämän vuoksi keskeinen markkinoiden kehittämiseen liittyvä alkuvaiheen toimenpide. Siirtoverkonhaltijan eriyttämisellä ennen markkinoiden avaamisajankohtaa edistettäisiin markkinoiden avaamisen edellyttämiä investointeja markkinainfrastruktuuriin sekä markkinoiden kehittämiseen liittyvien yhteisten tehtävien kuten kauppapaikkojen ylläpidon, taseselvityksen ja tiedonvaihdon kehittämistä riippumattomasti ja uusien markkinoille tulijoiden ja muiden investointeja suunnittelevien toimijoiden näkökulmasta uskottavalla tavalla.

Oikeus soveltaa siirtoverkonhaltijan eriyttämistä koskevaa poikkeusta päättyy Suomen osalta ilman eri toimenpiteitä, kun pääasiallisen ulkopuolisen toimittajan markkinaosuus laskee 75 prosenttiin tai sen alle. Balticconnector-kaasuputki mahdollistaa 25 prosentin markkinaosuuden ylittävän uuden maakaasun tuontilähteen Suomelle Liettuassa sijaitsevasta Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalista. Valmistelun aikana esille nostetun toisen politiikkavaihtoehdon mukaan direktiivin mahdollistamat poikkeukset päättyvät ilman erillisiä toimenpiteitä, kun Balticconnectoria sekä Puolan ja Liettuan välistä GIPL-putkea koskevat hankkeet toteutuvat. Tämän arvioidaan hankesuunnitelmien mukaan tapahtuvan vuoden 2021 loppuun mennessä. Jälkimmäisen vaihtoehdon soveltaminen olisi kuitenkin oikeudellisesti epävarmalla

pohjalla, koska se edellyttää direktiivin 49 artiklan tulkittamista siten, että Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaalien tuontikapasiteetin ei katsota vaikuttavan maakaasun toimittajien markkinaosuuksiin Suomessa.

Jakeluverkkojen sääntely

Esityksellä pyritään maakaasumarkkinadirektiivin sallimissa rajoissa keventämään maakaasun jakeluverkkojen sääntelyä. Direktiivin säännökset antavat jäsenvaltioille oikeuden poiketa jakeluverkonhaltijoiden oikeudellista ja toiminnallista eriyttämistä koskevista säännöksistä sellaisten integroituneiden yritysten osalta, joilla on alle 100 000 jakeluverkkoon liitettyä asiakasta. Koska Suomessa kaikilla maakaasualan yrityksillä on edelleen vähemmän kuin 100 000 asiakasta, jatkettaisiin esityksessä jakeluverkonhaltijoiden oikeudellista ja toiminnallista eriyttämistä koskevan poikkeuksen soveltamista. Jakeluverkkoihin kohdistuisi siten ainoastaan direktiivin edellyttämä kirjanpidollisen eriyttämisen vaatimus.

Esityksessä ehdotetaan maakaasumarkkinalakiin uusia säännöksiä suljetuista jakeluverkoista. Suljettua jakeluverkkoa koskevat säännökset mahdollistaisivat yleistä verkkosääntelyä kevyemmän sääntelyn osassa teollisuuden ja palvelusektorin omia jakeluverkkoja, joissa ei toimiteta maakaasua kuluttajille. Suljettuihin jakeluverkkoihin ei pääsääntöisesti sovellettaisi julkaisuihin tariffeihin perustuvaa verkkoon pääsyä eikä menettelyä tariffien laskentamenetelmien ennakkohyväksynnästä. Suljettu jakeluverkko tulisi direktiivin säätämän sääntelymallin piiriin kuitenkin siinä tapauksessa, että suljetun jakeluverkonhaltijan asiakas esittää sitä koskevan vaatimuksen Energiavirastolle.

Ehdotuksessa esitetään lisäksi erillisiä linjoja koskevien säännösten ottamista maakaasumarkkinalakiin. Säännöksillä helpotettaisiin maakaasun käyttäjien omien liittymisputkien rakentamista ja kevennettäisiin näihin putkiin kohdistuvaa sääntelyä.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot

Unionin valtioneuvoston päätöksen vuoksi maakaasumarkkinalain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös sellaisia nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja, jotka eivät ole liittyneet maakaasuverkkoon. Lakia ei sen sijaan sovellettaisi nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston määritelmän ulkopuolelle jääviin sellaisiin loppukäyttäjien omaa kulutusta palveleviin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin, joita ei käytetä maakaasun maahantuontiin.

Laissa annettaisiin säännökset kolmansien osapuolien pääsystä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsy toteutettaisiin Energiaviraston ennalta vahvistamiin julkisiin tariffeihin perustuvan järjestelmän mukaisesti. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsyn ehdot vahvistettaisiin kullekin terminaalille erikseen. Palveluiden ehdot voisivat vaihdella lainsäädännön sallimissa rajoissa eri terminaalien välillä. Terminaaliin pääsyn ehdoille keskeinen vaatimus olisi, että pääsy koko palveluketjuun olisi nesteytetyn maakaasun toimittajien ja käyttäjien käytettävissä.

Tukku- ja vähittäismyyjien toimitusvelvollisuuden sääntelyn keventäminen

Maakaasun toimitusta koskevaa sääntelyä karsittaisiin luopumalla hinnoittelun sääntelystä maakaasun tukkumyynissä sekä rajaamalla vähittäismyynissä hinnoittelun sääntely koskemaan vain toimitusvelvollisen myyjän pienille käyttäjille ja suoraan asumiskäyttöön toimittamaa maakaasua.

Tukkumyyjän toimitusvelvollisuutta ehdotetaan rajattavaksi. Tukkumyyjän toimitusvelvollisuus koskisi ainoastaan sellaisen tukkumyyjän, jolla huomattava markkinavoima siirtoverkossa, Venäjän maakaasuverkkoon liitetyn yhdysputken kautta Suomeen hankkiman maakaasun toimittamista vähittäismyyjille jakeluverkkojen kautta toimitettavaksi. Tukkumyyjällä tulisi olla tätä varten julkiset maakaasun myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Myyntiehtojen tulisi olla tasapuolisia ja syrjimättömiä, eikä niissä saisi olla kohtuuttomia tai maakaasukaupan kilpailua rajoittavia ehtoja.

Huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjien toimitusvelvollisuutta ehdotetaan rajattavaksi jakeluverkoissa asumiskäyttöön toimitettuun maakaasuun ja enintään 250 kilowatin liittyjiin. Vähittäismyyjä, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan toiminta-alueella, ei saisi soveltaa kohtuutonta hinnoittelua näihin ryhmiin kuuluviin asiakkaisiinsa nähden.

Toimitusvelvollisuuden rajaaminen mahdollistaisi nykyisille toimitusvelvollisille tukku- ja vähittäismyyjille paremmat mahdollisuudet vastata muiden maakaasun toimittajien ja muiden polttoaineiden taholta tulevaan kilpailuun. Tämä voisi parantaa maakaasun kilpailuasemaa erityisesti muihin polttoaineisiin verrattuna.

Toimitusvelvollisuuden rajaamisesta huolimatta maakaasun tukku- ja vähittäismyyjien hinnoittelukäytäntöjen ja ehtojen valvontaan sovellettaisiin edelleen kilpailulakia ja sen sanktiojärjestelmää. Kilpailulain mukaan määräävän markkina-aseman väärinkäytöksi katsotaan esimerkiksi kohtuuttomien myyntihintojen ja muiden kohtuuttomien kauppaehtojen määrääminen.

Maakaasusopimukset ja kuluttajansuoja

Maakaasumarkkinalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi kilpailuun perustuvien maakaasumarkkinoiden sopimuksia koskeva luku. Se sisältäisi keskeiset säännökset jakeluverkkoon liittymistä, maakaasun jakelua ja maakaasun vähittäismyyntiä koskevien sopimusten tekemisestä, muuttamisesta ja irtisanomisesta sekä edelleen jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän sekä asiakkaan sopimusrikkomusten seuraamuksista. Kuluttajasopimuksissa säännökset olisivat kuluttajan hyväksi pakottavia. Muissa sopimuksissa pääsääntönä olisi tahdonvaltaisuus. Ehdotettuja säännöksiä sovellettaisiin tämän mukaisesti vain, jos sopijapuolet eivät ole keskenään muuta sopineet.

Verkkotoiminnan ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoiden valvonta

Maakaasumarkkinadirektiivi edellyttää luomaan maakaasuverkkoihin ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsyä varten julkaistuihin tariffeihin perustuvan järjestelmän, jota voidaan soveltaa kaikkiin vaatimukset täyttäviin asiakkaisiin. Lainsäädännöllä voidaan valita joko etukäteinen tariffien vahvistaminen tai tariffien laskentamenetelmien hyväksyminen. Suomessa on maakaasuverkkojen osalta käytössä etukäteinen valvontajaksoihin perustuva malli, jossa Energiavirasto vahvistaa verkkotoiminnan tuottoa koskevat menetelmät ennen valvontajakson alkua. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin pääsyn osalta puolestaan sovelletaan järjestelmää, jossa Energiaviraston hyväksyy ennalta nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tariffit.

Esityksessä ehdotetaan säilytettäväksi verkkotoiminnan etukäteiseen menetelmien vahvistamiseen perustuva järjestelmä. Maakaasun jakeluverkkojen osalta verkkosääntelyssä olisi tärkeää huomioida alan erityispiirteet ja se, että jakeluverkonhaltijat ovat pieniä yrityksiä. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoiden valvonnassa säilytettäisiin nykyinen tariffien etukäteiseen vahvistamiseen perustuva valvontamenettely.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen

Esityksessä ehdotetaan sähkömarkkinalakiin ja maakaasumarkkinalakiin säännöksiä, jotka rajoittaisivat sähkön ja maakaasun siirron ja jakelun maksujen korotuksen 12 kuukauden tarkastelujakson aikana enintään 15 prosenttiin siirron ja jakelun verollisesta kokonaishinnasta. Korotuksen hyväksyttävänä pidettävää määrää arvioitaisiin tällöin pääsääntöisesti verkonkäyttäjryhmittäin. Sääntely koskisi myös yritysasiakkaisiin kohdistuvia korotuksia, koska jakeluverkoissa on asiakkaina kuluttajien ohella myös yrityksiä, joiden suojan tarvetta ei voida erottaa kuluttajista. Vastaavasti sääntelyn ulottaminen sähkön ja maakaasun siirtoverkkoihin sekä suurjännitteisiin sähköjakeluverkkoihin on perusteltua, koska niissä tapahtuvien suurten hinnan korotusten vaikutukset ulottuvat liittymispistehinnoittelun vuoksi näiden verkkojen liittyjinä olevien jakeluverkkojen asiakkaisiin. Sääntelyn ulottaminen suurjännitteisiin jakeluverkkoihin on perusteltua myös siitä syystä, että jakeluverkonhaltijat voisivat kohdentaa suurjännitteisen jakeluverkkonsa verkon käyttäjiin tai osaan niistä muihin asiakasryhmiin nähden syrjiviä korotuksia, jos korotuskattosääntelyllä suojattaisiin vain jakeluverkonhaltijan jakeluverkkoon liittyneitä asiakkaita. Suljetut jakeluverkot rajattaisiin kuitenkin sääntelyn ulkopuolelle.

Muutoksenhaku sähkö- ja maakaasumarkkinalainsäädännössä

Energiamarkkinalainsäädännön muutoksenhakusäännöksiä selvennettäisiin ja muutoksenhakulupamenettely otettaisiin käyttöön Energiaviraston toimilupapäätöksiä koskevissa jatkovalituksissa. Energiamarkkinalainsäädännön yhtenäisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi Energiaviraston pääasiantekijöiden ja käsittelyratkaisujen muutoksenhaku ohjattaisiin saman muutoksenhakutuomioistuimen käsiteltäväksi.

Esityksessä ehdotetaan, että Energiaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinalakien nojalla toimilupa-asioissa tekemiin päätöksiin haettaisiin nykykäytäntöä vastaavasti edelleen muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Jatkovalitus hallinto-oikeuden päätökseen kuuluisi jatkossa kuitenkin valituslupamenettelyn piiriin. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntäisi valitusluvan.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että jatkossa Energiaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinalakien nojalla tekemistä päätöksistä markkinalupa-asioissa haettaisiin muutosta aina markkinaoikeudelta. Vastaavasti markkinaoikeuden käsiteltäviksi siirtyisivät myös Energiaviraston markkinaoikeudelle liittyvissä asioissa tekemät käsittelyratkaisut, kuten esimerkiksi päätökset markkinaoikeudelle liittyvien tutkimuspyyntöjen tekijöiden asianosaisasemasta. Markkinaoikeudelle liittyviin valituslupamenettelyä ei ulotettaisi näihin asioihin liittyvien suurten taloudellisten intressien ja asioiden moniulotteisuuden vuoksi.

Energiavirastolle säädettäisiin oikeus hakea muutosta muutoksenhakutuomioistuimen antamaan päätökseen, jolla tuomioistuin on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on antaa jatkovalitusoikeus Energiavirastolle erityisesti sille kuuluvan yleisen edun valvontatehtävän vuoksi. Energiaviraston jatkovalitusoikeutta puoltavat myös sähkö- ja maakaasumarkkinadirektiivien säännökset, joissa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan, että kansallisille sääntelyviranomaisille annetaan toimivaltuudet, joiden nojalla ne voivat suorittaa tehtävänsä tehokkaasti. Energiavirastolle olisi näillä perusteilla tarpeen säätää selvytyksen vuoksi jatkovalitusoikeus sen lupa- ja sääntelyviranomaisena tekemissä päätöksissä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset maakaasualan yrityksiin

Markkinoiden avaaminen

Suomalaiset maakaasualan yritykset toimivat pääosin vertikaalisesti integroituneella yritysra-kenteella. Suomessa toimii yksi maakaasun tukkumyyntiä ja siirtoa harjoittava yritys, 24 maa-kaasun vähittäismyyntiä ja jakelua harjoittavaa yritystä sekä yksi yksinomaan maakaasun ja-kelua harjoittava yritys. Suomessa on tällä hetkellä toiminnassa kaksi nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoa, joista Porvoossa sijaitseva nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteisto on lii-tetty maakaasuverkkoon. Porissa sijaitsevaa nesteytetyn maakaasun tuontiterminaalia ei sen si-jaan ole liitetty maakaasuverkkoon. Lisäksi Suomeen on suunnitteilla ja rakenteilla kaksi nes-teytetyn maakaasun tuontiterminaalia, joista toinen, Haminaan suunniteltu tuontiterminaali on tarkoitus liittää maakaasuverkkoon. Suomessa on tällä hetkellä viisi uusiutuvista energialäh-teistä kaasua tuottavaa laitosta, jotka on liitetty maakaasuverkkoon.

Maakaasualan yritysten liikevaihto vuonna 2015 oli Suomessa 823 miljoonaa euroa, josta maakaasun toimituksen osuus oli 568 miljoonaa euroa ja verkkoliiketoiminnan osuus 255 mil-joonaa euroa.

Uudistuksen tavoitteena on lisätä kilpailua maakaasun ja maakaasuverkkoon syötetyn uusiu-tuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun toimituksissa. Nesteytetyn maakaasun ja uusiu-tuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun pääsy maakaasuverkoissa toimiville markki-noille tulee mahdolliseksi. Kilpailun lisääntyminen maakaasun ja uusiutuvan kaasun toimituk- sessa luo maakaasualan yrityksille mahdollisuuksia monipuolistaa maakaasun hankintaansa. Maakaasualan yrityksille syntyy uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja uusien toimittajien markkinoille pääsyn edellytykset paranevat. Kilpailun odotetaan ohjaavan markkinoita toimi-maan tehokkaammin ja siten aikaansaavan kustannussäästöjä pitemmällä aikajänteellä.

Balticconnector -kaasuputken ja muun infrastruktuurin rakentaminen ratkaisee pitkälti sen, avataanko kaasumarkkinoita kilpailulle. Balticconnectorin rakentaminen yhdessä Baltian alu- een kaasun infrastruktuurihankkeiden kanssa mahdollistaa maakaasumarkkinoiden avaamisen kokonaisuudessaan ja Suomen integroitumisen osaksi maakaasun sisämarkkinoita. Markki- noiden avaamisen hyödyt ovat tällöin suurimmat. Markkinoiden avaaminen Balticconnectorin valmistuessa mahdollistaa monelta osin markkinoille tulon ja kilpailun maakaasun hankinnas- sa, mikä loisi uusia liiketoimintamahdollisuuksia maakaasualan yrityksille. Maakaasualan yri- tykset voisivat ottaa vastuun omasta maakaasun hankinnastaan. Yritykset pystyisivät näissä tapauksissa paremmin hallitsemaan omaa resurssien käyttöään. Markkinamalli mahdollistaisi esimerkiksi maakaasun toimittajien yhteenliittymien muodostumisen, jos kaasun hankinnassa tai siirrosta on saatavissa mittakaavaetuja tai risteilyhyötyjä. Jakeluverkkojen avautuminen kilpailulle vaatimukset täyttävien asiakkaiden osalta lisäisi osaltaan kilpailua ja avaisi maa- kaasualan yrityksille mahdollisuuden kasvuun. Uusia liiketoimintamahdollisuuksia voi syntyä esimerkiksi mittauspalveluihin.

Maakaasun toimituksen hinnoittelun sääntelyn poistaminen tukkumyyntistä ja osasta vähit- täismyyntiä antaisi maakaasun toimittajille paremmat mahdollisuudet vastata muiden polttoai- neiden toimittajien kilpailuun. Tämä parantaisi maakaasun kilpailukykyä erityisesti lämmön

tuotannossa sekä yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa. Tällä voi olla vaikutusta myös maakaasun markkinaosuuteen energiamarkkinoilla.

Jakeluverkonhaltijoiden sääntelyn keventäminen vähentää jonkin verran jakeluverkonhaltijoiden hallinnollista taakkaa. Vaikutukset ovat merkittävimmät niille pienille maakaasualan yrityksille, joilla ei ole kuluttaja-asiakkaita ja, jotka pystyvät hyödyntämään kevennettyjä lupamenettelyitä. Markkinakehitys voi tehostaa jakeluverkkojen kehittämistä.

Suomessa ei ole toistaiseksi kehittynyt kilpailuun perustuvien maakaasumarkkinoiden rakenteita, koska maakaasun siirtoa ei ole avattu kilpaileville maakaasun toimituksille. Nämä rakenteet joudutaan luomaan ennen kuin maakaasun toimitusten kilpailu tulee mahdolliseksi. Tämä edellyttää resurssien lisäämistä maakaasukaupan edellyttämiin uusiin järjestelmäpalveluihin kuten markkinapaikan ylläpitämiseen, tasapainotusmarkkinan ylläpitämiseen sekä maakaasutaseiden selvityksen ja maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon järjestämiseen. Lisäresurssia tarvitaan myös kilpailtujen toimitusten etäluentaan perustuvan mittauksen laajentamiseen. Näistä maakaasutaseiden selvitys, maakaasukaupan keskitetty tiedonvaihto ja etäluentaan perustuva mittaus on tarkoitus järjestää keskitettynä datahub-ratkaisuna mahdollisimman kustannustehokkaasti. Käytännössä jo pelkästään kansallisten maakaasumarkkinoiden avaaminen edellyttää keskeisten markkinarakenteiden käyttöön ottamista.

Maakaasun toimitusten kilpailuun perustuvien markkinoiden edellyttämien rakenteiden luominen aiheuttaa lisäkustannuksia maakaasualan yrityksille. Maakaasualan yritykset joutuvat uusimaan muuttuneen markkinamallin myötä energiahallintajärjestelmiään ja maakaasukaupan tiedonvaihtoon liittyviä menettelyjään. Maakaasun tukkumyyjän ja siirtoverkonhaltijan Gasum Oy:n myyntitoimintojen ja siirtotoiminnan energiahallintajärjestelmien eriyttämisen toisistaan on yhtiön mukaan arvioitu maksavan 4—6 miljoonaa euroa. Muutoksen on arvioitu kattavan maakaasun siirtoverkkotoiminnan, kaasun tukkumyyntitoiminnan ja kaasupörssin järjestelmämuutokset.

Siirtoverkonhaltijan tulisi perustaa erillinen järjestelmäpalveluja toteuttava yksikkö, jonka operatiivinen toiminta joudutaan myös suunnittelemaan ja organisoimaan. Toimintaprosessit joudutaan kuvaamaan alusta asti uudelleen. Järjestelmäpalveluiden resurssitarpeen arvioidaan olevan muutama henkilö. Osa järjestelmäpalveluiden tehtävistä on jo nykyisiä, joten nettovaikutus on edellä esitettyä alhaisempi. Keskitetty järjestelmäpalveluiden organisointi on kuitenkin verkkokohtaista hajautettua ratkaisua kustannustehokkaampi. Vastaavasti Suomen ja Baltian maiden yhteisten alueellisten maakaasumarkkinoiden syntyminen antaisi neljän maan siirtoverkonhaltijoille mahdollisuuden keskittää markkina-alueen yhteisten järjestelmäpalveluiden tuottamista yhteisyritykselle. Tämä toisi säästöjä markkinoiden ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi maakaasun vähittäismyynti- ja jakeluyhtiöt joutuvat markkinarakenteiden luomisen johdosta uusimaan omia energiahallinta- ja laskutusjärjestelmiään. Näiden kustannusten määrästä ei ole saatu arviota. Kustannukset eivät ole merkittäviä, jos yritykset pystyvät hyödyntämään nykyisiä käytössä olevia energiahallinta- ja laskutusjärjestelmiään.

Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen

Balticconnectorin rakentamisen seurauksena maakaasun siirtoverkkotoiminta eriyttäisiin vertikaalisesti integroituneena yrityksenä toimivan Gasum Oy:n muista maakaasuliiketoiminnoista. Siirtoverkon eriyttäminen merkitsisi suurta muutosta valtion kokonaan omistaman Gasum Oy:n yhtiörakenteisiin ja konsernin toimintaan. Tosiasiallisen eriyttämisen mallissa

(TSO) yhtiön olisi luovuttava siirtoverkostansa. Käytännössä kysymys olisi kuitenkin valtio-omistajan sisäisestä omistusrakenteesta, jonka seurauksena siirtoverkkotoimintaa jatkaisi toinen valtionyhtiö. Tosiasiallisen eriyttämisen mallissa valtiolla olisi myös mahdollisuus yhdistää toisen siirtoverkkoon rakentavan yhtiönsä Baltic Connector Oy:n toiminnot eriytettyyn siirtoverkkoyhtiöön. Maakaasun siirtoverkko on katsottu Suomen energiajärjestelmän kannalta valtion strategiseksi omistukseksi, joka olisi pidettävä jatkossakin valtion määräysvallassa. Tosiasiallisen eriyttämisen malli antaisi valtiolle mahdollisuuden vähentää omistustaan maakaasun myyntiliiketoimintoja harjoittamaan jäävässä maakaasuyhtiössään, koska strateginen siirtoverkko-omistus ei rajoittaisi muiden maakaasuliiketoimintojen omistusrakenteen mahdollisuuksia.

Käyttöoikeusmenettely verkon ulkopuolella olevissa nesteytetyn maakaasun terminaaleissa

EU:n valtioneuvoston päätöksen vaatimusten seurauksena nesteytetyn maakaasun terminaaleja koskeva käyttöoikeusmenettely esitetään otettavaksi käyttöön myös maakaasuverkon ulkopuolella sijaitsevilla nesteytetyn maakaasun terminaaleissa. Tämän hetken tilanteessa muutos koskisi kahta yritystä. Terminaalien käyttöoikeuksien sääntelystä aiheutuu hallinnollista työtä ja kustannuksia terminaalioperaattoreille. Kustannusvaikutukset näille operaattoreille eivät ole merkittäviä.

Maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottaminen

Maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskeva rajoitus ei vaikuttaisi maakaasun siirron ja jakelun hintatasoon valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasotusjaksoilla tarkasteltuna. Ehdotetulla säännöksellä ei olisi myöskään vaikutusta verkonhaltijan omistajan verkkotoiminnasta saamaan tuottoon koko valvontajaksoilla ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasotusjaksoilla tarkasteltuna. Ehdotettu säännös rajoittaisi kuitenkin verkonhaltijoiden mahdollisuuksia tehdä suuria kertakorotuksia hinnoitteluunsa sekä tehdä suuria kertamuutoksia eri asiakasryhmien väliseen hinnoitteluun. Muutos vaikuttaisi tässä tapauksessa erityisesti siirtoverkonhaltijaan, jonka suorina asiakkaina ei ole kuluttajansuojalain suojan piirissä olevia asiakkaita. Verkonhaltijat myös joutuisivat suunnittelemaan talouttaan nykyistä pitkäjänteisemmin toimintansa muutostilanteissa.

Vaikutukset sähköalan yrityksiin

Sähkön siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskeva rajoitus ei vaikuttaisi sähkön siirron ja jakelun hintatasoon valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasotusjaksoilla tarkasteltuna. Ehdotetulla säännöksellä ei olisi myöskään vaikutusta verkonhaltijan omistajan verkkotoiminnasta saamaan tuottoon koko valvontajaksoilla ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasotusjaksoilla tarkasteltuna. Ehdotettu säännös rajoittaisi kuitenkin verkonhaltijoiden mahdollisuuksia tehdä suuria kertakorotuksia hinnoitteluunsa sekä tehdä suuria kertamuutoksia eri asiakasryhmien väliseen hinnoitteluun. Muutos vaikuttaisi tässä tapauksessa erityisesti siirtoverkonhaltijaan ja suurjännitteisten jakeluverkkojen haltijoihin, joiden suorina asiakkaina ei ole kuluttajansuojalain suojan piirissä olevia asiakkaita. Verkonhaltijat myös joutuisivat suunnittelemaan talouttaan nykyistä pitkäjänteisemmin toimintansa muutostilanteissa.

Ehdotusten aiheuttamien hallinnollisten kustannusten vaikutukset sähkö- ja maakaasualan yrityksiin

Uuden maakaasumarkkinalain verkonhaltijoiden lupamenettelyiden muutoksista aiheutuisi Energiavirastolle vuosina 2018–2019 yhteensä 75 000 euron suuruinen kertaluontoinen lisä-

kustannus. Tämä kustannus katettaisiin ensinnäkin niiltä jakeluverkkotoimintaa harjoittavilta yrityksiltä perittävillä lupamaksuilla, jotka hakisivat uuden lain mahdollistamaa kevennetyn sääntelyn tarjoavaa lupamuotoa. Esimerkiksi suljetun jakeluverkon haltijan verkkoluvan hakemusmaksun arvioidaan muodostuvan noin 3 000 euron suuruiseksi. Toisaalta suljetun jakeluverkon haltijan asema vapauttaisi aiemmin jakeluverkonhaltijana toimineen yrityksen vuotuisesta vähintään 6 000 euron suuruudesta maakaasuverkkomaksusta. Maakaasumarkkinadirektiivin vaatiman siirtoverkonhaltijan eriyttämisen johdosta myös maakaasun siirtoverkonhaltijan olisi haettava uutta järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan lupaa. Tämän lupamaksun arvioidaan muodostuvan noin 10 000 euron suuruiseksi.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan rajoituksen valvonnasta aiheutuisi Energiavirastolle 100 000 euron vuotuiset lisäkustannukset. Sähkö- ja maakaasuverkonhaltijoiden valmiussuunnitelmien valvonnasta puolestaan arvioidaan aiheutuvan Energiavirastolle 21 000 euron vuotuinen lisäkustannus. Lisäksi Energiavirastolle aiheutuisi maakaasun siirtoverkonhaltijan valvonnasta ja eriyttämisestä tosiasiallisen eriyttämisen mallin (TSO) mukaisesti 105 000 euron vuotuiset lisäkustannukset. Nämä kustannukset nostaisivat Energiaviraston keräämiä veroluontoisia verkonhaltijoiden maksuja vuoden 2018 alusta lukien yhteensä 226 000 eurolla. Energiavirasto on kerännyt sähkö- ja maakaasuverkkomaksuja vuonna 2015 2,89 miljoonaa euroa.

Verkonhaltijoilla olisi kuitenkin mahdollisuus korottaa asiakkailtaan perimiään siirto- ja jakelumaksuja kustannusten nousua vastaavalla summalla.

Sähkön ja maakaasun jakeluverkonhaltijoille arvioidaan aiheutuvan nykytilanteessa sähkön jakelumaksujen korottamista koskevan valituksen käsittelystä kuluttajariitalautakunnassa noin 1 000 euron kustannukset valitusta kohden. Kuluttajariitalautakunta on käsitellyt hinnankorotuksia koskevia valituksia hyvin vaihtelevan määrän vuosina 2015–2016. Vuonna 2016 lautakuntaan tehtiin yhteensä 75 sähkön ja maakaasun jakelumaksujen korotusta koskevaa valitusta, joista yksi valitus koski maakaasun jakeluhintojen korotusta. Vuonna 2015 vastaavia valituksia ei tehty lainkaan. Sähkön ja maakaasun jakeluverkonhaltijoille aiheutui yhteensä arviolta 75 000 euron kustannukset näiden valitusten käsittelystä. Jos arvioidaan, että sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korotuskattoa koskeva sääntely vähentäisi tällaisen satunnaisesti syntyvän kohun seurauksena tehtävien valitusten määrää esimerkiksi 70 prosenttia, saavutettaisiin sääntelymuutoksella kussakin tapauksessa noin 53 000 euron säästöt sähkön ja maakaasun jakeluyrityksille.

Erään sähkönjakeluverkonhaltijan antaman arvion mukaan jakelumaksujen korotuskattoa koskevan säännöksen antamisesta ei aiheudu nykyiseen verrattuna lisäkustannuksia maksujen korotusten suunnittelutyöhön ja siinä käytettyjen laskentaohjelmien muutostöihin edellyttäen, että korotuskattosääntely perustuu asiakasryhmäkohtaiseen arviointiin. Tämän näkemyksen perusteella voidaan arvioida, että korotuskattosääntelystä aiheutuisi ainoastaan marginaalisia lisäkustannuksia verkonhaltijoille. Kustannussäästöt ovat kohdistuvat niille jakeluverkonhaltijoille, joilla on kuluttaja-asiakkaita.

Vaikutukset yrityksiin maakaasun ja sähkön käyttäjinä

Suomessa on noin 1 600 yritysten maakaasun käyttökohdetta. Näistä suurteollisuuden kohteita on 35 ja energiantuotannon kohteita 105. Suomen maakaasun kulutus oli vuonna 2015 26 terawattituntia, josta yritykset käyttivät lähes 99 prosenttia. Maakaasun osuus Suomen energian kokonaiskulutuksesta oli noin 6 prosenttia. Maakaasusta käytettiin vuonna 2015 noin 49 prosenttia teollisuudessa ja noin 43 prosenttia energia-alan yritysten energiantuotannossa. Teollisuuden energiantuotannon osuus muodosti noin 18 prosenttia ja suoran prosessikäytön ja raa-

ka-ainekäytön osuus noin 36 prosenttia maakaasun kokonaiskäytöstä. Energia-alan yritysten maakaasun käyttö yhdistettyyn sähkön ja lämmön tuotantoon oli noin 36 prosenttia ja kaukolämmön tuotantoon noin 7 prosenttia maakaasun kokonaiskäytöstä. Maakaasun käyttö sähkön erillistuotannossa oli vain 0,1 prosenttia maakaasun kokonaiskäytöstä. Maakaasun liikennekäytön osuus oli puolestaan 0,2 prosenttia. Uusiutuvista energialähteistä tuotetun ja maakaasuverkkoon syötetyn kaasun määrä vastaavana aikana oli 76 gigawattituntia.

Uudistuksen tavoitteena on lisätä kilpailua maakaasun ja maakaasuverkkoon syötetyn uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun toimituksissa. Nesteytetyn maakaasun ja uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun pääsy maakaasuverkoissa toimiville markkinoille tulee mahdolliseksi. Kilpailun lisääntyminen maakaasun ja uusiutuvan kaasun toimituksessa luo maakaasua käyttäville yrityksille mahdollisuuksia monipuolistaa kaasun hankintaan. Kilpailun odotetaan ohjaavan markkinoita toimimaan tehokkaammin ja siten aikaansaavan kustannussäästöjä pitemmällä aikajänteellä.

Maakaasun toimituksen hinnoittelun sääntelyn poistaminen tukkumyynnistä ja osasta vähittäismyyntiä antaisi maakaasun toimittajille paremmat mahdollisuudet vastata muiden polttoainetoimittajien kilpailuun. Tämä saattaa tuoda kustannussäästöjä maakaasun käyttäjille lämmön tuotannossa sekä yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa.

Loppukäyttäjille tulee mahdollisuus hyödyntää erilaisia toimintatapoja maakaasun hankinnassa. Loppukäyttäjät pystyisivät näissä tapauksissa paremmin hallitsemaan omaa tuotantoresursseja käyttöönsä. Loppukäyttäjä voi ensinnäkin ottaa vastuun omasta maakaasun hankinnastaan ja toimia maakaasun toimittajan roolissa omaa tai yhteistyökumppaneidensa kaasun hankintaan varten. Vaihtoehtoisesti kaasun käyttäjällä on mahdollisuus toimia vain kaasun käyttäjänä, jolloin maakaasun toimittajat hoitavat koko kaasun hankintaan liittyvät tehtävät käyttäjän puolesta. Tasejakson pidentyminen tunnista vuorokauteen mahdollistaa kaasun käyttäjille paremman aseman kaasun ja siirtokapasiteetin hankinnan yhteensovittamisessa sekä tuo taloudellista hyötyä esimerkiksi tasejakson sisäisten risteilyhyötyjen ja kulutuksen vaihtelun kautta.

Maakaasun toimitusten kilpailuun perustuvien markkinoiden edellyttämien rakenteiden luominen aiheuttaa lisäkustannuksia myös maakaasun käyttäjille. Myös maakaasua käyttävät yritykset joutuvat uusimaan muuttuneen markkinamallin myötä energiahallintajärjestelmiään. Siirtoverkonhaltija, jakeluverkonhaltijat ja maakaasun toimittajat pyrkivät kattamaan niille markkinoiden edellyttämien rakenteiden luomisesta aiheutuvat lisäkustannukset omien palvelujensa ja toimittamansa maakaasun hinnoissa. Tämä nostaa siirron ja jakelun sekä maakaasun toimituksen hintoja ainakin markkinoiden avaamiskehityksen alkuvaiheessa.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskeva rajoitus ei vaikuttaisi siirron ja jakelun kustannuksiin yrityksille energian käyttäjinä valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasoitusjaksoilla tarkasteltuna. Ehdotettu muutostoasoittaisi kuitenkin siirto- ja jakelumaksujen hintavaihteluita ja loisi siten edellytyksiä siirron ja jakelun vakaammalle ja ennakoitavammalle hintakehitykselle.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan rajoituksen valvonnasta aiheutuisi Energiavirastolle 100 000 euron vuotuiset lisäkustannukset. Sähkö- ja maakaasuverkonhaltijoiden valmiussuunnitelmien valvonnasta puolestaan arvioidaan aiheutuvan Energiavirastolle 21 000 euron vuotuinen lisäkustannus. Lisäksi Energiavirastolle aiheutuisi maakaasun siirtoverkonhaltijan valvonnasta ja eriyttämisestä tosiasiallisen eriyttämisen mallin (TSO) mukaisesti 105 000 euron vuotuiset lisäkustannukset. Nämä kustannukset nostaisivat Energiaviraston keräämiä veroluontoisia verkonhaltijoiden maksuja vuoden 2018 alusta lukien

yhteensä 226 000 eurolla. Energiavirasto on kerännyt sähkö- ja maakaasuverkkomaksuja vuonna 2015 2,89 miljoonaa euroa.

Sähkön ja maakaasun jakeluverkonhaltijoille arvioidaan aiheutuvan sähkön siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan rajoituksen johdosta noin 53 000 euron kustannussäästöt kuluttajariitatapausten käsittelystä kuluttajariitalautakunnassa tilanteissa, joissa yksittäisestä hinnankorotuksesta aiheutuisi valitussuma kuluttajariitalautakuntaan. Nämä kustannussäästöt vaikuttavat jakelumaksujen hintatasoa alentavasti.

Verkonhaltijoilla on mahdollisuus korottaa asiakkailtaan perimiään siirto- ja jakelumaksuja kustannusten nousua vastaavalla summalla. Mahdollisten korotusten vaikutus sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksuihin olisi vähäinen. Sähköverkonhaltijoiden liikevaihto on vuonna 2015 ollut yhteensä 2,2 miljardia euroa ja maakaasuverkonhaltijoiden liikevaihto yhteensä 255 miljoonaa euroa.

Vaikutukset kotitalouksiin

Suomessa on noin 27 000 maakaasua käyttävää kotitaloutta. Näistä 21 900 käyttää maakaasua yksinomaan ruoanvalmistukseen. Maakaasua lämmityksen polttoaineena käyttäviä kotitalouksia ja asuinkiinteistöjä on Suomessa noin 5 100. Kotitalouksien ja asuinkiinteistöjen osuus maakaasun käytöstä oli noin 1 prosentti vuonna 2015.

Maakaasumarkkinoita koskevien ehdotusten vaikutukset kotitalouksiin jäävät vähäisiksi. Kotitaloudet eivät pysty osallistumaan kilpailulle avatuille markkinoille ilman etäluettavaa mittauslaitteistoa. Ne voivat kuitenkin tässäkin tapauksessa hyötyä kilpailun laajenemisesta, kun maakaasun toimittajat kilpailuttavat hankintaansa ja tehostavat toimintaansa. Toisaalta markkinoiden edellyttämien rakenteiden luomisesta aiheutuvat lisäkustannukset nostavat myös kotitalouksien käyttämän jakelupalvelun ja maakaasun vähittäismyynnin hintoja ainakin markkinoiden avaamiskehityksen alkuvaiheessa.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskeva rajoitus ei vaikuttaisi siirron ja jakelun kustannuksiin kotitalouksille valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasoitusjaksoilla tarkasteltuna. Ehdotettu muutos tasoittaisi kuitenkin siirto- ja jakelumaksujen hintavaihteluita ja loisi siten edellytyksiä siirron ja jakelun vakaammalle ja ennakoitavammalle hintakehitykselle. Lisäksi sähkön ja maakaasun jakeluun liittyvien kuluttajariitojen arvioidaan vähenevän. Sähkön ja maakaasun jakeluverkonhaltijoille arvioidaan aiheutuvan sähkön siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan rajoituksen johdosta noin 53 000 euron kustannussäästöt kuluttajariitatapausten käsittelystä kuluttajariitalautakunnassa tilanteissa, joissa yksittäisestä hinnankorotuksesta aiheutuisi valitussuma kuluttajariitalautakuntaan. Nämä kustannussäästöt vaikuttavat jakelumaksujen hintatasoa alentavasti.

Hallituksen esityksen johdosta kasvavat verkkovalvonnan kustannukset nostaisivat Energiaviraston keräämiä veroluontoisia verkonhaltijoiden maksuja vuoden 2018 alusta lukien yhteensä 226 000 eurolla. Energiavirasto on kerännyt sähkö- ja maakaasuverkkomaksuja vuonna 2015 2,89 miljoonaa euroa.

Verkonhaltijoilla on mahdollisuus korottaa asiakkailtaan perimiään siirto- ja jakelumaksuja kustannusten nousua vastaavalla summalla. Mahdollisten korotusten vaikutus sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksuihin olisi vähäinen. Sähköverkonhaltijoiden liikevaihto on vuonna 2015 ollut yhteensä 2,2 miljardia euroa ja maakaasuverkonhaltijoiden liikevaihto yhteensä 255 miljoonaa euroa.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset Energiavirastoon

Nykytilanteessa maakaasumarkkinoiden valvontaan ja edistämiseen liittyvät tehtävät sitovat Energiavirastossa vuositason keskimäärin kolmen henkilötyövuoden resurssit. Maakaasumarkkinoiden sääntelyviranomaisen tehtävistä aiheutuu virastolle noin 300 000 euron kustannukset vuosittain. Uuden maakaasumarkkinalain jakeluverkonhaltijoiden lupamenettelyiden muutoksista aiheutuisi Energiavirastolle vuonna 2018 75 000 euron suuruinen kertaluontoinen lisäkustannus, joka katettaisiin lupamaksuilla. Lisäksi Energiavirastolle aiheutuisi maakaasun siirtoverkonhaltijan valvonnasta ja eriyttämisestä tosiasiallisen eriyttämisen mallin (TSO) mukaisesti vuodesta 2018 alkaen 105 000 euron vuotuiset lisäkustannukset.

Sähkö- ja maakaasuverkonhaltijoiden valmiussuunnitelmien valvonnasta arvioidaan aiheutuvan Energiavirastolle vuodesta 2018 alkaen 21 000 euron lisäkustannus. Valtion talousarvion ulkopuoliselle huoltovarmuusrahastolle syntyisi puolestaan kustannussääntöä, kun sähköverkonhaltijoiden varautumissuunnitelmien valvontatehtävä siirtyy Huoltovarmuuskeskuksesta Energiavirastolle.

Sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevasta rajoituksesta aiheutuisi Energiavirastolle lain voimaantulosta alkaen 100 000 euron vuotuiset lisäkustannukset.

Maakaasu- ja sähköverkkojen valvonnan tehtävät rahoitetaan verkonhaltijoilta kerättävillä veronluonteisilla maakaasuverkko- ja sähköverkkomaksuilla. Maksuja on tarkoitus korottaa lisämenoja vastaavasti, jotta ne edelleen kattavat verkkovalvonnan kustannukset. Energiavirasto on kerännyt sähkö- ja maakaasuverkkomaksuja vuonna 2015 2,89 miljoonaa euroa.

Taloudelliset vaikutukset tuomioistuineläytöseen

Energiaviraston päätöksistä on vuosina 2012–2016 tehty markkinaoikeuteen 23 valitusta eli keskimäärin 4,6 valitusta vuodessa ja hallinto-oikeuteen kahdeksan valitusta eli keskimäärin 1,6 valitusta vuodessa. Korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyyn on samana ajanjaksona edennyt yhteensä kahdeksan Energiaviraston päätöstä koskevaa valitusta eli keskimäärin 1,6 valitusta vuodessa. Energiamarkkinalainsäädännön muutoksenhakusäännöksiä koskevan ehdotuksen arvioidaan siirtävän yksittäisten asioiden käsittelyä hallinto-oikeudesta markkinaoikeuteen. Muutoksenhakulupamenettely korkeimmassa hallinto-oikeudessa tulisi sovellettavaksi myös yksittäisissä asioissa. Ehdotuksella ei siten olisi suurta vaikutusta muutoksenhakutuomioistuinten resursseihin. Ehdotusten arvioidaan kuitenkin vähentävän jonkin verran muutoksenhakutuomioistuimille Energiaviraston päätöksiä koskevien valitusten käsittelystä yhteensä aiheutuvaa resurssitarvetta.

Siirtoverkonhaltijan eriyttämisen vaikutukset valtioon maakaasualan yritysten omistajana

Siirtoverkonhaltijan eriyttämissäännöstö tulisi Suomessa koskemaan valtion kaasuyhtiö Gasum Oy:tä sekä Balticconnector -kaasuputken valmistuttua sen omistavaa valtionyhtiö Baltic Connector Oy:tä.

Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen vaikuttaisi erityisesti valtion asemaan Gasum Oy:n omistajana, koska Gasum on vertikaalisesti integroitunut yhtiö, joka harjoittaa siirtoverkkotoiminnan lisäksi myös muun muassa maakaasun maahantuontia ja toimitusta. Valtion strateginen intres-

si Gasumissa on varmistaa kaasun siirron ja kaasujärjestelmän toimivuus kaikissa olosuhteissa. Maakaasun siirtoverkon säilyminen valtion määräysvallassa on keskeinen osa valtion Gasum-omistuksen strategista intressiä. Strategisen intressin vuoksi valtion Gasum-omistukselle on asetettu 50,1 prosentin vähimmäisvaatimus. Valtio omistaa tällä hetkellä kaikki Gasumin osakkeet.

Valtio omistaa myös erityistehtävayhtiö Baltic Connector Oy:n, jonka tehtävänä on toteuttaa Suomen osuus Balticconnector -yhdysputkesta. Putken valmistumiseen mennessä on ratkaistava, miten Balticconnector -putki toimii osana Suomen kaasujärjestelmää. Siirtoverkonhaltijan eriyttämissääntely koskee myös Baltic Connector Oy:tä ja valtiota sen omistajana.

Koska valtio omistaa kokonaan molemmat siirtoverkkoyhtiöt, voidaan siirtoverkonhaltijan eriyttämisen aiheuttamat omistusjärjestelyt hoitaa valtion sisäisin omistusjärjestelyin. Tosiasiallisen eriyttämisen mallissa valtion omistamat siirtoverkot voidaan maakaasun tuonti- ja toimitusliiketoiminnan estämättä keskittää haluttaessa myös yhteen siirtoverkkoyhtiöön.

Maakaasun siirtoverkko on valtiolle strateginen omistus, jonka osalta valtio ei voi luovuttaa määräysvaltaa muille omistajille. Tosiasiallisen eriyttämisen mallissa valtion erillinen siirtoverkko-omistus ei rajoittaisi valtion omistuksen vähentämistä maakaasun tuontia ja toimitusta harjoittavassa yhtiössä. Tosiasiallisen eriyttämisen malli selkeyttäisi siten myös muiden maakaasuliiketoimintojen mahdollisten tulevien omistusjärjestelyjen toteutusmahdollisuuksia.

Tosiasiallisen eriyttämisen mallissa siirtoverkonhaltija tuottaa omistajalle tuloutettavat osingot jatkossa itsenäisesti kilpailuista maakaasuliiketoiminnoista riippumattomasti.

Edellä kuvattujen vaikutusten perusteella tosiasiallisen eriyttämisen mallin arvioidaan olevan valtion maakaasuyhtiöomistusten omistaja-arvon kannalta paras eriyttämisvaihtoehto.

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Maakaasumarkkinoita koskevien ehdotusten arvioidaan lisäävän Energiaviraston markkinoiden valvontaa hoitavan henkilöstön tarvetta yhdellä henkilötyövuodella, kun siirtoverkon eriyttäminen tapahtuisi tosiasiallisen eriyttämisen mallin (TSO) mukaisesti.

Lisäksi sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan rajoituksen arvioidaan lisäävän Energiaviraston henkilöstön tarvetta enintään yhdellä henkilötyövuodella. Säännöksen arvioidaan kuitenkin samanaikaisesti vapauttavan selkeästi enemmän Kilpailu- ja kuluttajaviraston sekä kuluttajariitalautakunnan henkilöresursseja muiden asioiden hoitamiseen.

Sähkö- ja maakaasuverkonhaltijoiden valmiussuunnitelmia koskevan ehdotuksen arvioidaan tuovan Huoltovarmuuskeskukselle noin 0,2 henkilötyövuoden suuruisen henkilöstöpanoksen säästön.

Energiamarkkinalainsäädännön muutoksenhakusäännöksiä koskevalla ehdotuksella ei arvioida käytännössä olevan vaikutuksia muutoksenhakutuomioistuinten henkilöresursseihin.

4.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä pyritään tehostamaan maakaasumarkkinoita sekä parantamaan uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun markkinoille pääsyä maakaasuverkoissa. Esitys parantaa siten näiden kaasujen kilpailuasemaa suhteessa muihin energialähteisiin. Koska maakaasu ja

uusiutuvista energialähteistä peräisin olevat kaasut ovat ympäristöominaisuuksiltaan useita vaihtoehtoisia energialähteitä edullisempia, voidaan ehdotuksella arvioida olevan myönteisiä ympäristövaikutuksia.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Markkinoiden avaamisen vaikutukset maakaasun hintaan

Kaikkein yleisimmällä tasollaan markkinoiden avaamiseen liittyvä vaikutusarviointi tiivistyy kysymykseen siitä, hyötyykö Suomi enemmän kilpailun avaamisesta kuin nykytilanteen säilyttämisestä. Ensimmäisessä vaihtoehdossa Suomen maakaasuverkko liittyy Baltian alueen maakaasujärjestelmään ja hieman myöhemmin Puolan ja Liettuan välisen siirtoyhteyden kautta laajempaan eurooppalaiseen markkinakokonaisuuteen. Jälkimmäinen vaihtoehto ei Baltic-connector -kaasuputken valmistumisen jälkeen ole enää käytännössä sellaisenaan mahdollinen vaihtoehto.

Suomen ja Baltian markkinoiden integroitumisen ei odoteta välittömästi alentavan Suomen tukkuhintaa. Maakaasun hintataso Baltian maissa on perinteisesti ollut noin 20—30 prosenttia Suomea korkeampi, joskin aivan viimevuosien aikana Suomen ja Baltian maiden välinen hintaero on kaventunut. Nykytilanne ei kuitenkaan kuvaa markkinoiden tulevaa kilpailuasetelmaa. Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoiden viimeaikaisen kehityksen, komission venäläiseen kaasuntoimittajaan kohdistamien kilpailuvalvonnan toimenpiteiden sekä markkinoiden integroitumisen myötä venäläisen maakaasun toimittajan mahdollisuus hintojen eriyttämiseen vähenee. Tästä syystä Suomen ja Baltian nykyisten tai menneiden hintatasojen vertaaminen ei ole perusteltua.

Nykytilanteessa maakaasunhankinnan pitkäaikaiset take-or-pay-sopimukset yhdistettynä laskevaan maakaasun kysyntään, sopimusten sisältämiin vientirajoituksiin ja puutteellisiin siirtoyhteyksiin ovat saattaneet asettaa maakaasua pitkäaikaisilla hankintasopimuksilla ostavat maakaasualan yritykset tilanteeseen, jossa niiden on vaikeaa hallita hintariskin ohella myös sopimukseen liittyvää volyymiriskiä.

Puolassa ja kauempana Länsi-Euroopassa putkikaasun hinta on edullisempi kuin Suomessa ja Baltiassa. Keski-Euroopan markkinoilla, joilla venäläinen putkikaasu kohtaa sekä Pohjanmeren kaasukenttien että kansainvälisten LNG-markkinoiden kilpailupaineen, venäläisen putkikaasun toimittaja on muuttanut kaupallista strategiaansa. Pitkiä toimitussopimuksia on esimerkiksi muualla Euroopassa neuvoteltu uusiksi ja kaasun hintasidonnaisuutta öljyn hintaan on lievennyt esimerkiksi sitomalla sopimushinta öljynhinnan ohella myös kaasuhubien hintatasoon. Suomessa kaasusopimuksen öljysidonnaisuus on ollut pienempi kuin öljyindeksoiduissa sopimuksissa yleensä.

Komissio pani kuluva vuosikymmenen alkupuoliskolla vireille kilpailuvalvonnan toimenpiteitä venäläisen kaasuyhtiö Gazpromin ja sen tytäryhtiön Gazprom Exportin määräävän markkina-aseman väärinkäytön poistamiseksi. Komissio katsoi huhtikuussa 2015 antamassaan alustavassa arviossa, että Gazprom oli väärinkäyttänyt määräävää asemaansa Bulgarian, Viron, Tsekin tasavallan, Unkarin, Latvian, Liettuan, Puolan ja Slovakian markkinoille tekemissään maakaasun toimitussopimuksissa. Komissio katsoi Gazpromin kaasuntoimitussopimusten kilpailua rajoittavien ehtojen kuten vientikieltojen, kohdelauskeiden ja vastaavien ehtojen olevan unionin kilpailusääntöjen vastaisia. Komissio katsoi, että Gazprom oli mainittujen ehtojen seurauksena soveltanut Bulgariassa, Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Puolassa Länsi-Euroopan hintoja selvästi korkeampia kaasuntoimituksen hintoja. Komissio tiedotti 15 päivänä maaliskuuta 2017 yksityiskohtaisesti Gazpromin sitoumuksista muuttaa tutkimuksen kohteena

olevia sopimuskäytäntöjään. Gazprom ilmoitti ensinnäkin, ettei se sovelle tai ota enää käyttöön ehtoja, jotka rajoittavat asiakkaiden mahdollisuuksia jälleenmyydä tai viedä Gazpromin toimittamaa kaasua. Gazprom ilmoitti, että se myös tarjoaa Bulgariassa ja Baltian maissa oleville asiakkailleen mahdollisuuden hankkia kaasua muista Itä-Euroopan maista niin sanotuilla swap- eli kaasunvaihtosopimuksilla. Gazprom ilmoitti edelleen, että se tarjoaa asiakkaidensa kaasuntoimitussopimuksiin uudet hinnantarkistuslausekkeet niille asiakkaille, joiden sopimushinnat eivät vastaa hintakehitystä Saksan, Ranskan ja Italian rajoilla sekä Manner-Euroopan likvideissä kaasukaupan keskuksissa. Sitoumuksen mukaan asiakkaille on mahdollisuus viitata näihin hintoihin hinnantarkistusneuvotteluissa. Komission esittämän arvion mukaan sitoumus varmistaa tulevaisuudessa kilpailukykyiset kaasunhinnat Baltian maissa sekä mahdollisuuden kaasun vientiin ja tuontiin muista EU-maista.

Asiakkaiden neuvotteluvoimaa on lisännyt myös EU:n kolmas energiapaketti, joka on käytännössä edistänyt verkkoon pääsyä ja lisännyt siten asiakkaiden valinnanmahdollisuuksia. Lisääntynyt tarjonta on tehnyt kaasuhubeista entistä likvidimpiä, mikä voimistaa edelleen siirtymää kahdenkeskisistä öljyn hintaan indeksoiduista sopimuksista markkinaehtoiseen kaupankäyntiin. Kaasuhubien etuna kahdenvälisiin, pitkiin sopimuksiin on niiden läpinäkyvyys. Kaasupörsseissä määräytyvät markkinahinnat ovat avoimia kaikille toimijoille, mikä luo osaltaan hinnoittelupainetta tuottajien suuntaan. Suurten eurooppalaisten kaasuhubien hinnat korreloivat keskenään voimakkaasti, ja erityisesti johdannaissopimusten hinnat eri hubeissa seuraavat toisiaan.

Markkinaintegraatio ja komission tiukentunut kilpailuvalvonta näyttäisivät yhdenmukaistavan maakaasun toimitussopimuskäytäntöjä ja väljentävän asteittain sopimushinnan ja öljyn hinnan välistä kytköstä. Markkinoiden yhdyttyessä enenevässä määrin on vaikeaa perustella näkemystä, jonka mukaan yksinoikeudella myydyin venäläisen putkikaasun hintataso voisi kuitenkin olla pysyvästi alle tason, joka määräytyy vapaasti toimivilla markkinoilla.

On mahdollista, että kilpailun avaamisen jälkeiset kaasumarkkinat tulevat aluksi kärsimään korkeasta keskittymisasteesta ja likviditeetin puutteesta. Markkinoiden avaaminen kuitenkin nimenomaisesti mahdollistaa normaalin kilpailuprosessin, joka houkuttelee uusia alalle tulijoita. Riittävän alalle tulon ja hintaerojen motivoimien uusien siirtoyhteyksien ansiosta markkinoiden keskittymisaste alenee ja likviditeetti paranee. Rakentamalla Balticconnector -yhdysputki ja avaamalla maakaasumarkkinat kilpailulle Suomella on mahdollisuus liittyä osaksi eurooppalaisia maakaasumarkkinoita ja hyötyä kansainvälisillä markkinoilla tapahtuvista, kaasun hintaa alentavista muutoksista.

Markkinoiden avaamisen vaikutukset maakaasun hankintalähteisiin

Rakentamalla Balticconnector-yhdysputki ja avaamalla maakaasumarkkinat kilpailulle suomalaisille kaasunkäyttäjille tulisi mahdollisuus hyödyntää maakaasun sisämarkkinoita, jossa on useita kaasunhankintalähteitä. Venäläisen putkikaasun rinnalle tulisi erityisesti Liettuun ja Puolan yhdysputken valmistumisen jälkeen mahdollisuus merkittävään kaasunhankintaan Baltian kaasuverkon kautta putkikaasuun ja nesteytettyyn maakaasuun perustuen. Lisäksi nesteytetyn maakaasun ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvan kaasun markkinoille pääsy kotimaisen infrastruktuurin kautta ja kotimaisista lähteistä tehostuisivat. Suomalaisille maakaasualan yrityksille ja kaasunkäyttäjille avautuisi mahdollisuus hyödyntää Baltian kaasuvästöä ja kaasun hinnan kausivaihtelua.

Markkinoiden avaamisen kansantaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset työllisyyteen

Markkinoiden avaamisen arvioidaan lisäävän Suomen maakaasualan ja kaasua käyttävän teollisuuden kiinnostavuutta investointikohteena. Lisäksi uusiutuvista energialähteistä peräisin olevien kaasujen tuottajille avautuisi mahdollisuus myydä tuottamaansa kaasua Baltiaan ja myöhemmin Keski-Eurooppaan.

5 Asian valmistelu

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 16 päivänä kesäkuuta 2014 työryhmän valmistelemaan maakaasumarkkinalain uudistamista sekä maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden avaamista kilpailulle tilanteessa, jossa Suomi luopuu maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan mukaisten poikkeusten soveltamisesta. Työryhmän tuli tehdä ehdotukset erityisesti edellytyksistä poikkeuksista luopumiselle ja sen toteuttamisesta lainsäädännössä, verkkoon pääsystä maakaasun siirto- ja jakeluverkoissa, pääsystä nesteytetyn maakaasun terminaaleihin sekä maakaasun siirtoverkon eriyttämisestä. Työryhmän tuli tehdä lisäksi ehdotus valituslupamenettelyn sisällyttämisestä niihin korkeimmalle hallinto-oikeudelle tehtäviin valituksiin, jotka koskevat maakaasumarkkinalakiin ja sähkömarkkinalakiin perustuvia lupa-asioita. Työryhmän tuli lisäksi arvioida tarve maakaasun kuluttajasopimuksia koskeville säännöksille ja maakaasuverkon ulkopuolella sijaitsevien nesteytetyn maakaasun terminaalien täydentävälle sääntelylle sekä mahdollisuudet pienten maakaasun jakelu- ja myyntiyhtiöiden sääntelyn keventämiseen. Työryhmä luovutti raporttinsa 18 päivänä tammikuuta 2016.

Maakaasumarkkinalakityöryhmän raportista pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö, ulkoasiainministeriö, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Energiavirasto, Huoltovarmuuskeskus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, korkein hallinto-oikeus, järjestelmä vastaava siirtoverkonhaltija Gasum Oy, Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry, Bioenergia ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry, Energiateollisuus ry, Jätelaitosyhdistys ry, Kemianteollisuus ry, Kuluttajat-Konsumenterna ry, Metsäteollisuus ry, Paikallisvoima ry, Rakennusteollisuus RT ry, Suomen Biokaasuyhdistys ry, Suomen Kaasuyhdistys ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Kuluttajaliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Suomen Yrittäjät ry sekä Teknologiateollisuus ry. Lausunnon toimittivat liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö, ulkoasiainministeriö, valtioneuvoston kanslia, Energiavirasto, Huoltovarmuuskeskus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, korkein hallinto-oikeus, Bioenergia ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry, Energiateollisuus ry, Kemianteollisuus ry, Jätelaitosyhdistys ry, Metsäteollisuus ry, Suomen Kaasuyhdistys ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Suomen Yrittäjät ry, järjestelmä vastaava siirtoverkonhaltija Gasum Oy sekä Neste Oyj. Lausunnoissa esitetyt näkökohdat on pyritty huomioimaan mahdollisuuksien mukaan hallituksen esityksessä.

Maakaasumarkkinalakityöryhmä antoi raporttinsa ja lausunnonantajat lausuntonsa siihen tilanteessa, jossa ei ollut varmuutta, rakennetaanko Suomen kaasuverkosta yhdysputkea Baltian maiden kaasuverkkoon. Työryhmän ehdotukset rakentuivat tämän vuoksi oletukselle, että Balticconnector -kaasuputkea ei mahdollisesti rakenneta lainkaan, jolloin Suomen maakaasumarkkinat jäisivät pysyvästi eristyneeksi markkinaksi vaille yhteyttä maakaasun sisämarkkinoihin. Baltic Connector Oy ja Elering AS tekivät Balticconnector -kaasuputkea koskevan investointipäätöksen lokakuussa 2016. Balticconnector-kaasuputki arvioidaan otettavan käyttöön vuoden 2020 alussa. Vastaavasti Liettuun ja Puolan välisen kaasuputken käyttöönoton arvioidaan tapahtuvan vuoden 2021 aikana. Syntymässä oleva yhteys Baltian maiden kaasui-

frastruktuuriin ja Klaipedan nesteytetyn maakaasun terminaaliin sekä hieman myöhemmin toteutuvaksi arvioitu yhteys Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoihin on lausuntokierroksen jälkeen huomioitu hallituksen esityksen valmistelussa.

Työryhmän kuulemisvaiheen jälkeen tapahtuneen maakaasumarkkinoiden kehityksen esitykseen aiheuttamien muutostarpeiden vuoksi työ- ja elinkeinoministeriö järjesti maaliskuussa 2017 lisälausuntokierroksen maakaasumarkkinoita koskevista lakiluonnoksista. Lausunnot pyydettiin seuraavilta tahoilta: liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö, ulkoasiainministeriö, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Energiavirasto, Huoltovarmuuskeskus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, korkein hallinto-oikeus, järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija Gasum Oy, Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry, Bioenergia ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry, Energiateollisuus ry, Jätelaitosyhdistys ry, Kemianteollisuus ry, Kuluttajat-Konsumenterna ry, Metsäteollisuus ry, Paikallisvoima ry, Rakennusteollisuus RT ry, Suomen Biokaasuyhdistys ry, Suomen Kaasuyhdistys ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Kuluttajaliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Teknologiaeollisuus ry ja Vesilaitosyhdistys ry.

Energiaviraston ja Baltic Connector Oy:n lausuntojen johdosta työ- ja elinkeinoministeriö pyysi 20 päivänä huhtikuuta 2017 Energiavirastolta lisälausunnon, jossa ministeriö pyysi Energiavirastolta arvioita maakaasumarkkinadirektiivin markkinaosuuteen liittyvän poikkeusedellytyksen päättymisestä sekä Baltic Connector Oy:n lausunnossa esitetyistä poikkeusedellytyksen päättymistä koskevista laskelmista. Energiavirasto antoi lausuntonsa ministeriölle 25 päivänä huhtikuuta 2017.

Eräät sähkön ja maakaasun jakelijat ilmoittivat asiakkailleen talvella 2016 poikkeuksellisen suurista jakeluhintojen korotuksista. Erityisesti kahden jakeluyrityksen korotukset aiheuttivat laajan julkisen kohun ja suuren joukon valituksia kuluttajariitalautakuntaan ja kuluttajasiamiehelle. Elinkeinoministeri Olli Rehn pyysi 1 päivänä helmikuuta 2016 Energiavirastoa selvittämään sähkön siirtohintojen muutoksia ja sähköverkkojen valvontaan liittyviä kehittämistarpeita. Energiavirasto antoi selvityksensä työ- ja elinkeinoministeriölle 3 päivänä helmikuuta 2016. Työ- ja elinkeinoministeriö valmisteli Energiaviraston selvityksen pohjalta virkатыönä luonnoksen hallituksen esitykseksi siirto- ja jakelumaksujen korotuskattoa koskevaksi säännökseksi sähkö- ja maakaasumarkkinalakeihin. Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, Energiavirasto, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Fingrid Oyj, järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija Gasum Oy, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry, Energiateollisuus ry, Kuluttajaliitto ry, Kuluttajat-Konsumenterna ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry, Paikallisvoima ry, Suomen Kaasuyhdistys ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry sekä Suomen Yrittäjät ry. Lausunnon toimittivat oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Energiavirasto, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Energiateollisuus ry, Kuluttajaliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry, Paikallisvoima ry, Suomen Kaasuyhdistys ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Fingrid Oyj, Caruna Oy, Caruna Espoo Oy, Leppäkosken Sähkö Oy, Rovakaira Oy, Koillis-Lapin Sähkö Oy, Tornionlaakson Sähkö Oy, Tunturiverkko Oy, Järvi-Suomen Energia Oy, Kymenlaakson Sähköverkko Oy, PKS Sähkönsiirto Oy, Savon Voima Verkko Oy, Loiste Sähköverkko Oy, Tuuliwatti Oy, Suomen Elfi Oy sekä eräs yksityishenkilö. Lausunnoissa esitetyt näkökohdat on pyritty huomioimaan mahdollisuuksien mukaan hallituksen esityksessä.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 259/2016 vp) laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavan voimassa olevan maakaasumarkkinalain 6 luvun 6 §:ää. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan kumottavaksi voimassa oleva maakaasumarkkinalaki. Tähän hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus maakaasumarkkinalain 12 §:ksi vastaa sisällöltään hallituksen esityksessä 259/2016 vp maakaasumarkkinalain 6 luvun 6 §:ään ehdotettua muutosta. Molemmat hallituksen esitykset tulisi tältä osin sovittaa yhteen niiden eduskuntakäsittelyn aikana.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Maakaasumarkkinalaki

I osa Yleiset säännökset

1 luku Tavoite, soveltamisala ja määritelmät

1 §. Tavoitteet. Maakaasumarkkinalain 1 §:ssä säädettäisiin lain tavoitteista. Lain soveltajien tulisi huomioida nämä tavoitteet lakia soveltaessaan ja tulkitessaan.

Maakaasumarkkinalain tavoitteena on varmistaa edellytykset tehokkaasti, varmasti ja ympäristön kannalta kestävästi toimiville kansallisille ja alueellisille maakaasumarkkinoille sekä Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoille siten, että hyvä maakaasun toimitusvarmuus ja hinnaltaan kilpailukykyinen ja riittävän hyvälaatuinen maakaasun saanti voidaan turvata. Lain tavoitteiden toteutuminen ilmenee viimekädessä sen vaikutuksina maakaasun loppukäyttäjille. Lain tavoitteiden toteutuminen tulisi tämän vuoksi arvioida loppukäyttäjien näkökulmasta. Taivoitesäännöksessä asetettaisiin tavoitteeksi pyrkimys turvata loppukäyttäjille kilpailukykyinen maakaasun hinta ja kohtuulliset palveluperiaatteet. Maakaasumarkkinoiden toimitusvarmuudella tarkoitettaisiin maakaasun hankinta- ja toimitusvarmuutta sekä teknistä turvallisuutta. Toimitettavan maakaasun laatuun vaikuttavat kaasun koostumuksen ohella esimerkiksi kaasun puhtaus, kaasun paine ja toimitusten keskeytymättömyys.

Toimivien maakaasumarkkinoiden saavuttamisen ensisijaisina keinoina olisivat terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen maakaasun toimituksessa sekä kohtuullisten ja tasapuolisten palveluperiaatteiden ylläpitäminen maakaasuverkkojen ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen toiminnassa. Maakaasumarkkinoilla maakaasun maahantuonti, vienti, toimitus ja varastointi perustuisivat taloudelliselle kilpailulle. Kilpailun lisäämisellä pyritään toiminnan tehokkuuden parantamiseen, mikä puolestaan saa aikaan kustannussäästöjä. Taloudellinen kilpailu ja tarpeettoman sääntelyn välttäminen ovat keskeisiä keinoja maakaasujärjestelmän taloudellisen tehokkuuden saavuttamisessa ja kilpailukykyisen maakaasun hinnan turvaamisessa loppukäyttäjille.

Esityksen tavoitteena on avata Suomen maakaasumarkkinat kilpailulle Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoita koskevien säännösten mukaisesti siinä vaiheessa, kun putkiyhteys Suomesta Baltian maiden kaasuverkkoon otetaan käyttöön. Lisäksi yhteys Baltian maiden kaasuverkkojen kautta Euroopan yhteenliitettyyn maakaasuverkkoon Puolassa on syntymässä pian tämän ajankohdan jälkeen. Ehdotuksen tavoitteena on edistää maakaasumarkkinoiden avaamisen edellyttämien investointien toteuttamista sekä luoda edellytykset LNG-termiinalien kautta tuotavan maakaasun markkinoille pääsulle Suomen maakaasuverkossa. Maakaasumarkkinalakiin sisällytetään vaihtoehtoisten maakaasun hankintalähteiden edellytyksiä ja siirtoyhteyksien kehittämistä nykyistä paremmin edistävät säännökset.

Maakaasun siirto- ja jakeluverkkotoiminta vaativat suhteellisen suuret investoinnit ja siirto-toiminnan taloudellinen kannattavuus edellyttää riittävän suurta käyttöastetta. Tästä syystä rinnakkaisten ja kilpailevien putkistojen rakentaminen ei ole yleensä taloudellisesti kannattavaa. Maakaasuverkkojen toiminta muodostaisi käytännössä joko toimilupaan perustuvan tai talousteorian tarkoittaman luonnollisen monopolin, koska rinnakkaisten maakaasuverkkojen rakentaminen ei ole taloudellisesti kannattavaa kuin erityistapauksissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakaasualan yritysten palvelutehtävistä. Näihin tehtäviin kuuluisi huolehtia maakaasualan yrityksen asiakkaiden ja sen verkon käyttäjien maakaasun-hankintaan liittyvistä palveluista sekä edistää omassa ja näiden toiminnassa maakaasun teho-kasta ja säästäväistä käyttöä.

2 §. Soveltamisala. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisala. Lakia sovellettaisiin maakaasumarkkinoihin, joilla tarkoitetaan maakaasun, nesteytetty maakaasu mukaan lukien, tuontia, vientiä, siirtoa, jakelua, toimitusta ja varastointia. Lain soveltamisala kattaisi myös verkon ulkopuoliset nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot. Varastolla tarkoitettaisiin maakaasualan yrityksen omistamaa tai hoitamaa laitosta, jota käytetään maakaasun varastointiin. Lakia ei tämän vuoksi sovellettaisi loppukäyttäjien, jotka eivät ole maakaasualan yrityksiä, omaa kulu-tusta palveleviin maakaasun varastoihin.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin myös uusiutuvista energialähteistä peräisin olevaan kaasuun ja muuhun kaasuun, jos kaasua voidaan teknisesti ja turvallisesti syöttää maakaasuverkkoon ja siirtää tai jaella kyseisessä maakaasuverkossa. Kaasuun sovellettaisiin tällöin, mitä maakaasusta säädetään tässä laissa. Lakia ei kuitenkaan sovellettaisi uusiutuvista energialähteistä peräsin olevaan kaasuun, ellei sitä syötetä maakaasuverkkoon. Näin ollen esimerkiksi pelkästään uusiutuvista lähteistä peräisin olevien kaasujen siirtoon käytetyt verkot rajautuisivat lain soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisesta verkosta ei myöskään tulisi tämän lain soveltamisalaan kuuluvaa maakaasuverkkoa, vaikka verkkoon syötettäisiin paineen yllä-pitämiseksi taikka lisä- tai varaenergialähteeksi myös maakaasua. Uusiutuvista energialähteis-tä peräisin olevalla kaasulla tarkoitettaisiin laissa biomassasta termisesti valmistettavaa bio-kaasua, kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvää kaasua sekä mädättämällä synty-vää biokaasua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että lain verkonhaltijaa koskevia säännöksiä sovellettai-siin luvanvaraista maakaasuverkkotoimintaa harjoittavaan elinkeinonharjoittajaan, jolla on hallinnassaan Suomessa sijaitsevaa maakaasuverkkoa, lukuun ottamatta elinkeinonharjoittajaa, jolle Energiavirasto on myöntänyt erillisen linjan maakaasuverkkoluvan tai jonka Energiavi-rasto on päätöksellään vapauttanut maakaasuverkkoluvasta.

Verkonhaltijaa koskevien säännösten piiriin kuuluisivat elinkeinonharjoittajat, jotka harjoitta-vat luvanvaraista maakaasuverkkotoimintaa siirtoverkossa, jakeluverkossa tai suljetussa jake-luverkossa. Lisäksi lakia sovellettaisiin sellaisiin luvanvaraista maakaasuverkkotoimintaa har-joittaviin elinkeinonharjoittajiin, jotka eivät ole hakeneet toiminnalleen lain 4 tai 10 §:ssä tar-koitettua lupaa tai 11 §:ssä tarkoitettua vapautusta luvanvaraisuudesta. Verkonhaltijaa koske-via säännöksiä ei sovellettaisi maakaasuverkkotoimintaan, jossa maakaasuverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä maakaasun toimitusta. Luvanvarai-nen maakaasuverkkotoiminta puolestaan määriteltäisiin lain 3 §:ssä. Maakaasuverkkotoimin-nalla tarkoitetaan maakaasumarkkinalain mukaan maakaasuverkon asettamista vastiketta vas-taan maakaasun siirtoa tai jakelua ja muita maakaasuverkon palveluja tarvitsevien käyttöön.

Pykälän 4 momentin mukaan lain nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoa ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös jakeluverk-koon tai suljettuun jakeluverkkoon liitettyyn nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoon ja sen haltijaan sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoon, jota ei ole liitetty maakaasuverk-koon, ja sen haltijaan. Maakaasumarkkinadirektiivin soveltamisala on ollut tulkinnanvarainen siltä osin, sovelletaanko direktiiviä sellaisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin, joi-ta ei ole liitetty maakaasun siirtoverkkoon. Ehdotuksen tarkoituksena on määritellä sovelta-misala siten, että lakia sovellettaisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin siitä riip-pumatta, ovatko ne liitetty maakaasuverkkoon vai toimivatko ne erillään maakaasuverkosta.

Lain soveltamisalan laajentaminen on tarpeen, koska nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen valtioneuvoston sääntely edellyttää laitosten käyttöoikeuksien ja siitä perittävien maksujen sääntelyä unionin maakaasumarkkinoita koskevan lainsäädännön mukaisesti. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistolla tarkoitettaisiin laissa vastaanottoasemaa, jota käytetään maakaasun nesteyttämiseen tai nesteytetyn maakaasun tuontiin, purkamiseen ja kaasuttamiseen. Lakia ei tämän vuoksi sovellettaisi esimerkiksi määritelmän ulkopuolelle jääviin sellaisiin loppukäyttäjien omaa kulutusta palveleviin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin, joita ei käytetä maakaasun maahantuontiin.

Maakaasumarkkinadirektiivin soveltamisalaa koskevilla säännöksillä nesteytetty maakaasu rinnastetaan kaasumuodossa olevaan maakaasuun. Vastaava rinnastus sisällytettäisiin tämän vuoksi edelleen myös maakaasumarkkinalakiin. Käytännössä sääntely kohdistuisi laissa nesteytetyn maakaasun osalta ainoastaan nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin ja niiden haltijoihin. Lisäksi annettaisiin säännöksiä maakaasuliiketoimintojen eriyttämisestä. Lakiin ei siten sisältyisi sääntelyä, joka kirjanpidollista eriyttämistä lukuun ottamatta kohdistuisi maakaasun maahantuontiin, vientiin ja toimitukseen nesteytetyssä muodossa. Pykälän 5 momentissa rajattaisiin kuitenkin nimenomaisesti, että lakia ei sovellettaisi maakaasun tai nesteytetyn maakaasun toimittamiseen ja jakeluun liikennettä varten tankkauspisteen tai nesteytetyn maakaasun tankkauspisteen kautta. Tankkauspisteellä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönotosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/94/EU 2 artiklan 8 kohdassa määriteltyä tankkauspistettä, jolla direktiivissä tarkoitetaan minkä tahansa polttoaineen paitsi nesteytetyn maakaasun syöttämiseen tarkoitettua tankkausmahdollisuutta kiinteän tai liikkuvan jakelupisteen kautta. Nesteytetyn maakaasun tankkauspisteellä puolestaan tarkoitetaan saman artiklan 9 kohdassa määriteltyä nesteytetyn maakaasun tankkauspistettä, jolla direktiivissä tarkoitetaan nesteytetyn maakaasun syöttämiseen tarkoitettua tankkausmahdollisuutta, joka koostuu kiinteästä tai liikkuvasta laitteistosta, merellä sijaitsevasta laitteistosta tai muusta järjestelmästä.

Pykälän 6 momentin mukaan puolustushallinnon maakaasuinfrastruktuurin toiminta ja maakaasuliiketoimintojen eriyttäminen rajattaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle. Sen sijaan maakaasun toimitusta ja toimijoiden velvollisuuksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös puolustushallintoon. Vastaava säännös on myös sähkömarkkinalaissa. Menettely on tarpeen muun muassa maanpuolustuksen kannalta oleellisten asioiden salassapitoa varten.

3 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin laissa esiintyviä termejä. Termistö vastaisi pääosin aikaisemman lain sisältöä. Lain termistö määriteltäisiin mahdollisimman yhdenmukaiseksi maakaasumarkkinadirektiivin määritelmien kanssa. Siten maakaasumarkkinalain määritelmiä tulisi soveltaa yhdenmukaisesti maakaasumarkkinadirektiivin määritelmien kanssa. Termistön yhdenmukaistamisesta huolimatta lakiin ehdotettaisiin kuitenkin jätettäväksi eräitä suomalaisen lainsäädäntöön vakiintuneita termejä, jotka poikkeavat maakaasumarkkinadirektiivin suomen- tai ruotsinkielisten versioiden määritelmistä.

Pykälän 1 kohdan mukaan maakaasuverkolla tarkoitettaisiin toisiinsa liitetyistä maakaasuputkista ja -putkistoista sekä kaikista niihin kuuluvista säiliöistä, laitteista ja laitteistoista, joiden sisältönä on maakaasu, muodostettua kokonaisuutta, joka on tarkoitettu maakaasun siirtoon tai jakeluun. Maakaasuverkkoon katsottaisiin kuuluviksi ne verkkokomponentit, jotka on liitetty kyseiseen maakaasuverkkoon ja joita tosiasiallisesti käytetään maakaasun siirtoon tai jakeluun. Esimerkiksi verkonhaltijan varastossa olevien, varaosiksi tarkoitettujen yksittäisten verkkokomponenttien ei katsota kuuluvan maakaasuverkkoon.

Pykälän 8 kohdan mukaan maakaasuverkkotoiminnalla tarkoitettaisiin liiketoimintaa, jossa toiminnanharjoittaja (verkonhaltija) vastiketta vastaan harjoittaa maakaasun siirtotoimintaa

maakaasun siirto- tai jakeluverkossa sekä tuottaa ja tarjoaa muita maakaasumarkkina- tai sen nojalla annetuissa säännöksissä verkonhaltijan tehtäväksi säädettyjä maakaasun siirto- tai jakeluverkkoon perustuvia palveluja niitä tarvitseville. Maakaasuverkkotoiminta on ymmärrettävä liiketoimintakokonaisuudeksi, joka verkkosääntelyn tavoitteiden turvaamiseksi olisi luvanvaraista toimintaa.

Pykälän 19 kohdan mukaan varastolla tarkoitettaisiin maakaasualan yrityksen omistamaa tai hoitamaa laitosta, jota käytetään maakaasun varastointiin sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston varastointiin käytettävää osaa tuotantoon käytettävää osaa lukuun ottamatta, ei kuitenkaan laitteistoja, jotka ovat yksinomaan tehtäviään hoitavan siirtoverkonhaltijan käytettävissä. Varaston määritelmään kuuluisi, että varastolla tarkoitettaisiin ainoastaan maakaasualan yrityksen omistamaa tai hoitamaa laitosta, jota käytetään maakaasun varastointiin. Lakia ei tämän vuoksi sovellettaisi loppukäyttäjien, jotka eivät ole maakaasualan yrityksiä, omaa kulutusta palveleviin maakaasun varastoihin. Pykälän 21 kohdan mukaan nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistolla puolestaan tarkoitettaisiin vastaanottoasemaa, jota käytetään maakaasun nesteyttämiseen tai nesteytetyn maakaasun tuontiin, purkamiseen ja kaasuttamiseen, mukaan lukien lisäpalvelut ja tilapäinen varastointi, joita tarvitaan kaasuttamiseen ja kaasun toimittamiseen sen jälkeen siirtoverkkoon, ei kuitenkaan varastointiin käytettävät maakaasun vastaanottoasemien osat. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston määritelmään kuuluisi, että nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistolla tarkoitettaisiin laissa ainoastaan vastaanottoasemaa, jota käytetään ensinnäkin maakaasun nesteyttämiseen tai toiseksi nesteytetyn maakaasun tuontiin, purkamiseen ja kaasuttamiseen. Lakia ei tämän vuoksi sovellettaisi esimerkiksi määritelmän ulkopuolelle jääviin sellaisiin loppukäyttäjien omaa kulutusta palvelevien nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin, joita ei käytetä maakaasun maahantuontiin vaan ainoastaan maahantuodun nesteytetyn maakaasun purkamiseen ja kaasuttamiseen. Koska nesteytetyn maakaasun varastointi käsittelylaitteistossa on nesteytetyn maakaasun ominaisuuksien johdosta luonteeltaan tilapäistä, käsittelylaitteistojen toiminnan tulisi tavanomaisissa tilanteissa katsoa kokonaisuudessaan nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistossa tapahtuvaksi toiminnaksi, johon sovellettaisiin lain nesteytetyn maakaasun käsittelyn käsittelylaitteistoja koskevia säännöksiä. Nesteytetyn maakaasun varastointia, johon sovellettaisiin lain varastoja koskevia sääntöjä, sen sijaan olisi sellainen tavanomaista selvästi pitkäaikaisempi nesteytetyn maakaasun varastointi käsittelylaitteistossa, jota varten käsittelylaitteistoon olisi rakennettu fyysisesti erillinen säiliö. Maakaasumarkkina- tai maakaasun varastointia ei katsottaisi kuitenkaan yksittäistä maakaasunkäyttökohdetta palvelevaa pienehköä asiakassäiliötä, jota käytetään nesteytetyn maakaasun tai kaasumuodossa olevan lain soveltamispiiriin kuuluvan kaasun säilyttämiseen.

II osa Maakaasuverkot

2 luku Maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuus

4 §. *Maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuus.* Pykälässä säädettäisiin maakaasuverkkotoiminnan harjoittaminen luvanvaraiseksi toiminnaksi. Lupajärjestelmän tarkoituksena on edistää markkinoiden toimivuutta ja varmistaa verkonhaltijan valmiudet verkkotoimintaan, tarkoituksenmukaiset investoinnit verkkoon sekä järjestelmän luotettava toiminta. Maakaasuverkot ovat luonnollisia monopoleja, eikä ole taloudellisesti kannattavaa rakentaa useita kaasuputkia palvelemaan samoja asiakkaita. Maakaasuverkon keskeinen asema maakaasujärjestelmässä ja verkkotoiminnan monopoliluonne edellyttävät, että yhteiskunta voi valvoa ja säännellä verkonhaltijoiden toimintaa lupamenettelyn avulla. Maakaasumarkkinadirektiivi edellyttää verkonhaltijoiden nimeämistä. Maakaasuverkkoluvan myöntäminen vastaisi maakaasumarkkinadirektiivin tarkoittamaa verkonhaltijan nimeämistä.

Säännöksen mukaan maakaasuverkkotoimintaa saisi harjoittaa Suomessa sijaitsevassa maakaasuverkossa vain Energiaviraston myöntämällä maakaasuverkkoluvalla. Maakaasuverkkolupaa ei voitaisi siirtää toiselle. Jos esimerkiksi verkkoluvanhaltijan verkkotoiminta yhtiöitään, olisi uuden yhtiön haettava verkkolupa maakaasuverkkotoimintaansa varten. Tämä on tarpeen, jotta luvan myöntäjä voisi tarkistaa, että luvan myöntämisedellytykset ovat olemassa myös uuden verkkoyhtiön osalta.

Maakaasumarkkinalain asettamat tehtävät ja velvoitteet erityyppisille maakaasuverkonhaltijoille eroaisivat toistaan. Nämä erot vaikuttaisivat myös maakaasuverkonhaltijoiden maakaasuverkkolupiin ja verkonhaltijoille asettaviin lupavaatimuksiin. Kaikille verkonhaltijoille yhteisistä lupamenettelyistä ja vaatimuksista säädettäisiin lain 5 ja 6 §:ssä. Siirtoverkonhaltijoiden verkkolupien erityispiirteistä säädettäisiin lain 7 ja 8 §:ssä. Suljetun jakeluverkon maakaasuverkkoluvasta säädettäisiin lain 9 §:ssä ja erillisen linjan maakaasuverkkoluvasta lain 10 §:ssä. Jakeluverkonhaltijan maakaasuverkkolupa sovellettaisiin sen sijaan ainoastaan lain 5 ja 6 §:n yleissäännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanvaraista ei olisi maakaasuverkkotoiminta, jossa maakaasuverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä maakaasun toimitusta. Kiinteistöä vastaavalla kiinteistöryhmällä tarkoitettaisiin tässä pääsääntöisesti yhden omistajan omistamia, toisiinsa rajoittuvia kiinteistöjä.

5 §. Maakaasuverkkoluvan myöntäminen. Energiaviraston tulisi myöntää maakaasuverkkolupa hakijalle, jos tämä täyttäisi tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia hakemastaan maakaasuverkkotoiminnasta. Nämä vaatimukset yksilöitäisiin lain 6—9 §:ssä. Luvan hakijalla tulee olla käytettävissään riittävät tekniset ja taloudelliset resurssit, jotta se pystyy vastaamaan maakaasuverkon rakentamisesta ja käytöstä asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Luvan hakijan tulee täyttää myös ne vaatimukset, jotka luvanhaltijalle asetetaan laissa maakaasuliiketoimintojen eriyttämisestä. Siirtoverkonhaltijan tulee täyttää myös laissa siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annettavat säännökset.

Lain voimaan tullessa toiminnassa olevien luvanhakijoiden osalta edellytysten arviointi perustuisi pääosin edellisten toimintavuosien tietoihin, muun muassa tuloslaskelmiin ja taseisiin. Uusien verkonhaltijoiden tulisi toimittaa lupahakemuksen yhteydessä vastaavat suunnitelmat Energiavirastolle.

Energiavirasto voisi liittää maakaasuverkkolupa luvan myöntämisen edellytysten kannalta tarpeellisia ehtoja. Energiavirasto voisi muuttaa maakaasuverkkoluvan voimassaoloaikana lupaa tai sen ehtoja laissa säädetyin edellytyksin. Maakaasuverkkolupaa tai sen ehtoja voitaisiin muuttaa luvanhaltijan suostumuksella tai muulloinkin, jos muutos olisi välttämätön lainsäädännön muuttumisen, muutoksenhakutuomioistuimen antaman ratkaisun tai toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi.

6 §. Siirtoverkon ja jakeluverkon maakaasuverkkoluvan hakijaa koskevat yleiset vaatimukset. Pykälään otettaisiin säännökset siirtoverkon ja jakeluverkon maakaasuverkkoluvan hakijaa koskevista yleisistä vaatimuksista. Vaatimuksia sovellettaisiin kaikkiin maakaasuverkkoluvan hakijoihin suljetun jakeluverkon maakaasuverkkoluvan ja erillisen linjan maakaasuverkkoluvan hakijoita lukuun ottamatta. Lupaedellytyksiä täsmennettäisiin voimassa olevaan lakiin verrattuna, mutta pääosin ne säilyisivät ennallaan nykyisten säännösten ja niitä koskevan ratkaisukäytännön kanssa. Verkonhaltijan tulisi täyttää lupavaatimukset toimintansa koko ajan.

Maakaasuverkkoluvan hakijan tulisi olla yhteisö tai jakeluverkon maakaasuverkkoluvan osalta vaihtoehtoisesti kunnallinen laitos. Elinkeinojen harjoittamisen oikeudesta annetussa laissa

(122/1919) säädetään elinkeinotoiminnan harjoittamisesta sekä sijoittautumisoikeudesta. Maakaasuverkkoluvan hakijan tulisi täyttää myös mainitun lain 1 §:ssä säädetyt vaatimukset. Muita hakijan organisaatioon liittyviä yleisiä vaatimuksia olisivat vaatimus siitä, että hakijan organisaatio vastaisi sen harjoittaman maakaasuverkkotoiminnan laajuutta ja luonnetta sekä vaatimus siitä, että hakijalla on palveluksessaan riittävä henkilöstö, joka vastaa sen harjoittaman verkkotoiminnan laajuutta ja luonnetta. Hakijalle asetettavat organisatoriset vaatimukset tulisi siten suhteuttaa sen verkkotoiminnan luonteeseen ja laajuuteen, johon maakaasuverkkolupaa haetaan.

Hakijan tulisi pystyä myös vastaamaan maakaasuverkon turvallisuudesta. Vaatimuksena olisi, että hakija on nimennyt maakaasuverkolleen käytön valvojan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 39 §:ssä tarkoitetun menettelyn mukaisesti. Tarkemmat säännökset käytön valvojan nimeämisestä on annettu maakaasuasetuksen (551/2009) 5 luvussa. Voimassa olevia maakaasuverkkoluvan edellytyksiä esitetään yhtenäistettäväksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten kanssa. Maakaasuverkon käytön valvojaa koskevat vaatimukset yhtenäistettäisiin maakaasulaitteistojen turvallisuudesta annettujen säännösten kanssa luopumalla maakaasumarkkinalakiin sisältyvästä erityisvaatimuksesta, jonka mukaan maakaasuverkon käytön valvojan tulee olla työsuhteessa verkonhaltijaan.

Hakijalta vaadittaisiin myös taloudellisia edellytyksiä kannattavaan maakaasuverkkotoimintaan. Lisäksi hakijalla tulisi olla maakaasumarkkinadirektiivin edellyttämällä tavalla päätösvalta maakaasuverkon käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittaviin varoihin sekä päätösvalta tehdä verkon käyttäjien kanssa liittymissopimuksia ja maakaasuverkkosopimuksia.

Maakaasuverkkoluvan hakijan tulisi esittää hakemuksessaan selvitys siitä, että sen harjoittamat liiketoiminnot on eriytetty toisistaan siten kuin maakaasumarkkinalaissa säädetään. Velvollisuus koskisi niitä verkonhaltijoita, jotka harjoittavat maakaasuverkkotoiminnan lisäksi muita maakaasuliiketoimintoja tai muita liiketoimintoja sekä niitä verkonhaltijoita, jotka harjoittavat siirtoverkkotoimintaa.

7 §. Siirtoverkonhaltijaa koskevat lisävaatimukset. Pykälässä asetettaisiin siirtoverkonhaltijoihin sovellettavista lisävaatimuksista. Ehdotetut lisävaatimukset perustuvat maakaasumarkkinadirektiivin vaatimuksiin.

Siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkoluvan saamisen lisäedellytyksenä olisi, että siirtoverkonhaltija täyttäisi maakaasusiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa säädetyt vaatimukset siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä ja että hakijan riippumattomuus olisi varmennettu maakaasuverkkosäätöasetuksen 3 artiklassa säädetyin menettelyn mukaisesti. Riippumattomuuden varmentamisella tarkoitettaisiin maakaasumarkkinalaissa maakaasumarkkinadirektiivin ja maakaasuverkkosäätöasetuksen mukaista siirtoverkonhaltijan sertifiointia.

Pykälän säännös tulisi voimaan samanaikaisesti maakaasusiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain kanssa. Siihen saakka sovellettaisiin vanhan lain 6 luvun 3 §:ää.

8 §. Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkolupa. Pykälässä säädettäisiin järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkoluvasta. Erityisvaatimusten taustana on maakaasujärjestelmän tekninen luonne yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa maakaasun syötön ja oton on oltava tasapainossa keskenään. Taloudelliseen kilpailuun perustuvilla avoimilla maakaasumarkkinoilla, jossa maakaasukaupan osapuolille on järjestetty pääsy muun toimijan maakaasuverkkoon, on välttämätöntä organisoida markkinapaikkoja, joissa eri tarkoituksiin tarvittavaa maakaasua voidaan myydä ja ostaa. Avointen maakaasumarkkinoiden toiminta

edellyttää järjestelmän yhteisten toimintojen organisointia ja niihin liittyvien vastuiden järjestämistä sekä yhteistyötä eri maissa tai alueilla toimivien siirtoverkonhaltijoiden kesken.

Maakaasujärjestelmän ja siinä toimivien maakaasumarkkinoiden yhteisten toimintojen hoitaminen kuuluisivat järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tehtäviin. Nämä tehtävät muodostavat luonnollisen monopolin eikä niitä voida jakaa useamman toimijan kesken maakaasujärjestelmän tai maakaasumarkkinoiden toimivuuden vaarantumatta. Tämän vuoksi 8 §:ssä säädetäisiin, että Energiavirasto määrää maakaasuverkkoluvassa yhden siirtoverkonhaltijan maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltijaksi. Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija määrättäisiin kullekin siirtojärjestelmälle, jossa järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaisi järjestelmävastuun piiriin kuuluvista tehtävistä sekä muista siirtoverkonhaltijalle kuuluvista tehtävistä. Muut aineellisoikeudelliset säännökset järjestelmävastuusta ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tehtävistä sisältyisivät lain 5 lukuun.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisävaatimuksista, jotka järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltijaksi määrättävän olisi täytettävä 6 ja 7 §:ssä säädettyjen vaatimusten lisäksi. Nämä vaatimukset asetettaisiin tasapuolisten kilpailuedellytysten ja avoimuuden varmistamiseksi maakaasuverkkotoimintaa siirtoverkossa harjoittavan yksikön ja tasapainotuspalveluja tuottavan yksikön toiminnassa sekä taseselvityksessä ja maakaasukaupan keskitetyssä tiedonvaihdossa. Järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltijaksi määrättävän olisi ennen maakaasuverkkoluvan myöntämistä osoitettava, että siirtoverkonhaltija on järjestänyt maakaasujärjestelmän tasapainotuspalveluihin, taseselvitykseen ja maakaasukaupan kauppapaikan ylläpitämiseen ja keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvät tehtävät erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi. Maakaasukaupan kauppapaikalla tarkoitettaisiin niin sanottua virtuaalista kauppapaikka (virtual trading point), jossa maakaasukauppojen omistusoikeuden vaihtuminen rekisteröitäisiin ja tasapainotuskaasun kauppa käytäisiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkolupaan sisällytettävistä ehdoista. Tarkoituksena on, että jatkossakin Energiavirasto asettaisi järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkoluvassa yksityiskohtaiset ehdot, jotka liittyisivät järjestelmävastaavan tehtäviin ja niiden hoitamiseen, järjestelmävastaavan velvollisuuksiin ja niiden hoitamiseen sekä järjestelmävastaavan oikeuksiin ja niiden käyttämiseen.

Pykälän 4 momentin mukaan järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voisi Energiaviraston myöntämällä luvalla antaa 2 momentissa tarkoitettuja toimintoja toisista ETA-valtioista olevien siirtoverkonhaltijoiden kanssa yhteisesti omistamansa yhden tai useamman osakkuusyhtiön tehtäväksi. Maakaasukaupan keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvät tehtävät voitaisiin Energiaviraston luvalla antaa myös sähkökaupan vastaavia tehtäviä Suomessa hoitavan toiminnanharjoittajan tehtäväksi. Lupapäätökseen sovellettaisiin, mitä 5 §:ssä säädetään maakaasuverkkoluvan myöntämisestä ja 3 momentissa säädetään järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle maakaasuverkkoluvassa asetettavista ehdoista. Säännöstä sovellettaessa voitaisiin toisesta ETA-valtiosta olevaan siirtoverkonhaltijaan rinnastaa myös toisesta ETA-valtiosta oleva itsenäinen järjestelmävastaava. Ehdotuksella luotaisiin edellytykset kehittää tasapainotuspalveluihin, taseselvitykseen ja maakaasukaupan kauppapaikan (virtual trading point) ylläpitämiseen ja keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyviä toimintoja siten, että niitä jatkossa voitaisiin hoitaa myös useamman ETA-valtiosta olevan siirtoverkonhaltijan perustaman yhteisyrityksen toimesta. Tämä loisi edellytyksiä kehittää näiden palveluiden yhteistä toteuttamista Suomen ja Baltian maiden yhteisillä maakaasumarkkinoilla. Samalla luotaisiin mahdollisuus järjestää maakaasukaupan keskitetty tiedonvaihto Suomen sähkökaupan datahubissa, joka vastaisi mainitusta toiminnasta sähkökaupan osalta. Mainittujen tehtävien siirtäminen siirtoverkonhaltijoiden yhteisyritykselle edellyttäisi kuitenkin Energiaviraston lupaa. Lupaa myöntäessään

Energiaviraston tulisi arvioida, pystyykö yhteisyritys täyttämään siirtoverkonhaltijalta siirretyt tehtävät ja velvoitteet kansallisen ja unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Järjestelmävastuuseen liittyvät tehtävät kuuluisivat tällaisessa tapauksessakin edelleen järjestelmävastavaan siirtoverkonhaltijan vastuulle ja niiden toteuttamista valvottaisiin Energiaviraston toimesta riippumatta siitä, mihin maahan yhteisyritys olisi sijoittunut.

Pykälän säännös tulisi voimaan samanaikaisesti 7 §:n ja maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain kanssa. Siihen saakka sovellettaisiin vanhan lain 6 luvun 3 §:ää.

9 §. Suljetun jakeluverkon maakaasuverkkolupa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi uudesta maakaasuverkkolupatyypistä, suljetun jakeluverkon maakaasuverkkoluvasta. Ehdotuksella pyritään keventämään paikallisiin, pääasiassa teollisuuskäytössä oleviin jakeluverkkoihin kohdistuvaa sääntelyä. Suljetun jakeluverkon käsittelyn voisi saada suljetun jakeluverkon määritelmän täyttävä jakeluverkko, jossa harjoitettu maakaasuverkkotoiminta täyttäisi lain 3 §:n 8 kohdan ja 4 §:n perusteella luvanvaraisen maakaasuverkkotoiminnan tunnusmerkistön, mutta jonka käyttötarkoitus ja käyttäjien piiri eivät tosiasiallisesti täyttäisi varsinaisen maakaasuverkkotoiminnan tyypillisiä ominaispiirteitä.

Suljetun jakeluverkon haltijaan kohdistuisivat sekä kevennetty lupamenettely että lievemmat velvoitteet maakaasuverkkotoiminnan harjoittamisessa. Suljetun jakeluverkon maakaasuverkkoluvan hakijaan ei kohdistettaisi lain 6 §:n mukaisia yleisiä teknisiä, taloudellisia ja organisatorisia vaatimuksia. Verkonhaltijaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin suljettuun jakeluverkkoon ja sen haltijaan niitä säännöksiä lukuun ottamatta, joiden soveltamisalan ulkopuolelle suljetut jakeluverkot ja niiden haltijat on nimenomaisesti säädetty.

Suljetun jakeluverkon maakaasuverkkolupa myönnettäisiin hakemuksesta hakijalle, joka harjoittaa maakaasuverkkotoimintaa maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella taikka yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella sijaitsevassa jakeluverkossa, jossa ei toimiteta maakaasua kuluttajille, jos erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien toiminnot tai tuotantoprosessi muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden tai kyseisessä verkossa jaellaan maakaasua ensisijaisesti verkon omistajalle tai verkonhaltijalle taikka niihin omistussuhteessa oleville yrityksille. Suljetun jakeluverkon maakaasuverkkolupaa ei kuitenkaan voisi myöntää hakijalle, jonka maakaasuverkossa toimitetaan maakaasua kuluttajille, ellei kysymyksessä ole maakaasun toimitus pienelle määrälle kuluttajia, joilla on työsuhteeseen perustuvia tai vastaavia yhteyksiä hakijaan.

10 §. Erillisen linjan maakaasuverkkolupa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi uudesta maakaasuverkkolupatyypistä, erillisen linjan maakaasuverkkoluvasta. Ehdotuksella pyritään keventämään sääntelyä, joka kohdistuu paikallisiin, yhteenliitettyä maakaasuverkkoa täydentäviin maakaasuputkiin, jotka rakennetaan tai on rakennettu maakaasun toimittamiseksi asiakkaille. Erillisen linjan maakaasuverkkolupa oikeuttaa luvanhakijan harjoittamaan maakaasuverkkotoimintaa rakentamassaan erillisessä linjassa. Verkonhaltijaan, jolle on myönnetty erillisen linjan maakaasuverkkolupa, ei sovelleta tämän lain verkonhaltijaa koskevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan maakaasuverkkolupa erilliselle linjalle olisi myönnettävä, kun erillinen linja rakennetaan maakaasun toimittamiseksi siirtovelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille, joilta alueella toimiva verkonhaltija on evännyt verkkoon pääsyn. Verkkoon pääsyn epääminen voi perustua siirtokapasiteetin puutteeseen tai 92 §:n mukaiseen ota tai maksa -sopimukseen perustuvaan poikkeuslupaan. Lupaa ei voida myöntää asiakkaalle, joka ei ole siirtovelvollisuuden piirissä. Koska erilliset linjat jäävät verkonhaltijaa koskevien velvoitteiden ulkopuolelle, ei erillisen linjan maakaasuverkkolupaa voisi myöntää maakaasuverkkotoiminnan harjoittamiseen valtakunnan rajan ylittävässä siirtoputkessa. Luvan voisi kuitenkin

myöntää valtakunnan rajan ylittävälle yksittäiselle jakeluputkelle, mutta ei valtakunnan rajan kahden puolen rakentuvalla jakeluverkolle tai suljetulle jakeluverkolle.

Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään maakaasuverkkoluvan myöntämisestä.

11 §. *Eräiden yhdysputkien vapauttaminen maakaasuverkkoluvasta.* Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka perusteella on mahdollista vapauttaa eräät merkittävät yhdysputket maakaasuverkkoluvasta. Muiden maakaasuverkkojen osalta ehdotetaan luopumista luvanvaraisuudesta vapauttamista koskevasta säännöksestä, koska voimassa olevaan maakaasumarkkinalakiin sisältyvää vapauttamismenettelyä on vaikea perustella maakaasumarkkinadirektiivin säännösten näkökulmasta. Luvanvaraisuudesta vapauttamista koskeva säännös olisi poikkeus maakaasuverkkojen sääntelyn keskeisistä periaatteista, joiden tavoitteena on turvata maakaasumarkkinoiden osapuolille verkkoon pääsy ja kohtuulliset palveluperiaatteet. Maakaasumarkkinoiden toimivuuden kannalta siirtoverkkoja yhdistävät siirtoputket ovat keskeisessä asemassa. Hallituksen esityksen tavoitteena on ensisijaisesti tällaisten yhdysputkien saattaminen markkinoiden käyttöön. Poikkeussäännöstä tulisi tämän vuoksi soveltaa varovaisesti.

Esityksen mukaan Energiavirasto voisi yksittäistapauksessa sallia määräajaksi maakaasuverkkotoiminnan harjoittamisen ilman maakaasuverkkolupaa yhdysputkessa, jos verkonhaltijalle on myönnetty 93 §:n mukainen poikkeuslupa. Vapautus voitaisiin myöntää vain yhdysputkelle, joka katsotaan 93 §:n uudeksi infrastruktuuriksi ja, jolle on myönnetty mainitussa pykälässä tarkoitettu poikkeuslupa. Vapautus voitaisiin myöntää enintään poikkeusluvan voimassaoloajaksi. Vapautusta ei voitaisi siirtää toiselle vaan verkkotoiminnan luovutuksen yhteydessä luovutuksensaajan tulisi hakea uudelleen vapautusta luvanvaraisuudesta tai maakaasuverkkolupaa toiminnalleen. Tämä mahdollistaisi vapautuksen edellytysten uudelleen arvioinnin.

Vapautuksen saaneeseen verkonhaltijaan ei sovellettaisi maakaasumarkkinalain verkonhaltijaa koskevia säännöksiä. Energiavirasto voisi kuitenkin luvanvaraisuudesta vapauttamista koskevassa päätöksessään asettaa ehtoja, jotka koskisivat verkkoon pääsyä kysymyksessä olevassa yhdysputkessa. Verkkoon pääsyä koskevat ehdot voisivat liittyä siirtokapasiteetin jakamiseen, ylikuormituksesta aiheutuvien tulojen jakamiseen sekä yhdysputken käyttäjiltä perittäviin maksuihin.

3 luku Maakaasuverkon rakentaminen

12 §. *Hankelupa valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen.* Pykälässä säädettäisiin hankelupajärjestelmästä, joka koskisi maan rajan ylittävien maakaasun siirtoputkien rakentamista. Hankelupaa olisi haettava vain maan rajan ylittävien putkien rakentamiseen, mutta ei siirto-, jakelu- tai käyttöputkien rakentamiseen Suomen rajojen sisäpuolella. Lupahakemuksessa olisi esitettävä valtioneuvoston asetuksella säädettävät tiedot ja selvitykset. Hakemuksessa tulisi esittää putken tärkeimmät tekniset tiedot, rakentamisaikataulu, kustannusarvio, selvitys siirtoputken tarpeellisuudesta sekä mahdolliset muut lupakäsittelyn kannalta tarpeelliset tiedot.

Ulkomaanyhteydet ovat maakaasun siirron ja hankinnan kannalta erityisasemassa, kun kansallista omaa maakaasun tuotantoa ei ole. Tästä syystä hankeluvan myöntäjänä olisi työ- ja elinkeinoministeriö. Hankelupaa ei kuitenkaan edellytettäisi vähäisten maan rajan ylittävien jakeluverkon putkien rakentamiseen. Tällaisesta vähäisestä putkesta olisi kysymys, kun putkella johdettaisiin kaasua rajan yli esimerkiksi kiinteistön tai kiinteistöryhmän lämmitystarpeisiin.

Luvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että maan rajan ylittävän siirtoputken rakentaminen on maakaasumarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista.

Ulkomaanyhteyksiä koskeva hankelupa tekee mahdolliseksi sen, että viranomainen voi vaikuttaa siihen, miten maamme kaasuntuontiyhteyksiä kehitetään. Arvioitaessa hankkeen tarkoituksemukaisuutta maakaasumarkkinoiden kehityksen kannalta olisi tarpeellista arvioida ainakin niitä vaikutuksia, joita hankkeella olisi Suomen maakaasujärjestelmään ja maakaasuverkkoon, maakaasun toimitusvarmuuteen ja energiahuollon varmuuteen sekä maakaasun tarjontaan ja hintaan. Vastavuoroisuuskriteerin täyttymistä arvioitaessa tulisi arvioinnin kohdistua ainakin toisen maan maakaasumarkkinoiden avaamiseen tasoon ja vastavuoroisten kilpailuedellytysten olemassaoloon. Vastavuoroiset kilpailuedellytykset liittyvät esimerkiksi markkinoille pääsyyn, infrastruktuuriin, ympäristönormeihin ja energiaturvallisuuteen. Lisäksi tulisi ottaa huomioon EU:n yhteinen politiikka suhteessa kolmansiin maihin. Edelleen hankelupaharkinnassa tulisi ottaa huomioon hankkeen merkitys maakaasun sisämarkkinoille.

Luvassa ei määriteltäisi siirtoputken reittiä. Hankelupaan voitaisiin myös liittää luvan edellytysten kannalta tarpeellisia ehtoja. Hankelupaa ei voitaisi siirtää toiselle ilman ministeriön nimenomaista suostumusta. Tämä mahdollistaisi hankeluvan edellytysten uudelleen arvioinnin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtakunnan rajat ylittävänä siirtoputkea koskevan hankeluvan suhteesta energiainfrastruktuuriasetukseen. Energiainfrastruktuuriasetuksessa tarkoitettua yhteistä etua koskevan energiahankkeen edellyttämän hankeluvan käsittelyyn sovelletaan myös energiainfrastruktuuriasetusta ja Euroopan unionin yhteistä etua koskevien energiahankkeiden lupamenettelystä annettua lakia.

4 luku Verkonhaltijan yleiset velvollisuudet ja verkkopalveluiden hinnoittelu

13 §. *Verkkopalveluiden tarjonnan yleiset periaatteet.* Pykälässä säädettäisiin verkkopalveluiden tarjonnan yleisistä periaatteista. Säännös olisi yhdenmukainen voimassa olevan maakaasumarkkinalain soveltamiskäytännön periaatteiden ja maakaasumarkkinadirektiivin vaatimusten kanssa. Säännöksen mukaan verkonhaltijan olisi tarjottava maakaasuverkkonsa palveluita maakaasumarkkinoiden osapuolille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Palveluiden tarjonnassa ei saisi olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajoituksia.

Verkkopalveluiden tarjonnan tulisi tapahtua verkon käyttäjille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Se merkitsee, että tietty palvelu olisi tarjottava samoilla, yhtenäisillä ehdoilla kaikille verkon käyttäjille. Palvelun ehdot eivät esimerkiksi riippuisi siitä, kenen maakaasua verkossa siirretään. Maakaasun ostajan palvelu ei saisi liioin muuttua perusteetta tilanteissa, jossa maakaasun toimittaja vaihtuu. Verkkopalveluiden ehdot voisivat kuitenkin vaihdella palvelujen käytön suhteen erikokoisten tai -tyyppisten verkon käyttäjien välillä. Myös lainsäädännön verkonhaltijoille asettamat vaatimukset voivat edellyttää tai oikeuttaa erilaiseen palveluun eri verkonkäyttäjryhmien osalta. Saman verkonkäyttäjryhmän sisällä tulisi kuitenkin soveltaa yhtäläisiä ehtoja ja palveluperiaatteita.

Yleisistä myyntiehdoista ja palveluperiaatteista voisi poiketa vain erityisissä tapauksissa. Esimerkiksi verkon käyttäjä voisi edellyttää tavanomaisesta poikkeavaa palvelua, jonka ehtoja ei voi määrittellä yleisten ehtojen perusteella. Sitä vastoin verkonhaltijan kilpailutilanne viereisen verkonhaltijan kanssa, mikä on joissain tapauksissa mahdollinen, ei oikeuttaisi soveltamaan kilpailun kohteena olevaan verkon käyttäjään muista poikkeavia ehtoja ja palveluperiaatteita.

14 §. *Verkon kehittämisvelvollisuus.* Pykälään esitetään verkon kehittämisvelvollisuutta koskevaa yleissäännöstä, jota sovellettaisiin kaikkiin maakaasuverkonhaltijoihin. Verkonhaltijalla olisi yleinen velvollisuus ylläpitää, käyttää ja kehittää maakaasuverkkoaan maakaasumarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että verkonhaltijan tulisi pitää

verkon käyttövarmuus yleisesti hyväksyttävällä tasolla. Lisäksi verkonhaltija rakentaisi ja vahvistaisi verkkoaan niin, että asiakkaiden tavanomaiset, ennakoitavissa olevat palvelutarpeet tulevat tyydytetyiksi.

Verkon kehittämisvelvollisuus olisi tarpeen, koska verkonhaltija on käytännössä monopoliasemassa verkkonsa alueella. Muillakin on tosin mahdollisuus rakentaa verkko ainakin toisen verkonhaltijan verkon toiminta-alueella, koska verkkojen rakentamiseen vaaditaan vain turvallisuusnäkökohdat huomioon ottava, maakaasun käsittelyn turvallisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (551/2009) mukainen rakentamislupa, jonka myöntämiseen ei liity tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Verkonhaltijan velvollisuus kehittää verkkoaan rajoittuu kuitenkin siihen, mitä voidaan pitää kohtuullisena. Asiakkaan haluaman palvelun poikkeuksellinen laatu, tarvittavan verkon vahvistamisen vaatima aika, verkon rakentamisen lupamenettelyt ja muut vastaavat seikat voivat estää tai rajoittaa verkonhaltijaa toimimasta asiakkaan haluamalla tavalla.

Verkonhaltijan kehittämisvelvollisuuden piiriin voidaan katsoa kuuluvan erityiset verkkotoiminnan huoltovarmuuteen liittyvät investoinnit. Tällaisia kohteita maakaasuverkossa voisivat olla esimerkiksi kompressoriasemien mitoitus, varmistukset ja suojaukset, turvaavat putkiyhteydet ja tiedonsiirron varmistaminen normaaliolojen häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten.

Pykälään sisällytettäisiin virke, jolla pannaan täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 13(2) artiklan säännös. Säännöksellä täsmennettäisiin siirtoverkonhaltijan osalta verkon kehittämisvelvollisuutta koskevaa sääntelyä. Siirtoverkonhaltijan tulisi muun kehittämisvelvollisuuden ohella rakentaa eurooppalaisen siirtojärjestelmän yhdentämiseksi riittävästi rajat ylittävää siirtokapasiteettia. Rakentamisvelvollisuuden edellytyksenä olisi kuitenkin, että rakentaminen olisi tarpeen taloudelliselta kannalta kohtuullisen ja teknisesti toteuttamiskelpoisen maakaasun kysynnän tyydyttämiseksi ja maakaasun toimitusvarmuuden huomioon ottamiseksi. Eurooppalaisella siirtojärjestelmällä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja ETA-valtioiden alueella toimivaa siirtojärjestelmää tai -verkkoa, mutta ei kolmansien maiden alueella toimivaa siirtojärjestelmää tai -verkkoa. Siirtoverkonhaltijan tulisi ennen rakentamista saada hankkeelle lisäksi 12 §:ssä säädetty hankelupa. Käytännössä myös tässä yhteydessä arvioitaisiin hankkeen tarkoituksenmukaisuus maakaasumarkkinoiden kehittämisen näkökulmasta. Vastaavasti siirtoverkonhaltijan kehittämisvelvollisuus ei koskisi hanketta, jolle ei ole myönnetty 12 §:n mukaista hankelupaa.

15 §. Liittämisvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin kaikkien maakaasuverkonhaltijoiden tehtäviin kuuluvasta liittämisvelvollisuudesta. Liittämisvelvollisuuden tarkoituksena on turvata kaikille maakaasun käyttäjille mahdollisuus ostaa maakaasua. Liittämisvelvollisuuden piiriin kulusivat tekniset vaatimukset täyttävät maakaasun käyttö- ja varastointikohteet, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot, uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun tuotantolaitokset ja erilliset linjat.

Verkonhaltijalla olisi pyynnöstä velvollisuus liittää kaikki toiminta-alueensa halukkaat verkon käyttäjät verkkoonsa. Verkonhaltijan liittämisvelvollisuus koskee aluetta, jolla sijaitsevien asiakkaiden on teknisesti, taloudellisesti ja maankäytöllisesti edullisempaa liittyä tämän kuin jonkun toisen verkkoon. Suljetun jakeluverkon haltijan toiminta-alueeksi katsottaisiin ainoastaan lain 9 §:ssä tarkoitettu teollisuus- tai elinkeinoalue taikka yhteisiä palveluja tarjoava alue. Suljetun jakeluverkon haltijan liittämisvelvollisuus ei siten ulottuisi näin määritellyn toiminta-alueen ulkopuolella sijaitseviin kohteisiin. Useimmiten rajanveto verkonhaltijoiden toiminta-alueiden välillä on selvä. Koska verkonhaltijalla on mahdollisuus periä kaikki liittämisestä ai-

heutuvat, kohtuulliset kustannukset asiakkaalta, edellisellä ei ole syytä torjua halukasta asiakasta liittymästä, mutta asiakkaalla on syytä etsiä verkko, johon on edullisinta liittyä.

Liittyjän tulisi täyttää verkonhaltijan ehdoissaan asettamat tekniset vaatimukset. Näiden vaatimusten tulisi olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä ja niissä tulisi ottaa huomioon maakaasun siirtojärjestelmän ja verkon yhteentoimivuuden ja toimintavarmuuden sekä maakaasun siirtojärjestelmän tehokkuuden vaatimat ehdot. Teknisiä vaatimuksia olisivat esimerkiksi verkkoon syötettävälle kaasulle asetettavat laatuvaatimukset. Verkkoon syötettävän maakaasun laadun tai muiden määriteltyjen ominaisuuksien tulisi täyttää Suomessa yleisesti noudatettavien eurooppalaisten standardien vaatimukset. Pykälässä tarkoitetuilla eurooppalaisella standardeilla viitattaisiin EN 16726 -standardiin sekä EN 16723-1 -standardiin, jonka soveltamisalaan kuuluu myös maakaasuverkkoon syötetty biometani. Maakaasun laatuvaatimusten tavoitteena on varmistaa, että verkkoon syötetty kaasu ei aiheuttaisi ongelmia tai häiriöitä maakaasuverkossa tai siihen kytketyissä laitteissa ja laitteistoissa. Vastaavasti verkonhaltijalla ei lähtökohtaisesti olisi perustetta asettaa eurooppalaisia standardeja korkeampaa vaatimustasoa verkkoonsa syötettävän kaasun laadulle ja muille teknisille ominaisuuksille.

Verkonhaltijalla on oikeus periä liittämisestä kohtuulliset maksut. Liittämisen edellytyksenä olisi myös, että liitettävä maakaasuputkisto tai -laitteisto täyttää tarvittavat tekniset vaatimukset. Ehdossa ja vaatimuksissa olisi myös otettava huomioon maakaasun siirtojärjestelmän, verkon yhteentoimivuuden ja toimintavarmuuden sekä maakaasun siirtojärjestelmän tehokkuuden vaatimat ehdot. Verkonhaltijan liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulisi olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin verkonhaltijan tiedonantovelvollisuudesta. Verkonhaltijan tulisi julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset sekä kohtuullinen aika, jonka kuluessa verkonhaltija käsittelee liittymistä koskevat tarjouspyynnöt.

Pykälän 3 momentissa verkonhaltijalle asetettaisiin velvollisuus antaa pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista ja arvio liittymän toimitusajasta. Velvoitteilla varmistettaisiin liittymismahdollisuuden tosiasiallinen toteutuminen.

16 §. Siirtovelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin maakaasuverkkojen osalta niin sanotusta kolmannen osapuolen verkkoon pääsystä. Verkonhaltijan siirtovelvollisuus koskisi kaikkia verkon käyttäjiä. Siirtovelvollisuuden edellytyksenä olisi, että maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton mittausta on etäluentajärjestelmän piirissä. Maakaasumarkkinadirektiivin 32 artiklassa säädetty verkkoon pääsyä koskeva järjestelmä perustuisi siten etäluettavaan maakaasun syötön ja oton mittaukseen. Pykälässä asetettaisiin verkonhaltijalle siirtovelvollisuus.

Yleinen siirtovelvollisuus tarkoittaisi, että monopoliasemassa olevat verkot olisi avattava tiettyin edellytyksin kaikkien halukkaiden verkon käyttäjien käyttöön. Verkonhaltija ei myös voisi estää verkkoonsa liittyneitä verkon käyttäjiä valitsemasta maakaasun toimittajaansa vapaasti kilpailun perusteella. Maakaasun siirtovelvollisuus koskisi eräin poikkeuksin kaikkia maakaasuverkkoja.

Verkonhaltijan tulee tarjota siirtopalveluja verkon käyttäjille, jos kapasiteetti ja muut perusedellytykset ovat olemassa, tai päinvastaisessa tapauksessa esittää perustelut esteelle. Kapasiteetin puute on perusteltu este, mutta toisaalta verkonhaltijalla on tämän lain 14 §:n perusteella kohtuullisessa ajassa velvollisuus vahvistaa siirtokapasiteettiaan asiakkaiden kohtuullisten tarpeiden mukaan.

Verkkotoiminta on liiketoimintaa, jossa toiminnan harjoittajalla on oikeus kohtuulliseen korvaukseen myymistään palveluista. Verkkoon pääsy perustuisi verkonhaltijan julkaisemiin tariffeihin ja ehtoihin, joita sovellettaisiin tasapuolisesti ja syrjimättömästi verkon käyttäjiin. Energiavirasto hyväksyisi tariffien laskentamenetelmät ja ehdot ennen niiden käyttöön ottamista. Hinnoitteluperiaatteista säädettäisiin jäljempänä tässä luvussa.

Siirtovelvollisuus pykälän tarkoittamassa muodossa tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020, jolloin maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle. Siihen saakka sovellettaisiin vanhan lain 2 luvun 3 ja 3 a §:ää.

17 §. *Verkonhaltijan tehtävät maakaasutoimitusten mittauksessa ja mittauspalveluiden hinnoittelu.* Pykälässä säädettäisiin verkonhaltijan yleisistä tehtävistä maakaasun toimitusten mittauksessa. Maakaasun toimitusten mittauksessa koskevia säännöksiä tulee sovellettaessa tarkastella muiden verkkopalveluja koskevien säännösten kuten teknisiä vaatimuksia ja liittämistä koskevien 14 ja 15 §:ien, siirtovelvollisuutta koskevan 16 §:n sekä verkkopalvelujen hinnoittelua koskevien 21—25 §:ien kanssa.

Verkonhaltijan tehtävänä olisi järjestää maakaasuverkossa taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva maakaasun toimitusten mittaus sekä mittautietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen maakaasumarkkinoiden osapuolille. Antamalla mittauksen järjestäminen ja mittautietojen ilmoittaminen maakaasumarkkinoiden osapuolille verkonhaltijan tehtäväksi luotaisiin edellytykset yhdenmukaisille ja luotettaville mittausjärjestelmille sekä ilmoitusmenettelyille. Laskutuksessa tarvittavat mittautiedot olisi ilmoitettava maakaasun toimittajalle maakaasunkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti. Verkonhaltijan vastuu mittauksen järjestämisestä ei ulottuisi tilanteisiin, joissa maakaasun toimitus tapahtuisi kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen maakaasuverkon kautta.

Verkonhaltijan tulisi mittauspalvelua järjestäessään pyrkiä edistämään asiakkaidensa tehokasta ja säästävää maakaasunkäyttöä sekä maakaasunkäytön ohjausmahdollisuuksien hyödyntämistä. Ehdotuksella pyritään varmistamaan, että verkonhaltijat huomioisivat energiatehokkuusnäkökulman ja asiakkaiden maakaasunkulutuksen ohjaustarpeet mittauspalveluiden tarjonnassa.

Verkonhaltija voisi tarjota mittauspalvelua joko omana työnä tai hankkia sen palveluna. Palvelu voitaisiin hankkia tällöin myös maakaasukaupan muulta osapuolelta. Säännöksellä pyritään korostamaan sitä, että verkonhaltijoilla on käytössään erilaisia vaihtoehtoja etsiä kustannustehokkaita ja innovatiivisia ratkaisuja mittauspalveluiden tuottamiseen.

Tarkemmat säännökset maakaasun toimitusten mittauksesta maakaasuverkoissa annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voisivat koskea maakaasunkäyttöpaikan ja syöttökohteen varustamista mittauslaitteistolla, mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia teknisiä vaatimuksia, mittauslaitteiston lukemista, mittautiedon hyödyntämistä sekä mittauspalveluissa käytettävää aika- ja laajuuksia.

18 §. *Mittauslaitteiston tarjoaminen loppukäyttäjälle.* Säännöksessä veloitettaisiin verkonhaltijoita tarjoamaan loppukäyttäjälle kilpailukykyisesti hinnoiteltua mittauslaitteistoa, joka mittaa tarkasti maakaasun kulutuksen ja antaa tietoa kulutuksen ajoittumisesta. Velvoite koskee tilanteita, kun olemassa oleva mittauslaitteisto korvataan, tai kun rakennetaan uusi rakennus, taikka kun rakennukseen tehdään laajamittaisia korjauksia, jotka vaikuttavat rakennuksen energiatehokkuuteen. Tämän pykälän mukaista mittauslaitteistoa ei kuitenkaan tarvitse tarjota korvattaessa olemassa olevaa mittauslaitteistoa uudella, jos pykälässä tarkoitetun mittauslaitteiston asentaminen olisi teknisesti mahdotonta tai se ei olisi kustannustehokasta ottaen hu-

mioon pitkän aikavälin säästömahdollisuudet. Laajamittaisilla korjauksilla viitataan maankäyttö- ja rakennuslain 125 ja 126 §:n rakennus- ja toimenpidelupiin.

19 §. *Loppukäyttäjän oikeus omaa maakaasunkulutustaan koskevan tiedon hyödyntämiseen.* Pykälään ehdotetaan säännöstä loppukäyttäjän oikeudesta omaa maakaasunkulutustaan koskevan tiedon hyödyntämiseen. Ehdotuksen mukaan loppukäyttäjällä olisi oikeus ilman erillistä korvausta saada käyttöönsä omaa maakaasunkulutustaan koskeva mittaus tieto, jonka verkkonhaltija on kerännyt loppukäyttäjän maakaasunkäyttöpaikan mittauslaitteistosta. Tieto tulisi luovuttaa käyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti sellaisessa muodossa, joka vastaa toimialan ja verkkonhaltijan yleisesti noudattamaa menettelytapaa. Tietojen luovutusmuotoa koskevassa standardoinnissa tulisi pyrkiä mahdollisimman avoimeen formaattiin, joka olisi laaja-alaisesti yhteen sovitettavissa erilaisten analyysi- ja ohjausjärjestelmien kanssa. Asiakkaan vastuulle jäisi kuitenkin standardimuotoisen tiedon jalostaminen omalta kannaltaan sopivaan hyödynnettävään muotoon. Tieto voitaisiin luovuttaa joko verkkonhaltijan mittaus tietojärjestelmän välityksellä tai suoraan mittauslaitteistosta, mikäli asiakkaalla olisi käytössään tähän tarkoitukseen soveltuva mittauslaitteisto. Mittaustiedon luovuttamiseen muulle kuin loppukäyttäjän maakaasun toimittajalle tai taseselvittäjälle tulisi olla asiakkaan tahdonilmaisuu perustuva suostumus.

Energiavirastolle ehdotetaan annettavaksi toimivalta antaa tarkempia määräyksiä luovutettavien tietojen muodosta ja tietojen luovuttamisessa noudatettavasta menettelystä.

Tämän pykälän säännöksiä ei sovellettaisi kohteessa, jossa maakaasun käyttöä ei mitata.

20 §. *Verkkopalveluiden myyntiehtoja ja hinnoittelua koskevat yleiset säännökset.* Pykälässä säädettäisiin verkkopalveluiden myyntiehtoja ja hinnoittelua koskevista yleisistä säännöksistä. Ehdotettu pykälä vastaisi pääosin nykyisen maakaasumarkkinalain soveltamiskäytäntöä. Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin kuitenkin nykyistä sääntelyä siten, että hinnoittelun olisi kokonaisuutena arvioiden oltava kohtuullista.

Pykälän 1 momentin mukaan verkkopalveluiden myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määrätymisperusteiden tulisi olla tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Tämä merkitsee, että tietty palvelu on tarjottava samoilla, yhtenäisillä ehdoilla kaikille asiakkaille. Siirto- tai jakeluhinta ei esimerkiksi riippuisi siitä, kenen maakaasua siirretään. Maakaasun ostajan maksama siirto- tai jakelumaksu ei saisi liioin muuttua perusteetta, kun maakaasun toimittaja vaihtuu.

Verkkopalveluiden käytön suhteen erikokoisten tai tyyppisten asiakkaiden välillä voisivat siirto- ja jakelumaksut vaihdella kuten nykyäänkin. Saman asiakasryhmän sisällä tulee kuitenkin olla sama hinnoittelu.

Yleisistä myyntiehdosta ja -hinnoista voisi poiketa vain erityisissä tapauksissa. Esimerkiksi asiakas voi edellyttää tavanomaisesta poikkeavaa palvelua, jonka hintaa ei voi määritellä yleisen tariffin perusteella. Sitä vastoin verkkonhaltijan kilpailutilanne viereisen verkkonhaltijan kanssa, mikä on joissain tapauksissa mahdollinen, ei oikeuttaisi soveltamaan kilpailun kohteena olevaan asiakkaaseen muista poikkeavaa hinnoittelua.

Monopoliasemassa olevalta verkkotoiminnalta tulisi edellyttää hinnoittelun kohtuullisuutta. Hinnoittelun kohtuullisuutta tulee arvioida kokonaisuutena, jolloin varmistetaan sekä verkko-toiminnan hintojen kustannusvastaavuus että liiketoiminnasta saatavan tuoton kohtuullisuus. Peruseriaatteena on, että hinnoittelun tulisi vastata toiminnan kustannuksia. Hinnoittelun kustannusvastaavuutta arvioidaan siten kunkin verkkonhaltijan kustannusten perusteella. Verkkotoiminnan

toiminnan hinnoitteluun ei kohdistu markkinoilta tulevaa painetta, jolloin verkonhaltijalla ei ole kannustinta tehostaa toimintaansa. Mahdollinen kustannustehottomuus voidaan kompensoida korkeammilla hinnoilla, joten monopolihinnoittelun arvioinnissa on arvioitava, mikä on yrityksen kustannustaso verrattuna kustannuksiin, joihin yrityksellä olisi tosiasiallinen mahdollisuus. Hinnoittelun kohtuullisuuteen sisältyy sääntelyn kautta asetettu taloudellisesti tehokkaaseen toimintaan kannustava elementti, jonka avulla voidaan varmistaa, että verkonhaltijan toiminnan kustannustehokkuus toteutuu.

Hinnoittelun kohtuullisuuden valvonta perustuisi yritysten maakaasuverkko-omaisuuden todelliseen käyttöarvoon, joka kuvaa yrityskohtaista markkina-arvoa, eikä esimerkiksi yritysjärjestelyiden perusteella määritettyihin kaupallisiin markkina-arvoihin, jotka voivat sisältää maakaasuverkkotoimintaan kuulumattomia arvostus- tai järjestelyeriä.

Toisaalta verkonhaltijalle tulee turvata kohtuullinen korvaus verkkopalveluista omaisuuden kohtuullisen käyttömahdollisuuden säilymiseksi. Verkkopalveluiden hinnoittelun tulisi turvata verkonhaltijalle kuuluvien tehtävien edellyttämä kohtuullinen tulorahoitus ja vakavaraisuus. Tulot saisivat siten kattaa verkon ylläpidon, käytön ja rakentamisen kohtuulliset kustannukset sekä antaa sijoitetulle pääomalle kohtuulliseksi katsottavan tuoton. Kohtuullisen tuoton tulisi puolestaan heijastaa sitä taloudellisen riskin tasoa, joka maakaasuverkon omistajan verkko-toimintaan sijoittamaan pääomaan kohdistuu toiminnan harjoittamisesta sekä ottaa huomioon alhaiset vieraan pääoman rahoituskulut ja laitteistojen pitkä käyttöikä.

Hinnoittelun kohtuullisuuden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös verkon kehittämisvelvollisuudesta aiheutuvat investoinnit ja niiden rahoittaminen. Verkonhaltija saattaisi tehtäviensä täyttämiseksi joutua investoimaan niin suuriin hankkeisiin, että sen tavanomaisen toiminnan rahoittamiseen riittävä tulorahoitus ei välttämättä riittäisi rahoittamaan kysymyksessä olevia hankkeita. Tällöin verkonhaltijan tulisi turvautua pääomarahoitukseen. Tämä on perusteltua, koska pääomarahoitus on rahoitusteoreettisesti tehokas tapa rahoittaa investointeja ja maakaasuverkkotoiminta on sen monopoliluonne huomioon ottaen vähäriskisempää liiketoimintaa kuin kilpaillut liiketoiminnot.

Verkonhaltijan tulonmuodostuksen tulisi olla riittävä myös verkon kehittämisen rahoittamiseen. Koska maakaasuverkkojen investointihankkeet ovat pitkäaikaisia ja yksittäiset hankkeet kustannuksiltaan suuria, saattaa tulorahoituksen riittävyttä olla aiheellista arvioida pidemmällä aikavälillä. Verkonhaltijan tulee täyttää koko toimintansa ajan maakaasumarkkinalain 6 §:ssä säädetyt vaatimukset. Säännöksen mukaisesti verkonhaltijalla on muun muassa oltava taloudelliset edellytykset kannattavaan maakaasuverkkotoimintaan. Myös tämän vaatimuksen täyttäminen saattaa käytännössä edellyttää jopa oman pääoman lisäämistä.

Pykälän 3 momentin mukaan verkkopalvelujen hinnoittelussa ei saa olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajoituksia. Siinä on kuitenkin otettava huomioon maakaasun siirtojärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot. Säännöksen tarkoituksena on turvata, että verkkopalveluiden ehdot ovat asiallisia eivätkä perusteettomasti rajoita asiakkaan mahdollisuuksia käyttää verkkoa. Esimerkiksi siirto- ja jakelupalvelun ehdoissa on otettava huomioon maakaasun siirtojärjestelmän toimintavarmuus ja tehokas käyttö. Sen vuoksi verkonhaltijalla on oikeus asettaa verkon toiminnan turvaamisen kannalta perusteltuja ehtoja, jotka voivat rajoittaa tai muuten vaikuttaa asiakkaan edellytyksiin käyttää verkkoa. Sitä vastoin rajoitukset, jotka olisivat näennäisesti yleisiä ja tasapuolisia mutta tosiasiallisesti räätälöity koskemaan vain muita kuin asianomaista verkkoa omistavaa myyjää, olisivat kiellettyjä.

21 §. Liittymispistehinnoittelu. Pykälään ehdotetaan nykyistä pistehinnoittelun soveltamiskäytäntöä vastaavaa säännöstä. Kilpailun lisääminen maakaasukaupassa edellyttää, että kaupan osapuolet pääsevät mahdollisimman helposti markkinapaikalle, jonka maakaasuverkot kokonaisuutena muodostavat. Kun maakaasun siirtojärjestelmä muodostuu useista, eri omistajien hallitsemista verkoista, verkkopalveluista sopiminen ja niiden erilaiset hinnoitteluperiaatteet voivat vaikeuttaa huomattavasti kaupankäyntiä. Sen vuoksi olisi tarpeen velvoittaa verkonhaltijoita noudattamaan tiettyjä, tässä pykälässä ehdotettuja yhteisiä periaatteita, jotka helpottavat järjestelmän palvelujen saantia verkon käyttäjien kannalta.

Pykälän 1 momentin periaatteen mukaan verkon käyttäjä sopisi kaikista verkkopalveluistaan sen verkonhaltijan kanssa, jonka verkkoon on liittynyt. Tämä niin sanottu yhden luukun periaate helpottaisi sellaisten palvelujen saantia, jotka vaatisivat muutoin sopimuksia useamman verkonhaltijan kanssa. Käytännössä säännös tarkoittaisi sitä, että verkonhaltijoiden olisi huolehdittava keskinäisin sopimuksin edellytyksistä tällaiselle palvelulle.

Pykälän 2 momentissa asetetaan lain tavoitteiden kannalta keskeinen hinnoitteluperiaate verkkopalveluille, niin sanottu liittymispistehinnoittelu. Sen mukaan verkon käyttäjä, joka on liittynyt yhdessä pisteessä verkkoon ja maksanut tarpeelliset maksut, saa oikeuden käyttää koko maakaasun siirtojärjestelmää liittymispisteestään käsin. Toisin sanoen hän pääsisi käymään kauppaa periaatteessa kaikkien niiden kanssa, jotka ovat liittyneet kyseiseen maakaasun siirtojärjestelmään. Säännös edellyttää verkonhaltijoiden yhteistyötä periaatteiltaan yhtenäisen, eri verkkoportaattien yhdistävän hierarkkisen hinnoittelukäytännön luomiseksi. Tariffirakenteet olisivat yhteensopivia ja muodostaisivat kokonaisuuden. Sen sijaan verkonhaltijoiden soveltamat hintatasot voisivat poiketa toisistaan, koska ne riippuvat verkkojen erilaisista kustannuksista. Liittymispistehinnoittelua sovellettaisiin kaikkiin tavanomaisiin verkkopalveluihin. Kaikki maakaasumarkkinoiden osapuolet osallistuisivat siten pääsääntöisesti yhtenäisin perustein siirtojärjestelmän ylläpitokustannuksiin eikä ”vapaamatkustus” olisi mahdollista. Myös jakeluverkkoon liittynyttä verkon käyttäjää koskisi oikeus käydä maakaasukauppaa maakaasun siirtojärjestelmän alueella sekä velvollisuus osallistua koko siirtojärjestelmän kustannuksiin jakeluverkkopalveluiden maksuissa. Poikkeuksellisiin tarpeisiin ja tilanteisiin voisi verkonhaltijoilla olla kuitenkin erityispalveluja. Niiden hinta voisi määräytyä yleisperiaatteesta poikkeavalla tavalla.

Liittymispistehinnoittelu ei koskisi lähtökohtaisesti maan rajan ylittäviä johtoyhteyksiä. Lain 22 §:n säännöksen mukaan siirtoverkonhaltijan on perittävä liittymispistehinnoittelun piiriin kuuluvan siirtomaksun lisäksi erillinen siirtomaksu verkkoonsa tulevasta tai siitä lähtevästä maakaasun tuonnista tai viennistä, jollei Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista tai sopimuksista muuta johdu. Ulkomaanyhteyksien käytöstä perittäviin maksuihin vaikuttavat lisäksi unionin lainsäädännössä säädetyt normit. Esimerkiksi maakaasuverkoasetuksessa säännellään markkinoiden käytössä olevissa ETA-valtioiden välisissä yhdysputkissa noudatettavia siirtomaksuja.

Nykyisen maakaasumarkkinalain vastaavan säännöksen nojalla ministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta. Tästä valtuutussäännöksestä ehdotetaan luovuttavaksi.

22 §. Maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton maksut. Pykälässä annettaisiin säännökset syöttö- ja ottomaksuihin perustuvasta tariffijärjestelmästä, johon uuden lain perusteella siirryttäisiin. Maakaasun siirron kustannuksia alettaisiin kerätä myös maakaasun verkkoon syötöltä. Tällä varmistettaisiin tasapuolinen kilpailuasema eri hankintalähteistä peräisin oleville maakaasun toimituksille.

Syöttö- ja ottomaksuja sovellettaisiin lähtökohtaisesti maakaasun siirtoverkossa. Pykälän 1 momentin mukaan siirtoverkonhaltijan olisi asetettava siirtomaksu siirtoverkkonsa syöttö- ja ottopisteille. Syöttö- ja ottojärjestelmän mukainen hinnoittelu koskisi lähtökohtaisesti myös maan rajan ylittäviä yhdysputkia. Pääperiaatteesta voitaisiin kuitenkin poiketa sellaisessa syöttö- ja ottopisteessä, johon on liitetty yhdysputki Euroopan talousalueeseen kuuluvan toisen valtion maakaasuverkkoon, jos syöttö- ja ottomaksun asettamatta jättäminen perustuisi Suomea sitovaan kansainväliseen velvoitteeseen tai sopimukseen. Ulkomaanyhteyksien käytöstä perittäviin maksuihin vaikuttavat erityisesti unionin lainsäädännössä säädettyt normit. Esimerkiksi maakaasuverkkoasetuksen säännösten perusteella syöttö- ja ottomaksuihin perustuvaa hinnoittelua voidaan rajata markkinoiden käytössä olevissa maakaasun sisämarkkinoihin osallistuvien valtioiden välisissä yhdysputkissa. Syöttö- ja ottomaksuihin perustuvan hinnoittelun poistaminen yhdysputkesta edellyttäisi joko suoraan velvoittavaa unionin lainsäädäntöön perustuvaa velvoitetta tai Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen perustuvaa velvoitetta.

Syöttö- ja ottomaksuihin perustuva tariffijärjestelmä voisi perustua siirtoverkossa erilaisiin tariffirakenteisiin. Jos siirtoverkonhaltija jatkaisi etäisyysriippumattomaan hinnoitteluun perustuvan niin sanotun postimerkkihinnoittelun mukaisen tariffirakenteen soveltamista, olisivat esimerkiksi maakaasun käyttökohteiden ja jakeluverkkojen ottopisteiden ottomaksut yhdenmukaiset kaikissa käyttökohteissa. Jos siirtoverkonhaltija siirtyisi sen sijaan käyttämään kapasiteetin mukaan painotettua etäisyysperusteista tariffirakennetta, vaikuttaisivat käyttökohteiden ja jakeluverkkojen hyödyntämän siirtokapasiteetin määrä ja sijainti ottomaksujen määräytymiseen ja ottomaksut muodostuisivat enemmän ottopistekohtaisiksi.

Syöttö- ja ottomaksuja sovellettaisiin lähtökohtaisesti myös jakeluverkoissa. Pykälän 2 momentin mukaan jakeluverkonhaltijan olisi asetettava jakelumaksu kullekin jakeluverkkonsa ottopisteelle ja kullekin jakeluverkkoonsa kaasuntuotantolaitoksesta tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistosta kaasua syöttävälle syöttöpisteelle. Syöttö- ja ottojärjestelmän soveltaminen eroaisi siirtoverkosta kuitenkin siten, että jakeluverkonhaltija ei perisi erillistä syöttömaksua jakeluverkon pisteessä, jossa kaasu siirtyy siirtoverkosta jakeluverkkoon, vaan kulutukseen tapahtuvan jakelun maksuna perittäisiin ainoastaan ottomaksu kussakin ottopisteessä. Liittymispistehinnoittelun mukaisesti siirtoverkon syöttö- ja ottomaksut sisältyisivät jakeluverkon syöttö- ja ottomaksuihin. Kaasun tuotantolaitokselta ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistosta jakeluverkkoon syötetystä kaasusta perittäisiin syöttömaksua siitä riippumatta tapahtuisiko kaasun syöttö suoraan jakeluverkkoon liittyneestä laitoksesta tai jakeluverkkoon liitetyn erillisen linjan kautta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton maksujen perusteista.

Syöttö- ja ottomaksujen olisi täytettävä lain 20 §:ssä säädetty edellytykset. Syöttö- ja ottomaksuja koskevien ehtojen ja maksujen määräytymisperusteiden tulisi olla tasapuolisia ja syrjimättömiä, eikä hinnoittelussa saisi olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajoituksia. Hinnoittelussa olisi otettava huomioon maakaasun siirtojärjestelmän toimintavarmuuden tai tehokkuuden vaatimat ehdot. Jakeluverkossa tulisi myös huomioida etäisyysriippumattoman hinnoittelun vaikutukset syöttö- ja ottomaksujen määräytymiseen.

Pykälä tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020, jolloin maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle. Siirtoverkonhaltijan tulisi kuitenkin julkaista syöttö-otto -järjestelmään perustuvat siirtomaksunsa viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2019.

23 §. *Maakaasun toimittajan vaihtamiseen liittyvät verkonhaltijan suoritteet.* Säännöksen mukaan verkonhaltija ei saisi periä erillistä maksua maakaasun toimittajan vaihtamiseen liittyvistä rekisteröinti-, taseselvitys- ja muista vastaavista suoritteistaan. Tällaisista palveluista aiheutuvat kustannukset tulisi sisällyttää verkonhaltijan yleisiin siirto- ja jakelutariffeihin. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi mittaukseen liittyviin jakelumaksuihin, koska verkkoon pääsyä koskeva järjestelmä perustuisi Suomessa etäluettaviin mittauslaitteistoihin, joilla varustettujen kohteiden mittauskustannukset ovat muita kohteita korkeammat. Erilliset palvelumaksut muodostuvat helposti maakaasun toimittajan vaihtamista ja siten maakaasukaupan kilpailua rajoittaviksi ehdoiksi. Samalla maksut antavat verkonhaltijan intressipiiriin kuuluvalla maakaasun toimittajalle mahdollisuuden hinnoitella asiakkaidensa maakaasun kilpailijoitaan kalliimmin. Säännös on perusteltu myös siitä syystä, että tällaisten erillisten palvelumaksujen kustannusvastaavuuden valvonta on osoittautunut käytännössä hankalaksi.

24 §. *Maakaasun siirron ja jakelun maksujen korottaminen.* Pykälässä säädettäisiin maakaasun siirron ja jakelun maksujen korotusten hyväksyttävistä enimmäismääristä. Maksujen korotusten enimmäismäärien tarkastelu tapahtuisi luukuvasti kustakin korotuksesta alkavissa 12 kuukauden pituisissa tarkastelujaksoissa, joita verrattaisiin korotusta edeltäviin 12 kuukauden jaksoihin.

Uuden säännöksen tarkoituksena ei olisi luoda verkonhaltijoille itsenäistä oikeutta korottaa maakaasun siirron ja jakelun maksuja, vaan korotuksiin sovellettaisiin edelleen myös asianomaisen maakaasun siirtoa tai jakelua koskevan sopimuksen ehtoja sekä maakaasumarkkinalain 78 §:n ja muun lainsäädännön säännöksiä. Siten uuden säännöksen mukaisesti sallitaksi katsotun hinnankorotuksen kohtuullisuutta voitaisiin jatkossakin arvioida yksittäistapauksissa myös kuluttajansuojalain (38/1978) 4 luvun 1 §:n perusteella. Vastaavasti maakaasun jakelun maksujen korottamista koskeva sääntely tulisi huomioida esimerkiksi maakaasumarkkinalain 36 §:n mukaisessa siirtymäajassa yhdistyvien jakeluverkonhaltijoiden toiminta-alueiden hintojen yhdistämiselle. Tällöin hintojen yhdistämiselle tulisi olla aina siirtymäaika, jos yhdistymisen seurauksena jollakin asiakasryhmällä hintojen nousu ylittäisi maksujen korottamiselle säädetyt maksimimäärät.

Verkonhaltijoiden hinnoittelussaan soveltamien tariffirakenteiden muutoksissa voi syntyä suuria muutoksia eri tariffikomponenttien osuuteen asiakasryhmien kokonaismaksuissa. Verkonhaltijoiden tariffirakenteiden muutokset tulisikin pyrkiä toteuttamaan niin, etteivät ne aiheuta kohtuuttoman suuria kertaluontoisia vaikutuksia asiakasryhmän maksamaan kokonaismaksuun.

Maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskeva rajoitus ei vaikuttaisi maakaasun siirron ja jakelun hinnoittelun kohtuullisuuden arviointia koskeviin valvontamenetelmiin eikä maakaasun siirron ja jakelun hintatasoon valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasoitusjaksoilla tarkasteltuna. Tämän vuoksi lainmuutos ei muodostaisi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksessä tarkoitettua perustetta muuttaa voimassa olevia mainitun lain 10 §:n nojalla verkkopalvelujen hinnoittelumenetelmistä annettuja Energiaviraston vahvistuspäätöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan verkonhaltija saisi korottaa maakaasun siirron ja jakelun maksujaan enintään 15 prosenttia korotusta edeltävän 12 kuukauden aikana keräämiinsä maakaasun siirron ja jakelun maksuihin verrattuna. Korotuksen hintavaikutus arvioitaisiin korotusta seuraavan 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson verollisen kokonaishinnan perusteella. Säännös asettaisi siten maakaasun siirron ja jakelun maksujen yksittäisille korotuksille 15 prosentin enimmäismäärän. Jos verkonhaltija tekisi korotuksesta alkavan 12 kuukauden ajanjakson aika-

na lisää maakaasun siirron ja jakelun maksujen korotuksia, eivät verkonhaltijan kyseisen 12 kuukauden aikana keräämät maksujen korotukset kuitenkaan saisi ylittää 15 prosenttia tarkastelujakson ensimmäistä korotusta edeltävän 12 kuukauden aikana keräämien maksujen määrästä. Maksujen määrä saisi jälkimmäisellä kahdesta toisiaan seuraavasta liukuvasti alkavasta 12 kuukauden tarkastelujaksosta siten olla enintään 15 prosenttia korkeampi kuin edeltävällä 12 kuukauden jaksolla. Maksujen korotusta edeltävä ja korotuksen jälkeinen tilanne tulisi arvioida asiakasryhmälle tai asiakaskohtaisessa tarkastelussa asiakkaalle kulloinkin edullisimman valittavissa olevan siirto- tai jakelutuotteen perusteella. Korotuksen suuruuden arviointia ei siten edellytettäisi tehtävän saman tuotteen maksujen muutosten perusteella, vaan korotusta edeltävä tilanne voitaisiin laskea eri tuotteelle kuin korotuksen jälkeinen tilanne. Tämä helpotaisi uusien tuotteiden käyttöönottamista sekä ohjaisi verkon käyttäjiä hyödyntämään itselleen edullisinta tuotetta.

Pykälän 2—5 momentissa säädettäisiin myös laskentaperusteista, joita verkonhaltijan olisi noudatettava laskiessaan korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin, miten korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä arvioitaisiin suhteessa asiakkaisiin. Sääntelyn lähtökohtana olisi, ettei korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää arvioida asiakaskohtaisesti vaan asiakasryhmittäin. Asiakaskohtainen tarkastelu olisi jakeluverkoissa käytännössä mahdotonta jakeluverkonhaltijoiden asiakkaiden suuren määrän johdosta. Tämän vuoksi jakeluverkoissa tarkastelu tehtäisiin aina asiakasryhmittäin. Korotuksen määrää tarkasteltaisiin myös tarkastelujakson maakaasun siirron ja jakelun kokonaismaksun perusteella, ei yksittäisiin tariffikomponentteihin tehtävien korotusten perusteella. Siirto- ja jakelutariffit muodostavat aina kokonaisuuden, jota vastaan tarkastelu tulisi tehdä. Kokonaismaksuun kohdistuva tarkastelu mahdollistaisi myös tariffikomponenttien välisten painotusten muuttamisen. Maakaasun siirron ja jakelun maksujen määrään sisällytettäisiin kaikki siirto- ja jakelupalvelun kiinteät maksut ja energiamaksut sekä mittauspalvelun maksut. Kokonaismaksun ulkopuolelle puolestaan kuuluisivat esimerkiksi lisäpalveluista perittävät maksut sekä järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan järjestelmäpalveluista perimät maksut kuten tasepalvelun maksut.

Pykälän 2 momentin mukaan korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä laskettaisiin ensisijaisesti verkonhaltijan maakaasuverkon käyttäjiä edustavan kunkin asiakasryhmän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella. Esimerkkejä tällaisista asiakasryhmistä olisivat Energiaviraston tai toimialajärjestöjen määrittelemät vakiintuneet tyyppikäyttäjät tai siirtoverkonhaltijan asiakkaina olevat erikokoiset maakaasun toimittajat ja käyttäjät sekä jakeluverkonhaltijat. Asiakasryhmäkohtaisessa tarkastelussa asiakasryhmään kuuluvien yksittäisten asiakkaiden prosentuaaliset korotukset voisivat ylittää 15 prosenttia ilman, että korotus katsottaisiin tällaisten asiakkaiden osalta säännöksen vastaiseksi menettelyksi. Olosuhteita tai perusteita, jotka saattavat johtaa siihen, että korotus ylittää yksittäisten asiakkaiden osalta säännöksessä asetetun rajan, voisivat olla esimerkiksi asiakkaan poikkeuksellisen alhainen tai korkea maakaasun kulutus asiakasryhmän määritelmään liittyvään keskimääräiseen kulutukseen verrattuna sekä asiakkaan kulutusprofiiliin huonosti soveltuva siirto- tai jakelutuote. Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä laskettaisiin kussakin asiakasryhmässä siihen kuuluviin verkon käyttäjiin sovellettavien korkeimpien verokantojen mukaan määrittäystä maakaasun siirron ja jakelun verollisesta hinnasta. Verollisella hinnalla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä hintaa, johon sisältyisivät verkon käyttäjien kaasun käyttöön perustuvat verot ja veronluonteiset maksut sekä arvonlisävero. Tässä tarkoitettuja veroja olisivat esimerkiksi valmisteverot. Veronluonteisella maksulla tarkoitettaisiin esimerkiksi huoltovarmuusmaksua. Verollisen hinnan käyttäminen laskentaperusteena perustuisi siihen, että myös kuluttajan-suojalain 4 luvun 1 §:n mukainen arviointi tapahtuu verollisten hintojen perusteella. Korkeimpien verokantojen soveltaminen olisi tässä tapauksessa perusteltua, koska erilaisten verokanto-

jen vuoksi esimerkiksi matalimpien verokantojen käyttäminen laskentaperusteena johtaisi käytännössä usein korotuksen arvioitiin kokonaan verottomien hintojen perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös asiakasryhmien määrittelemisestä. Säännöksen mukaan asiakasryhmät olisi määriteltävä siten, että ne kuvaisivat tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla verkonhaltijan maakaasuverkon käyttöä ja verkon käyttäjien ominaispiirteitä. Esimerkkejä tällaisista asiakasryhmistä olisivat Energiaviraston tai toimialajärjestöjen määrittelemät vakiintuneet tyyppikäyttäjät tai siirtoverkonhaltijan tai jakeluverkonhaltijan asiakkaina olevat erikokoiset maakaasun toimittajat ja käyttäjät sekä jakeluverkonhaltijat.

Pykälän 3 momentin mukaan viimeisenä vaihtoehtona muissa maakaasuverkoissa kuin jakeluverkoissa olisi korotuksen hyväksyttävän enimmäismäärän laskeminen erikseen kunkin verkon käyttäjän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella. Tämä tulisi kysymykseen vain, jos 2 momentin laskentaperustetta ei voitaisi käyttää. Momentin säännöstä ei sovellettaisi jakeluverkoissa. Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä laskettaisiin tässä tapauksessa kunkin verkon käyttäjän maakaasun siirron tai jakelun verollisesta hinnasta, johon ei sisältyisi korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien, verkon käyttäjän kaasun käyttöön perustuvien verojen ja veronluonteisten maksujen sekä arvonnäköveron korotusten määrä.

Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan verkonhaltijalla olisi oikeus korottaa siirto- ja jakelumaksujaan korotuksen hyväksyttävän enimmäismäärän lisäksi myös tarkastelujakson aikana toteutuvia verojen ja veronluonteisten maksujen korotuksia vastaavalla määrällä. Tämä olisi tarpeen, koska verojen ja maksujen korotuksista voidaan säätää verkonhaltijan tekemän maksujen korotuksen jälkeen, jolloin verkonhaltijalla ei ole ollut mahdollista ottaa korotuksia huomioon korotuspäätöstä tehdessään. Tämän vuoksi 2 ja 3 momenteissa säädettäisiin, että verolliseen hintaan ei korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa sisällytettäisi kuitenkaan korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien verojen ja veronluonteisten maksujen korotusten määrää. Verojen ja veronluonteisten maksujen korotukset huomioitaisiin korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa kuitenkin korotusta edeltävän tarkastelujakson maksujen määrässä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maakaasuverkkojen hinnoittelun sääntelyjärjestelmän aiheuttamien verkkomaksujen määräaikaisten alennusten ja korotusten huomioon ottamisesta korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa. Sääntelyn tarkoituksena olisi, että maakaasuverkkojen hinnoittelun sääntelyjärjestelmästä johtuvat määräaikaisten alennukset ja korotukset eivät vaikuttaisi korotuksen hyväksyttävän enimmäismäärän laskemiseen.

Pykälän 4 momentin mukaan korotuksen hyväksyttävään enimmäismäärään ei laskettaisi verkonhaltijan maakaasuverkkonsa käyttäjille antaman enintään 6 kuukauden pituisen määräaikaisten alennuksen päättymisestä aiheutuvaa maakaasun siirron tai jakelun maksujen korotusta, joka perustuu sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:ssä tarkoitetun Energiaviraston vahvistuspäätöksen ehtoihin. Säännöksellä viitataan tilanteisiin, joissa verkonhaltija antaa verkon käyttäjille määräaikaisten alennuksen siirto- tai jakelumaksuihin välttääkseen joutumasta nelivuotisen valvontajakson aikana ylijäämäiseksi. Määräaikaisten alennuksen antaminen tariffien mukaisesti maksuihin on verkonhaltijoiden yleisesti käyttämä menettelytapa, jolla ne voivat välttää ylijäämän syntyminen valvontajakson aikana.

Korotuksen hyväksyttävään enimmäismäärään ei laskettaisi myöskään verkonhaltijan maakaasuverkkonsa käyttäjille antaman määräaikaisten alennuksen päättymisestä aiheutuvaa maakaasun siirron tai jakelun maksujen korotusta, joka perustuu Energiaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n nojalla antamaan päätökseen velvoittaa ver-

konhaltija alentamaan maakaasun siirron tai jakelun maksujaan ylijäämän vuoksi. Valvontajakson aikana syntynyt ylijäämä on palautettava verkon käyttäjille hinnoittelua alentamalla pääsääntöisesti seuraavan valvontajakson kuluessa. Säännöksen tarkoituksena olisi jättää korotuksen hyväksyttävän enimmäismäärän arvioinnin ulkopuolelle se osuus hinnankorotuksesta, jonka perusteena on palaaminen hyväksyttävälle hinnoittelutasolle ylijäämän hyvitysjakson jälkeen. Tätä säännöstä ei sovellettaisi Energiaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n nojalla vahvistamaan alijäämään perustuviin maakaasun siirron tai jakelun maksujen korotuksiin. Näitä korotuksia arvioitaisiin siten 1 momentin yleisten sääntöjen mukaisesti. Koska maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan rajoituksen säätämällä ei olisi tarkoitus muuttaa maakaasun siirron ja jakelun hinnoittelun kohtuullisuuden arviointia koskevia valvontamenetelmiä eikä puuttua maakaasun siirron tai jakelun hintatasoon valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasotusjaksoilla tarkasteltuna, olisi Energiaviraston pidennettävä alijäämän tasotusjaksoa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n 3 momentin nojalla sellaisissa tapauksissa, joissa korotuskattoa koskeva säännös estäisi verkonhaltijaa kattamasta alijäämää sen syntymistä seuraavan valvontajakson kuluessa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin yritysjärjestelytilanteisiin liittyvästä laskentaperusteesta. Säännöksen mukaan laskettaessa yritysjärjestelyn seurauksena syntyneen uuden tai toimintaa jatkavan verkonhaltijan maakaasun siirron tai jakelun maksujen korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää huomioitaisiin korotusta edeltävän tarkastelujakson maksujen määränä yritysjärjestelyssä mukana olevien verkonhaltijoiden kyseisen tarkastelujakson aikana keräämien maksujen summa.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin maakaasun siirron ja jakelun maksujen korottamista koskevaan sääntelyyn kohdistuvasta poikkeuksesta, jota sovellettaisiin siirryttäessä syöttö- ja ototariffeihin perustuvaan uuteen tariffijärjestelmään. Säännöksen mukaan 1 momentin säännöstä ei sovellettaisi maakaasun siirto- ja jakelumaksujen muuttamiseen, jonka tarkoituksena on 22 §:n mukaisten verkkoon syötön ja verkosta oton maksujen käyttöönotto. Käytännössä kertaluonteinen uuden tariffijärjestelmän käyttöönotto ja sen aiheuttamat rakenteelliset muutokset siirto- ja jakelumaksuihin rajattaisiin siten 1 momentin korotuskattosäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta hakea yksittäistapauksessa poikkeusta maakaasun siirron ja jakelun maksujen enimmäiskorotusta koskevaan sääntelyyn. Säännöksen mukaan Energiavirasto voisi hakemuksesta antaa verkonhaltijalle luvan poiketa 1 momentin säännöksestä, jos poikkeaminen olisi välttämätöntä maakaasuverkkoluvan myöntämisen edellytysten tai verkonhaltijan lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi. Poikkeuslupa voitaisiin siten myöntää ainoastaan siinä tapauksessa, että verkonhaltija voi osoittaa, ettei se pysty täyttämään lupaedellytyksiä tai lakisääteisiä velvoitteitaan millään muulla sääntelyjärjestelmään perustuvalla rahoitustavalla kuin siirto- ja jakelumaksujen yli 15 prosentin korotuksella. Poikkeuslupa voisi koskea yksittäistä maksujen korotusta tai määräaikaista korotusohjelmaa, joka perustuisi samaan tai samoihin poikkeusperusteisiin. Säännös olisi tarkoitettu sellaisten poikkeuksellisten tilanteiden varalle, joissa olisi perusteltua hyväksyä verkonhaltijan poikkeuksellinen hinnankorotus tai määräaikainen korotusohjelma, jota ilman verkonhaltija ei pysty täyttämään lakisääteisiä velvoitteitaan. Tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi silloin, kun verkonhaltija ei ilman poikkeuksellista korotusta täyttäisi maakaasuverkkoluvan lupaedellytyksenä olevaa taloudellista vakavaruutta.

Pykälän 8 momenttiin sisällytettäisiin lisäksi Energiavirastolle toimivaltuus antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista asiakasryhmistä ja niiden määrittelemisestä. Tällöin virasto voisi määritellä arvioinnissa käytettävät tyypikäyttäjät sekä näiden ominai-

suudet. Tällaisia ominaisuuksia olisivat esimerkiksi verkon käyttäjän tapa käyttää maakaasuverkkoa, kuten maakaasun toimitus tai kulutus, maakaasun käytön tarkoitus, vuosikulutus, kulutuksen jakautuminen ajallisesti ja tehontarve.

Energiavirasto valvoisi 24 §:n mukaista hinnoittelua sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 9 §:ssä säädetyn toimivallan perusteella. Säännöksen mukaan jos joku rikkoo tai laiminlyö maakaasumarkkinoita koskevassa lainsäädännössä säädettyjä velvoitteita, Energiamarkkinaviraston on velvoitettava hänet korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata. Päätöksessä voidaan myös määrätä palauttamaan asiakkaalle virheellisesti peritty maksu, jos palautukseen ei sovelleta 14 §:ssä säädettyä palautusmenettelyä.

Energiaviraston olisi huomioitava jakelumaksujen korottamista koskeva sääntely myös vahvistaessaan maakaasumarkkinalain 36 §:n mukaisesti siirtymäajan yhdistyvien jakeluverkonhaltijan toiminta-alueiden hintojen yhtenäistämiseksi tai päättäessään alijäämän tasoitusjakson pidentämisestä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n 3 momentin nojalla.

25 §. Verkonhaltijan tietojen antaminen. Pykälässä annettaisiin säännökset verkonhaltijoille riittävien tietojen antamisesta toisille verkonhaltijoille, varastointilaitteiston tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijoille ja jakeluverkonhaltijoille sen varmistamiseksi, että maakaasun siirto, jakelu ja varastointi voi tapahtua yhteenliitetyn verkon varman ja tehokkaan käytön kanssa yhteensopivalla tavalla. Maakaasujärjestelmä on tekniseltä luonteeltaan integroitu kokonaisuus. Alan yritykset ovat toiminnassaan toisistaan teknisesti riippuvaisia. Maakaasujärjestelmässä kunkin siinä toimivan yrityksen toimenpiteet vaikuttavat tämän vuoksi myös muiden maakaasujärjestelmässä toimivien yritysten ja maakaasun käyttäjien toimintaan. Tämä edellyttää, että järjestelmässä toimivien ja siihen liittyvien maakaasuverkkojen, varastointilaitteistojen ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijat saavat riittävät tiedot voidakseen liittyä maakaasujärjestelmän verkkoihin ja käyttää niitä varmalla, tehokkaalla ja maakaasujärjestelmän kanssa yhteensopivalla tavalla. Tiedot tulisi antaa myös toisesta jäsenvaltiosta tulevalle verkonhaltijalle sekä varastointilaitteiston tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalle. Pykälällä pantaisiin verkonhaltijoiden osalta täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 13 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 25 artiklan 3 kohdan säännökset.

26 §. Verkkopalveluiden myyntiehtojen ja tunnuslukujen julkaiseminen. Siirto- ja jakeluverkonhaltijan verkkopalveluilleen asettamat myyntihinnat ja -ehdot mukaan lukien liittymishinnat ja -ehdot ilmaisevat edellytykset, joilla verkon käyttäjät pääsevät verkkoon ja käyttämään sen tarjoamia siirtopalveluja. Hintojen ja ehtojen määräytymisperusteet tarkoittavat esimerkiksi sääntöjä, joita käyttäen verkonhaltija kohdistaa toimintansa kiinteät ja muuttuvat kustannukset verkon käyttäjille. Ne sisältävät tyypillisesti verkkopalvelun teknisiin ominaisuuksiin liittyviä yksikköhintoja ja muita vastaavia tekijöitä, kuten mittaus.

Hinnoittelun olisi oltava julkista ja verkonhaltijan olisi saatettava palveluidensa hinnat, ehdot ja niiden määräytymisperusteet kirjallisessa muodossa yleisesti saataville. Niiden tulisi sisältää riittävät tiedot, jotta asiakas voisi periaatteessa itse niiden perusteella laskea palvelun hinnan. Hinnoittelun julkisuusvaatimus on tärkeä lakiehdotuksen tavoitteiden kannalta. Vain siten asiakkailla on mahdollisuus arvioida monopoliasemassa olevan verkonhaltijan hinnoittelun oikeellisuutta.

Pykälän 2 momentin mukaan verkonhaltijan olisi ilmoitettava 1 momentissa tarkoitettut ehdot, hinnat ja niiden määräytymisperusteet Energiavirastolle. Momentissa annettaisiin Energiavirastolle toimivalta määrätä tarkemmin verkonhaltijan verkkopalveluiden voimassaolevien

myyntitietojen ja -hintojen ja niiden määräytymisperusteiden ilmoittamisessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

Verkkotoiminnan valvomiseksi Energiavirastolla tulee olla ajantasaiset tiedot eri verkonhaltijoiden soveltamista hinnoitteluperusteista. Lisäksi viranomaiset ja verkon käyttäjät tarvitsevat palveluidensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan teknistä suoritustasoa ja kannattavuutta koskevaa koottua vertailutietoa.

Tarkoituksena olisi saada koottua tämä tieto vertailujen ja muiden arviointien tekemistä ja julkaisemista varten. Se on tarpeen, jotta viranomaiset ja verkon käyttäjät voisivat valvoa ja arvioida verkkomonopolin toimintaa. Tietojen julkisuus ja vertailtavuus muihin verkonhaltijoihin nähden luovat verkonhaltijalle kannustimen kohtuulliseen hinnoitteluun ja tehokkaaseen toimintaan.

Pykälän 3 momentin nojalla verkonhaltijan tulisi julkaista palveluidensa keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja. Niitä olisivat esimerkiksi tyyppikäyttäjähinnat ja eri käyttäjäryhmien keskimääräiset hinnat. Tietojen perusteella verkkopalveluiden tarvitsijat ja viranomaiset voisivat vertailla eri verkonhaltijoiden hintatasoa ja sen yritysکوhtaista kehitystä sekä tehdä päätelmiä hinnoittelun kohtuullisuudesta.

Verkonhaltijan edellytettäisiin julkaisevan lisäksi verkkotoiminnan tehokkuutta ja laatua kuvaavia tunnuslukuja. Tehokkuutta koskevia tietoja voisivat olla esimerkiksi käyttö- ja kunnossapitokustannusten tasoa sekä henkilöstön määrää kuvaavat tunnusluvut. Laatua voisivat koskea verkon vikautuvuutta ja paineen vaihtelua kuvaavat tiedot. Näiden tietojen avulla viranomaisten ja verkon käyttäjien on mahdollista arvioida verkkotoiminnan tehokkuutta ja investointitason kohtuullisuutta.

Verkkotoiminnan kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut laskettaisiin verkkotoiminnan tuloslaskelman ja taseen perusteella. Luvut kuvaisivat verkkotoiminnan hinnoittelun ja kustannusten vastaavuutta ja verkonhaltijan taloudellista asemaa. Toiminnan volyymiä ja toimintaympäristöä koskevat tiedot, kuten asiakasmäärä ja putkimäärä antaisivat taustatietoa tunnuslukujen vertailua ja arviointia varten.

Energiavirasto voisi tarkemmin määrätä, mitä verkkopalveluiden hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta koskevia tunnuslukuja verkonhaltijan tulisi julkaista. Energiaviraston määräykseen voisi sisältyä myös määräyksiä tunnuslukujen laskentakaavoista ja -ohjeista sekä julkaisemisessa noudatettavasta menettelystä. Esityksen tavoitteena on pyrkiä rajaamaan jakeluverkonhaltijoilta kerättävät tunnusluvut kaikkein olennaisimpiin tunnuslukuihin. Näin voidaan vähentää pieniin jakeluverkonhaltijoihin kohdistuvaa sääntelytaakkaa. Osa tunnusluvuista julkaistaisiin verkkotoiminnan tuloslaskelman ja taseen lisätietoina. Osa tiedoista verkonhaltija olisi velvollinen toimittamaan Energiavirastolle tilastointia ja alaa koskevia selvityksiä varten.

Kunakin vuonna samalla tavalla lasketut tunnusluvut kuvaisivat parhaiten kunkin yrityksen omaa yritysکوhtaista kehitystä. Verkon käyttäjien ja viranomaisten kannalta olisi lisäksi tärkeää saada toimialan vertailutietoa, johon yritysکوhtaisia tunnuslukuja voidaan verrata. Tilastoissa voitaisiin esittää yritys- ja yritysryhmäکوhtaisia sekä koko maata koskevia vertailutietoja.

27 §. Verkonhaltijan varautumissuunnittelu. Pykälässä säädettäisiin verkonhaltijan varautumissuunnittelusta. Säännöksen tavoitteena olisi maakaasuverkkojen toimitusvarmuuden parantaminen sekä maakaasuverkonhaltijoiden varautumisen tehostaminen.

Verkonhaltijan olisi asianmukaisella suunnittelulla varauduttava maakaasuverkkoonsa kohdistuviin normaaliolojen häiriötilanteisiin, maakaasujärjestelmässä ilmenevien maakaasunsaannin häiriöiden edellyttämien säännöstelytoimenpiteiden täytäntöönpanoon ja valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Verkonhaltijan tehtävänä varautumissuunnittelussa olisi varautumissuunnitelman laatiminen sekä velvollisuus osallistua huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Varautumissuunnitelma olisi päivitettävä säännöllisin väliajoin ja ainakin silloin, kun olosuhteissa tapahtuisi merkittäviä muutoksia.

Normaaliolojen häiriötilanteet tarkoittaisivat verkkonhaltijan kannalta ennen kaikkea maakaasuverkon vikaantumisesta aiheutuvia häiriötilanteita. Varautumisvelvoite sisältäisi muun muassa velvoitteen varmistaa asiakkaiden riittävä tiedonsaanti normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, velvoitteen järjestää toimiva yhteys toiminta-alueen pelastusviranomaisiin, poliisiin ja kuntien viranomaisiin sekä toisiin verkkonhaltijoihin, teleyrityksiin ja muihin infrastruktuurin haltijoihin kaikissa olosuhteissa, velvoitteen laatia ennalta suunnitelmat korjaushenkilöstön käytöstä sekä vastuuhenkilöistä häiriötilanteissa. Nämä asiat verkkonhaltijan tulisi sisällyttää varautumissuunnitelmaansa.

Varautumissuunnitelmassa tulisi esittää myös, miten ja missä järjestyksessä maakaasun toimitus palautetaan asiakkaille häiriötilanteessa. Maakaasun palautusjärjestystä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon häiriöttömän toimituksen välttämättömyys asiakasryhmille sekä maakaasuverkon toimitusvarmuuteen liittyvät tekniset ominaisuudet kuten verkonosien herkkyyys vaurioille ja uudelleenreititysmahdollisuudet. Korjaustoimenpiteitä suunniteltaessa tulisi myös priorisoida toimenpiteitä, jotka vaikuttavat laajaan asiakasjoukkoon.

Verkonhaltijan olisi edelleen varauduttava maakaasujärjestelmässä ilmenevien maakaasunsaannin häiriöiden edellyttämien säännöstelytoimenpiteiden täytäntöönpanoon. Verkonhaltijan tehtävänä olisi maakaasun saantihäiriöissä toteuttaa viranomaisten suunnitelmien ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan ehtojen mukaisesti maakaasun siirron ja jakelun säännöstelytoimia sekä palauttaa saantihäiriön päätyttyä maakaasun siirto ja jakelu verkon käyttäjille. Pykälässä tarkoitettu varautuminen ei siten edellyttäisi verkkonhaltijalta maakaasun toimituksen turvaamista maakaasua tai vaihtoehtoisia polttoaineita varastoimalla. Maakaasun toimituksen turvaamiseen tähtäävästä maakaasun ja vaihtoehtoisten polttoaineiden varmuusvarastoinnista ja sitä vastaavista muista varautumistoimenpiteistä säädettäisiin erikseen. Maakaasualan yritysten osalta nämä varautumisvelvoitteet kohdistuisivat pääsääntöisesti maakaasun toimittajiin.

Verkonhaltijoilla olisi myös velvollisuus osallistua tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävä valmiussuunnittelu käsittäisi maakaasujärjestelmässä ilmenevien maakaasunsaannin häiriöiden lisäksi myös muita maakaasun siirron ja jakelun häiriöttömyyttä uhkaavia riskejä, kuten terroritekoja, kyberuhkia ja varsinaisista sotatoimista aiheutuvia uhkia. Huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävällä valmiussuunnittelulla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä erityisesti huoltovarmuuden turvaamisesta annetussa laissa (1390/1992) tarkoitettua toimintaa sekä toimista kaasunsaannin turvaamiseksi ja neuvoston direktiivin 2004/67/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa N:o 994/2010 tarkoitettua toimintaa.

Tarkempia säännöksiä varautumissuunnitelman sisällöstä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voisivat koskea yhteiskunnan johtamisen tai turvallisuuden, väestön toimeentulon taikka elinkeinoelämän toimintakyvyn varmistamiseksi tarpeellista maakaasuverkkojen toiminnan sekä maakaasunsiirron tai -jakelun järjestelyä.

Varautumissuunnitelman laatimista valvoisi Energiavirasto. Viraston toimivalta valvonnassa määräytyisi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 9 §:n perusteella. Säännökseen perustuvan toimivallan mukaan Energiaviraston olisi velvoitettava verkkonhaltija korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä, jos tämä rikkoisi tai laiminlöisi pykälässä säädettyjä velvoitteitaan. Velvoitepäätöksessä voitaisiin määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti on korjattava.

28 §. *Verkonhaltijan yhteistoimintavelvollisuus häiriötilanteissa.* Pykälässä säädettäisiin uudesta verkkonhaltijaa koskevasta yhteistoimintavelvollisuudesta. Säännöksen tavoitteena olisi maakaasuverkkojen toimitusvarmuuden parantaminen sekä verkkonhaltijoiden varautumisen tehostaminen.

Verkonhaltijan olisi toimittava häiriötilanteissa häiriöiden poistamiseksi ja niiden vaikutusten rajoittamiseksi yhteistyössä muiden verkkonhaltijoiden ja toiminta-alueensa pelastusviranomaisten, poliisin ja kuntien viranomaisten sekä muiden yhdyskuntateknisten verkkojen haltijoiden kanssa.

Sellaisista tilanteista, jotka edellyttävät pelastustoimia, säädetään pelastuslaissa (379/2011). Pelastustilanteessa pelastustoimintaa johtaa lain 34 §:n mukaisesti pelastusviranomainen. Jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoimen johtaja. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Verkonhaltijoiden tulisi osaltaan huolehtia tilannekuvan luomisen edellytyksistä ja tarvittavien tietojen toimittamisesta.

5 luku Siirtoverkkoa ja siirtoverkonhaltijaa koskevat säännökset

29 §. *Järjestelmävastuu.* Maakaasun siirtoverkko ja siihen liitetty jakeluverkot muodostavat maakaasujärjestelmän. Maakaasujärjestelmään kuuluvat myös kaikki näihin verkkoihin liitetty nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot, uusiutuvista energialähteistä tuotetun kaasun tuotantolaitokset ja kaasuvälikkeet sekä kaasun käyttöpaikat. Maakaasujärjestelmä on tekniseltä luonteeltaan integroitu kokonaisuus. Alan yritykset ovat toiminnassaan toisistaan teknisesti riippuvaisia. Maakaasujärjestelmään syötetyn kaasun laadun täytyy täyttää järjestelmän edellyttämät vähimmäisvaatimukset. Maakaasujärjestelmässä kunkin siinä toimivan yrityksen toimenpiteet vaikuttavat tämän vuoksi myös muiden maakaasujärjestelmässä toimivien yritysten ja maakaasun käyttäjien toimintaan. Tämä edellyttää järjestelmän vaatimien teknisten tehtävien hoitovastuun järjestämistä sekä organisoitua tiedonvaihtoa maakaasumarkkinoiden osapuolten välillä.

Tällä hetkellä Suomessa on vain yksi maakaasujärjestelmä. Jatkossa on mahdollista, että Suomeen syntyy nesteytetyn maakaasun terminaalien ympärille uusia alueellisia maakaasujärjestelmiä.

Maakaasujärjestelmän teknisen toimivuuden varmistamiseksi Energiavirasto määräisi maakaasuverkkoluvassa yhden siirtoverkonhaltijan järjestelmävastuuseen. Järjestelmävastuuseen voidaan määrätä vain yksi siirtoverkonhaltija kussakin maakaasujärjestelmässä. Jos kuitenkin valtakunnan alueelle syntyy erillisiä maakaasujärjestelmiä, voi olla perusteltua määrätä kullekin maakaasujärjestelmälle oma järjestelmävastaavansa.

Järjestelmävastuuseen kuuluvat vastuu maakaasujärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä vastuu maakaasujärjestelmän tasevastuuseen ja maakaasujärjestelmän taseselvitykseen kuuluvista tehtävistä ja vastuu maakaasukaupan kauppapaikan ylläpitämiseen ja keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvistä tehtävistä. Teknisellä toimivuudella tarkoitetaan tässä

tapauksessa paitsi siirtoverkonhaltijan oman siirtoverkon ja järjestelmävastuun toteuttamisen edellyttämien omien laitteistojen ja ohjelmistojen teknistä toimivuutta myös koko maakaasujärjestelmän teknisen toimivuuden yhteensovittamista. Sen sijaan järjestelmävastaava ei olisi vastuussa muiden maakaasujärjestelmään kuuluvien verkonhaltijoiden ja maakaasualan yritysten verkkojen ja laitteistojen teknisestä toimivuudesta. Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaisi kuitenkin siitä, että maakaasujärjestelmään liitettyjen verkkojen ja laitteistojen yhteentoimivuudelle on asetettu yhteentoimivuuden edellyttämät vaatimukset. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle kuuluvasta oikeudesta asettaa ehtoja maakaasujärjestelmän käyttämiselle. Näillä ehdoilla varmistettaisiin muun muassa se, että osapuolet soveltavat näitä yhdenmukaisia teknisiä edellytyksiä.

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tulee hoitaa järjestelmävastuuseen kuuluvat tehtävät tarkoituksenmukaisella ja maakaasujärjestelmässä toimivien maakaasumarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla.

Järjestelmävastuuseen kuuluva kehittämisvelvollisuus täydentää lain 14 §:ssä säädettyä verkonhaltijoiden yleistä verkon kehittämisvelvoitetta. Järjestelmävastaavan tulisi soveltaa molempia säännöksiä rinnakkain. Järjestelmävastuuseen kuuluva kehittämisvelvollisuus on tarkoitettu soveltamisalaltaan laajemmaksi kuin verkon kehittämisvelvollisuus. Säännöstä sovellettaisiin paitsi maakaasun siirtoverkon kehittämiseen liittyvään toimintaan myös järjestelmävastuun piiriin kuuluvien toimintojen ja palveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä maakaasun siirtoverkon lisäksi myös järjestelmävastuun hoitamisessa tarvittavien muiden laitteistojen sekä tietojärjestelmien ja ohjelmistojen ylläpitämiseen, käyttöön ja kehittämiseen. Kehittämisvelvoite tulisi täyttää siten, että maakaasuverkot toimisivat tehokkaasti ja, että edellytykset tehokkaasti toimiville kansallisille ja alueellisille maakaasumarkkinoille sekä Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoille voidaan turvata. Järjestelmävastuuseen kuuluvan kehittämisvelvollisuuden tavoitteena on turvata maakaasumarkkinalain 1 §:n tavoitesäännöksen mukaisesti edellytykset tehokkaasti toimiville maakaasumarkkinoille. Velvoite merkitsee, että maakaasumarkkinoiden toimivuutta tulee tarkastella maakaasumarkkinoiden kokonaisuuden sekä kokonaisedun näkökulmasta. Säännöksen sääntelemässä toiminnassa järjestelmävastaavan tulisi siten tehdä yksittäistapauksissa ratkaisunsa maakaasumarkkinoiden toimivuuden kokonaisedun näkökulmasta. Tällaisessa tilanteessa jonkin yksittäisen markkinaosapuolen intressi ei voisi syrjäyttää maakaasumarkkinoiden toimivuuden laajasti käsittävää intressiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voisi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja maakaasujärjestelmän käyttämiselle. Ehtoja voitaisiin soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiavirasto olisi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n nojalla antamallaan päätöksellä vahvistanut ehdot. Vahvistamismenettely koskisi järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan järjestelmävastuun piiriin kuuluvan toiminnan yleisiä ehtoja, joita järjestelmävastaava asettaa maakaasun siirtojärjestelmän käyttämiselle. Säännös ei sen sijaan oikeuttaisi Energiavirastoa puuttumaan ennakolta järjestelmävastaavan toimintaan yksittäisissä tapauksissa. Energiaviraston vahvistamia ehtoja voisi soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta antaa tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttamistavasta ministeriön asetuksella. Työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttamistavasta. Järjestelmävastuun toteuttamistapaan liittyvät asiat ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niiden tekninen luonne ja asiallinen merkitys edellytä asetuksenantamisvaltuuden osoittamista valtioneuvostolle.

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkoluvasta sekä järjestelmävastuuseen määrittämisestä säädettäisiin lain 8 §:ssä.

30 §. *Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan vastuualue.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan vastuualueesta. Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan vastuualueeseen kuuluisi maakaasujärjestelmä, jonka järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltija on määrätty. Yhdysputket toisiin siirtoverkkoihin kuuluisivat järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan vastuualueeseen. Järjestelmävastuu ei sen sijaan ulottuisi muihin maakaasujärjestelmiin. Määrittely vastaisi järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan nykyistä tosiasiallista toiminta-aluetta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaisi vastuualueellaan järjestelmävastuun piiriin kuuluvista tehtävistä sekä muista siirtoverkonhaltijalle kuuluvista tehtävistä, joista säädetään tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä sekä maakaasuverkoasetuksessa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija huolehtisi vastuualueellaan sille kuuluvista kehittämisvelvollisuuksista.

31 §. *Maakaasujärjestelmän tasevastuu.* Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan velvollisuutena olisi organisoida maakaasujärjestelmän kaasutaseen hallinta maakaasujärjestelmän tasolla. Siirtoverkonhaltijan olisi toteutettava tasehallintatoimia pitääkseen siirtoverkon sille asetetuissa toimintarajoissa taseselvitysjakson aikana sekä saavuttaakseen siirtoverkon putkilinjavaraostoinnissa sellaisen aseman taseselvitysjakson lopussa, joka poikkeaa siitä asemasta, joka on oletettu saavutettavan kyseiseksi taseselvitysjaksoksi ennakoitujen syöttöjen ja ottojen perusteella ja joka on siirtoverkon taloudellisen ja tehokkaan toiminnan mukainen.

Järjestelmävastaavan tehtävänä olisi organisoida taseselvitysjakson aikana tapahtuvaa maakaasujärjestelmän ja maakaasumarkkinoiden osapuolten tasehallintaa varten tarvittavan tasekaasun hankinta ja toimitus sekä organisoida tasekaasukaupankäynti tehokkaalla ja tarkoitukseenmukaisella tavalla.

Maakaasujärjestelmän tasevastuun hoitaminen voi olla maakaasujärjestelmässä vain yhden osapuolen tehtävä. Tehtävän organisointi tulisi järjestää siten, että järjestelmävastaavan haltuun tulevat markkinaosapuolten liikesalaisuuksiin kuuluvat kaasukauppoja koskevat tiedot eivät siirtyisi kilpailijoiden haltuun. Järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitavan toimintayksikön toimielimiä ja toimihenkilöitä sitoisi maakaasumarkkinalain 59 §:n salassapitovelvollisuus.

Kaasumarkkinoiden osapuolten tasavertaiset kilpailumahdollisuudet edellyttävät järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitavalta toimintayksiköltä tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua. Tämän vuoksi toimintayksikön harjoittaman tasekaasun hankinnan sekä tasekaasukaupan tulee perustua maakaasumarkkinoidenosapuolien kannalta mahdollisimman neutraaleille periaatteille.

Maakaasujärjestelmän tasevastuuseen kuuluvien tehtävien hoitamiseen tulisi soveltaa maakaasuverkoasetuksessa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tasehallinnasta säädettyä menettelyä sen jälkeen, kun asetusta aletaan soveltaa Suomessa. Maakaasuverkoasetuksen 21 artiklassa on annettu yleiset säännökset tasehallintasäännöistä ja tasepoikkeamamaksuista. Tarkemmat säännökset tasehallinnasta on säädetty kaasunsiirtoverkkojen tasehallintaa koskevan verkkosäännön vahvistamisesta annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 312/2014.

Pykälän 2 momentin mukaan maakaasujärjestelmän tasevastuun hoitamiseen tarvittavan maakaasun hankintaehdojen sekä tasekaasun kauppaehtojen olisi oltava tasapuolisia ja syrjimättö-

miä maakaasumarkkinoiden osapuolille eikä niissä saisi olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajoituksia. Lähtökohtaisesti järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitava toimintayksikkö hankkisi tasekaasun kilpailluilta markkinoilta siten, että tasekaasun hinta kullekin taseselvitysajaksolle muodostuisi tehtyjen tarjousten perusteella. Samalla tavoin pitkäaikaisiin sopimuksiin perustuvan tasekaasun hankinnan tulisi perustua kilpailuttamiseen. Tasekaasumarkkinoilla hinnanmuodostus tapahtuisi siten markkinamekanismin pohjalta. Järjestelmävastaava voisi kuitenkin noudattaa tasekaasun hankinnassa maakaasujärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimia perusteltuja ehtoja. Ehdot ja rajoitukset, jotka olisivat näennäisesti yleisiä ja tasapuolisia, mutta tosiasiallisesti räätälöity koskemaan vain tiettyjä maakaasumarkkinaosapuolia, olisivat kiellettyjä. Järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitava toimintayksikkö tekisi hankkimastaan tasekaasusta tasekaasutuotteen, jolla maakaasumarkkinoiden osapuolet tasapainottaisivat maakaasun hankintansa ja käyttönsä epätasapainon kunkin taseselvitysjakson aikana. Maakaasumarkkinoiden osapuoli hankkisi tasekaasun järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitavalta toimintayksiköltä tai vaihtoehtoisesti sillä tulisi olla ulkopuolinen tasevastaava, joka huolehtisi osapuolen maakaasutaseen tasapainottamisesta avoimella maakaasuntoimitussopimuksella. Oman taseen hallinta mahdollisimman reaaliaikaisesti on maakaasumarkkinoiden osapuolille tärkeä kilpailutekijä. Tämän vuoksi tarvittaisiin ehdotettua säännöstä sen varmistamiseksi, että maakaasumarkkinoiden osapuolien mahdollisuudet tasekaasun hankkimiseen järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitavalta toimintayksiköltä olisivat mahdollisimman tasapuoliset sekä syrjimättömät ja ettei tasekaasun kaupassa olisi perusteettomasti maakaasukaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Järjestelmävastaava voisi kuitenkin asettaa tasekaasukaupassa maakaasujärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimia perusteltuja ehtoja.

Tasekaasukauppa järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitavan toimintayksikön kanssa olisi avointa kaikille maakaasumarkkinoiden osapuolille, jotka pystyisivät huolehtimaan maakaasujärjestelmässä tasekaasukauppaan ryhtyville asetettavista edellytyksistä. Kriteerit tasevastaavana toimimiselle asettaisi järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä tasekaasun hinnoittelun kohtuullisuudesta. Tasekaasun hinnoitteluperiaatteiden tulisi myös ohjata tasekaasukauppaa siten, ettei tasekaasua käytettäisi varsinaisen kaasunhankinnan korvikkeena. Tasekaasun hinnoittelussa otettaisiin huomioon maakaasujärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot. Järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitavan toimintayksikön harjoittama tasekaasukauppa muodostaisi monopolin. Tämän vuoksi tasekaasun hinnoittelua säänneltäisiin maakaasumarkkinalaissa kuten muitakin vastaavia toimintoja maakaasumarkkinoilla. Tämän johdosta säädettäisiin, että tasekaasun hinnoittelun tulisi olla kohtuullista. Hinnoittelun kohtuullisuus tarkoittaisi energiamarkkinalainsäädännön periaatteiden mukaisesti, että hinnoittelun tulisi perustua aiheutuneisiin kustannuksiin. Hinnoittelun kohtuullisuus merkitsisi myös kieltoa ylisuuren voiton ottamiseen eli toiminnan tuoton tulisi olla kohtuullinen. Toiminnassa tulisi pyrkiä myös kustannustehokkuuteen eli tasekaasun hinnan sekä mahdollisimman alhaisten kustannusten välillä ei saisi olla huomattavaa eroa. Tärkeää hinnoittelussa olisi myös vaatimus hinnoittelun ja sen perusteiden avoimuudesta.

32 §. Maakaasujärjestelmän taseselvitys. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maakaasujärjestelmän taseselvityksestä. Vastuu tehtävästä kuuluisi järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle. Maakaasujärjestelmän taseselvityksessä selvitettäisiin kunkin taseselvitysjakson osalta maakaasujärjestelmän tase sekä maakaasujärjestelmässä toimivien maakaasumarkkinoiden osapuolien maakaasutaseet. Suomessa otettaisiin käyttöön keskitetty maakaasutaseiden selvitys maakaasukaupan avautuessa. Keskitetty taseselvitys johtaisi Suomessa kokonaistaloudellisesti edullisimpaan ratkaisuun verrattuna vaihtoehtoon, jossa jakeluverkkojen taseselvitys säädettäisiin pienten jakeluverkonhaltijoiden tehtäväksi.

Taseselvityksellä tarkoitetaan kunkin taseselvitysjakson aikana toteutuneen osapuolten maakaasun hankinnan ja käytön selvittämistä. Sen tuloksena selvitetäisiin myös kunkin maakaasumarkkinoiden osapuolen maakaasutase sekä hankinnan ja käytön välinen tasepoikkeama sekä tasekaasun käyttö. Taseselvitys kattaisi kaiken maakaasun syötön maakaasujärjestelmään, toimituksen eri osapuolien välillä ja oton eri verkkotasolla kaasun käyttäjästä järjestelmävaastavaan siirtoverkonhaltijaan.

Maakaasujärjestelmän taseselvitykseen kuuluvien tehtävien hoitamiseen tulisi soveltaa maakaasuverkkoasetuksessa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tasehallinnasta säädettyä menettelyä. Maakaasuverkkoasetus edellyttää lisäämään siirtoverkonhaltijoiden yhteistyötä ja koordinaatiota ja laatimaan yhteisiä maakaasumarkkinoita harmonisoivia verkkosääntöjä myös taseselvitystä koskevien sääntöjen osalta. Taseselvitystä koskevia säännöksiä on annettu unionin lainsäädännössä erityisesti kaasunsiirtoverkkojen tasehallintaa koskevan verkkosääntö vahvistamisesta annetussa komission asetuksessa.

Tasehallintaa koskevan unionin lainsäädännön käyttöönoton yhteydessä taseselvityksessä siirryttäisiin noudattamaan nykyisen tunnin pituisen taseselvitysjakson asemesta unionin maakaasuverkkoasetuksen mukaista kaasutoimituspäivään perustuvaa taseselvitysjaksoa. Kaasutoimituspäivällä tarkoitettaisiin ajanjaksoa talviaikana kello 5.00:stä seuraavan päivän kello 5.00:een koordinoitua yleisaikaa (UTC) ja kesäaikana kello 4.00:stä seuraavan päivän kello 4.00:ään koordinoitua yleisaikaa (UTC). Kaasunsiirtoverkkojen tasehallintaa koskevan verkkosääntö vahvistamisesta annettu komission asetus sisältää säännöksiä myös päivänsisäisistä velvoitteista, jotka selvitetäisiin kaasutoimituspäivää lyhyemmäksi asetetun ajanjakson puitteissa. Lisäksi annettaisiin valtuussääntö, joka säätää valtioneuvoston asetuksella kaasutoimituspäivää pidemmästä taseselvitysjaksosta uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun syötölle maakaasuverkkoon. Pidempää selvitysjaksoa voitaisiin käyttää kannustamaan uusiutuvista energialähteistä olevan kaasun syöttöä maakaasuverkkoon.

Pykälän 2 momentin mukaan taseselvitys perustuisi maakaasun syötön ja oton määriä koskeviin ennakkoilmoituksiin (nominointi) sekä maakaasun siirron ja käytön etäluentaan jakeluverkko- ja siirtoverkkotasolla. Jakeluverkossa etäluennan ulkopuolella olevat mitatut kohteet ja mittamattomat kohteet kuuluisivat aina toimitusvelvollisen vähittäismyyjän taseeseen. Toimitusvelvollisen vähittäismyyjän tase muodostaisi kussakin jakeluverkossa ns. residuaalitaseen, josta vähennettäisiin muiden vähittäismyyjien kilpailun piiriin kuuluville asiakkaille toteutuneet toimitukset. Maakaasujärjestelmän toiminta edellyttää tietojen siirtoa ja toimittamista eri osapuolien välillä. Tarkemmat säännökset taseselvityksessä käytettävistä menetelmistä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Nämä säännökset täydentäisivät taseselvitykseen liittyvää unionin lainsäädäntöä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä taseselvityspalvelujen hinnoittelun kohtuullisuudesta. Järjestelmävastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitavan toimintayksikön taseselvityspalvelu muodostaisi monopolin. Tämän vuoksi palvelun hinnoittelua säänneltäisiin maakaasumarkkinalaissa kuten muitakin vastaavia toimintoja maakaasumarkkinoilla. Tämän johdosta säädetäisiin, että taseselvityspalvelujen hinnoittelun tulisi olla kohtuullista. Hinnoittelun kohtuullisuus tarkoittaisi energiamarkkinalainsäädännön periaatteiden mukaisesti, että hinnoittelun tulisi perustua aiheutuneisiin kustannuksiin. Hinnoittelun kohtuullisuus merkitsisi myös kieltoa ylisuuren voiton ottamiseen eli toiminnan tuoton tulisi olla kohtuullinen. Toiminnassa tulisi pyrkiä myös kustannustehokkuuteen eli palvelujen toteuttamisessa tulisi huomioida markkinoiden pieni koko eikä palvelujen hinnan sekä mahdollisimman alhaisten kustannusten välillä saisi olla huomattavaa eroa. Tärkeää hinnoittelussa olisi myös vaatimus hinnoittelun ja sen perusteiden avoimuudesta.

Pykälä tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020, jolloin maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle. Siihen saakka sovellettaisiin vanhan lain 3 luvun 2 b §:n säännöksiä.

33 §. Maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämisestä. Maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen olisi järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tehtävänä. Kehittämistoiminnan tavoitteena olisi edistää 1 §:ssä säädettyjen tavoitteiden mukaisesti tehokkaasti sekä maakaasumarkkinoiden osapuolien ja verkonhaltijoiden kannalta tasapuolisesti ja syrjimättömästi toteutettua tiedonvaihtoa. Tiedonvaihdon kehittämiseen kuuluisivat ainakin sanomaliikennestandardien kehittäminen sekä siihen liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen, tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen kehittäminen sekä siihen liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen, sanomaliikennestandardien ja tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen muuttamista koskevien ehdotusten tekeminen ministeriölle, sanomaliikenteen testipalvelun ylläpito sekä tiedonvaihtoon liittyvä tiedottaminen, koulutus ja neuvonta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitettujen tiedonvaihdon kehittämistehävien rahoittamisesta erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija olisi oikeutettu keräämään siirtoverkkopalvelun ja tasepalvelun käyttäjiltä. Maksuilla voitaisiin katata järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto.

Maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämisestä maksettavaa korvausta määritettäessä tulee soveltaa mitä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista määrätään. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan mukaan yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluita, sovelletaan perustamissopimuksen määräyksiä ja kilpailusääntöjä siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yritystä hoitamasta sille uskottuja erityistehtäviä. Kaupan kehitykseen ei saa vaikuttaa tavalla, joka olisi ristiriidassa yhteisön etujen kanssa. Komissio on tehnyt 20 päivänä joulukuuta 2011 päätöksen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen (2012/21/EU). Komission päätös edellyttää palveluntuottajaa erittelemään korvauksen sisäisessä kirjanpidossaan. Energiavirasto valvoisi maksujen keräämistä ja se voisi edellyttää tiedonvaihdon kehittämisestä maksettavan korvauksen kirjanpidollista erittelyä muusta järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan toiminnoista. Maksettavan korvauksen tulisi myös täyttää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen Altmark Trans -tuomiossa (asia C-280/00) määritellyt kriteerit, jotta tiedonvaihdon kehittämisestä maksettavaan korvaukseen ei sovellettaisi Euroopan unionin valtioneuvoston sääntöjä. Korvauksella tarkoitetaan järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneita kohtuullisia kustannuksia ja kohtuullista voittoa.

Maksujen määräytymisperusteiden tulisi olla tasapuolisia ja syrjimättömiä. Perittävien maksujen määräytymisperusteiden tulisi kohdella toimijoita ja toimijaryhmiä tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Määräytymisperusteissa voisi olla eroja eri toimijaryhmien välillä, mutta erojen tulisi perustua objektiivisesti määriteltyihin kriteereihin. Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tulisi julkaista maksut ja niiden määräytymisperusteet.

34 §. Järjestelmävastuuseen liittyvien palveluiden ehtojen julkaiseminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi järjestelmävastuuseen liittyvien palveluiden ehtojen julkaisemisesta. Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan olisi julkaistava ja ilmoitettava Energiavirastolle järjestelmävastuuseen kuuluvien palveluidensa voimassa olevat myyntiehdot, tasekaasun toimitus-

ja hankintaehdot ja tiedonvaihtopalveluiden myyntiehdot sekä niiden määräytymisperusteet samoin kuin 29 §:n 2 momentissa tarkoitetut järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeelliset ehdot. Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan edellytettäisiin julkaisevan ja ilmoittavan ainakin kaikki maakaasun siirtojärjestelmän käyttämiseen liittyvät ehdot. Hinnoittelun olisi oltava julkista ja verkonhaltijan olisi saatettava palvelujensa hinnat, ehdot ja niiden määräytymisperusteet kirjallisessa muodossa yleisesti saataville. Niiden tulisi sisältää riittävät tiedot, jotta asiakas voisi periaatteessa itse niiden perusteella laskea palvelun hinnan. Hinnoittelun julkisuusvaatimus on tärkeä lakiehdotuksen tavoitteiden kannalta. Vain siten asiakkailta ja viranomaisilta on mahdollisuus valvoa monopoliasemassa olevan verkonhaltijan hinnoittelun oikeellisuutta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Energiaviraston oikeudesta antaa tarkempia määräyksiä julkaistavista ja ilmoitettavista tiedoista sekä julkaisu- ja ilmoitusmenettelystä.

35 §. *Siirtoverkonhaltijan toiminnassaan käyttämän energian hankinta.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 13 artiklan 5 kohta, jossa edellytetään siirtoverkonhaltijan hankkivan käyttämänsä energia avointen, syrjimättömien ja markkinaehtoisten menettelyjen mukaisesti. Jakeluverkonhaltijat rajattaisiin jatkossa velvoitteen ulkopuolelle, koska maakaasumarkkinadirektiivi ei aseta vastaavaa velvoitetta jakeluverkonhaltijoille.

6 luku Jakeluverkkoa ja jakeluverkonhaltijaa koskevat säännökset

36 §. *Etäisyydestä riippumaton maakaasun jakelun hinnoittelu.* Pykälään ehdotetaan nykyistä maakaasun jakelun etäisyydestä riippumattoman hinnoittelun soveltamiskäytäntöä vastaavaa säännöstä maakaasun jakelun etäisyydestä riippumattomasta hinnoittelusta jakeluverkossa. Säännöksen mukaan jakeluverkossa maakaasun jakelun hinta ei saa riippua siitä, missä verkon käyttäjä maantieteellisesti sijaitsee verkonhaltijan toiminta-alueella. Saman jakeluverkon alueella jakelun hinta voisi vaihdella erityyppisten asiakasryhmien välillä, mutta samantyyppisten eli samalla tavalla jakelupalvelua käyttävien verkon käyttäjien sijainti ei saisi vaikuttaa jakelun maksun suuruuteen. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä eikä siis aiheuta muutoksia yritysten toimintaan.

Jakeluverkkojen yhdistämisen yhteydessä verkon käyttäjien maksuihin tulevat merkittävät muutokset kuitenkin toteutettaisiin Energiaviraston hyväksymän siirtymäajan kuluessa. Maksujen muutokset tarkoittaisivat lähinnä maksujen korotuksia. Kun maksujen korotukset tehtäisiin siirtymäajan kuluessa, välttyttäisiin maksujen suurilta kertakorotuksilta. Siirtymäajan pituus voisi olla esimerkiksi kolme vuotta. Ehdotetulla säännöksellä pyritään pehmentämään yritysjärjestelyiden yhteydessä toteutetuista merkittävistä hinnoittelumuutoksista aiheutuneita suuria muutoksia yksittäisten asiakkaiden tai asiakasryhmien jakeluhintoihin. Alueellisesti erilaiseen hinnoitteluun ei ole tarvetta sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole merkittäviä kustannuseroja alueiden välillä. Ehdotettu säännös vastaa tältä osin nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Pykälän säännös koskisi ainoastaan jakelupalvelua. Säännöstä ei sovellettaisi liittämispalveluihin. Verkon käyttäjien sijainti maakaasuverkkoon nähden vaikuttaisi siten heidän liittymismaksujensa määräytymiseen. Liittymismaksut eivät kuuluisi etäisyysriippumattoman hinnoittelun piiriin aikaisempaa soveltamiskäytäntöä vastaavasti.

37 §. *Mittauspalveluiden hinnoittelu jakeluverkossa.* Verkon käyttäjälle asetettaisiin velvollisuus korvata jakeluverkonhaltijalle aiheuttamansa kohtuulliset mittauskustannukset. Mittauskustannukset hinnoiteltaisiin jakeluverkon jakelumaksussa erillisenä komponenttina, jonka suuruus voisi vaihdella sen mukaan, minkälaista mittauspalvelua verkon käyttäjä käyttää. Erilaiset mittaukset aiheuttavat jakeluverkonhaltijalle erilaisia kustannuksia. Erilaisista mittaus-

palveluista voitaisiin periä erilaisia, aiheuttamisperiaatteeseen perustuvia palvelumaksuja. Tämä loisi edellytykset sille, että verkkoon pääsyä koskeva järjestelmä voidaan rakentaa etäluettaviin mittauslaitteisiin perustuvaksi. Tällöin ei olisi tarvetta luoda rinnakkaista kuormituskäyriin perustuvaa maakaasun toimitusten selvitysmenettelyä. Kohtuulliset kustannukset voitaisiin periä myös tilanteessa, jossa verkonkäyttäjät haluaa etäluentajärjestelmän piiriin, vaikka tämä ei olisi sosio-ekonomisesti järkevää esimerkiksi käyttökohteen pienen kulutuksen vuoksi.

Pykälä tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020, jolloin maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle. Siihen saakka toimittaisiin lain 4 luvun yleissäännösten mukaisesti.

38 §. *Kuluttajille suunnatut jakelupalveluiden myyntiehtot.* Pykälän mukaan kuluttajille suunnatut myyntiehtot olisi esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla eikä niihin saisi sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiselle. Tämä vaatimus sisältyy voimassa olevaan maakaasumarkkinalakiin ja perustuu maakaasumarkkinadirektiivin vaatimukseen.

39 §. *Jakeluverkonhaltijan laskutus.* Pykälässä säädettäisiin jakeluverkonhaltijan laskutusta koskevista yleisistä säännöksistä. Ehdotettu pykälä vastaisi nykyisen maakaasumarkkinalain soveltamiskäytäntöä.

Esityksessä ehdotetaan jakeluverkonhaltijan laskutuksen tapahtuvan tosiasiallisesti siirretyn maakaasun määrän perusteella vähintään neljä kertaa vuodessa. Jos maakaasun käyttöpaikka, jolle toimitetaan maakaasua yksinomaan ruoanvalmistukseen, on varustettu mittauslaitteistolla, olisi loppukäyttäjälle siirretty maakaasu edellisen estämättä laskutettava tosiasiallisesti siirretyn määrän perusteella kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Tässä tapauksessa jakeluverkonhaltijan palvelun taloudellinen arvo on siinä määrin pieni, että laskutuskustannusten suhteellinen osuus käyttöpaikkaan toimitetun maakaasun arvosta muodostuisi neljä kertaa vuodessa tapahtuvassa laskutuksessa tarpeettoman suureksi. Riskinä olisi, että tällaisia kohteita saatettaisiin siirtää korkeiden mittaus- ja laskutuskustannusten johdosta kiinteämääräiseen laskutukseen. Mikäli mittauslaitteisto ei ole etäluentajärjestelmän piirissä, voisi laskutus perustua loppukäyttäjän tekemään mittauslaitteiston luentaan. Laskutus saisi perustua arvioituun kulutukseen tai kiinteään määrään silloin, kun laskutus perustuu loppukäyttäjän suorittamaan mittarin luentaan ja tämä ei ole ilmoittanut mittarilukemaa tietyltä laskutuskaudelta.

Siirretyn maakaasun todettuun määrään perustuvasta laskutuksesta voitaisiin poiketa myös, jos siirretyn maakaasun todettuun määrään perustuvan mittauksen ja laskutuksen järjestäminen ei ole mahdollista tai se olisi kustannuksiltaan kohtuutonta. Pykälän 1 momentin säännös ei siten velvoittaisi asentamaan mittauslaitteistoja esimerkiksi asuntoihin, joissa maakaasua käytetään vain liesissä. Tämä käytäntö vastaa jo voimassa olevaa käytäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan jakeluverkonhaltijan olisi esitettävä laskussa verkon käyttäjälle maakaasunjakelun hinnan muodostumista koskevan erittely. Erittelyssä jakeluverkonhaltijan olisi osoitettava asiakkaalle, mistä osista tämän maksettavaksi asetettu lasku muodostuu. Energiavirastolla olisi toimivalta antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja laskuun tulee sisällyttää sekä niiden ilmoittamistavasta. Velvoite kohdistuisi kaikkiin jakeluverkonhaltijan asiakkaisiin. Kuluttajille suunnattuihin laskuihin olisi edellä mainittujen tietojen lisäksi sisällytettävä tiedot asiakasvalitusten tekemistä varten sekä tietoja käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä. Laskussa tulisi muun muassa antaa ohjeita siitä, mihin laskutusta koskeva reklamaatio ensisijaisesti tehdään. Tavoitteena on lisätä kuluttajien tietoisuutta käytettävissä olevista riitojenratkaisukeinoista ja -menetelmistä. Lisäksi momentissa olisi velvoite toimittaa hintatiedot ja -arviot oikea-aikaisesti ja helposti ymmärrettävässä muodossa ja vel-

voite ilmoittaa laskun mukana todellinen kulutus ja hintatiedot sekä antaa vertailumahdollisuus edellisen vuoden saman kauden kulutukseen ja kustannuksiin. Nämä tiedot voisi antaa esimerkiksi internetin tai mittariliittymän välityksellä. Varsinaisessa laskussa ei siis tarvitse vertailutietoja antaa.

Pykälän 4 momentissa on energiatehokkuusdirektiivistä johtuva säännös, jolla velvoitetaan antamaan pykälässä tarkoitetut laskut ja hinta- ja kulutustiedot loppukäyttäjälle asianmukaisesti ja maksutta. Lisäksi säädettäisiin velvoite laskujen ja kulutustietojen toimittamiseen loppukäyttäjän pyynnöstä sähköisesti. Sähköiseksi katsotaan esimerkiksi lasku sähköpostilla tai pankin e-lasku.

40 §. Jakeluverkonhaltijan laskujen maksutavat. Pykälään ehdotetaan voimassa olevassa maakaasumarkkina-laissa olevaa säännöstä vastaavaa säännöstä kuluttajille tarjottavista maksutapavaihtoehdoista. Tarjotuissa vaihtoehdoissa ei saisi olla perusteettomia eikä eri asiakasryhmiä syrjiviä ehtoja. Maksutapapalveluista voitaisiin periä asiakkailta maksuja. Tällöin maksutapojen ehdoissa voitaisiin myös huomioida eri maksutapojen tarjoamisesta aiheutuvien kustannusten kohtuulliset erot. Kohtuuttomana maksujen kustannusten erona pidettäisiin myös sellaista tilannetta, jossa asiakkailta perityt maksut muodostaisivat suuruutensa vuoksi tosiasiallisen esteen maksutavan käyttämiselle. Ehdotettu säännös ei vaikuttaisi siihen, minkälaista jakelu- ja mittauspalvelutuotetta asiakas käyttäisi. Jakeluverkonhaltija voisi tarjota maksutapavaihtoehtona kuluttajalle myös ennakkolaskutusperusteista maksuvaihtoehtoa. Ennakkolaskutus ei kuitenkaan saisi olla ainoa kuluttaja-asiakkaalle tarjottava maksuvaihtoehto. Ennakko-koon laskutettavien erien tulisi myös heijastaa riittävästi kuluttajan arvioitua todennäköistä vuotuista maakaasunkulutusta.

41 §. Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset. Pykälässä säädettäisiin poikkeuksesta, jonka mukaan tiettyjä maakaasumarkkinalain säännöksiä ei sovellettaisi suljettuun jakeluverkkoon eikä suljetun jakeluverkon haltijaan. Lain 9 §:n perusteluissa kuvataan suljetun jakeluverkon käsitettä tarkemmin.

Maakaasumarkkinadirektiivi mahdollistaa suljettujen jakeluverkkojen ja niiden haltijoiden vapauttamisen tietyistä direktiivin vaatimuksista. Pykälässä säädettäisiin, että suljettuun jakeluverkkoon tai sen haltijaan ei sovellettaisi lain 24 §:n säännöksiä maakaasun jakelun maksujen korottamisesta, 26 §:n 3 momentin säännöksiä verkkopalveluiden tunnuslukujen julkaisemisesta, 27 §:n säännöksiä verkonhaltijan varautumissuunnittelusta, 28 §:n säännöksiä verkonhaltijan yhteistoimintavelvollisuudesta häiriötilanteissa, 36 §:n säännöksiä etäisyydestä riippumattomasta maakaasun jakelun hinnoittelusta, 37 §:n pykälän säännöksiä mittauspalveluiden hinnoittelusta jakeluverkossa, 38 §:n säännöksiä kuluttajille suunnattujen jakelupalvelujen myyntiehdoista, 39 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan laskutuksesta ja 40 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan laskujen maksutavoista. Suljettuun jakeluverkonhaltijaan ehdotetaan kohdistuvaksi lievemmat velvoitteet maakaasuverkkotoiminnan harjoittamiseksi ja siten suljettu jakeluverkonhaltija ehdotetaan vapautettavaksi edellä mainittuihin säännöksiin liittyvistä velvoitteista.

Pykälä 2 momentin mukaan lisäksi 26 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä verkkopalveluiden myyntiehtojen julkaisemisesta sovellettaisiin suljetun jakeluverkon haltijaan vain, jos Energiavirasto on vahvistanut suljetun jakeluverkon haltijalle sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetut ehdot ja menetelmät. Säännös tarkoittaisi, että verkonhaltija ja sen asiakkaat voisivat suljetussa jakeluverkossa pääsääntöisesti sopia jakelutariffeista ja -ehdoista eikä tällaisiin sopimukseen perustuviin tariffeihin ja ehtoihin sovellettaisi maakaasumarkkinadirektiivin 32 artiklan mukaista julkaistuihin tariffeihin perustuvaa järjestelmää. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 11 §:n säännöksen mu-

kaan Energiaviraston on kuitenkin vahvistettava suljetun jakeluverkon haltijalle lain 10 §:ssä tarkoitetut ehdot ja menetelmät, jos suljettuun jakeluverkkoon liittynyt verkon käyttäjä on kirjallisesti vaatinut virastolta mainitussa pykälässä tarkoitettujen ehtojen ja menetelmien vahvistamista. Näihin Energiaviraston vahvistamiin ehtoihin ja menetelmiin sovellettaisiin vahvistamisen jälkeen maakaasumarkkinalain 26 §:n 1 ja 2 momenttia. Vahvistetut ehdot ja menetelmät tulisivat siten julkaistuihin tariffeihin perustuvan järjestelmän piiriin.

III osa. Maakaasun toimitus

7 luku Maakaasun toimitus

42 §. Maakaasun tukkumyyjän toimitusvelvollisuus. Pykälään ehdotetaan säännöstä, jolla rajattaisiin tukkumyyjän toimitusvelvollisuutta. Tukkumyyjän toimitusvelvollisuus koskisi ainoastaan tukkumyyjän, jolla huomattava markkinavoima siirtoverkossa, Venäjän maakaasuverkkoon liitetyn yhdysputken kautta Suomeen hankkiman maakaasun toimittamista vähittäismyyjille jakeluverkkojen kautta toimitettavaksi. Myös tällaisen tukkumyyjän toimittaman maakaasun hinnoittelun kohtuullisen hintatason valvonnasta luovuttaisiin.

Pykälän 1 momentin mukaan tukkumyyjän, jolla on huomattava markkinavoima siirtoverkossa, tulisi toimittaa Venäjän maakaasuverkkoon liitetyn yhdysputken kautta siirtomonopolin turvin Suomeen hankkimaansa maakaasua vähittäismyyjille jakeluverkkojen kautta toimitettavaksi tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin (*tukkumyyjän toimitusvelvollisuus*). Tukkumyyjällä tulisi olla tätä varten julkiset maakaasun myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Myyntiehdossa ei saisi olla kohtuuttomia eikä maakaasukaupan kilpailua rajoittavia ehtoja.

Tukkumyyjällä katsotaan olevan huomattava markkinavoima, jos sillä markkina-analyysin perusteella havaitaan olevan siirtoverkossa sellaista taloudellista vaikutusvaltaa, jonka turvin se voi toimia huomattavassa määrin riippumattomana kilpailijoista ja toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista vähittäismyyjistä. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitettu huomattava markkinavoima poikkeaa kilpailulaissa tarkoitettua määräävästä markkina-asemasta siinä, ettei huomattavan markkinavoiman yrityksen aseman tarvitse olla kyseisellä alueella toiminnassaan samassa määrin riippumaton kilpailijoistaan tai asiakkaistaan kuin määräävän markkina-aseman yritys olisi.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiavirasto voisi määrätä tukkumyyjän toimittamaan tässä pykälässä tarkoitettua maakaasua 1 momentissa tarkoitetuilla ehdoilla vähittäismyyjille jakeluverkkoihin toimitettavaksi.

43 §. Maakaasun toimittajan sopimustietojen säilyttäminen. Pykälään esitetään säännöstä maakaasun toimittajan maakaasuntoimitussopimuksiin ja maakaasujohdannaisiin liittyviä liiketoimia koskevien merkityksellisten tietojen säilyttämisestä. Säilyttämisvelvoite koskisi maakaasun toimittajan tukkuasiakkaidensa ja siirtoverkonhaltijoiden sekä varastointilaitteistojen ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoiden kanssa tekemiä liiketoimia.

Pykälällä pantaisiin täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 44 artiklan 1 ja 2 kohta maakaasun toimittajan velvollisuudesta säilyttää maakaasun toimitussopimuksiin liittyviä merkityksellisiä tietoja. Pykälässä ehdotettu vastaa sisällöltään direktiivissä edellytettyä tietojen säilytysvelvollisuuden vähimmäissisältöä. Säännöksellä pyritäisiin ensisijaisesti parantamaan maakaasumarkkinoiden avoimuutta ja luottamusta lisäämällä markkinoiden toiminnan läpinäkyvyyttä ja valvontaa. Maakaasukaupan kehittyessä myös johdannaiskaupan rooli kehittynee.

Säilyttämisvelvoite kattaa sekä tietojen säilyttämis- että luovuttamisvelvollisuuden. Tiedot on pidettävä kansallisten viranomaisten, joilla tarkoitetaan kansallisena sääntelyviranomaisena toimivaa Energiavirastoa, kansallisena kilpailuviranomaisena toimivaa Kilpailu- ja kuluttajavirastoa ja kansallisen rahoitusmarkkinaviranomaisena toimivaa Finanssivalvontaa, sekä komission saatavilla. Tietojen säilyttäminen kirjanpitoaineiston joukossa tai johdannaiskauppoja koskevien määräysten mukaisesti riittäisivät täyttämään säilyttämisvelvollisuuden. Kansallisille viranomaisille ja komissiolle tiedot tulee luovuttaa pyydettyä. Tietojen säilyttämisvelvoite ei koskisi tietoja maakaasun myynnistä loppukäyttäjälle.

Fyysisen maakaasukaupan ohella tietoja edellytetään säilytettäväksi maakaasujohdannaisilla käydyistä kaupoista. Maakaasujohdannaisella tarkoitetaan rahoitusvälineiden markkinoista annetun direktiivin 2014/65/EU liitteessä I olevan C osan 5, 6 tai 7 kohdassa määriteltyä rahoitusvälinettä, jonka kohde-etuus on maakaasu. Tällaisia rahoitusvälineitä ovat optiot, futuurit, swapit, korkoterminit ja muut johdannaisopimukset, joiden kohde-etuus on hyödyke ja jotka on toteutettava nettoarvon tilityksellä tai jotka voidaan toteuttaa nettoarvon tilityksellä jonkin osapuolen niin halutessa, optiot, futuurit, swapit ja muut johdannaisopimukset, joiden kohde-etuutena on hyödyke ja jotka voidaan toteuttaa kohde-etuus luovuttaen, edellyttäen, että niillä käydään kauppaa säännellyillä markkinoilla ja/tai monenkeskisissä kaupankäyntijärjestelmissä sekä optiot, futuurit, swapit, terminit ja muut johdannaisopimukset, joiden kohde-etuus on hyödyke ja jotka voidaan toteuttaa kohde-etuus luovuttaen, mutta joita ei ole mainittu muuten C osan kuudennessa kohdassa ja joita ei ole tarkoitettu kaupallisiin tarkoituksiin sekä jotka ovat luonteeltaan muiden johdannaisrahoitusvälineiden kaltaisia, kun otetaan muun muassa huomioon, että ne on selvitetty tunnustettujen selvityslaitosten kautta ja että ne ovat säännöllisesti vakuuksien muutospyynnön kohteina.

Maakaasun toimittajan tulisi säilyttää ainakin seuraavat tiedot viranomaisten saatavilla: 1) liiketoimen kesto, 2) toimitukseen ja selvitykseen liittyvät menettelytavat, 3) toimituksen määrä, 4) toteutusajankohta ja -aika, 5) hinta, 6) sopijapuolen yksilöivät tiedot ja 7) tiedot selvittämättä jääneistä sopimuksista. Luettelo ei siten ole tyhjentävä, vaan viranomaiset voisivat tarvittaessa pyytää muitakin kaupankäyntiä koskevia tietoja, jotka ne katsovat merkityksellisiksi. Tietojen merkityksellisyys arviointi olisi tapauskohtaista.

8 luku Maakaasun vähittäismyynti

44 §. *Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus.* Pykälässä ehdotetaan rajattavaksi vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus koskemaan yksinomaan vähäisen neuvotteluvoiman omaavia maakaasun loppukäyttäjiä. Toimitusvelvollisuus kohdistettaisiin määräävässä markkina-asemassa olevien maakaasun myyjien asemesta huomattavan markkinavoiman omaaviin vähittäismyyjiin. Toimitusvelvollisuus ei myöskään koskisi erillisenä tuotteena toimitettavaa, uusiutuvista energialähteistä peräisin olevaa kaasua. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan maakaasun vähittäismyyjä, jolla on huomattava markkinavoima maakaasun vähittäismyynnissä jakeluverkonhaltijan toiminta-alueella, olisi velvollinen toimittamaan toiminta-alueella maakaasua kohtuulliseen hintaan momentissa säädetyille asiakasryhmille. Tätä velvollisuutta kutsutaan vähittäismyyjän toimitusvelvollisuudeksi.

Vähittäismyyjä, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan toiminta-alueella, ei saisi soveltaa kohtuutonta hinnoittelua vähäisen neuvotteluvoiman omaaviin asiakkaisiinsa nähden. Tämä on perusteltua, koska lakiehdotus mahdollistaisi erilaisen maakaasun hinnoittelun eri asiakasryhmille. Tämän vuoksi säädettäisiin, että maakaasun hinnan on oltava toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille kohtuullista, eli maakaasun hinnan tulee vastata mahdollisimman pitkälle näiden käyttäjien aiheuttamia kustannuksia. Kohtuulliseen hintaan sisältyy myös vähittäismyyjän katemarginaali, joka ei saa olla kohtuuttoman suuri toiminnan

riskitasoon ja muihin alan erityispiirteisiin suhteutettuna. Toimitusvelvollisen vähittäismyyjän asettaman hinnan voidaan katsoa olevan kohtuuton, jos se ei perustu suoritteen tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Tämän vuoksi toimitusvelvollisen vähittäismyyjän on kiinnitettävä huomiota myös toimintansa tehokkuuteen, koska tehottomuudesta ja sitä kautta hintojen kohtuuttomuudesta kärsivät juuri toimitusvelvollisen vähittäismyyjän tarjonnasta riippuvalaiset asiakkaat. Kilpailun piirissä olevien asiakkaiden osalta vähittäismyyjällä olisi oikeus tapauskohtaiseen hinnoitteluun.

Toimitusvelvollisuus rajattaisiin säännöksessä määriteltyihin asiakasryhmiin, joita olisivat loppukäyttäjät, jotka käyttävät hankkimansa maakaasun pääasiassa maakaasunkäyttöpaikalla sijaitsevien asuntojen lämmittämiseen, sekä muut loppukäyttäjät, joiden maakaasunkäyttöpaikan liittymän koko on enintään 250 kilowattia. Toimitusvelvollisuus koskisi kaikkia sen piirissä olevia maakaasunkäyttäjiä siitä riippumatta, onko näillä mahdollisuus hankkia maakaasua muilta kuin toimitusvelvolliselta vähittäismyyjältä.

Toimitusvelvollisuuden piirissä olisivat ensinnäkin liittymistehosta riippumatta kaikki maakaasun käyttökohteet, joissa maakaasua käytettäisiin pääasiassa kohteessa sijaitsevien asuntojen lämmitykseen. Tältä osin säännöstä ei sovellettaisi esimerkiksi kaukolämmön tuottajaan, koska kaukolämmön tuottajan asiakkaiden lämmityskohteet eivät sijaitse maakaasunkäyttöpaikalla. Asuntojen lämmittämisen ohella käyttöpaikalla voisi myös muuta maakaasun käyttöä edellyttää, että maakaasu kuitenkin käytettäisiin suurimmalta osin asuntojen lämmittämiseen. Käyttöpaikalla voisi siten olla esimerkiksi liiketiloja, joita lämmitetään maakaasulla tai joissa käytetään maakaasua muuhun tarkoitukseen. Vastaavasti maakaasua voitaisiin käyttää asunnoissa myös esimerkiksi liesien energialähteenä.

Edelleen toimitusvelvollisuuden piirissä olisivat kaikki maakaasunkäyttöpaikat, joiden liittymisteho on enintään 250 kilowattia. Tämän rajan alittavissa kohteissa maakaasun käyttötarkoituksella ei olisi merkitystä säännöstä sovellettaessa.

Toimitusvelvollisuuden määrittelyn perusteella kuluttajansuojalain tarkoittamien kuluttajien maakaasunkäyttö olisi aina toimitusvelvollisuuden piirissä.

Maakaasun vähittäismyyjällä katsotaan olevan huomattava markkinavoima kyseisen jakeluverkonhaltijan toiminta-alueella, jos sillä markkina-analyysin perusteella havaitaan olevan kyseisellä alueella sellaista taloudellista vaikutusvaltaa, jonka turvin se voi toimia huomattavassa määrin riippumattomana kilpailijoista, kuluttajista ja muista toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista maakaasunkäyttäjistä. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitettu huomattava markkinavoima poikkeaa kilpailulaissa tarkoitettua määräävästä markkina-asemasta siinä, ettei huomattavan markkinavoiman yrityksen aseman tarvitse olla kyseisellä alueella toiminnassaan samassa määrin riippumaton kilpailijoistaan tai asiakkaistaan kuin määräävän markkina-aseman yritys olisi.

Toimitusvelvollisuus on maakaasun vähittäismyyjällä, jonka toimitetun maakaasun määrällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien maakaasunkäyttäjien osalta on toiminta-alueella suurin, jos toiminta-alueella ei ole osoitettavissa huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjää. Säännös on markkinoiden avautuessa kilpailulle maakaasumarkkinadirektiivin yleispalveluvelvoitteen täyttämiseksi välttämätön sen tilanteen varalta, että jollain jakeluverkonhaltijan toiminta-alueella ei olisi osoitettavissa huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjää. Siirtymäaikana säännöksellä halutaan helpottaa maakaasun kilpailuasemaa suhteessa kilpaileviin polttoaineisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjällä tulee olla julkiset maakaasunmyyntiehdot ja -hinnat toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia tai maakaasukaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Toimitusvelvollinen vähittäismyyjä saisi tarjota asiakkailleen maakaasua myös julkisista ehdoista poikkeavilla ehdoilla, sillä ainakin osa toimitusvelvollisuuden piirissä olevista asiakkaista olisi oikeutettuja kilpailuttamaan maakaasun ostonsa. Toimitusvelvollisella vähittäismyyjällä tulisi olla mahdollisuus osaltaan vastata muiden vähittäismyyjien kilpailuun.

Pykälän 3 momentin mukaan Energiavirasto voi määrätä 1 momentissa tarkoitetun vähittäismyyjän toimittamaan maakaasua 2 momentissa tarkoitetuilla julkisilla ehdoilla toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille.

45 §. Vähittäismyyjän myyntiehtojen ilmoittaminen Energiavirastolle. Pykälässä velvoitettaisiin 44 §:ssä tarkoitetut vähittäismyyjät toimittamaan pykälässä tarkoitetut vähittäismyyntiehtonsa ja -hintansa sekä niiden määräytymisperusteet Energiavirastolle. Energiavirastolla on keräämiensä hintatietojen perusteella mahdollisuus maakaasun vähittäismyyntihintoja koskevaan hintaseurantaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan maakaasun vähittäismyyjän tulisi ilmoittaa Energiavirastolle myös muista kuin lain 44 §:ssä tarkoitetuista maakaasun vähittäismyyntiehdoista ja -hinnoista, joilla vähittäismyyjä tarjoaa yleisesti maakaasua kuluttajille sekä muille loppukäyttäjille, joiden maakaasun käyttöpaikan liittymisteho koko on enintään 250 kilowattia. Nämä tarjoukset eroavat luonteeltaan 44 §:ssä tarkoitetuista tarjouksista siten, että vähittäismyyjä tarjoaa niitä yleisesti myös 44 §:ssä tarkoitetun jakeluverkon ulkopuolelle. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on luoda edellytykset maakaasun vähittäismyyntitarjousten hintaseurannalle, jonka avulla loppukäyttäjät saisivat keskitetysti tietoja vähittäismyyjien yleisesti tekemistä maakaasunmyyntitarjouksista. Maakaasun vähittäismyyjille tarjoushintoja koskeva hintaseuranta merkitsisi tehokasta välinettä tavoittaa tarjouksia pyytäviä maakaasunkäyttäjiä.

Energiavirastolle ehdotettaisiin toimivalta antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä vähittäismyyntiehtoihin ja -hintoihin sekä niiden määräytymisperusteisiin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

46 §. Vähittäismyyjän laskutus. Pykälän 1 momentin mukaan loppukäyttäjälle toimitettu maakaasu olisi laskutettava tosiasiallisen kulutuksen perusteella vähintään neljä kertaa vuodessa. Jos maakaasun käyttöpaikka, jolle toimitetaan maakaasua yksinomaan ruoanvalmistukseen, on varustettu mittauslaitteistolla, olisi loppukäyttäjälle toimitettu maakaasu edellisen estämättä laskutettava tosiasiallisen kulutuksen perusteella kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Tässä tapauksessa kulutetun maakaasun taloudellinen arvo on siinä määrin pieni, että laskutuskustannusten suhteellinen osuus käyttöpaikkaan toimitetun maakaasun arvosta muodostuisi neljä kertaa vuodessa tapahtuvassa laskutuksessa tarpeettoman suureksi. Riskinä olisi, että tällaisia kohteita saatettaisiin siirtää korkeiden mittaus- ja laskutuskustannusten johdosta kiinteämääräiseen laskutukseen. Laskutus perustuu usein etäluettavan mittauslaitteiston luentaan, mutta niiden kohteiden osalta, joissa tällaista laitteistoa ei ole käytössä, voisi laskutus perustua myös loppukäyttäjän suorittamaan mittauslaitteiston luentaan.

Pykälän 2 momentin mukaan laskutus saisi perustua arvioituun kulutukseen tai kiinteään määrään silloin, kun laskutus perustuu loppukäyttäjän suorittamaan mittarin luentaan ja tämä ei ole ilmoittanut mittarilukemaa tietyltä laskutuskaudelta. Todettuun energiankulutukseen perustuvasta laskutuksesta voitaisiin poiketa myös, jos todettuun maakaasunkulutukseen perustuvan mittauksen ja laskutuksen järjestäminen ei ole mahdollista tai se on kustannuksiltaan

kohtuutonta. Pykälän 1 momentin säännös ei siten velvoittaisi asentamaan mittauslaitteistoja esimerkiksi asuntoihin, joissa maakaasua käytetään vain liesissä. Tämä käytäntö vastaa jo voimassa olevaa käytäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan maakaasun vähittäismyyjän olisi esitettävä asiakkaalle laskussa erittely maakaasun hinnan muodostumisesta sekä tieto sopimuksen voimassaoloajasta. Sopimuksen voimassaoloa koskevalla tiedolla pyrittäisiin lisäämään loppukäyttäjien tietoisuutta määräaikaisten sopimustensa voimassaoloajoista sekä vähentämään asiakkaiden riskiä rikkoa voimassa olevaa sopimustaan solmimalla päällekkäisiä sopimuksia. Vähittäismyyjällä olisi myös velvoite toimittaa hintatiedot ja -arviot oikea-aikaisesti ja helposti ymmärrettävässä muodossa. Lisäksi vähittäismyyjälle säädettäisiin velvoite ilmoittaa laskun mukana todellinen kulutus ja hintatiedot sekä antaa vertailumahdollisuus edellisen vuoden saman kauden kulu-tukseen ja kustannuksiin. Nämä tiedot voisi antaa esimerkiksi internetin tai mittariliittymän kautta. Varsinaisessa laskussa ei siis tarvitsisi antaa vertailutietoja. Momentin mainitut velvoitteet johtuvat energiatehokkuusdirektiivin säännöksistä. Edellä mainitut tiedot tulisi sisällyttää kaikkien loppukäyttäjien laskuihin. Kuluttajille suunnattuun laskutukseen tulisi lisäksi sisällyttää tarvittavat tiedot asiakasvalitusten tekemistä varten sekä tietoja käytettävissä olevis-ta riitojenratkaisumenettelyistä. Laskussa tulisi muun muassa antaa ohjeita siitä, mihin lasku-tusta koskeva reklamaatio ensisijaisesti kohdistetaan. Tavoitteena on lisätä kuluttajien tietoi-suutta käytettävissä olevista riitojenratkaisukeinoista ja -menetelmistä. Energiavirasto voisi li-säksi ehdotuksen mukaan antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja laskussa tulee esittää ja tietojen esittämistavasta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kuuden viikon määräaika loppulaskun toimittamiselle ku-luttajalle. Määräaika vastaisi sähköntoimitussopimuksia koskevaa vastaavaa määräaika ja se laskettaisiin siitä, kun maakaasun toimitus kuluttajalle on päättynyt. Määräajan pituus perus-tuu maakaasumarkkinadirektiivin säännökseen. Määräajan tarkoituksena on varmistaa, että asiakkaan ja vähittäismyyjän väliseen keskinäiseen suoritusvelvollisuuteen liittyvät kysymyk-set saatetaan päätökseen kohtuullisessa ajassa sopimussuhteen päättymisestä. Loppulaskun viivästyminen kohtuuttomasti saattaa vaikeuttaa kuluttajan talouden suunnittelua, koska asi-akkaalla ei välttämättä ole ennakotietoa siitä, tuleeko hän saamaan palautusta maakaasun toimittajalta vai joutuuko hän mahdollisesti maksamaan vähittäismyyjälleen jotakin.

Pykälän 5 momentissa vähittäismyyjä velvoitettaisiin antamaan pykälässä tarkoitetut laskut ja hinta- ja kulutustiedot loppukäyttäjälle asianmukaisesti ja maksutta. Lisäksi säädettäisiin velvoite laskujen ja kulutustietojen toimittamiseen loppukäyttäjän pyynnöstä sähköisesti. Sähköi-seksi katsotaan esimerkiksi lasku sähköpostilla tai pankin e-lasku.

47 §. Vähittäismyyjän laskujen maksutavat. Pykälään sisällytettäisiin säännös kuluttajille tar-jottavista laskujen maksutapavaihtoehtoista. Vähittäismyyjän olisi tarjottava kuluttajille eri-laisia maksutapoja laskujen maksamiseen. Asiakkaalla olisi oikeus kulutustietojensa saantiin siitä riippumatta, mitä laskutustapaa asiakas käyttäisi. Maksutapavaihtoehtoissa ei saisi olla perusteettomia tai eri asiakasryhmiä syrjiviä ehtoja. Maksutapapalveluista voitaisiin periiä asi-akkailta maksuja. Tällöin maksutapojen ehdoissa voitaisiin myös huomioida eri maksutapojen tarjoamisesta aiheutuvien kustannusten kohtuulliset erot. Kohtuuttomana maksujen kustannus-ten erona pidettäisiin sellaista tilannetta, jossa asiakkailta perityt maksut muodostaisivat suu-ruutensa vuoksi tosiasiallisen esteen maksutavan käyttämiselle. Valinnanmahdollisuuden eri vaihtoehtojen välillä tulisi kohdistua siihen, millä tavalla käyttäjä voi tasata maakaasulaskuista koituvaa kustannustaakkaa tasaisemmin kalenterivuoden ajalle. Mittauksesta ja mittauspalve-lun maksuista säädetään toisaalla maakaasumarkkina-laissa.

Vähittäismyyjä voisi tarjota maksutapavaihtoehtona kuluttajalle myös ennakkolaskutusperusteista maksuvaihtoehtoa. Ennakkolaskutus ei kuitenkaan saisi olla ainoa kuluttajalle tarjottava maksuvaihtoehto. Ennakkoon laskutettavien erien tulisi myös heijastaa riittävästi kuluttajan arvioitua todennäköistä vuotuista kulutusta. Laskutustapaa, jolla kuluttajilta kerättäisiin rahaa ylisuuren kulutusarvion perusteella vähittäismyyjän liiketoiminnan rahoittamiseksi, ei voida siten pitää hyväksyttävänä. Vähittäismyyjän tulisi myös ennakkolaskutuksessaan välttää laskutustapaa, jossa laskutuskausi kattaisi kerrallaan useita kuukausia siten, ettei asiakas ole laskun eräpäivään mennessä kuluttanut osaakaan vähittäismyyjän laskuttamasta energiamäärästä. Tällainen laskutustapa paitsi vaikeuttaa kuluttajien kykyä varmistua maksuvelvollisuutensa todellisesta määrästä myös siirtää vähittäismyyjän liiketoiminnan riskit suuremmaksi osaksi kuluttajien kannettaviksi. Myös markkinaoikeus on oikeuskäytännössään linjannut tällaisen ennakkolaskutuksen kuluttajan kannalta kohtuuttomaksi (MAO 229/2012).

9 luku Maakaasun toimitus kiinteistön sisäisen maakaasuverkon kautta

48 §. *Loppukäyttäjän mahdollisuus maakaasun toimitukseen jakeluverkon kautta.* Pykälässä asetettaisiin kiinteistönhaltijalle velvoite huolehtia siitä, että loppukäyttäjällä olisi mahdollisuus tehdä maakaasuverkkosopimus ja maakaasun myyntisopimus, jossa maakaasun toimitus tapahtuisi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. Kiinteistönhaltijan tulisi luovuttaa loppukäyttäjälle tätä tarkoitusta varten käyttöoikeus kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen maakaasuverkkoon. Säännös on tarpeellinen, koska Euroopan unionin tuomioistuinten oikeuskäytännön (asia C-439/06, Citiworks) on katsottu edellyttävän kolmannen osapuolen verkkoon pääsyn järjestämistä kaikkiin maakaasuverkkoihin.

Jos maakaasu toimitetaan kiinteistössä loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen maakaasuverkon kautta, olisi loppukäyttäjän korvattava kiinteistönhaltijalle maakaasun mittaukseen liittyvistä ja mahdollisista putkistojen muutostöistä aiheutuvat kustannukset tämän siirtyessä ostamaan maakaasunsa jakeluverkon kautta. Loppukäyttäjän velvoite korvata kiinteistönhaltijalle maakaasun mittaukseen liittyvistä ja putkistojen muutostöistä aiheuttamansa kustannukset tulisi rajata muutostöistä aiheutuneisiin kohtuullisiin kustannuksiin. Loppukäyttäjää ei pitäisi velvoittaa korvaamaan kiinteistönhaltijan omaksi hyödykseen tekemiä ylimitoitettuja mittauslaitteiden hankintoja ja putkistojen muutostöitä.

Pykälä tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020, jolloin maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle.

IV osa Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot ja maakaasuvarastot

10 luku Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot

Tämän luvun säännöksiä sovellettaisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin, joilla laissa tarkoitettaisiin vastaanottoasemia, joita käytetään maakaasun nesteyttämiseen tai nesteytetyn maakaasun tuontiin, purkamiseen ja kaasuttamiseen, mukaan lukien lisäpalvelut ja tilapäinen varastointi, joita tarvitaan kaasuttamiseen ja kaasun toimittamiseen sen jälkeen siirtoverkkoon, ei kuitenkaan varastointiin käytettävät maakaasun vastaanottoasemien osat. Koska LNG:n varastointi nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistossa on LNG:n ominaisuuksien johdosta luonteeltaan tilapäistä, käsittelylaitteistojen toiminnan tulisi tavanomaisissa tilanteissa kuulua kokonaisuudessaan tämän luvun säännösten piiriin. LNG:n varastointia, johon sovellettaisiin 10 luvun varastoja koskevia sääntöjä, sen sijaan olisi sellainen tavanomaista selvästi pitkäaikaisempi LNG:n varastointi käsittelylaitteistossa, jota varten käsittelylaitteistoon olisi rakennettu fyysisesti erillinen säiliö.

49 §. *Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan nimeäminen.* Pykälässä asetettaisiin velvollisuus ilmoittaa ja nimetä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija. Velvollisuus haltijan nimeämiseen perustuu maakaasumarkkinadirektiivin 12 artiklaan. Ehdotuksen mukaan toimintaa harjoittavan yrityksen olisi ilmoitettava haltija Energiavirastolle vähintään kuusi kuukautta ennen kyseisen toiminnan aloittamista, minkä perusteella Energiavirasto tekisi varsinaisen nimityksen, jos yritys harjoittaa ilmoitettua toimintaa. Energiavirasto voisi ta-pauskohtaisesti harkita nimityksen keston siten, että se olisi kuitenkin voimassa enintään kymmenen vuoden määraajan.

50 §. *Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan yleiset velvoitteet.* Pykälässä säädet-täisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan yleisistä velvoitteista. Pykälään esi-tetään nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston kehittämisvelvollisuutta koskevaa yleissään-nöstä, jota sovellettaisiin kaikkiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijoihin. Nes-teytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalla olisi yleinen velvollisuus ylläpitää, käyttää ja kehittää käsittelylaitteistoa maakaasumarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tulisi pitää laitteiston käyttövarmuus yleisesti hyväksyttävällä tasolla ja vahvistaa laitteistoaan siten, että asiakkaiden tavanomaiset, ennakoitavissa olevat palvelutarpeet tulevat tyydytetyiksi. Säännös perustuu tältä osin maakaasumarkkinadirektiivin vaatimukseen.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan velvollisuus kehittää käsittelylaitteistoa rajoittuu kuitenkin siihen, mitä voidaan pitää kohtuullisena. Asiakkaan haluaman palvelun poik-keuksellinen laatu, tarvittavan käsittelylaitteiston vahvistamisen vaatima aika, rakentamisen lupamenettelyt ja muut vastaavat seikat voivat estää tai rajoittaa nesteytetyn maakaasun käsit-telylaitteiston haltijaa toimimasta asiakkaan haluamalla tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan velvol-lisuudesta toimittaa riittävät tiedot verkonhaltijoille ja muille varastointilaitteistojen tai nes-teytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoille yhteenliitetyn verkon varman ja tehok-kaan käytön varmistamiseksi. Vaatimusta ei sovellettaisi verkon ulkopuolisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoihin.

51 §. *Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston käyttöoikeus.* Pykälässä säädetäisiin nes-teytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan velvollisuudesta myydä laitoksen käyttöoike-uspalveluja kapasiteettinsa rajoissa. Pääsy nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston palvelui-hin perustuisi niin sanottua säänneltyä verkkoon pääsyä vastaavaan käyttöoikeusmenettelyyn. Pääsy kohdistuisi nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston kapasiteettiin, jolla tarkoitetaan kapasiteettia nesteytetyn maakaasun vastaanottoasemalla, jota käytetään maakaasun nesteyt-tämiseen tai nesteytetyn maakaasun tuontiin, purkamiseen, lisäpalveluihin, tilapäiseen varas-tointiin ja kaasuttamiseen. Palvelun hinnoittelun tulisi olla kohtuullista ja mahdollistaa tarpeel-liset investoinnit laitteistojen kehittämiseen. Lisäksi käyttöoikeutta koskevat menettelyt tulee olla järjestetty siten, etteivät ne aiheuta esteitä tarpeellisille investoinneille. Säännös velvoit-taisi sekä Energiavirastoa että käsittelylaitteiston haltijaa ja sitä täydentää sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain säännökset. Mainitun lain 10 §:ssä asetetaan Ener-giavirastolle velvollisuus vahvistaa ennen laitteistojen käyttöönottoa ehdot, edellytykset ja ta-riffit, jotka koskevat oikeutta käyttää nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja. Säännöksillä pannaan yhdessä täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan 6 kohta siltä osin kuin se koskee nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoon pääsy kohdistuisi nesteytetyn maakaasun käsitte-lylaitteiston kapasiteettiin, jolla tarkoitetaan kapasiteettia nesteytetyn maakaasun vastaanotto-asemalla, jota käytetään maakaasun nesteyttämiseen tai nesteytetyn maakaasun tuontiin, pur-

kamiseen, lisäpalveluihin, tilapäiseen varastointiin ja kaasuttamiseen. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan palveluiden ehdot voisivat siten riippua siitä, mitä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston palveluita asiakas käyttäisi. Vastaavasti ostettavien palvelujen volyymi, kesto ja ajankohta voisivat vaikuttaa palvelujen hinnoitteluun. Siten esimerkiksi kapasiteetin lyhytaikainen ja pitkäaikainen käyttöoikeus olisivat eri tuotteita, joiden myynnissä voisi olla erilaiset ehdot. Käyttöoikeuksien myymisessä eri toimintamalleilla toimivilla nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoilla voisi myös olla tarve erilaisiin käyttöoikeuksien myyntiehtoihin. Tämän vuoksi laissa ei ole säännelty yksityiskohtaisesti, mitä menetelmiä käyttöoikeuksien myöntämisessä sovellettaisiin. Säännösten on tarkoitus tältä osin mahdollistaa erilaisten menettelyjen soveltaminen eri toimintaperiaatteilla toimivissa nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoissa.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan velvollisuus myydä laitoksen käyttöoikeuspalveluja velvoittaa nimenomaisesti myös verkon ulkopuolisten terminaaleja. Suomea sitova valtioneuvoston päätös edellyttää nimenomaisesti terminaalin käyttöoikeuden jakamista ulkopuolisille tilanteille, joissa terminaali on saanut valtiontukea.

52 §. *Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan palveluiden myyntiehtojen julkaiseminen.* Pykälässä säädettäisiin nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalle velvollisuus julkaista hinnoitteluperusteensa. Momentilla pannaan nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen osalta täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan 7 kohta.

11 luku Maakaasuvaramat ja putkilinjavaramat

53 §. *Varastointilaitteiston haltijan nimeäminen.* Pykälässä asetettaisiin velvollisuus ilmoittaa ja nimetä varastointilaitteiston haltija. Velvollisuus haltijan nimeämiseen perustuu maakaasumarkkinadirektiivin 12 artiklaan. Ehdotuksen mukaan toimintaa harjoittavan yrityksen olisi ilmoitettava haltija Energiavirastolle vähintään kuusi kuukautta ennen kyseisen toiminnan aloittamista, minkä perusteella Energiavirasto tekisi varsinaisen nimityksen, jos yritys harjoittaa ilmoitettua toimintaa. Energiavirasto voisi tapauskohtaisesti harkita nimityksen keston siten, että se olisi kuitenkin voimassa enintään kymmenen vuoden määräajan.

54 §. *Varastointilaitteiston haltijan yleiset velvoitteet.* Pykälässä säädettäisiin varastointilaitteiston haltijan yleisistä velvoitteista. Pykälään esitetään varastointilaitteistojen kehittämisvelvollisuutta koskevaa yleissäännöstä, jota sovellettaisiin kaikkiin varastointilaitteiston haltijoihin. Varastointilaitteiston haltijalla olisi yleinen velvollisuus ylläpitää, käyttää ja kehittää varastointilaitteistoa maakaasumarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Varastointilaitteiston haltijan tulisi pitää laitteiston käyttövarmuus yleisesti hyväksyttävällä tasolla ja vahvistaa laitteistoaan siten, että asiakkaiden tavanomaiset, ennakoitavissa olevat palvelutarpeet tulevat tyydytetyiksi. Säännös perustuu tältä osin maakaasumarkkinadirektiivin vaatimukseen.

Varastointilaitteiston haltijan velvollisuus kehittää varastointilaitteistoa rajoittuu kuitenkin siihen, mitä voidaan pitää kohtuullisena. Asiakkaan haluaman palvelun poikkeuksellinen laatu, tarvittavan varastointilaitteiston vahvistamisen vaatima aika, rakentamisen lupamenettelyt ja muut vastaavat seikat voivat estää tai rajoittaa varastointilaitteiston haltijaa toimimasta asiakkaan haluamalla tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin varastointilaitteiston haltijan velvollisuudesta toimittaa riittävät tiedot verkonhaltijoille ja muille varastointilaitteistojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoille yhteenliitetyn verkon varman ja tehokkaan käytön varmistamiseksi.

55 §. Varastointilaitteiston käyttöoikeus ja putkilinjavarastointi. Pykälässä säädettäisiin varastointilaitteistojen käyttöoikeutta koskevista menettelyistä ja sillä pannaan täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 33 artikla. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on järjestettävä varastojen käyttöoikeus artiklassa tarkemmin kuvatun neuvottelumenettelyn, säännellyn käyttöoikeusmenettelyn tai näiden molempien kautta. Varastojen käyttöoikeuteen sovellettaisiin Suomessa vain neuvottelumenettelyä. Maakaasun varastointi on pääsääntöisesti kysynnän vaihteluita tasottava mekanismi.

Ehdotuksen mukaan varastointilaitteiston haltijan tai verkonhaltijan on neuvoteltava varastojen tai putkilinjavarastoinnin sekä näihin liittyvien lisäpalveluiden käyttöoikeudesta, jos käyttöoikeus on teknisesti ja taloudellisesti tarpeellista tehokkaan verkkoon pääsyn tarjoamiseksi ja muiden lisäpalveluiden käyttöoikeuden järjestämiseksi. Neuvottelun edellytykset vastaavat direktiivin vaatimuksia. Varastointilaitteiston haltijan ja verkonhaltijan on lisäksi julkaistava ja ilmoitettava Energiavirastolle tiedot siitä, mitä varastoja tai varastojen osia ja mahdollisuuksia putkilinjavarastointiin on käytettävissä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin osapuolten varsinaisen neuvotteluvuorollisuuden sisällöstä ja sopimusehtoihin kohdistuvista yleisistä vaatimuksista direktiivin mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin varastointilaitteiston haltijalle ja verkonhaltijalle velvollisuus julkaista ja toimittaa Energiavirastolle keskeiset kaupalliset sopimusehtonsa. Ennen sopimusehtojen julkaisemista näiden olisi lisäksi kuultava niiden sisällöstä verkon käyttäjiä ja asiakkaita. Momentin mukaan Energiavirasto voisi myöskin tarvittaessa antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä toimitusehtoja varastointilaitteiston haltijan ja verkonhaltijan on julkaistava.

Neuvottelumenettelyn sääntelystä säädettäisiin tarkemmin laissa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta, jonka 6 §:n 1 momentin 12 kohdassa Energiaviraston tehtäväksi annetaan neuvottelumenettelyn ja varastojen käyttöoikeuden valvonta. Energiavirasto valvoisi siis pykälän noudattamista sekä toimitusehtojen kohtuullisuutta ja syrjimättömyyttä.

56 §. Varastointilaitteiston haltijan riippumattomuus. Pykälällä pantaisiin täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 15 artikla. Artiklan varastointilaitteiston haltijoiden eriyttämistä koskeva säännös sisältyy jo kansalliseen lainsäädäntöön. Säännöksessä täsmennettäisiin lisäksi riippumattomuuden sisältöä direktiivin vaatimusten mukaisesti.

Pykälä koskee vertikaalisesti integroituneeseen maakaasualan yritykseen kuuluvaa varastointilaitteiston haltijaa, eli käytännössä yritystä, joka harjoittaa useampia maakaasualan toimintoja. Pykälän 1 momentin mukaan varastointilaitteiston haltijan olisi oltava organisaationsa, oikeudellisen muotonsa ja päätöksentekomenettelyidensä osalta riippumattomia yrityksen muusta maakaasun siirtoverkkoon, jakeluun tai varastointiin liittyvästä toiminnasta.

Pykälän 2 momentin mukaan vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen kuuluvan varastointilaitteiston haltijan hallinnosta vastaavat henkilöt eivät saisi osallistua sellaisen integroituneen maakaasualan yrityksen hallintoon, joka vastaa suoraan tai välillisesti maakaasun tuotantoon tai toimituksiin liittyvästä päivittäisestä toiminnasta. Heidän ammatilliset etunsa olisi otettava huomioon siten, että he voivat toimia riippumattomasti.

Pykälän 3 momentin mukaan varastointilaitteiston haltijalla tulisi olla 1 momentissa tarkoitusta integroituneesta maakaasualan yrityksestä riippumaton oikeus päättää varastojen käytöstä, ylläpidosta tai kehittämiseen tarvittavista voimavaroista. Emoyhtiöllä on kuitenkin edellä mainitun estämättä oikeus valvoa tytäryhtiöstä saatavaa pääoman tuottoa, erityisesti hyväksymällä varastointilaitteiston haltijan vuosittaisen rahoitussuunnitelman tai vastaavan välineen ja

asettamalla yleiset rajat tytäryhtiönsä velkaantumisasasteelle. Emoyhtiöllä ei ole kuitenkaan oikeutta antaa varastointilaitteiston haltijalle ohjeita, jotka koskevat päivittäisiä toimintoja taikka varastojen rakentamiseen tai niiden laadun parantamiseen liittyviä yksittäisiä päätöksiä, jotka eivät ylitä rahoitus suunnitelman tai vastaavan välineen ehtoja.

Pykälän 4 momentin mukaan varastointilaitteiston haltijan tulee laatia riippumattomuuden varmistamista ja toteuttamista koskeva ohjelma ja antaa vuosittain Energiavirastolle kertomus toteutetuista toimenpiteistä.

V osa Maakaasumarkkinoiden toimijoiden velvollisuudet

12 luku Maakaasumarkkinoiden toimijoiden velvollisuudet maakaasujärjestelmässä

57 §. Tasevastuu. Maakaasumarkkinoiden osapuolet määrättäisiin tasevastuuseen omasta maakaasutaseestaan. Tasevastuu tarkoittaisi, että osapuolen maakaasunhankintasopimusten tulisi kattaa taseselvitysjakson aikana osapuolen oma kaasunkulutus ja toimitukset ulkopuolisille tahoille.

Tasevastuusta huolehtiminen tapahtuisi siten, että osapuolella olisi aina yksi, markkinoilta valittu maakaasun toimittaja, joka toimittaisi osapuolen maakaasutaseessa olevan vajauksen ja vastaanottaisi osapuolen hankinnan ylijäämän. Tällaista maakaasun toimitusta kutsuttaisiin avoimeksi toimitukseksi ja maakaasun toimittajaa avoimeksi toimittajaksi. Maakaasukaupan portaassa kullakin toimijalla olisi avoin toimittajansa. Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tasapainotuspalveluita tuottavan yksikön kanssa tasekaasukauppaa käyvän osapuolen avoimena toimittajana toimisi järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tasapainotuspalveluita tuottava yksikkö. Avoimet toimitukset muodostaisivat siten yhtenäisen ja katkeamattoman ketjun, joka ulottuisi loppukäyttäjistä maakaasujärjestelmän tasevastuussa olevaan järjestelmävastaavaan siirtoverkonhaltijaan. Avointen toimitusten ketjun kautta huolehdittaisiin maakaasun maahantuonnin ja uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun hankinnan ja käytön välisen tasapainon ylläpidon ulottumisesta kaikkiin maakaasun käyttäjiin saakka. Velvollisuus koskisi myös kaasua myyntiin hankkivia maakaasun toimittajia ja verkonhaltijoita sekä muita näihin verrattavia osapuolia.

Tasevastuu olisi siten osapuolen vastuuta huolehtia siitä, että osapuoli on osaltaan liittynyt maakaasujärjestelmään asianmukaisella avoimella toimitussopimuksella. Loppukäyttäjän vastuulle jäisi tällöin huolehtia siitä, että hänellä olisi avoin toimitussopimus, joka täyttäisi nämä vaatimukset.

Verkonhaltijalla puolestaan olisi oikeus kieltäytyä maakaasun siirrosta, kunnes maakaasumarkkinoiden osapuoli olisi täyttänyt avointa toimitussopimusta koskevat velvoitteensa. Näin varmistettaisiin, että kullekin käytetylle maakaasuerälle löytyisi vastuullinen maksaja. Tätä kautta tasevastuu merkitsisi myös taloudellista vastuuta maakaasumarkkinoiden osapuolille suorittaa vastike käytetyistä ja hankituista maakaasueristä.

Tasevastuun sisällöstä ja tasevastuun täyttämiseen liittyvistä menettelytavoista annettaisiin tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

58 §. Ilmoitusvelvollisuus. Maakaasumarkkinoiden osapuolten ja verkonhaltijoiden olisi huolehdittava vastuulleen kuuluvien maakaasukaupan, tasevastuun täyttämisen sekä selvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä. Kukin ilmoitus olisi tehtävä sille asetetussa määräajassa sekä sille säädettyä ilmoitusmenettelyä noudattaen siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin ilmoitusmenettelystä säädettäisiin. Ilmoitusvelvoitteesta säättäminen on tarpeen,

koska maakaasumarkkinoiden toiminta edellyttää muiden osapuolten toiminnan huomioon ottamista siten, että nämä saisivat muilta osapuolilta käyttöönsä omaan toimintaansa vaikuttavia tietoja. Tällaisia tietoja olisivat lähinnä kunkin osapuolen maakaasutaseeseen sekä taseselvitykseen liittyvien tehtävien täyttämiseen vaikuttavat maakaasun toimitus- ja mittaustiedot. Ilmoitusvelvoite rajattaisiin kuitenkin vain välttämättömiin tietoihin ja niiden asiaton hyväksikäyttö pyritäisiin ehkäisemään, jotta maakaasumarkkinoiden osapuolten liikesalaisuudet eivät joutuisi kilpailijoiden tietoon. Ilmoitettavia tietoja olisivat ensinnäkin tiedot, joilla varmistetaan, että osapuoli on järjestänyt tasevastuunsa. Tämän lisäksi tulisi ilmoittaa taseselvitykseen sekä muiden osapuolten taseenhallintaan tarvittavia toimitusten määriä ja ajankohtia koskevia ennakkoilmoitus- ja mittaustietoja sekä siirtoja koskevia mittaustietoja. Ilmoitusvelvollisuus kohdistuisi tarpeen mukaan kaikkiin maakaasumarkkinoiden osapuoliin ja sen sisältö vaihtelisi osapuolen harjoittaman toiminnan luonteen mukaan.

Maakaasumarkkinoiden tiedonvaihto on jatkuvaa toimintaa, joka sisältää suuria tietomääriä. Tehokkaan tiedonvaihdon kannalta on tärkeää, että se tapahtuisi määrämuotoisesti ja mahdollisimman joustavasti. Tämän vuoksi tavoitteena olisi tiedonsiirron saattaminen mahdollisimman laajasti sähköiseen muotoon.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä.

59 §. Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto. Pykälässä säädettäisiin verkonhaltijoille, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoille ja varastointilaitteistojen haltijoille tässä laissa ja Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoista annetussa lainsäädännössä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamia oman yrityksen tai toisten yritysten liike- ja ammattisalaisuuksia ja niiden elinkeinotoimintaan liittyviä muita vastaavia seikkoja koskeva salassapitovelvollisuus ja salassa pidettäviä tietoja koskeva hyväksikäyttökielto. Salassapitovelvollisuudesta, hyväksikäyttökielellä ja maakaasukaupan edellyttämästä tietojen luovuttamisoikeudesta säättäminen on tarpeen, koska maakaasuverkoissa ja integroidussa maakaasujärjestelmässä toimivien maakaasumarkkinoiden toiminta edellyttää maakaasukauppojen selvitystä sekä muiden osapuolten toiminnan huomioon ottamista siten, että nämä saisivat muilta osapuolilta käyttöönsä omaan toimintaansa vaikuttavia tietoja. Tällaisia tietoja olisivat lähinnä kunkin osapuolen maakaasutaseeseen sekä taseselvitykseen liittyvien tehtävien täyttämiseen vaikuttavat maakaasun toimitus- ja mittaustiedot. Salassapitovelvollisuuden sisältöä tulisi tutkia osana maakaasumarkkinoihin liittyvää tietojenvaihtoa, josta säädetään muualla maakaasumarkkinalainsäädännössä. Verkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston ja varastointilaitteiston haltijan lakisääteisiin tehtäviin kuuluvan tiedon antaminen kyseisen tiedon saantiin oikeutetulle osapuolelle ei siten tarkoittaisi salassapitovelvollisuuden rikkomista, vaikka kyseessä olisikin oman yrityksen tai toisen yrityksen liikesalaisuus tai muu salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluva tieto. Sen sijaan salassapitovelvollisuuden rikkominen olisi kysymyksessä silloin, jos tällainen tieto on luovutettu osapuolelle, jolla ei ole oikeutta kyseisen tiedon saamiseen. Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto rajoittaisivat vertikaalisesti integroituneissa yrityksissä, jotka harjoittavat tässä pykälässä tarkoitettujen maakaasuliiketoimintojen lisäksi myös muita maakaasuliiketoimintoja, toisten yritysten salassa pidettävien tietojen luovuttamista myös oman yrityksen sisällä toisia maakaasuliiketoimintoja harjoittaville yksiköille ja niiden henkilöstölle sekä mainittujen tietojen hyväksikäyttöä oman liiketoiminnan eduksi.

Pykälän 1 momentin mukaan henkilö, joka verkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan toimielimen jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan taikka niiden toimeksiannosta vastaavaa tehtävää suorittaessaan on saanut tietää

verkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan tai sen asiakkaan taikka muun verkon käyttäjän liike- tai ammatteisalaisuuden tai tämän elinkeinotoimintaan liittyvän vastaavan muun seikan, olisi velvollinen pitämään sen salassa, jollei tämän tiedon ilmaiseminen toiselle perustu tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä säädettyyn oikeuteen taikka jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saisi antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa säädetty salassapitovelvollisuus ja oikeus luovuttaa tietoja koskisivat myös liike- tai ammatteisalaisuutta tai elinkeinotoimintaan liittyvää vastaavaa muuta seikkaa, jonka 1 momentissa tarkoitettu henkilö on saanut tietää suorittaessaan maakaasuverkkosetuksessa tai sen nojalla annetuissa, suuntaviivoja koskevista komission asetuksissa ja päätöksissä taikka energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tai sen nojalla annetuissa delegoiduissa säädöksissä ja täytäntöönpanosäädöksissä tarkoitettuja tehtäviä. Momentissa tarkoitettu Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoita koskeva lainsäädäntö sääntelee osaltaan verkkonhaltijoiden, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoiden ja varastointilaitteistojen haltijoiden tehtäviä ja toiminnan harjoittamista. Tämän vuoksi salassapitovelvollisuus on tarpeen ulottaa myös näiden säännösten sääntelemään toimintaan.

Pykälän 3 momentin mukaan verkkonhaltijalla, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalla ja varastointilaitteiston haltijalla olisi velvollisuus antaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja. Pykälässä tarkoitettuja viranomaisia olisivat erityisesti maakaasumarkkinoita valvovat Energiavirasto ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä maakaasujohdannaisilla käytävää kauppaa valvova Rahoitustarkastus.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen hyväksikäyttökiellosta. Säännöksen mukaan 1 momentissa tarkoitettu henkilö ei saisi käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Säännös estäisi siten esimerkiksi salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvan tiedon asiattoman hyödyntämisen verkkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan omaksi eduksi.

Salassapitovelvollisuutta koskevaa säännöstä tehostaisi maakaasumarkkinalain 91 §:n rangaitussäännös.

13 luku Toimintojen eriyttäminen

60 §. *Velvollisuus eriyttää maakaasuliiketoiminnat.* Pykälässä täsmennettäisiin eriyttämisvelvoitteen koskevan maakaasumarkkinoilla toimivia yrityksiä, joiden olisi eriytettävä maakaasuverkkotoiminta, nesteytetyn maakaasun käsittelytoiminta, maakaasun myyntitoiminta ja varastointitoiminta toisistaan sekä maakaasualan kuulumattomista liiketoiminnoista.

Toimintojen eriyttämisen päätavoitteena on lisätä maakaasuliiketoiminnan avoimuutta (läpinäkyvyyttä) ja siten vaikeuttaa ristiinsubventointia määräävässä markkina-asemassa olevien liiketoimintojen ja kilpailuilla markkinoilla toimivien liiketoimintojen välillä. Ristiinsubventiolla tarkoitetaan sitä, että monopolina toimivan toimialan tuottoja käytetään kilpailluilla markkinoilla toimivan liiketoiminnan tukemiseen.

Koska kyse on maakaasualaa koskevasta lainsäädännöstä, säännöksillä voidaan puuttua vain maakaasuliiketoiminnan asemaan. Alan yrityksillä voi kuitenkin olla merkittäviä muita toimintoja. Tällaisessa tapauksessa maakaasuliiketoiminnot tulisi eriyttää yrityksen muusta toiminnasta ottamatta kantaa siihen, miten tämä muu toiminta järjestetään laskentatoimen osalta.

Eriyttämisvelvoitteen asettaminen maakaasuverkkotoiminnalle perustuu maakaasumarkkinadirektiiviin. Maakaasuverkkoluvan alainen verkkotoiminta tulisi eriyttää omaksi liiketoiminnokseen. Verkkoliiketoiminta käsittää 3 §:n 8 kohdassa määritellyn maakaasuverkkotoiminnan. Lisäksi verkonhaltijan tulisi eriyttää siirtoverkko- ja jakeluverkkotoiminnot toisistaan, jos verkonhaltija harjoittaa molempia toimintoja. Verkkoliiketoiminnan tuloslaskelma ja tase näyttäisivät verkkopalveluiden hintojen ja kustannusten vastaavuuden pitkällä aikavälillä. Tuloslaskelman ja taseen perusteella laskettaisiin 28 §:ssä tarkoitettujen verkkotoiminnan kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut. On tärkeää, että verkkotoiminnan eriyttäminen omaksi liiketoiminnokseen näkyisi myös hinnoittelussa ja asiakaslaskutuksessa.

Maakaasun myyntitoiminta olisi eriytettävä omaksi liiketoiminnokseen. Tämä myyntitoiminta käsittää maakaasun tukkumyynnin ja vähittäismyynnin sekä maakaasun hankinnan. Maakaasun myyntinä ja hankintana pidettäisiin myös maakaasuverkkoon syötetyn uusiutuvista energialähteistä olevan kaasun ja nesteytetyn maakaasun myyntiä ja hankintaa.

Omiksi liiketoiminnoikseen tulisi eriyttää myös maakaasun varastointitoiminta sekä nesteytetyn maakaasun käsittelytoiminta eli nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston toiminta kaasun myyntiä lukuun ottamatta.

Sellaisissa tapauksissa, joissa maakaasualaan kuulumaton liiketoiminta on vähäistä, tällaista liiketoimintaa ei tarvitsisi eriyttää maakaasun myyntitoiminnasta. Liiketoiminta katsottaisiin vähäiseksi, kun sen liikevaihto ei ylitä 10 prosenttia maakaasun myyntitoiminnan liikevaihdosta. Maakaasualaan kuulumattomiksi toiminnoiksi katsottaisiin toiminnot, jotka eivät ole maakaasun myyntiä, siirtoa, jakelua, nesteytetyn maakaasun käsittelytoimintaa, varastointia, mittausta tai taseselvityspalvelua.

61 §. Eriyttämisvelvollisuuden sisältö. Eriyttämisellä tarkoitettaisiin laissa sitä, että tilikausittain on laadittava tuloslaskelma ja tase eriytettävälle maakaasuliiketoiminnoille sekä yhdistetty tuloslaskelma ja tase muille yrityksen harjoittamille liiketoiminnoille. Tuloslaskelman ja taseen tulisi olla yritysten kirjanpidosta johdettavissa ja ne olisi laadittava kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti. Tase on tarpeen sen vuoksi, että mahdollinen ristiinsubventio rahoituksen kautta tulisi esiin ja vaikeutuisi.

62 §. Kunnallisen laitoksen eriyttäminen. Kunnallisen maakaasulaitoksen kirjanpidollisella eriyttämisellä kunnasta on tarkoitus selventää kunnan ja sen maakaasulaitoksen välistä taloudellista suhdetta. Pykälän mukaan maakaasuliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätös tulisi tilikausittain eriyttää kunnan muusta kirjanpidosta sekä kunnan muiden laitojen kirjanpidosta. Lisäksi laitokselle edellytettäisiin laadittavaksi oma tuloslaskelma ja tase. Kunnallisen maakaasulaitoksen kirjanpidollinen eriyttäminen voitaisiin toteuttaa joko muodostamalla siitä erillinen yhteisö tai kirjanpidollisesti eriytetty liiketoiminta. Kirjanpidollisesti eriytetty liiketoiminta voitaisiin toteuttaa esimerkiksi muodostamalla kunnallisesta laitoksesta kuntalain (410/2015) 9 luvun mukainen liikelaitos, joka noudattaa kuntalain kirjanpitoa koskevia säännöksiä.

63 § Eriytettyjen tilinpäätösten laatiminen. Pykälässä säädettäisiin eriytettyjen tilinpäätösten laatimisessa noudatettavat yleisperiaatteet. Eri liiketoimintojen yhteiset tulot ja menot sekä yhteiset tase-erät edellytettäisiin kirjattavaksi laskennallisesti eri toiminnoille tilinpäätöksen laa-

timisen yhteydessä aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Kirjanpidossa olisi eriteltävä verkko-toiminnan omistamisesta saatava tuotto voimassa olevan maakaasumarkkinadirektiivin mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa poistojen edellytettäisiin perustuvan hankintamenoihin. Kun eriytettyä tilinpäätöstä laaditaan ensimmäistä kertaa, sisällytettäisiin käyttöomaisuuden hankintamenot siihen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettynä.

Valitun eriyttämismenettelyn jatkuvuuden turvaamiseksi edellytettäisiin pykälän 3 momentissa, että valittua eriyttämismenettelyä noudatettaisiin, jollei muuttamiseen olisi perusteltua syytä.

Jotta voitaisiin valvoa erityisesti sisäisesti eriytettyjen toimintojen yhteisten kustannusten jakoa, palvelujen veloitusperusteita ja käytettyjä lainakorkoja, edellytetään eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmien ja taseiden lisätietona julkaistavaksi näitä koskevia tietoja. Työ- ja elinkeinoministeriö voisi 66 §:n 1 momentin nojalla antaa asetuksella määräyksiä ja ohjeita siitä, miten toimintojen eriyttäminen toteutetaan, tuloslaskelmat ja taseet laaditaan ja mitä lisätietoja tulee julkaista.

64 §. Eriytettyjen tilinpäätösten tarkastaminen. Maakaasualan yrityksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden liitetiedot sekä antaa niistä lausunto tilintarkastuskertomuksessa. Yrityksen tilintarkastajat ovat hyvin perillä yrityksen asioista ja ovat näin luonnollinen ja soveltuva tarkastuselin.

Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmien ja taseiden tarkastusvelvollisuus kuuluu lakisääteisen tilintarkastuksen piiriin, jolloin tilintarkastuskertomus kattaa myös eriytettyjä tilinpäätöksiä koskevat tarkastushavainnot. Energiavirasto voi tarvittaessa myös tarkastaa, että laskelmat on asianmukaisesti tehty.

65 § Eriytettyjen tilinpäätösten julkaiseminen. Pykälässä säädettäisiin maakaasuliiketoimintojen eriytettyjen tilinpäätösten julkisuudesta. Tilinpäätökset tulisi liittää maakaasuliiketoimintaa harjoittavan yrityksen viralliseen tilinpäätökseen. Tilinpäätöstietojen julkisuus mahdollistaa sen, että asiakkaat ja kilpailijat voivat arvioida, onko sovellettu hinnoittelu ollut kohtuullista.

66 §. Eriyttämistä koskevat täydentävät säännökset. Maakaasualan yritysten eriyttämismenpiteiden helpottamiseksi ja yhtenäisen menettelyn luomiseksi työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voidaan antaa yksityiskohtaisemmat säännökset toimintojen eriyttämisestä edellisten pykälien mukaisesti.

Energiavirasto voi määrätä, että eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen ja näitä toimintoja harjoittavien yritysten tilinpäätökset tulee toimittaa virastolle.

Energiavirasto voi perustellusta syystä antaa yksittäistapauksissa poikkeuksia lain edellyttämästä eriyttämistavasta, jos sen toteuttaminen lain vaatimusten mukaisesti esimerkiksi yritys-rakenteen takia on kohtuutonta. Energiavirasto antaa poikkeuslupaa haettaessa hakijan ehdo-tuksen perusteella päätöksen lain vaatiman eriyttämistavan sijasta käytettävästä eriyttämistä-vasta.

VI osa Maakaasusopimukset

14 luku Maakaasusopimuksia koskevat säännökset

67 §. Luvun soveltamisala ja määritelmät. Pykälässä 1 momentissa säädettäisiin 14 luvun soveltamisalasta. Luvun säännöksiä sovellettaisiin maakaasun liittymissopimukseen, maakaasuverkkosopimukseen ja maakaasun myyntisopimukseen. Maakaasuverkkosopimukseen ja maakaasun myyntisopimukseen luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain, jos sopimuksen osapuolena oleva loppukäyttäjä ostaa maakaasua vähittäismyyjältä pääasiassa omaan käyttöönsä. Luvun vähittäismyyjää koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös maakaasun myyjään, joka toimittaa maakaasua maakaasun käyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen maakaasuverkon kautta. Säännöksellä ulotettaisiin maakaasumarkkinoiden sopimuksia koskeva vähimmäissääntely myös niihin maakaasun toimittajiin, jotka toimittavat maakaasua maakaasun käyttäjille kiinteistön sisäisen maakaasuverkon kautta. Samalla kiinteistöverkon kautta maakaasunsa ostavat kuluttajat saisivat hyväksyä vastaavan sopimusehtoja koskevan vähimmäissuojan kuin jakeluverkon kautta maakaasun ostavat kuluttajat. Luvun säännösten soveltamisalan piiriin tulisivat kaikki kiinteistöverkoissa toimivat maakaasun toimittajat, jos maakaasu on siirtynyt heidän omistukseensa ja se luovutetaan heidän asiakkailleen jakeluverkon ja kiinteistöverkon liittymispisteen ja jakeluverkonhaltijan vastuulla olevan mittauspisteen takaisessa kiinteistöverkossa. Tässä luvussa tarkoitettuun sopimukseen, joka on tehty kuluttajan ja jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän välillä, sovellettaisiin lisäksi kuluttajansuojalakea.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin, mitä 14 luvussa tarkoitetaan maakaasun liittymissopimuksella, maakaasuverkkosopimuksella, maakaasun myyntisopimuksella tai liittyjällä. Maakaasun liittymissopimuksella tarkoitetaan jakeluverkonhaltijan ja liittyjän välistä sopimusta, joka koskee maakaasun käyttöpaikan liittämistä verkkoon ja liittymän maakaasun käyttömahdollisuuksien ylläpitoa. Jos liittymissopimus siirretään toiselle, siirronsaajaan sovelletaan liittymää koskevia säännöksiä. Maakaasuverkkosopimuksella tarkoitetaan jakeluverkonhaltijan ja loppukäyttäjän välistä sopimusta maakaasuverkkopalveluiden myymisestä ja ostamisesta. Maakaasun myyntisopimuksella puolestaan tarkoitetaan maakaasun myyjän ja loppukäyttäjän välistä sopimusta maakaasun myymisestä ja ostamisesta. Liittyjällä tarkoitetaan jakeluverkonhaltijan kanssa maakaasun liittymissopimuksen tekemää maakaasun käyttöpaikan omistajaa tai haltijaa.

68 §. Pakottavuus. Luvun säännöksistä ei saisi sopimuksin poiketa kuluttajan vahingoksi. Kuluttajasopimusten pakottavuus tarkoittaa, että luvun säännöksistä poikkeava sopimusehto on mitätön. Mitättömyys tarkoittaa, ettei sopimusehdolla ole sopimussuhteessa vaikutusta eikä lainvastaiseen ehtoon voida vedota sen hyväksyntä kuluttajaakaan vastaan. Tuomioistuimen tai viranomaisen tulee ottaa sopimusehdon mitättömyys huomioon viran puolesta. Pykälän mukaan 14 luvun säännökset ovat pääsääntöisesti tahdonvaltaisia muissa tapauksissa kuin niissä, joissa poikkeaminen säännöksistä tapahtuisi kuluttajan vahingoksi. Luvun säännöksiä sovelletaan pääsääntöisesti vain, jos muuta ei johdu sopimuksesta, sopijapuolten omaksumasta käytännöstä taikka kauppataivasta tai muusta tavasta, jota on pidettävä sopijapuolia sitovana. Eräät 14 luvun säännöksistä on kuitenkin erikseen säädetty asianomaisessa säännöksessä pakottaviksi. Lisäksi maakaasumarkkinoiden osapuolet ja jakeluverkonhaltijat ovat velvollisia noudattamaan maakaasumarkkinalakiin ja muuhun lainsäädäntöön sisältyviä pakottavia säännöksiä. Tahdonvaltaisuus ei tarkoita, ettei sopimusvapaudelle olisi mitään rajoituksia.

69 §. Kuluttajalle tarjottavan sopimuksen sisältämät tiedot. Pykälään sisältyisi maakaasumarkkinadirektiivin edellyttämä säännös niistä vähimmäistiedoista, jotka jakeluverkonhaltijan

ja vähittäismyyjän on annettava kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä. Maakaasumarkkinadirektiivin vaatimusten täyttämiseksi pykälässä säädettäisiin myös energiankuluttajan tarkistuslistasta.

Pykälän 2 momentissa tarkoitetut tiedot olisi kirjattava sovitussa muodossaan sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen. Sopimuksen tai vahvistusilmoituksen mukana kuluttajalle olisi annettava tieto energiankuluttajan tarkistuslistasta sekä Energiaviraston internetosoite, jossa se on saatavilla. Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän on pyynnöstä annettava kopio tarkistuslistasta kuluttajalle.

Maakaasumarkkinadirektiivin 3 artiklan 12 kohdassa säädetään komission laatimasta energiankuluttajan tarkistuslistasta. Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltiot varmistavat, että vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat ryhtyvät yhteistyössä sääntelyviranomaisen kanssa tarvittaviin toimiin, jotta kaikki kuluttajat saavat kopion edellä mainitusta listasta. Lisäksi on varmistettava, että lista on julkisesti saatavilla. Pykälän 3 momentin velvoittavalla säännöksellä varmistettaisiin, että vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat viestittävät tarkistuslistan olemassaolosta kuluttajille.

70 §. Maakaasun liittymissopimuksen tekeminen. Pykälän 1 momentin mukaan liittymissopimus on tehtävä kirjallisesti. Suullisesti tehty liittymissopimus ei ole kuitenkaan pätemätön. Jos liittymissopimus tai sen jokin ehto sovitaan vain suullisesti, ei jakeluverkonhaltija voi vedota tällaiseen ehtoon. Sen sijaan liittyjä voi vedota myös tällaiseen sopimusehtoon. Koska säännös ei ole pakottava muiden kuin niiden liittyjien suhteen, jotka ovat kuluttajia, jakeluverkonhaltija voi muutoin tehdä myös suullisia liittymissopimuksia. Liittymissopimukset on yleisesti jo pitkään tehty kirjallisessa muodossa.

Kun kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskeva maakaasun liittymissopimus on voimassa, voidaan solmia maakaasun myyntisopimus sekä maakaasuverkkosopimus.

71 §. Maakaasuverkkosopimuksen tekeminen. Maakaasuverkkosopimus voidaan pykälän 1 momentin mukaan tehdä joko kirjallisesti tai suullisesti. Tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 181 §:ssä säädetään, että jos sopimus on lain mukaan tehtävä kirjallisesti, vaatimuksen täyttää myös sellainen sähköinen sopimus, jonka sisältöä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja joka säilyy osapuolten saatavilla. Tällainen sähköisesti tehty maakaasuverkkosopimus katsottaisiin kirjallisesti tehdyksi.

Maakaasuverkkosopimus voidaan tehdä, kun kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskeva maakaasun liittymissopimus on voimassa.

Maakaasun jakelun aloittaminen edellyttää maakaasuverkkosopimuksen ja maakaasun liittymissopimuksen lisäksi voimassaolevaa maakaasun myyntisopimusta yhden avoimesta maakaasun toimituksesta vastaavan vähittäismyyjän kanssa.

72 §. Maakaasun myyntisopimuksen tekeminen. Maakaasun myyntisopimus voidaan pykälän 1 momentin mukaan tehdä joko kirjallisesti tai suullisesti. Tietoyhteiskuntakaaren 181 §:ssä säädetään, että jos sopimus on lain mukaan tehtävä kirjallisesti, vaatimuksen täyttää myös sellainen sähköinen sopimus, jonka sisältöä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja joka säilyy osapuolten saatavilla. Tällainen sähköisesti tehty maakaasuverkkosopimus katsottaisiin kirjallisesti tehdyksi.

Pykälän 2 momentin mukaan 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus,

joka sisältää maakaasun toimituksen lisäksi maakaasunjakelun sisältämän palvelun. Vähittäismyyjä tilaa tällöin jakeluverkonhaltijalta maakaasun jakelun sisältämän palvelun. Maakaasun jakelun toteuttamisesta ja jakeluverkonhaltijalle kuuluvista tehtävistä vastaa tässäkin tapauksessa jakeluverkonhaltija.

Maakaasun toimituksen aloittaminen edellyttää maakaasun liittymissopimuksen lisäksi voimassa olevaa maakaasuverkkosopimusta sekä sitä, että näissä sopimuksissa mainitut velvoitteet on täytetty.

73 §. Vahvistusilmoitus. Pykälän 1 momentin mukaan jos maakaasuverkkosopimusta tai maakaasunmyyntisopimusta ei ole tehty kirjallisesti, jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän on lähetettävä loppukäyttäjälle tiedot tehdystä sopimuksesta sekä siihen sovellettavista hinnoista ja muista ehdoista (*vahvistusilmoitus*). Vahvistusilmoitus on lähetettävä viivytystä ja viivemeistään kahden viikon kuluttua sopimuksen tekemisestä. Pykälän 1 momentin säännöstä sovellettaisiin suullisiin sopimuksiin, joissa osapuolena on muu loppukäyttäjä kuin kuluttaja sekä sellaisiin kuluttajien kanssa suullisesti tehtyihin sopimuksiin, joihin ei sovelleta kuluttajansuojalain 6 luvun koti- ja etämyyntiä koskevia säännöksiä.

Kuluttajan koti- ja etämyyntiä koskevat säännökset sisältyvät kuluttajansuojalain 6 lukuun. Näitä säännöksiä sovellettaisiin kuluttajien kanssa koti- tai etämyynnissä tehtäviin sopimuksiin. Pykälään sisältyisi informatiivinen viittaus näihin säännöksiin.

74 §. Sopimuksen voimassaolo ja päättymisen. Liittymissopimus, maakaasuverkkosopimus ja maakaasunmyyntisopimus voidaan tehdä olemaan voimassa toistaiseksi tai määräajan. Liittymissopimus ja maakaasuverkkosopimus tehdään yleensä toistaiseksi. Kilpailun avautuessa määräaikaisten myyntisopimusten arvioidaan yleistyvän.

Toistaiseksi voimassa oleva maakaasun liittymissopimus, maakaasuverkkosopimus tai maakaasun myyntisopimus päättyy purkamisen tai irtisanomisen johdosta. Määräaikainen sopimus päättyy määräajan umpeuduttua. Jos liittynyt tai loppukäyttäjä on kuluttaja, hän saa kuitenkin irtisanoa myös määräaikaisen maakaasun liittymis- ja maakaasuverkkosopimuksen samalla tavalla kuin toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen.

Toistaiseksi voimassa olevat maakaasuverkkosopimus ja maakaasunmyyntisopimus päättyvät ilman eri toimenpiteitä, kun kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskeva liittymissopimus päättyy. Tällöin tulee kuitenkin ottaa huomioon myös 75 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan liittyjällä ei ole oikeutta irtisanoa liittymissopimusta, jos kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskevan muun loppukäyttäjän tekemä maakaasuverkkosopimus tai maakaasun myyntisopimus on voimassa.

75 §. Maakaasun liittymissopimuksen irtisanominen ja purkaminen. Pykälän 1 momentissa ehdotettaisiin, että jakeluverkonhaltijalla ei ole oikeutta irtisanoa liittymissopimusta. Kielto johtuu 15 §:ssä säädetystä liittämisvelvollisuudesta. Momentin toisessa virkkeessä säädetään, ettei liittyjällä ole oikeutta irtisanoa liittymissopimusta, jos kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskeva muun loppukäyttäjän maakaasuverkkosopimus tai maakaasun myyntisopimus on voimassa. Kiinteistön omistava liittynyt ei näin voi irtisanomalla liittymissopimuksen aiheuttaa vuokralaisen maakaasun saannin keskeytymistä ja esimerkiksi nopeuttaa häätöä.

Pykälän 2 momentin mukaan liittynän käytettävissä oleva irtisanomisaika saa olla korkeintaan yhden kuukauden pituinen. Jos liittymän haltija on kuluttaja, ei irtisanomisaika saa olla kahta viikkoa pidempi. Liittynän ei tarvitse esittää syytä irtisanomiselleen.

Pykälän 3 momentin mukaan jakeluverkonhaltija voisi irtisanomisesta huolimatta pitää muita kiinteistöjä varten rakennettua jakeluputkistoa koskevat oikeudet voimassa siten kuin siitä on sovittu.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin jakeluverkonhaltijan oikeudesta purkaa liittymissopimus. Momentin mukaan jakeluverkonhaltijalla olisi oikeus purkaa liittymissopimus, jos liittyjä on olennaisesti rikkonut liittymissopimukseen perustuvia velvoitteitaan eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu jakeluverkonhaltijan kirjallisesti ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa tai, jos muu liittyjä kuin kuluttaja on asetettu konkurssiin.

Pykälän säännöksistä ei voida sopimuksin poiketa. Jakeluverkonhaltija ja liittyjä eivät voi siten sopia, että liittyjällä olisi oikeus irtisanoa sopimus, vaikka toisen loppukäyttäjän kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskeva sopimus on voimassa. Pykälän säännöksistä ei saa poiketa.

76 §. Maakaasuverkkosopimuksen irtisanominen. Jakeluverkonhaltija ei saa irtisanoa kuluttajan maakaasuverkkosopimusta. Muun maakaasuverkkosopimuksen jakeluverkonhaltija saa irtisanoa vain, jos sopimuksen pitäminen voimassa on lainsäädännön muutoksen tai olosuhteiden olennaisen muutoksen takia hänen kannaltaan kohtuutonta. Maakaasuverkkosopimuksen irtisanomisaika on loppukäyttäjälle kaksi viikkoa ja jakeluverkonhaltijalle kolme kuukautta. Kuluttajalla on kuitenkin oikeus sanoa verkkopalvelusopimus irti, mikäli jakeluverkonhaltija ilmoittaa muutoksista sopimusehtoihin tai hintoihin. Sopimus päättyy tällöin ennen muutosten voimaantuloa. Irtisanomisilmoitus on toimitettava jakeluverkonhaltijalle viimeistään seitsemän päivää ennen muutosten voimaantuloa. Pykälän säännökset ovat pakottavia myös muun kuin kuluttajan eduksi. Pykälän säännöksistä ei saa poiketa loppukäyttäjän vahingoksi.

77 §. Maakaasun myyntisopimuksen irtisanominen. Vähittäismyyjä ei saa irtisanoa maakaasun myyntisopimusta, kun vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluva loppukäyttäjä on kuluttaja. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piirissä olevan muun maakaasun myyntisopimuksen vähittäismyyjä saa irtisanoa vain, jos sopimuksen pitäminen voimassa on lainsäädännön muutoksen tai olosuhteiden olennaisen muutoksen takia hänen kannaltaan kohtuutonta.

Maakaasun myyntisopimuksen irtisanomisaika on loppukäyttäjälle kaksi viikkoa ja vähittäismyyjälle kolme kuukautta. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden ulkopuolella olevan sopimuksen irtisanomisaika on vähittäismyyjälle kaksi viikkoa.

Pykälän säännökset ovat pakottavia myös muun kuin kuluttajan eduksi. Pykälän säännöksistä ei saa poiketa vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan loppukäyttäjän vahingoksi.

78 §. Maakaasun liittymissopimuksen, maakaasuverkkosopimuksen sekä maakaasun myyntisopimuksen ehtojen muuttaminen. Pykälän 1 momentissa on määritelty keskeisimmät tilanteet, joissa jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä voi yksipuolisesti muuttaa sopimusehtoja ja hintoja. Momentin 1 kohdan tilanteessa edellytetään lisäksi, ettei sopimus olennaisesti muutu. Muutoksen olennaisuutta ei arvioida vertaamalla alkuperäiseen sopimussisältöön vaan muutoshetkellä voimassa olevaan sopimukseen. Tämä johtuu siitä, että sopimukset saattavat olla voimassa hyvin pitkään, joten niiden sisällön muuttaminen voi käydä tarpeelliseksi. Vähittäismyyjä ei kuitenkaan saa muuttaa tällä perusteella määräaikaista maakaasun myyntisopimusta. Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän on tarpeellista tiedottaa uuden jakson hinnoista loppukäyttäjälle ajoissa, vaikka loppukäyttäjä pystyisikin laskemaan itse hintansa julkisista hintatiedoista. Toiseksi hinnanmuutoslausekkeet voivat oikeuttaa jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän muuttamaan hintaa, jos tietty ehto täyttyy. Hinta määritellään sopimuksessa tie-

tylle tasolle. Hinnan muuttaminen edellyttää sopijapuolen erityisiä toimenpiteitä. Jakeluverkonhaltija voi varautua sopimusehdoissaan verkkopalvelun hintojen muuttamiseen esimerkiksi silloin, kun verkkotoiminnan harjoittamisesta aiheutuvien kustannusten kehitys, jakeluverkonhaltijan muille verkkonhaltijoille maksamien maksujen muutokset tai 14 §:n verkon kehittämisvelvoitteen täyttäminen sitä edellyttää. Hinta- ja hinnanmuutoslausekkeet voivat muotoutua lähtökohtaisesti sopijapuolten tarkoituksen mukaisesti vapaasti. Muiden vaihtoehtojen ohessa hinta voidaan sopia kiinteänä, koko sopimuskauden ajan voimassa olevana hinnoitteluna taikka hinta voidaan kytkeä tiettyyn indeksiin tai muuhun sovittavaan arvoon niin, että hinnantarkistuksia suoritetaan sovituin aikavälein. Viitearvona voidaan käyttää polttoaineiden hintaindeksijä tai muita sovittuja arvoja. Vähittäismyyjät voivat myös tarjota kiinteämääräisellä hinnalla sopimuksia, joista niillä ja toisaalta maakaasun käyttäjillä on sovittavaa irtisanomisaikaa noudattaen oikeus päästä eroon.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla ehtoja ja hintoja voidaan muuttaa lainsäädännön muutoksen tai viranomaisen antaman päätöksen perusteella, jos jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä ei ole voinut ottaa niitä huomioon sopimusta tehdessään. Sopimusta voidaan kohdan nojalla muuttaa esimerkiksi silloin, kun arvonlisäveroprosenttia muutetaan. Myös esimerkiksi energiaan tai energiantuotannon päästöihin perustuvien verojen ja maksujen muutokset voivat oikeuttaa kohdan nojalla muuttamaan hintaa. Niin ikään viranomaisen esimerkiksi maakaasun toimitusvarmuuteen tai verkkotoiminnan valvontaan liittyvillä päätöksillä voi olla vaikutusta maakaasun tai verkkopalvelun hintaan. Esimerkkeinä tällaisista päätöksistä voidaan mainita päätökset, joilla viranomainen muuttaa vakiintunutta ratkaisukäytäntöään sekä merkittäviä lisäkustannuksia aiheuttavat päätökset.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan sopimusta voidaan muuttaa, jos siihen on erityistä syytä olosuhteiden muuttumisen, vanhentuneiden sopimus- tai hinnoittelujärjestelmien uudistamisen tai energian säästämiseksi tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamisen johdosta. Koska maakaasualan sopimukset ovat usein pitkään voimassa, voi ilmetä perusteltua tarvetta muuttaa sopimusta. Muutostarpeet voivat johtua esimerkiksi jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän hinnoittelun pohjana käyttämästä, aikanaan asianmukaisesta mutta ajan myötä vanhentuneesta kustannusrakenteesta. Vääristymät voivat ilmetä esimerkiksi kiinteiden ja energiamaksujen välisessä suhteessa tai eri päivän- ja vuodenaikojen välisissä hintasuhteissa. Esimerkiksi toistaiseksi tehdyissä maakaasuverkkosopimuksissa vääristymiä voi syntyä vuosien ja vuosikymmenien mittaan. Vähittäismyyjä ei voi tässä kohdassa tarkoitetuilla perusteilla muuttaa määrällä aikaisen maakaasun myyntisopimuksen ehtoja tai hintoja.

Pykälän 3 momentin mukaan jakeluverkonhaltijalla ja vähittäismyyjällä on lisäksi oikeus tehdä vähäisiä sopimusehtomuutoksia. Tällaiset muutokset eivät saa vaikuttaa sopimuksen keskeiseen sisältöön. Jos maakaasutoimituksen hinta on sidottu sopijapuolten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevaan viitearvoon tai viitearvoihin (esim. indeksit), näiden muutoksia ei pidetä edellä tarkoitettuina hinta- tai sopimusehtomuutoksina.

Pykälän 4 momentissa säädetään jakeluverkonhaltijan toiminta-alueen muutoksista johtuvasta hinnan tarkistuksesta. Lain 36 §:n mukaan maakaasunjake-lun hinta ei saa riippua siitä, missä asiakas maantieteellisesti sijaitsee tietyn jakeluverkonhaltijan toiminta-alueella. Jos jakeluverkonhaltijan toiminta-alue muuttuu, jakeluverkonhaltijalla on oikeus muuttaa maakaasun jake-lun hintaa 36 §:ssä säädetyn yhtenäisen hinnoittelun toteuttamiseksi. Yksittäisten verkon käyttäjien maksuihin merkittäviä muutoksia aiheuttavat hintamuutokset tulee toteuttaa Energiaviraston ennen uuden hinnoittelun käyttöönottoa 36 §:n nojalla annetulla päätöksellä hyväksymän siirtymäajan kuluessa.

Pykälän 5 momentissa säädetään yksipuolisen sopimus- tai hintamuutoksen ilmoittamisesta toiselle sopijapuolelle. Ilmoituksessa on kerrottava, miltä osin sopimus muuttuu ja millaiset ovat uudet ehdot tai hinnat muuttuneilta osin, mistä ajankohdasta lukien muutos tulee voimaan sekä sopijapuolen mahdollisesta oikeudesta irtisanoa sopimus muutoksen perusteella. Lisäksi on kerrottava muutoksen peruste. Ilmoitus on lähetettävä sopijapuolelle kirjallisesti. Ilmoitus tulee lähettää asiakkaan ennalta tätä tarkoitusta varten antamaan osoitteeseen, joka voi olla myös sähköpostiosoite. Hinnanmuutoksesta voidaan ilmoittaa asiakkaille esimerkiksi tiedotteella laskun yhteydessä tai erikseen laskutusosoitteeseen lähetettävällä kirjeellä. Muutos voi tulla voimaan pääsääntöisesti aikaisintaan kuukauden kuluttua siitä, kun liittyjälle tai loppukäyttäjälle on lähetetty muutosilmoitus. Lainsäädännön muutoksiin tai viranomais toimiin perustuvat hinnan- ja muut sopimusmuutokset voidaan kuitenkin toteuttaa lainsäädännön tai viranomais päätöksen edellyttämänä ajankohtana. Esimerkiksi veromuutoksen takia tapahtuva hinnanmuutos voidaan toteuttaa siitä päivästä, kun muutettua veroa aletaan periä. Tiedossa olevista muutoksista on pyrittävä ilmoittamaan aina mahdollisimman pian.

79 §. *Maakaasun jakelun keskeyttäminen vähittäismyyjästä johtuvasta syystä.* Pykälän 1 momentin mukaan jakeluverkonhaltija ei saa keskeyttää maakaasun jakelua loppukäyttäjälle vähittäismyyjästä johtuvasta syystä ennen kuin hän on ilmoittanut loppukäyttäjälle maakaasun jakelun keskeyttämisestä ja sen syystä. Lisäksi jakeluverkonhaltijan on pykälän 1 momentin mukaan huolehdittava vähintään kolmen viikon ajan siitä, että kuluttajalle toimitetaan maakaasua. Kolmen viikon aika alkaa siitä, kun kuluttajalle on ilmoitettu odotettavissa olevasta keskeytyksestä. Jakeluverkonhaltija voi esimerkiksi sopia jonkin maakaasun vähittäismyyjän kanssa siitä, että tämä huolehtii maakaasun toimituksesta momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Pykälässä tarkoitettujen tilanteiden taustat voivat olla hyvinkin erilaisia. Vähittäismyyjä voi syyllistyä sopimusrikkomukseen jakeluverkonhaltijaa kohtaan. Vähittäismyyjä ei esimerkiksi suorita jakeluverkonhaltijalle tältä tilaamistaan palveluista kuten jakelusta, mittauksesta ja tiedonkäsittelystä koituvia maksuja. Vähittäismyyjä voi jättää hoitamatta myös vastuunsa omassa maakaasunhankinnassaan. Vähittäismyyjän toiminta voi päättyä esimerkiksi konkursiin. Vaikka loppukäyttäjä olisikin tilannut maakaasun jakelun ja muun verkkopalvelun vähittäismyyjän kautta ja vähittäismyyjä on joutunut vaikeuksiin, loppukäyttäjä ei kuitenkaan ole vaarassa kärsiä taloudellisia menetyksiä, ellei hänellä ole sillä hetkellä suoritettuna maksuja ennakoon vähittäismyyjälle.

Pykälän 2 momentin mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien maakaasun toimitusta ei saa keskeyttää ennen kuin Energiavirasto on määrännyt uuden toimitusvelvollisen vähittäismyyjän. Energiaviraston on määrättävä loppukäyttäjälle vähittäismyyjä esimerkiksi tilanteissa, joissa syntyy epätietoisuutta siitä, kuka on toimitusvelvollinen vähittäismyyjä tai, jos toimitusvelvollinen vähittäismyyjä katsoo, ettei toimitusvelvollisuuden edellytyksiä ole olemassa.

Pykälän 3 momentin mukaan loppukäyttäjän on korvattava jakeluverkonhaltijalle maakaasun toimituksesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Maakaasua ei välttämättä toimitettaisi tässä tilanteessa samoin ehdoin kuin aiempi vähittäismyyjä on toimittanut. Jos loppukäyttäjällä ei ole maakaasuverkkosopimusta jakeluverkonhaltijan kanssa, maakaasun jakelun hinta on lisättävä mainittuihin kohtuullisiin kustannuksiin. Jakeluverkonhaltija voi myös osoittaa vähittäismyyjän, joka huolehtii maakaasun toimituksesta loppukäyttäjille tässä pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa. Tämä osoitettu vähittäismyyjä voi muun ohessa laskuttaa kyseisenä jaksena toimitetusta maakaasusta sekä sopimusjärjestelyistä riippuen myös vähittäismyyjän tilaamasta maakaasun jakelusta. Loppukäyttäjää kohtaan tämän pykälän mukaisten velvoitteiden täyttämistä on kuitenkin vastuussa jakeluverkonhaltija. Energiavirasto määrää kohtuullisen korvauksen suuruudesta, jos jakeluverkonhaltija ja loppukäyttäjä eivät kykene siitä sopimaan.

80 §. *Maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen keskeyttäminen loppukäyttäjistä johtuvasta syystä.* Maakaasun loppukäyttäjien aseman selkeyttämiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, milloin loppukäyttäjän sopimusrikkomukset oikeuttavat maakaasun jakelun ja maakaasun toimituksen keskeyttämiseen. Maakaasun jakelu ja maakaasun toimitus kuluttajalle voidaan keskeyttää vain tässä pykälässä mainittujen sopimusrikkomusten vuoksi. Pykälän mukaan tällaisia sopimusrikkomuksia olisivat maksujen laiminlyönnit sekä muut oleelliset sopimusrikkomukset. Muita oleellisia sopimusrikkomuksia voisivat olla esimerkiksi loppukäyttäjän tekemät turvallisuusvaatimusten vastaiset maakaasuasennukset ja -laitteet, jotka aiheuttaisivat vaaraa tai häiriötä verkonhaltijan siirtolaitteistolle tai toisille maakaasun käyttäjille. Säännös koskee myös niitä vähittäismyyjiä, joilla ei ole tämän vähittäismyyjän toimitusvelvollisuutta.

Maakaasun jakelun ja maakaasun toimituksen keskeyttäminen voi johtaa loppukäyttäjän kannalta kohtuuttomiin seurauksiin. Loppukäyttäjän kannalta tilanne on erityisen vaikea silloin, kun keskeytyksen vuoksi asunnosta lakkaa lämmitys kylmänä vuodenaikana. Maksuvaikeuksissa olevat henkilöt eivät aina pysty hoitamaan raha-asioitaan tai saamaan niiden maksamiseen esimerkiksi toimeentulotukea kovin nopeasti, vaikka heillä siihen olisikin halua. Tämän vuoksi pykälän 2 momentin mukaan jos maksun laiminlyönti on johtunut kuluttajan maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa ilman omaa syytään (*heikossa asemassa oleva asiakas*), maakaasun jakelun tai maakaasuntoimimaakaasun toimituksen saa keskeyttää aikaisintaan 60 päivän kuluttua maksun eräpäivästä. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että vakituksena asuntona käytettävästä rakennuksesta tai sen osasta voitaisiin katkaista maakaasu lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana aikaisintaan neljän kuukauden kuluttua erääntyneen laskun eräpäivästä, jos asunnon lämmitys on riippuvainen maakaasusta. Tällöin loppukäyttäjälle jäisi kohtuullisesti aikaa järjestää raha-asiansa niin, että hän voisi maksaa erääntyneet maakaasulaskunsa. Vähittäismyyjä tai jakeluverkonhaltija voisi kuitenkin periä erääntyneitä maksuja normaalia tietä, vaikkei sillä olisikaan mahdollisuutta keskeyttää maakaasun toimitusta tai maakaasun jakelua.

81 §. *Oikeus pidättyä maksusta viivästyksen vuoksi.* Pykälässä ehdotettaisiin, että sen 1 momentin mukaan liittyjällä on oikeus pidättyä maksamasta liittymismaksua, jos liittymää ei ole kytketty liittymissopimuksessa sovittuna ajankohtana. Liittymismaksun suorittamisesta sovitetaan myös liittymissopimuksessa. Tavallisesti liittymismaksu erääntyy välittömästi, kun liittymä on kytketty. Liittymismaksun pidätysoikeudella ei usein ole käytännön merkitystä, koska maksu erääntyy vasta liittämisaikankohdan jälkeen. Liittymissopimuksessa voidaan kuitenkin sopia liittymismaksun suorittamisesta erissä. Erissä maksu tulee kuluttajasopimuksissa kyseen lähinnä, jos liittymismaksu on esimerkiksi maakaasun käyttöpaikan syrjäisen sijainnin takia sovittu tavanomaista korkeammaksi. Toimitusajankohdasta sovittaessa on syytä ottaa huomioon sopimuksen täyttämiseen vaikuttavat tiedossa olevat seikat, kuten maanomistukseen liittyvät lupa-asiat tai kunnallistekniikan asentamisen ajoittuminen, jotka saattavat estää tai viivästyttää jakeluverkonhaltijaa täyttämästä velvoitettaan. Kun liittymä on viivästyneenä korjattu, liittyjällä on oikeus pidättää omasta suorituksestaan se osa, mikä on tarpeen hänen korvausvaatimuksensa vakuudeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan loppukäyttäjällä on oikeus pidättää maakaasuverkkosopimuksen tai maakaasun myyntisopimuksen mukaisia maksuja maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen aloittamisen viivästyttyä. Loppukäyttäjän velvollisuus suorittaa maksuja alkaa vasta maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen aloittamisesta. Viivästysajalta loppukäyttäjällä ei ole perusmaksujen maksuvelvollisuutta. Perusmaksut määritetään aikaan perustuen, joten viivästysajan suhteellinen osuus maksusta on määriteltävissä. Maakaasun jakelun maksut loppukäyttäjä voi joutua maksamaan myös vähittäismyyjän viivästysajalta. Kun maakaasun jake-

lu tai maakaasun toimitus on viivästyksen jälkeen aloitettu, loppukäyttäjällä on edelleen oikeus pidättää omasta suorituksestaan se osa, joka on tarpeen hänen korvausvaatimuksensa vakuudeksi. Viivästystilanteessa niin loppukäyttäjällä kuin liittyjällä on oikeus vaatia myös sopimuksen täyttämistä, vaikka tästä ei ehdotetakaan otettavaksi lakiin nimenomaista säännöstä.

82 §. *Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä.* Pykälä koskee liittymän kytkemisen viivästyksestä suoritettavaa vakiokorvausta jakeluverkossa. Vakiokorvaus määräytyisi ehdotuksen mukaan viivästyksen keston perusteella. Kahdelta ensimmäiseltä viivästysviikolta vakiokorvaus on 5 prosenttia alkaneelta viikolta. Viivästyksen kestänyt 8—14 päivää vakiokorvaus olisi siis 10 prosenttia. Seuraavilta kahdelta alkaneelta viivästysviikolta vakiokorvaus on 10 prosenttia kummaltakin. Tällöin viivästyksen kestänyt vähintään 22 päivää vakiokorvaus on 30 prosenttia, mikä on myös vakiokorvauksen enimmäisprosentti. Momentissa on myös määritetty euromääräinen vakiokorvauksen enimmäismäärä, joka on 3 000 euroa. Käytännössä kotitalouksiin hankittavien liittymien kokonaismaksut ovat tavallisesti enintään noin 3 000 euroa. Vakiokorvauksen saaminen ei edellytä, että liittyjä näyttäisi hänelle aiheutuneen viivästymisestä vahinkoa. Vakiokorvauksen enimmäismäärää voitaisiin tarvittaessa tarkistaa valtioneuvoston asetuksella rahanarvon muutosta vastaavasti.

Vakiokorvausta laskettaessa otetaan lukuun kaikki liittämistä tavanomaisesti perittävät maksut. Varsinaisen liittymismaksun ohella voidaan käytännössä periä esimerkiksi kytkentämaksuja. Vakiokorvausta määritettäessä otetaan huomioon se liittymismaksu, jota jakeluverkonhaltija yleisesti käyttää tarjotessaan liittymiä niin sanottujen taulukkohintojen mukaisesti. Korkeampia kuin liittymismaksutaulukon mukaisten euromäärien mukaisia hintoja voidaan käyttää esimerkiksi syrjäisiin ja siten suuria kustannuksia aiheuttaviin maakaasun käyttöpaikkoihin liittymiä toimitettaessa. Näitä ei kuitenkaan oteta huomioon vakiokorvausta laskettaessa.

Pykälän 2 momentin mukaan liittymän toimittamisen viivästymisestä vahinkoa kärsineellä liittyjällä on oikeus saada vahingostaan vakiokorvauksen ylittävä korvaus. Vahingonkorvaus- tai hinnanalennusvelvollisuutta ja vahingonkorvauksen määrää koskevat riidat käsitellään tuomioistuimessa.

Pykälän 3 momentin mukaan liittyjällä ei ole oikeutta edellä mainittuun vakiokorvaukseen tilanteessa, jossa viivästys johtuu jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä.

83 §. *Vahingonkorvaus viivästyksen vuoksi.* Pykälässä säädetään jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän vahingonkorvausvelvollisuudesta viivästystilanteissa. Säännös vastaa kuluttajan-suojalaissa olevia vahingonkorvaussäännöksiä ja kauppalain (355/1987) 27 §:n säännöksiä. Lähtökohtana on, että jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän on korvattava liittyjälle tai loppukäyttäjälle liittymän kytkemisen taikka maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen aloittamisen viivästymisestä aiheutunut vahinko. Pykälän 1 ja 2 momentissa mainituin edellytyksin jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä voi kuitenkin vapautua korvausvelvollisuudesta. Pykälän 3 momentin säännökset rajoittavat vahingonkorvausta välillisten vahinkojen osalta.

Pykälän 1 momentissa on korvausvelvollisuutta koskeva pääsääntö, jonka mukaan liittyjällä ja loppukäyttäjällä on oikeus korvaukseen viivästyksestä aiheutuvasta vahingosta. Momentissa asetetaan vahingonkorvausvelvollisuudesta vapautumiselle edellytykset, joiden on kaikkien täyttyttävä, jotta jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä välttyisi suorittamasta vahingonkorvausta. Todistustaakka vastuuvapauden edellytyksien olemassaolosta on niihin vetoavalla.

Ensimmäinen edellytys vastuuvapaudelle on, että viivästys johtuu sellaisesta seikasta, joka estää liittymän toimittamisen taikka maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen aloittamisen oikeaan aikaan. Ei riitä, että sopimuksen täyttäminen vaikeutuu tai tulee odotettua kalliimmaksi. Toisaalta säännöksessä ei vaadita, että on kyse niin sanotusta objektiivisesta mahdollisuudesta eli siitä, että oikea-aikainen suoritus on käynyt mahdottomaksi, paitsi jakeluverkonhaltijalle tai vähittäismyyjälle, myös kenelle tahansa muulle henkilölle. Esteenä saatetaan pitää myös olosuhteita, jotka eivät tee suoritusta suorastaan mahdottomaksi, mutta kuitenkin siinä määrin poikkeuksellisen raskaaksi, että niiden on objektiivisesti arvioiden katsottava tosiasiallisesti estävän suorituksen. Sopimuksen täyttymisen estyminen voi johtua monenlaisista syistä. Luonnonmullistus ja vaikutuksiltaan vastaavat onnettomuudet, kuten tulipalot tai räjähdykset, samoin kuin esimerkiksi lakko voivat estää suorituksen. Myös rikollinen teko tai viranomaisen toimenpide voi estää jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän suorituksen. Edellä mainitun kaltaiset tapahtumat eivät siis ole sinänsä vapautumisperusteita, vaan ainoastaan sillä edellytyksellä, että ne tosiasiallisesti estävät jakeluverkonhaltijaa tai vähittäismyyjää täyttämästä sopimuksen mukaista suoritusta. Esimerkiksi jakeluverkonhaltijan toimihenkilöiden lakko voi estää tai hidastaa toimituksen aikaisessa vaiheessa olevien liittymien suunnittelua tai tarpeellisten maankäyttöä koskevien sopimusten tekoa, mutta se ei välttämättä vaikuta itse asennustyöhön. Jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä ei voi yleisesti vedota siihen, että sopimuksen täyttäminen tulee odotettua kalliimmaksi. Myös taloudelliset seikat voivat kuitenkin tietyissä tapauksissa estää sopimuksen täyttämisen. Tällöin sattuneen tapahtuman tai sen seurausten voittamiseksi tarpeelliset kustannukset ylittäisivät selvästi sen, mitä objektiivisesti katsoen voidaan pitää ajateltavissa olevana panoksena kyseisen sopimuksen täyttämiseksi.

Toisena edellytyksenä vahingonkorvausvelvollisuudesta vapautumiselle on 1 momentin mukaan, että viivästys johtuu esteestä, joka on jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella. Seikat, jotka voidaan lukea heidän omaan kontrollipiiriinsä, aiheuttavat aina vahingonkorvausvastuun. Esimerkiksi jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän palveluksessa olevien henkilöiden toimintaan liittyvät muut seikat kuin työtaistelut kuuluvat heidän vaikutusmahdollisuuksiensa piiriin. Samoin jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän oman toiminnan suunnittelun tai organisoimisen avulla kontrolloitavat tekijät ovat korvausvelvollisuuden piirissä. Momentin säännösten mukaan vahingonkorvausvastuun syntymisen kannalta merkitystä ei ole sillä, onko jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän menettely ollut jossain suhteessa moitittavaa. Momentin säännökset eroavat näin tuottamusperusteisesta vahingonkorvausvastuusta.

Kolmas vahingonkorvausvelvollisuudesta vapautumisen edellytys on 1 momentin mukaan, että este on sellainen, ettei jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän voida kohtuudella edellyttää ottaneen sitä huomioon sopimusta tehtäessä. Jos esimerkiksi verkonrakennusalan lakkoa koskeva työtaisteluvaroitus oli jo annettu silloin, kun sopimusta tehtiin ja suoritusajasta sovittiin, jakeluverkonhaltija ei voi vedota tähän liittymän toimittamisen viivästyttäneeseen syyhyn.

Neljäs vahingonkorvauksesta vapautumisen este on, että jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä ei ole kohtuudella voinut välttää eikä voittaa estettä tai sen seurauksia. Esimerkiksi tarvikkeiden saatavuuden lyhytaikaisista vaikeuksista johtuvien suoritusesteiden välttämiseksi voidaan edellyttää ylläpidettävän kohtuullista varastoa. Jos esimerkiksi osoittautuu, että liittymää ei voida toimittaa sillä tavoin kuin jakeluverkonhaltija on aikonut, tämän on turvauduttava käytettävissä oleviin vaihtoehtoihin mahdollisuuksiin suoritusvelvollisuutensa täyttämiseksi. Jo sattuneen tapahtuman seurauksien eliminointi ei kuitenkaan ole aina mahdollista. Momentissa säännelty vahingonkorvausvelvollisuudesta vapautuminen koskee kuitenkin yleensä vain sitä aikaa, jonka esteen vaikutus kestää. Tilanne voi muuttua niin, että vastuuvapauden edellytykset eivät enää täyty. Jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä vapautuu tällöin korvausvelvollisuudesta vain sen vahingon osalta, joka liittyjälle tai loppukäyttäjälle on aiheutunut sinä aika-

na, jolloin vastuuvapauden edellytykset olivat käsillä. Esimerkiksi liittyjän omalta puolelta tapahtuva tai hänen vaikutusmahdollisuuksiensa piirissä oleva viivästys vapauttaa jakeluverkonhaltijan korvausvelvollisuudesta. Tyypillisiä liittyjän viivästyksiä voisivat olla liittyjän vastuulla olevien asennusten keskeneräisyys sovittuna liittämisaikana.

Pykälän 2 momentti koskee jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän apunaan käyttämän henkilön aiheuttaman viivästyksen vaikutusta jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän omaan viivästykseen. Jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä vapautuu vahingonkorvausvastuusta apulaisensa, kuten aliurakoitsijan, viivästyksen johdosta vain, jos myös tätä apulaista koskee 1 momentissa tarkoitettu este. Säännös tiukentaa vahingonkorvausvastuuta 1 momenttiin nähden. Säännöksen tarkoitus on varmistaa, että jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä ei voi välttyä vahingonkorvausvastuusta pelkästään siitä syystä, että hän on antanut sopimuksen täyttämisen kokonaan tai osittain kolmannen henkilön tehtäväksi. Maakaasun toimituksen aloittaminen maakaasunkäyttöpaikkaan, johon maakaasua ei ennen maakaasunmyyntisopimuksen voimaantuloa toimiteta, tapahtuu niin, että vähittäismyyjä tilaa asianomaiselta jakeluverkonhaltijalta maakaasun käyttöpaikan liittymän. Tällöin jakeluverkonhaltija toimii vähittäismyyjän momentissa tarkoitettuna apulaisena.

Pykälän 3 momentin mukaan jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä on velvollinen korvaamaan liittyjälle tai loppukäyttäjälle aiheutuneet välilliset vahingot vain, jos vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Liittymän kytkemisen, maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen viivästyessä välillisinä vahinkoina on pidettävä momentissa määriteltyjä tilanteita. Välillisenä vahinkona pidetään ensinnäkin tulon menetystä, joka liittyjälle tai loppukäyttäjälle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden takia. Toiseksi välillisenä vahinkona pidettäisiin muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta aiheutuvaa vahinkoa, esimerkiksi palkanmaksuvelvollisuutta töiden ollessa viivästyksen johdosta keskeytyneinä taikka tuotantoyrityksen osalta tuotannon viivästymisestä aiheutuvia korvausvelvollisuuksia tuotteiden tilaajille. Kolmanneksi välillisenä vahinkona pidettäisiin sopimuksen kohteen käyttöhyödyn menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa. Neljänneksi välillisenä vahinkona pidettäisiin muuta samankaltaista vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa kuin tässä momentissa on edellä mainittu. Muut kuin momentissa luetellut vahingot ovat välittömiä. Liittymän viivästymiseen perustuvista välittömistä vahingoista esimerkkejä ovat muuton myöhästyessä väliaikaisesta asunnosta maksettava kohtuullinen vuokra ja viivästyksen selvittämisestä aiheutuvat kustannukset.

84 §. Virhe. Virheiksi katsotaan tilanteet, joissa maakaasun jakelun ja muun verkkopalvelun sekä maakaasun toimituksen laatu tai toimitustapa eivät vastaa sitä, mitä voidaan katsoa sovitun. Lisäksi virheeseen pidetään kuluttajan laskutuksen virheellisyyttä tai viivästystä. Laskutuksen virheellisyydellä viitataan laskun määrälliseen oikeellisuuteen. Säännös velvoittaa sekä vähittäismyyjiä että jakeluverkonhaltijoita.

Laskuttajien tulisi pyrkiä laskutuksessaan huolellisuuteen. Esimerkiksi maakaasumarkkinoilla toimivan yrityksen laskutusjärjestelmän muutokset eivät saisi johtaa siihen, että asiakas ei saa laskujaan lainkaan tai vasta useiden kuukausien päästä. Virheellisiä olisivat niin ikään laskut, joissa asiakkaan maksettavaksi esitetään maksuperusteiltaan tai määrältään virheellisiä laskuja.

Pykälän mukaan suoritus on virheellinen silloin, kun maakaasun laatu tai toimitustapa ei vastaa loppukäyttäjän kanssa sovittua. Jollei loppukäyttäjän kanssa ole sovittu eurooppalaisia standardeja paremmasta maakaasun laatutasosta, toimitus on virheellinen, kun maakaasun laatu tai muut määritellyt ominaisuudet eivät täytä Suomessa yleisesti noudatettavien eurooppalaisten standardien vaatimuksia. Pykälässä tarkoitetuilla eurooppalaisella standardeilla viitataan

taisiin EN 16726 -standardiin sekä EN 16723-1 -standardiin, jonka soveltamisalaan kuuluu myös maakaasuverkkoon syötetty biometaan. Eurooppalaisten standardien mukaisista laatuvaatimuksista voidaan loppukäyttäjän kanssa tehdyssä liittymissopimuksessa, maakaasuverkkosopimuksessa taikka verkkopalvelun sisältävässä maakaasun myyntisopimuksessa poiketa parempaan suuntaan, kun siihen on erityinen, loppukäyttäjän hyväksymä tarve.

Myös toimitustavan suhteen voidaan sopia poikkeuksista. Vähittäismyyjien, jakeluverkonhaltijoiden ja loppukäyttäjien välillä on tehty sopimuksia käytettävissä olevan tehon leikkaamisesta lähinnä huipputehoajankohtia ajatellen. Toimitustapaa koskevista huononnuksista sovi-taan yleensä maakaasun hankinnan kustannusten alentamiseksi. Loppukäyttäjä saa kustannus-säästöstä osansa halvempien hintojen kautta. Tämän pykälän virhemääritelmä ei estä vastai-suudessakaan tekemästä vastaavia sopimuksia maakaasun käyttäjien kanssa.

Maakaasun jakelu tai maakaasun toimitus on virheellinen myös silloin, kun siinä esiintyy keskeytys, jota keskeytyksen syy ja muut olosuhteet huomioon ottaen ei ole pidettävä vähäisenä. Yksiselitteistä tuntirajaa ei voida asettaa, koska virheen määrittelyyn vaikuttavat pykälän mu-kaan muutkin seikat kuin keskeytyksen pituus. Maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen keskeytykset voivat johtua monista erilaisista syistä.

Arvioitaessa sitä, milloin on kyse virheestä, on keskeytyksen pituuden lisäksi otettava huomi-oon keskeytyksen syy ja muut olosuhteet. Huomioon otettavina olosuhteina voivat tulla ky-seeseen myös keskeytyksen vaikutukset loppukäyttäjälle. Jakeluverkonhaltijan velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin vian korjaamiseksi alkaa siitä, kun jakeluverkonhaltija saa tiedon keskeytyksestä joko loppukäyttäjältä tai omasta seurantajärjestelmästä. Vastaavasti keskeytys-ajan pituutta arvioidaan sen mukaan, milloin jakeluverkonhaltija sai keskeytyksen tietoonsa. Jos loppukäyttäjä haluaa varmistaa mahdollisuutensa vedota maakaasunjakelussa ehkä ole-vaan virheeseen, hänen on syytä ilmoittaa keskeytyksestä itse jakeluverkonhaltijalle.

Virhearvioinnissa tulee ottaa huomioon monia keskeytyksen syyhyn ja vaikuttaviin olosuhteisiin liittyviä tekijöitä. Virheen arvioinnissa on merkitystä myös sillä, onko loppukäyttäjän käyttämä lämmitystapa riippuvainen maakaasusta vai ei. Tähän liittyy kiinteästi ajankohta, jol-loin keskeytys tapahtuu. Kesäaikana tapahtuva keskeytys ei ole lämmityksen kannalta niin merkityksellinen kuin talviaikaan tapahtuva keskeytys.

Maakaasun jakelu on joskus välttämätöntä tilapäisesti keskeyttää ihmishenkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi. Jakeluverkonhaltijat voivat asettaa omalle toimin-nalleen keskeytysten pituuteen ja määrään liittyviä laatuksiteereitä. Maakaasun jakelussa esiin-tyy myös niin sanottuja suunniteltuja keskeytyksiä, jolloin maakaasunjakelu asiakkaille joudu-taan keskeyttämään esimerkiksi huolto- tai korjaustöiden vuoksi. Jos tällaisista keskeytyksistä ja niiden todennäköisestä kestoajasta on tiedotettu asiakkaille tehokkaasti ja jos niiden kesto on kohtuullisen mittainen, loppukäyttäjällä ei yleensä ole oikeutta keskeytyksen johdosta vir-heestä johtuviin seuraamuksiin. Tiedottaminen tulee tehdä siten, että mahdollisimman moni keskeytyksen piirissä olevista verkon käyttäjistä saa siitä tiedon. Esimerkiksi verkon käyttäjil-le lähetetty tekstiviesti tai kortti ovat hyväksyttäviä ilmoittamiskeinoja.

85 §. *Hinnanalennus virheen vuoksi.* Loppukäyttäjällä olisi ehdotuksen mukaan virheen joh-dosta oikeus virhettä vastaavaan hinnanalennukseen, joka kuitenkin keskeytystapauksissa on vähintään kahta viikkoa vastaava osuus vuotuisista jakelumaksuista. Koska keskeytykset joh-tuvat lähes poikkeuksetta verkkotoiminnan piiriin kuuluvista ilmiöistä, on tarkoituksenmu-kaista sitoa hinnanalennuksen määrä jakelun hintaan. Tarkoituksena ei ole, että hinnanalennus kaikissa tapauksissa olisi automaattisesti lain tämän suuruinen, vaan se voi olla suurempikin. Tarkoitus on, että käytännön hinnanalennustapauksissa jakeluverkonhaltija vähentää hinnan-

alennuksen laskusta loppukäyttäjän vaatimuksen saatuaan. Sellaisesta menettelystä, jossa loppukäyttäjä pidättäisi itse hinnanalennuksen määrän laskusta, voisi aiheutua tarpeettomia erimielisyyksiä ja selvittelykustannuksia. Tarkemmasta menettelystä voitaisiin sopia verkkopalveluehdoissa.

86 §. Vahingonkorvaus virheen vuoksi. Pykälässä säädettäisiin jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän vahingonkorvausvelvollisuudesta virhetilanteissa. Säännös vastaa kuluttajansuojalaissa olevia vahingonkorvaussäännöksiä. Välilliset vahingot jakeluverkonhaltija ja vähittäismyyjä ovat ehdotuksen mukaan velvollisia korvaamaan vain, jos vahinko johtuu huolimattomuudesta niiden puolesta. Pykälän mukaan jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä on velvollinen korvaamaan liittyjälle tai loppukäyttäjälle aiheutuneet välilliset vahingot vain, jos vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Liittymän kytkemisen tai maakaasun toimituksen viivästyessä välillisinä vahinkoina on pidettävä momentissa määritellyjä tilanteita. Välillisenä vahinkona pidetään ensinnäkin tulon menetystä, joka liittyjälle tai loppukäyttäjälle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden takia. Toiseksi välillisenä vahinkona pidettäisiin muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta aiheutuvaa vahinkoa, esimerkiksi palkanmaksuvelvollisuutta töiden ollessa viivästyksen johdosta keskeytyneinä taikka tuotantoyrityksen osalta tuotannon viivästyminen aiheutuvat korvausvelvollisuudet tuotteiden tilaajille. Kolmanneksi välillisenä vahinkona pidettäisiin sopimuksen kohteen käyttöhyödyn menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa. Neljänneksi välillisenä vahinkona pidettäisiin muuta samankaltaista vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa kuin tässä momentissa on edellä mainittu. Muut kuin momentissa luetellut vahingot ovat välittömiä. Liittymän viivästyminen perustuvista välittömistä vahingoista esimerkkejä ovat muuton myöhästyessä väliaikaisesta asunnosta maksettava kohtuullinen vuokra ja viivästyksen selvittämisestä aiheutuvat kustannukset. Virhetilanteessa tyypillisiä kuluttajan välillisiä vahinkoja ovat loppukäyttäjälle ja hänen perheelleen aiheutuvat käyttöhyödyn tai asumismukavuuden menetykset. Yrityksen kannalta tyypillisimpiä välillisiä vahinkoja voivat olla keskeytyksestä johtuvat tulonmenetykset tuotannon keskeytyessä. Yleisten vahingonkorvausta koskevien periaatteiden mukaan vahinkoa kärsivän on toimittava niin, että aiheutuvat vahingot jäävät mahdollisimman pieniksi. Jos vahinkoa kärsivä laiminlyö tämän, hän saa itse kärsiä vastaavan osan vahingosta.

87 §. Vastuutahot. Pykälä koskee vastuunjakoja 84 §:n tarkoittamissa tilanteissa. Pykälän mukaan loppukäyttäjällä olisi mahdollisuus esittää virheeseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle. Jakeluverkonhaltija vastaisi virheestä kuluttajalle, mikäli hän ei ole osoittanut kuluttajalle vähittäismyyjää, joka on ottanut vastattavakseen virheestä aiheutuvat seuraamukset.

Loppukäyttäjän tulisi esittää vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle kohtuullisen ajan kuluessa varmistaakseen korvauksen maksamisen. Jakeluverkonhaltijoiden tehtävänä olisi järjestää korvauksen hakeminen loppukäyttäjille mahdollisimman yksinkertaiseksi esimerkiksi saattamalla internetsivuillaan näiden käyttöön hakemuskavakkeita. Jakeluverkonhaltija voisi suositella korvauksen myös oma-aloitteisesti esimerkiksi verkonhallinta- ja asiakastietojärjestelmiensä avulla.

VII osa Valvonta ja seuraamukset

15 luku Ohjaus ja valvonta

88 §. Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät. Pykälässä säädettäisiin lain täytäntöönpanon ohjauksesta ja valvonnasta. Pykälän 1 momentin mukaan lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluisivat työ- ja elinkeinoministeriölle.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiaviraston tehtävänä olisi puolestaan valvoa lain ja sen nojalla annettavien säännösten, viranomaismääräysten ja lupapäätösten noudattamista. Valvonnasta säädettäisiin erikseen sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Samassa laissa säädettäisiin myös Energiaviraston toimivaltuuksissa valvontaviranomaisena.

Pykälän 3 momentin mukaan kuluttaja-asiamies valvoisi lain 14 luvussa tarkoitettuja sopimusehtoja kuluttajansuojan kannalta.

16 luku Seuraamukset

89 §. Vahingonkorvausvelvollisuutta koskevat säännökset. Pykälän 1 momentissa annettaisiin vahingonkorvausvelvollisuutta selventävät säännöt niiden tilanteiden varalta, että lain 15 §:n liittämisvelvollisuutta, 16 §:n siirtovelvollisuutta, 44 §:n 1 tai 4 momentin vähittäismyyjän toimitusvelvollisuutta tai 80 §:n maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen keskeyttämistä loppukäyttäjistä johtuvasta syystä koskevan säännöksen velvoitteita rikottaisiin. Maakaasuverkonhaltija saattaa 15 §:n liittämisvelvoitteen vastaisesti kieltäytyä liittämästä maakaasunkäyttöpaikkoja, kaasuntuotantolaitteistoja, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja, varastoja tai muita maakaasuverkkoja omaan verkkoonsa kohtuullista korvausta vastaan tai myymästä siirtopalveluita laissa säädetyillä ehdoilla. Vähittäismyyjä saattaa puolestaan 44 §:n vastaisesti kieltäytyä toimittamasta asiakkaalle maakaasua vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden edellyttämällä tavalla. Osapuolten välille ei tällöin aina ole ehtinyt syntyä sopimussuhdetta. Toiselle osapuolelle saattaa verkkonhaltijan tai vähittäismyyjän menettelystä aiheutua vahinkoa. Vahinko on useimmiten taloudellista vahinkoa, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. Pykälän mukaan verkkonhaltija tai vähittäismyyjä olisi velvollinen korvaamaan virheellisestä menettelystään toiselle aiheutuneen vahingon. Vahingonkorvauskanne nostettaisiin käräjäoikeudessa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maakaasumarkkinalain velvoitteista, joiden vastaisella menettelyllä toiselle aiheutettuun vahinkoon ei sovellettaisi vahingonkorvauslakia (412/1974). Vahingonkorvauslakia ei sovellettaisi 14 §:n verkon kehittämisvelvollisuuden osalta. Koska yleisten periaatteiden mukaan vahingonkorvauslaki tulisi sovellettavaksi, jos verkkonhaltija rikkoo maakaasumarkkinalaissa säädettyä velvoitetta, olisi verkon kehittämisvelvollisuuden luonteinen säännös tarpeen sulkea vahingonkorvausvastuun ulkopuolelle.

90 §. Luvaton maakaasuverkkotoiminnan harjoittaminen. Pykälässä säädettäisiin luvattomasta verkkotoiminnan harjoittamisesta. Luvattomasta tai luvassa asetettujen ehtojen vastaisesta maakaasuputken rakentamisesta tai maakaasuverkkotoiminnan harjoittamisesta voitaisiin tuomita sakkoon, jollei teosta säädettäisi muussa laissa ankarampaa rangaistusta. Muusta maakaasumarkkinalain vastaisesta verkkotoiminnan harjoittamisesta voisi kieltojen ja uhkasakon lisäksi olla jossain tapauksessa seurauksena maakaasuverkkoluvan peruuttaminen. Maakaasuverkkoluvan peruuttamisesta säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

91 §. Salassapitovelvollisuuden rikkominen. Lain 59 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta säädettäisiin rangaistus, joka tuomittaisiin rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaisesti. Laissa tarkoitettun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovellettaisiin teon vakavuusasteesta riippuen joko salassapitorikosta tai -rikkomusta koskevaa rangaistussäännöstä.

Rikoslain 38 luku koskee tieto- ja viestintärikoksia. Luvun 1 §:ssä säädetään salassapitorikoksesta ja 2 §:ssä salassapitorikkomuksesta. Salassapitorikoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Salassapitorikkomuksesta voidaan tuomita sakkoa.

Maakaasuverkonhaltijoina, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijoina ja varastointilaitteistojen haltijoina saattaa toimia paitsi yksityisessä omistuksessa olevia yhtiö- tai osuuskuntamuodossa toimivia yrityksiä, myös kuntien liikelaitoksia. Julkisyhteisöjen palveluksessa oleviin henkilöihin ei ole kuitenkaan tarvetta ulottaa ankarampaa rangaistushkaa kuin yksityisten yritysten palveluksessa oleviin henkilöihin, koska maakaasumarkkina-alueissa salassapitovelvollisuuden piiriin säädetty tehtävät ovat yhteisiä kaikille maakaasualan yrityksille niiden oikeudellisesta asemasta riippumatta, eikä tehtäviin useimmiten liity varsinaisesti julkisen vallan käyttöä. Tämän vuoksi samaa rangaistussäännöstä sovellettaisiin kaikkiin salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluviin henkilöihin riippumatta siitä, ovatko nämä julkisyhteisön tai yksityisen yhteisön palveluksessa.

VIII osa Erinäiset säännökset

17 luku Erinäiset säännökset

92 §. *Kunnan oikeus harjoittaa maakaasuliiketoimintaa.* Pykälässä säädettäisiin kunnan oikeudesta harjoittaa maakaasuliiketoimintaa alueellansa ja sen ulkopuolella. Kunta voisi harjoittaa maakaasuliiketoimintaa kunnan alueella ja sen ulkopuolella.

93 §. *Uuden infrastruktuurin vapauttaminen eräistä velvoitteista.* Pykälässä säädettäisiin maakaasumarkkinadirektiivin mukaisista vapautuksista, jotka koskisivat uutta merkittävää maakaasuinfrastruktuuria koskevaa investointia. Merkittävänä uutena infrastruktuurina tässä yhteydessä pidetään Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisen yhdysputken, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varaston rakentamista, niiden kapasiteetin huomattavaa kasvattamista koskevaa investointia sekä niiden muuttamista siten, että muutos mahdollistaa uusien maakaasun toimituslähteiden kehittämisen. Vapautus voi koskea uuden infrastruktuurin tai olemassa olevan infrastruktuurin, jonka kapasiteettia on huomattavasti lisätty, koko kapasiteettia tai osaa siitä. Energiavirasto voisi hakemuksesta vapauttaa uuden verkon kolmannen osapuolen verkkoon pääsystä tai käyttöoikeudesta ja tariffien laskentamenetelmien hyväksymismenettelystä.

Vapautuksen edellytyksistä säädettäisiin 2 momentissa. Päätös vapautuksesta tulisi tehdä tapauskohtaisesti. Maakaasumarkkinalain tavoitteena on varmistaa edellytykset tehokkaasti, varmasti ja ympäristön kannalta kestävästi toimiville kansallisille ja alueellisille maakaasumarkkinoille sekä Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoille siten, että hyvä maakaasun toimitusvarmuus ja hinnaltaan kilpailukykyinen ja riittävän hyvälaatuisen maakaasun saanti voidaan turvata. Toimivien maakaasumarkkinoiden saavuttamisen ensisijaisina keinoina olisivat terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen maakaasun toimituksessa sekä kohtuullisten ja tasapuolisten palveluperiaatteiden ylläpitäminen maakaasuverkojen ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen toiminnassa. Maakaasumarkkinoilla maakaasun maahantuonti, vienti, toimitus ja varastointi perustuisivat taloudelliselle kilpailulle. Energiaviraston tulisi huomioida nämä maakaasumarkkinalain tavoitteet vapautuksen edellytyksiä arvioidessaan. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen hakemaa vapautusta arvioitaessa tulisi lisäksi ottaa huomioon, että käsittelylaitteiston mahdollisesti saaman valtioneuvoston ehtona on ollut maakaasumarkkinadirektiivin mukaisen pääsyn järjestäminen käsittelylaitteiston palveluihin kolmansille osapuolille. Koska vapautuksessa on kysymys poikkeuksesta lain keskeiseen sisältöön, tulisi sitä koskevaa säännöstä tulkita suppeasti. Vapautus voitaisiin myöntää, jos investointihanke lisäisi kilpailua maakaasun toimituksissa ja parantaisi toimitusvarmuutta. Investointiin liittyvän riskin tulisi olla niin suuri, että investointi ei toteutuisi ilman vapautusta. Uuden infrastruktuurin haltijana tulisi olla oikeushenkilö, joka on ainakin oikeudellisen muotonsa osalta erillinen niistä infrastruktuurin haltijoista, joiden infrastruktuuriin uusi infrastruktuuri liitetään. Investoinnin kustannukset tulisi periä kyseisen uuden infrastruktuuriin käyttäjiltä.

Vapautuksen ei tulisi haitata kilpailua, maakaasun sisämarkkinoiden tehokasta toimintaa eikä sen säännellyn infrastruktuurin toimintaa, johon uusi infrastruktuuri on liitetty.

Pykälän 3 momentin mukaan vapautuksen myöntämisestä päätettäessä olisi tapauskohtaisesti harkittava, onko tarpeen asettaa vapautuksen kestoa ja infrastruktuurin syrjimätöntä käyttöoikeutta koskevia ehtoja tai kapasiteetin hallintaa ja jakoa koskevia sääntöjä. Näistä päätettäessä olisi otettava huomioon sopimusten kesto, rakennettava lisäkapasiteetti tai olemassa olevan kapasiteetin muutos, hankkeen aikataulu ja kansalliset olosuhteet.

Pykälän 4 momentin mukaan Energiaviraston olisi ennen vapautuksen myöntämistä päätettävä uuden infrastruktuurin kapasiteetin hallintaa ja jakamista koskevista säännöistä ja menettelyistä. Säännöissä olisi vaadittava, että kaikkia infrastruktuurin mahdollisia käyttäjiä pyydetään ilmoittamaan kiinnostuksensa kapasiteetin hankintaan ennen kuin uuden infrastruktuurin kapasiteetti, omaan käyttöön tarkoitettu kapasiteetti mukaan luettuna, jaetaan. Energiaviraston olisi myös vaadittava, että ylikuormituksen hallintaa koskeviin sääntöihin sisältyy velvollisuus tarjota käyttämätöntä kapasiteettia markkinoille ja että infrastruktuurin käyttäjillä on oikeus käydä hankkimallaan kapasiteetilla kauppaa jälkimarkkinoilla. Energiaviraston olisi otettava huomioon kapasiteetinjakomenettelyn tulokset arvioidessaan vapautuksen perusteiden täyttymistä. Päätös olisi myös julkaistava. Julkaiseminen voisi tapahtua esimerkiksi Energiaviraston internetsivulla.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin menettelystä, jota Energiaviraston on noudatettava, kun virasto on vastaanottanut pykälässä tarkoitetun hakemuksen tai jos hakijalle myönnetään pykälässä tarkoitettu poikkeuslupa. Säännös vastaisi voimassaolevaa sääntelyä ja sillä pantaisiin osittain täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 36 artiklan menettelysääntöjä. Energiavirasto olisi säännöksen nojalla velvollinen noudattamaan erityisesti direktiivin 36 artiklan 4, 8 ja 9 kohtien kansallisille sääntelyviranomaisille osoitettuja menettelymääräyksiä.

94 §. *Ota tai maksa -sitoumukseen perustuva vapautus palvelun tarjoamisesta.* Maakaasualan yritys on voinut joutua tai saattaa joutua sitoutumaan maakaasun hankintasopimuksessa kiinteään ota tai maksa (take or pay) -sitoumukseen, jonka mukaan sen on maksettava joka vuosi tietystä maakaasukiintiöstä, vaikka ei käyttäisikään sitä kokonaan. Jos ota tai maksa -sitoumuksista seuraisi maakaasualan yritykselle vakavia taloudellisia tai rahoituksellisia vaikeuksia, voitaisiin maakaasualan yritykselle myöntää hakemuksesta yksittäistapauksessa lupa kieltäytyä siirtopalveluiden, jakelupalveluiden tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston käyttöoikeuksien tarjoamisesta. Poikkeuslupan harkinnassa otettaisiin huomioon muiden muassa hakijan mahdollisuudet ennakoida markkinatilanne, sitoumusten merkitys markkinatilanteen muutoksissa sekä hakijan yritykset välttää haitallisilta vaikutuksilta.

Poikkeuslupaa haettaisiin kirjallisesti Energiavirastolta. Hakijan edellytettäisiin antavan muiden muassa hakijaa koskevien tietojen lisäksi selvityksen poikkeuslupahakemuksen perusteena olevien ongelmien laadusta ja laajuudesta sekä selvityksen toimista, jotka hakija on toteuttanut ongelmien ratkaisemiseksi.

Maakaasumarkkinalain tavoitteena on varmistaa edellytykset tehokkaasti, varmasti ja ympäristön kannalta kestävästi toimiville kansallisille ja alueellisille maakaasumarkkinoille sekä Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoille siten, että hyvä maakaasun toimitusvarmuus ja hinnaltaan kilpailukykyinen ja riittävän hyvälaatuisen maakaasun saanti voidaan turvata. Toimivien maakaasumarkkinoiden saavuttamisen ensisijaisina keinoina olisivat terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen maakaasun toimituksessa sekä kohtuullisten ja tasapuolisten palveluperiaatteiden ylläpitäminen maakaasuverkkojen ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen toiminnassa. Maakaasumarkkinoilla maakaasun maahantuonti, vienti ja

toimitus perustuisivat taloudelliselle kilpailulle. Energiaviraston tulisi huomioida nämä maakaasumarkkinalain tavoitteet vapautuksen edellytyksiä arvioidessaan. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen hakemaa vapautusta arvioitaessa tulisi lisäksi ottaa huomioon, että käsittelylaitteiston mahdollisesti saaman valtiontuen ehtona on ollut maakaasumarkkinadirektiivin mukaisen pääsyn järjestäminen käsittelylaitteiston palveluihin kolmansille osapuolille. Koska vapautuksessa on kysymys poikkeuksesta lain keskeiseen sisältöön, tulisi sitä koskevaa säännöstä tulkita suppeasti.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiavirasto harkitsisi lupapäätöstä tehdessään, miten poikkeuksen myöntäminen vaikuttaisi maakaasumarkkinoiden toimintaan ja kilpailutilanteeseen. Poikkeuksen myöntäminen ei saisi esimerkiksi vaarantaa tai heikentää merkittävästi maakaasumarkkinalain keskeisten, kilpailuun perustuvien maakaasumarkkinoiden avaamista koskevien tavoitteiden toteutumista. Huomioon tulisi ottaa myös maakaasualan yritysten ja vaatimukset täyttävien asiakkaiden taloudellisten ja rahoituksellisten vaikeuksien vakavuus. Samoin tulisi kiinnittää huomiota ota tai maksa -sopimusten allekirjoitusajankohtiin ja ehtoihin, mukaan lukien missä määrin niissä on otettu huomioon markkinoilla tapahtuvat muutokset sekä missä määrin ota tai maksa -hankintasopimuksen hyväksyminen yrityksen voidaan kohtuudella olettaa voineen arvioida, että seurauksena saattaisi olla vakavia vaikeuksia. Poikkeuksen myöntämistä arvioidessa tulisi tämän vuoksi ottaa huomioon esimerkiksi se, että jo 1 päivänä elokuuta 2000 voimaan tulleen maakaasumarkkinalain tavoitteena on ollut hallituksen esityksen 134/1999 vp mukaan valmistella maakaasualaa yhdentyviin eurooppalaisiin maakaasumarkkinoihin, vaikka Suomelta vielä puuttuukin yhteys pohjoismaisiin tai unionin jäsenmaiden kaasuverkkoihin. Lain tavoitteena on ollut parantaa maakaasumarkkinoiden toimivuutta siinä määrin, kuin se on mahdollista tilanteessa, jossa maamme kaasunhankinta on yhden kaasuntoimittajan varassa. Hallituksen esityksen 134/1999 vp mukaan lailla on linjattu kuitenkin myös maakaasumarkkinoiden toimintaperiaatteita tilanteessa, jossa Keski-Eurooppaan ulottuva putkiyhteys olisi käytettävissä. Maakaasumarkkinalain voimaan tullessa on hallituksen esityksen mukaan alkanut siirtymäkausi, joka jatkuisi siihen saakka, kunnes Suomen maakaasuverkosta olisi yhteys jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon tai kun maallamme olisi toinen direktiivin edellytykset täyttävä kaasunhankintalähde. Hallituksen energia- ja ilmastopoliittinen ministerityöryhmä linjasi kesäkuussa 2012, että Suomenlahden rannikolle sijoittuva LNG-terminaalihanke sekä Balticconnector -hanke sisällytetään EU:n energiainfrastruktuuriasetuksen mukaiselle yhteisen edun hankkeiden listalle (PCI) listalle. Hankkeet sisällytettiin 14 päivänä lokakuuta 2013 julkaistuun ensimmäiseen listaan. Maakaasualan yritysten on siten tullut ottaa nykyisen maakaasumarkkinalain voimassaoloaikana toiminnassaan huomioon lainsäädännön tavoite Suomen liittymisestä maakaasun sisämarkkinoille ja maakaasumarkkinoiden avaamisesta, niiden toteuttamiseksi tehdyt käytännön toimenpiteet sekä varautua näiden toteutumiseen. Edelleen harkinnassa otetaan huomioon toimenpiteet, joihin ongelman ratkaisemiseksi on ryhdytty. Myös verkon yhteen liittämisen aste muiden verkkojen kanssa ja näiden verkkojen yhteen toimivuus sekä tarpeet varmistaa kaasun toimitusvarmuus sekä täyttää julkisen palvelun velvoitteet ovat päätöksenteossa huomioon otettavia kriteereitä.

Säännöksen tavoitteena on, että maakaasualan yrityksellä ei ainakaan katsota olevan vakavia vaikeuksia silloin, kun maakaasun myynti ei laske alle ota tai maksa -hankintasopimuksen mukaisen vähimmäiskäyttömäärän, kun kyseistä ota tai maksa -sopimusta voidaan mukauttaa tai, kun verkonhaltija pystyy löytämään vaihtoehtoisia myyntikanavia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin menettelystä, jota Energiaviraston on noudatettava, jos hakijalle myönnetään pykälässä tarkoitettu poikkeuslupa. Säännös vastaisi voimassaolevaa sääntelyä ja sillä pantaisiin osittain täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 48 artiklan me-

nettelysääntöjä. Energiavirasto olisi säännöksen nojalla velvollinen noudattamaan erityisesti direktiivin 48 artiklan 2 kohdassa kansallisille viranomaisille osoitettuja menettelymääräyksiä.

95 §. Tietojen antaminen ministeriölle. Pykälässä säädettäisiin energiapolitiikan valmistelusta vastaavalle työ- ja elinkeinoministeriölle oikeus saada tiedot maakaasun tuontiin ja vientiin liittyvistä maakaasun toimitus- ja siirtopalvelusopimuksista. Sopimustietojen saaminen on välttämätöntä energiapolitiikan valmistelun ja maakaasun toimitusvarmuuden seurannan kannalta. Maakaasun tuontia ja vientiä koskevien sopimusten ilmoitusvelvollisuus sisältyy jo voimassa olevaan maakaasumarkkinalakiin. Vastaavankaltainen ilmoitusvelvollisuus sisältyy myös toimista kaasunsaannin turvaamiseksi ja neuvoston direktiivin 2004/67/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 994/2010 13 artiklaan. Asetuksen mukainen tietojenantovelvoite jättää kuitenkin vastuuministeriön tietojen luovutuksen ulkopuolelle. Tämän vuoksi maakaasumarkkinalakiin on tarpeen sisällyttää tietojenantovelvollisuus ministeriölle.

Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriöllä olisi oikeus saada 1) tukkumyyjältä maakaasun tuontia ja vientiä koskevat sopimukset sekä niitä koskevia tietoja sekä 2) siirtoverkonhaltijalta siirtopalvelua valtakunnan rajan ylittävässä siirtoputkessa koskevat sopimukset sekä niitä koskevia tietoja. Momentissa tarkoitetut tiedot olisi annettava ministeriön ilmoittamassa muodossa. Tietojen antamisen kohteena voisi siten olla esimerkiksi sopimus kokonaisuudessaan tai ainoastaan osa sopimuksen sisältämistä tiedoista. Sopimustietojen käsittelyyn ministeriössä ja niiden salassapitoon sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiä.

96 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta. Muutoksenhakusäännöksissä huomioitaisiin hallintolainkäytössä käyttöön otettu mahdollisuus valituslupamenettelyn sisällyttämisestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävissä valituksissa. Lisäksi selvennettäisiin Energiaviraston päätöksiä koskevia muutoksenhakusäännöksiä maakaasumarkkinalaissa ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnassa annetussa laissa.

Muutoksenhakuun sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia (586/1996) ja siinä säädettyä menettelyä siltä osin kuin muutoksenhausta ei ole annettu erityissäännöksiä maakaasumarkkinalaissa tai sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Hallintolainkäyttölaista poikkeavat prosessuaaliset menettelyt perustuvat maakaasumarkkinadirektiivin säännöksiin kansallisen sääntelyviranomaisen toimivaltuuksista ja säännöksiin asioiden käsittelystä kansallisessa sääntelyviranomaisessa.

Keskeisenä periaatteena Energiaviraston päätöksiä koskevan muutoksenhaun osalta on, että muutoksenhaku perustuisi maakaasumarkkinalain muutoksenhakusäännökseen niissä tilanteissa, joissa Energiavirasto on tehnyt päätöksensä maakaasumarkkinalaissa olevan yksilöidyn toimivaltuutensa perusteella. Energiaviraston tehtävänä on lisäksi valvoa maakaasumarkkinalain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista sekä maakaasumarkkinalain nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista. Energiaviraston valvontatoimivaltuuksista, seuraamuksista ja pakkokeinoista sekä Energiaviraston valvontasioissa tekemien päätösten muutoksenhausta säädettäisiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Siten muutoksenhaku niihin päätöksiin, jotka koskevat maakaasualan yritysten maakaasumarkkinalakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin perustuvien velvoitteiden noudattamista, sekä Energiaviraston lupavalvonnan piiriin kuuluvien päätösten muutoksenhaku tapahtuisivat sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain säännösten perusteella.

Energiaviraston maakaasumarkkina-laissa yksilöidyn toimivallan perusteella tekemiin päätöksiin haettaisiin muutosta ensiasteessa joko hallinto-oikeudelta tai markkinaoikeudelta. Valitus-tie ohjattaisiin hallinto-oikeuteen maakaasualan yritysten toimilupia koskevien päätösten osalta. Markkinaoikeuteen valitustie puolestaan ohjattaisiin Energiaviraston edellisiä kiinteämmin markkinavalvontaan liittyvien ja valvottavien yritysten markkina-asemaan vaikuttavien päätösten osalta. Tämä mahdollistaisi taloudellista sääntelyä ja markkinavalvontaa koskevan asiantuntemuksen keskittämisen myös muutoksenhakutuomioistuimeen. Päätöksiä, joissa valitus-tie ohjattaisiin markkinaoikeuteen, olisivat esimerkiksi maakaasualan yritysten velvoitteisiin myönnettäviä poikkeuksia koskevat päätökset. Näissä tilanteissa olisi perusteltua, että valituksen käsittelisi sama tuomioistuin, joka käsittelisi poikkeuksen kohteena olevien velvoitteiden noudattamiseen liittyviä valvontatoimia koskevien päätösten muutoksenhaun.

Energiaviraston toimivaltuuksista maakaasumarkkinallain valvonnassa, rikkomusten ja laimin-lyöntien seuraamuksista sekä hallinnollisista pakkokeinoista säädetään sähkö- ja maakaasu-markkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Tämän vuoksi pykälän 1 momenttiin ehdotettaisiin säännöstä siitä, milloin muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen on säädetty sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Säännöksen mukaan muutoksenhaus-ta Energiaviraston päätökseen, joka koskee maakaasumarkkinallain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamista tai Energiaviraston maakaasumarkkinallain nojalla tekemien päätös-ten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Pykälän 2 momentissa yksilöitäisiin ne tilanteet, joissa valitustie Energiaviraston maakaasu-markkinallain nojalla antamaan päätökseen ohjautuisi markkinaoikeuteen. Säännöksen mukaan Energiaviraston 24 §:n (*Maakaasun siirron ja jakelun maksujen korottaminen*) 3 momentin, 36 §:n (*Etäisyydestä riippumaton maakaasun jakelun hinnoittelu*), 66 §:n (*Eriyttämistä koskevat täydentävät säännökset*) 3 momentin, 79 §:n (*Maakaasun jakelun keskeyttäminen vähit-täisyydestä johtuvasta syystä*), 93 §:n (*Uuden infrastruktuurin vapauttaminen eräistä velvoit-teista*) sekä 94 §:n (*Ota tai maksa- sitoumukseen perustuva vapautus palvelun tarjoamisesta*) nojalla tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Näistä 36 ja 66 §:ssä tarkoitettuja päätöksiä koskevat vali-tukset ohjattaisiin siten jatkossa hallinto-oikeuden asemesta markkinaoikeuteen. Asian käsitte-lystä markkinaoikeudessa säädetttäisiin oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa lais-sa.

Pykälän 3 momentissa yksilöitäisiin ne tilanteet, joissa valitustie Energiaviraston maakaasu-markkinallain nojalla antamaan päätökseen ohjautuisi hallinto-oikeuteen. Säännöksen mukaan Energiaviraston tämän lain nojalla tekemään muuhun kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttö-laissa säädetään. Momentissa tarkoitettuja päätöksiä olisivat Energiaviraston 2 luvun (*Maakaasuverkko-toiminnan luvanvaraisuus*), 49 §:n (*Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston nimeäminen*), 53 §:n (*Varastointilaitteiston haltijan nimeäminen*) sekä 99 §:n (*Maakaasuverk-kolupia koskevat siirtymäsäännökset*) nojalla tekemät päätökset.

Pykälän 4 momentissa säädetttäisiin muutoksenhausta työ- ja elinkeinoministeriön tekemiin päätöksiin sekä ensiasteen muutoksenhakutuomioistuinten päätöksiin.

Pykälän 4 momentin säännöksen mukaan ministeriön 12 §:n nojalla hankelupa-asiassa anta-maan päätökseen haettaisiin muutosta suoraan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muutoksen-hakumenettely muodostaisi poikkeuksen hallintolainkäyttölain 7 §:n säännökseen, jonka mu-kaan ministeriön tekemään päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta. Hankeluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että maan rajan ylittävän siirtoputken rakentaminen on maa-kaasumarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Ulko-

maanyhteyksiä koskevalla hankelupamenettelyllä säädettäisiin energiapolitiikasta vastaavalle työ- ja elinkeinoministeriölle mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten maamme kaasuntuontiyhteyksiä kehitetään. Arvioitaessa hankkeen tarkoituksenmukaisuutta maakaasumarkkinoiden kehityksen kannalta olisi tarpeellista arvioida ainakin niitä vaikutuksia, joita hankkeella olisi maakaasujärjestelmään ja maakaasuverkkoon, maakaasun toimitusvarmuuteen ja energiahuollon varmuuteen sekä maakaasun tarjontaan ja hintaan. Vastavuoroisuuskriteerin täyttymistä arvioitaessa tulisi arvioinnin kohdistua ainakin toisen maan maakaasumarkkinoiden avaamiseen tasoon ja vastavuoroisten kilpailuedellytysten olemassaoloon. Vastavuoroiset kilpailuedellytykset liittyvät esimerkiksi markkinoille pääsyyn, infrastruktuuriin, ympäristönormeihin ja energiaturvallisuuteen. Lisäksi tulisi ottaa huomioon EU:n yhteinen politiikka suhteessa kolmansiin maihin. Edelleen hankelupaharkinnassa tulisi ottaa huomioon hankkeen merkitys maakaasun sisämarkkinoille. Koska ministeriön harkintavalta hankelupa-asioissa on hyvin laaja ja lähestyy tarkoituksenmukaisuusharkintaa, on perusteltua ohjata muutoksenhaku ministeriön päätöksestä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Pykälän 4 momentin mukaan hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden antamaan päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Jatkovalitus hallinto-oikeuden päätökseen kuuluisi kuitenkin valituslupamenettelyn piiriin. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valitusluvan myöntämisen perusteista säädettäisiin hallintolainkäyttölain 13 §:ssä. Markkinavalvonta-asioihin valituslupamenettelyä ei ulotettaisi näihin asioihin liittyvien suurten taloudellisten intressien ja asioiden moniulotteisuuden vuoksi. Markkinaoikeuden päätöstä olisi maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan mukaisesti noudatettava valituksesta huolimatta, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määräisi.

Energiavirastolle säädettäisiin oikeus hakea muutosta muutoksenhakutuomioistuimen antamaan päätökseen, jolla tuomioistuin on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on antaa jatkovalitusoikeus Energiavirastolle erityisesti sille kuuluvan yleisen edun valvontatehtävän vuoksi. Energiaviraston jatkovalitusoikeutta puoltaa myös maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan 4 kohdan säännös, jossa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan, että kansallisille sääntelyviranomaisille annetaan toimivaltuudet, joiden nojalla ne voivat suorittaa tehtävänsä tehokkaasti. Energiavirastolle olisi näillä perusteilla tarpeen säätää selvyiden vuoksi jatkovalitusoikeus sen lupa- ja sääntelyviranomaisena tekemissä päätöksissä.

97 §. *Energiaviraston päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus.* Pykälässä annettaisiin erityissäännöksiä Energiaviraston päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta. Energiaviraston antama päätös, johon viitataan lain 96 §:n 2 momentissa, olisi maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan 11 ja 12 kohtien edellyttämällä tavalla pääsääntöisesti täytäntöönpanokelpoinen muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakutuomioistuin voisi lisäksi antaa määräyksiä päätösten täytäntöönpanosta hallintolainkäyttölain yleisten säännösten mukaisesti. Energiaviraston muiden kuin 3 momentissa mainittujen päätösten täytäntöönpanokelpoisuuteen sovellettaisiin hallintolainkäyttölain yleisiä säännöksiä.

18 luku. Voimaantulo

98 §. *Voimaantulo.* Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Uusi maakaasumarkkinalaki tulisi pääosin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle vuoden 2020 alusta lukien, kun Suomen ja Baltian maakaasuverkot yhdistävä Balticconnector-putki otettaisiin käyttöön. Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen tulisi voimaan vuoden 2020 alusta lukien. Tämä varmistaisi, että puolueettomasti toimiva siirtoverkonhaltija olisi toimintavalmiina siinä vaiheessa, kun maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle vuoden 2020 alussa. Py-

kälässä yksilöitäisiin ne lain säännökset, jotka tulisivat voimaan vuoden 2020 alusta. Säännöksen mukaan lain 7 § (*Siirtoverkonhaltijaa koskevat lisävaatimukset*) ja 8 § (*Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkolupa*), 16 § (*Siirtovelvollisuus*), 22 § (*Maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton maksut*), 32 § (*Maakaasujärjestelmän taseselvitys*), 37 § (*Mittauspalveluiden hinnoittelu jakeluverkoissa*) ja 48 § (*Loppukäyttäjän mahdollisuus maakaasun toimitukseen jakeluverkon kautta*) tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lailla kumottaisiin nykyinen maakaasumarkkinalaki (508/2000). Koska siirtoverkonhaltijan eriyttämistä ja maakaasumarkkinoiden avaamiseen kytkeytyvät tietyt uuden lain säännökset tulisivat voimaan vasta myöhemmin, jäisivät vastaavat vanhan lain säännökset kuitenkin voimaan tähän saakka. Pykälän 2 momentin mukaan vanhan lain 2 luvun 3 ja 3 a §, 3 luvun 2 b § ja 6 luvun 3 § jäisivät voimaan 31 päivään joulukuuta 2019 saakka. Lisäksi vanhan lain nojalla annetut asetukset ja Energiaviraston määräykset jäisivät voimaan, kunnes uuden lain nojalla toisin säädettäisiin tai määrättäisiin. Näitä kaikkia säännöksiä sovellettaisiin siihen saakka, kunnes vastaavat uudet säännökset tulisivat voimaan.

99 §. *Maakaasuverkkolupia koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälässä säädettäisiin maakaasuverkkolupia koskevasta siirtymäsäännöksestä.

Pykälän 1 momentissa annettaisiin siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkolupaa koskeva siirtymäsäännös. Lain 98 §:n mukaan uuden lain 7 ja 8 §:n säännöksiä sovellettaisiin 1 päivästä tammikuuta 2020. Siihen saakka sovellettaisiin vanhan lain 6 luvun 3 §:n säännöksiä. Lain voimaan tullessa toimivan siirtoverkonhaltijan olisi toimitettava maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta Energiavirastolle viimeistään 14 päivänä tammikuuta 2020. Ilmoitus käynnistäisi siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamismenettelyn. Siirtoverkonhaltijan on toimitettava 2 luvussa tarkoitettu maakaasuverkkolupahakemuksensa Energiavirastolle 30 päivän kuluessa siitä, kun Energiaviraston päätös riippumattomuuden varmentamisesta on tullut lainvoimaiseksi. Energiavirasto voisi 3 momentin säännöksen nojalla annetulla päätöksellä muuttaa lain voimaantulon jälkeen ja ennen maakaasuverkkolupahakemuksen ratkaisemista määräajaksi järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan voimassa olevan maakaasuverkkoluvan ehtoja tämän lain säännösten edellyttämällä tavalla.

Pykälän 2 momentissa annettaisiin muita kuin siirtoverkonhaltijoiden maakaasuverkkolupia koskevat siirtymäsäännökset. Momentin mukaan lain voimaan tullessa toimivan muun verkonhaltijan, joka hakee vanhan lain nojalla myönnetystä maakaasuverkkoluvasta poikkeavaa maakaasuverkkolupaa tai jolle on vanhan lain 6 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla myönnetty vapautus maakaasuverkkoluvasta, tulisi toimittaa 2 luvussa tarkoitettu lupahakemuksensa Energiavirastolle viimeistään 31 päivänä tammikuuta 2018 eli kuukauden kuluessa lain voimaan tulosta.

Pykälän 3 momentin mukaan vanhan lain nojalla jakeluverkonhaltijalle myönnetty maakaasuverkkolupa jäisi voimaan tämän lain mukaisena maakaasuverkkolupana, ellei jakeluverkonhaltija hae vanhan lain nojalla myönnetystä maakaasuverkkoluvasta poikkeavaa maakaasuverkkolupaa. Siirtoverkonhaltijalle ja uutta maakaasuverkkolupaa hakevalle jakeluverkonhaltijalle vanhan lain nojalla myönnetty maakaasuverkkolupa sekä maakaasualan yritykselle vanhan lain 6 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla myönnetty vapautus maakaasuverkkoluvasta toimitaisivat tämän lain mukaisena maakaasuverkkolupana siihen asti, kunnes Energiavirasto on tehnyt lainvoimaisen päätöksen uudesta lupahakemuksesta. Energiavirasto voisi ennen maakaasuverkkolupahakemuksen ratkaisemista muuttaa määräajaksi järjestelmävastaavan siirtover-

konhaltijan voimassa olevan maakaasuverkkoluvan ehtoja tämän lain säännösten edellyttämällä tavalla.

Pykälän 3 momentin mukaan jakeluverkonhaltijalta ei siten edellytettäisi uuden maakaasuverkkoluvan hakemista, jos jakeluverkonhaltija ei hae vanhan lain nojalla myönnetystä maakaasuverkkoluvasta poikkeavaa maakaasuverkkolupaa. Jakeluverkonhaltijan olisi kuitenkin tässäkin tapauksessa täytettävä maakaasuverkkoluvan hakijalle 6 §:ssä asetetut yleiset vaatimukset lain voimaantulosta lähtien. Mikäli jakeluverkonhaltija ei täyttäisi jakeluverkonhaltijalle uudessa laissa säädettyjä teknisiä, taloudellisia ja organisatorisia vaatimuksia, sovellettaisiin verkonhaltijan puutteisiin tarvittaessa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 5 luvussa säädettyjä menettelyitä.

100 §. *Maakaasun siirtoa koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälässä annettaisiin siirtymäsäännökset syöttö- ja ottomaksuihin perustuvan uuden tariffimenettelyn käyttöönottoa varten. Säännöksen mukaan siirtoverkonhaltijan tulisi julkaista 22 §:ssä tarkoitetut maksunsa viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2019, jotta jakeluverkonhaltijat voisivat ottaa nämä maksut huomioon omia jakelumaksuja asettaessaan ja vastaavasti markkinaosapuolet omissa tulevaisissa sopimusjärjestelyissään.

101 §. *Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston ja varastointilaitteiston haltijan nimeämistä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä olevan siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaan tullessa toimivan nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varastointilaitteiston haltijan nimeämisestä vanhan lain 6 luvun 8 §:n nojalla tehdyt päätökset jäisivät voimaan niiden voimassaoloajaksi.

102 §. *Maakaasusopimuksia koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälässä annettaisiin siirtymäsäännökset lain soveltamisesta ennen lain voimaantuloa tehtyihin maakaasun liittymissopimuksiin, maakaasuverkkosopimuksiin ja maakaasun myyntisopimuksiin. Säännös on perusteltu sen vuoksi, että maakaasusopimukset solmitaan pitkäkestoisina ja toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksina. Ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen liittymismaksun palauttamisesta tai vakuuden luovuttamisesta sovellettaisiin kuitenkin ennen lain voimaantuloa sovellettuja ehtoja.

103 §. *Muutoksenhakua koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälässä annettaisiin siirtymäsäännökset muutoksenhausta. Säännöksen mukaan muutoksenhaussa ennen lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovellettaisiin vanhan lain säännöksiä. Esimerkiksi muutoksenhakuun hallinto-oikeuden päätöksistä ei siten tältä osin sovellettaisi muutoksenhakulupamenettelyä.

104 §. *Maakaasuverkkoasetuksen ja sen nojalla annettujen säännösten soveltaminen.* Pykälässä annettaisiin säännös, jolla Suomi luopuisi maakaasuverkkoasetuksen 30 artiklaan perustuvan poikkeuksen soveltamisesta. Maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan mukaan ne jäsenvaltiot, jotka eivät ole suoraan liittyneet minkään muun jäsenvaltion yhteenliitettyyn verkkoon ja joilla on vain yksi pääasiallinen ulkopuolinen maakaasun toimittaja, voivat poiketa 4, 9, 37 ja/tai 38 artiklan säännöksistä. Edelleen säännöksen mukaan mainittuja artikloita ei sovelleta Viroon, Latviaan ja/tai Suomeen ennen kuin jokin tahansa näistä jäsenvaltioista liittyy suoraan jonkin muun jäsenvaltion kuin Viron, Latvian, Liettuan ja Suomen yhteenliitettyyn verkkoon. Näiden poikkeuksien voimassaolo lakkaa ilman eri toimenpiteitä siitä hetkestä, kun vähintään yksi tässä alakohdassa tarkoitetuista edellytyksistä ei enää täyty. Maakaasuverkkoasetuksen 30 artiklan mukaan asetusta ei sovelleta jäsenvaltioissa oleviin maakaasun siirtoverkkoihin maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan nojalla myönnettyjen poikkeusten voimassaolon aikana. Maakaasumarkkinalain ja maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain säännöksillä luovuttaisiin viimeisistä maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan mukaisista poikke-

uksista. Lakiin esitetään tämän muutoksen vuoksi siirtymäsäännöstä, jolla varmistettaisiin, että samalla luovutaan myös maakaasuverkkoasetuksen mukaisesta poikkeuksesta. Säännös varmistaisi oikeustilan tältä osin ja poistaisi mahdolliset tulkintaongelmat maakaasuverkkoasetuksen ja sen nojalla annettujen säännösten soveltamisesta Suomessa.

Pykälän mukaan maakaasuverkkoasetusta ja sen nojalla annettuja suuntaviivoja koskevia komission asetuksia ja päätöksiä sovellettaisiin Suomessa sijaitseviin maakaasun siirtoverkkoihin 1 päivästä tammikuuta 2020.

1.2 Laki maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Pykälässä määriteltäisiin maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain soveltamisala. Lakia sovellettaisiin sellaisiin maakaasun siirtoverkonhaltijoihin, joilla omistuksessaan tai hallinnassaan Suomessa sijaitsevaa maakaasun siirtoverkkoa. Tällaiset siirtoverkonhaltija tulisi eriyttää tämän lain vaatimusten mukaisesti ja lain riippumattomuuden varmentamismenettelyitä noudattaen. EU:n ja ETA-maiden ulkopuolelta, kolmansista maista tuleville siirtoverkonomistajista on asetettu lisävaatimuksia sen varmistamiseksi, ettei omistus vaaranna energian toimitusvarmuutta kansallisesti tai Euroopan unionissa.

2 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin laissa esiintyviä termejä. Lain termistö määriteltäisiin mahdollisimman yhdenmukaiseksi maakaasumarkkinadirektiivin ja maakaasumarkkinalain määritelmien kanssa. Siten maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain määritelmiä tulisi soveltaa yhdenmukaisesti maakaasumarkkinadirektiivin ja maakaasumarkkinalain määritelmien kanssa.

3 §. Siirtoverkkotoiminnan eriyttäminen. Pykälässä säädettäisiin velvollisuus eriyttää maakaasun siirtoverkonhaltija lain vaatimusten mukaisesti maakaasun tai sähkön tuotannosta ja toimittamisesta. Siirtoverkonhaltijan eriyttämisellä varmistettaisiin siirtoverkonhaltijan toiminnan syrjimättömyys ja edistettäisiin näin maakaasumarkkinoiden tasapuolisten toimintaedellytysten toteutumista. Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen perustuisi maakaasumarkkinadirektiivin 9 artiklan mukaiseen ns. tosiasialiseen eriyttämiseen eli ns. TSO-malliin. Tosiasiallinen eriyttäminen on katsottu tehokkaimmaksi tavaksi taata syrjimätön toimintaympäristö markkinoitoimijoille. Mallissa siirtoverkon omistaja nimetään siirtoverkonhaltijaksi ja siltä edellytetään riippumattomuutta maakaasun ja sähkön toimituksiin ja tuotantoon liittyvistä intresseistä. Mallissa maakaasun tuottajat ja toimittajat luopuvat osinkoa lukuun ottamatta kaikista muista omistukseen liittyvistä oikeuksistaan siirtoverkossa. Tosiasiallisesti eriytetty siirtoverkonhaltija vastaisi siirtoverkonhaltijalle maakaasumarkkinalaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä sekä maakaasuverkkoasetuksessa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetyistä tehtävistä ja käyttäisi itsenäisesti siirtoverkonhaltijalle kuuluvaa päätösvaltaa.

Pykälän 2 momentissa siirtoverkonhaltijalle asetettaisiin vaatimus omistaa siirtoverkko, jossa se harjoittaa siirtoverkkotoimintaa.

Vaatimus poikkeaisi muista maakaasuverkoista siinä, että muiden maakaasuverkkojen osalta verkonhaltija voisi harjoittaa maakaasuverkkotoimintaa myös vuokraamassaan maakaasuverkossa. Siirtoverkonhaltijan osalta vaatimus siirtoverkon omistamisesta perustuisi siihen, että Suomi valitsisi maakaasumarkkinadirektiivin eriyttämismalleista direktiivin 9 artiklan mukaisen tosiasiallisen eriyttämisen. Vaatimus maakaasuverkon omistamisesta rajoittuisi ainoastaan siirtoverkkoon. Jos siirtoverkonhaltija harjoittaisi maakaasuverkkotoimintaa myös muussa maakaasuverkossa, ei tähän verkkoon kohdistettaisi omistusvaatimusta.

4 §. Siirtoverkonhaltijan riippumattomuus. Pykälässä säädettäisiin toimista, joilla varmistettaisiin tosiasiallisesti eriytetyn siirtoverkonhaltijan riippumattomuus maakaasun tai sähkön tuotannosta ja toimituksesta. Maakaasumarkkinadirektiivi edellyttää siirtoverkon ja siirtoverkko-toimintojen eriyttämistä maakaasun ja sähkön tuotannosta ja toimittamisesta.

Tosiasiallisen eriyttämisen mallissa siirtoverkonhaltija omistaisi siirtoverkon. Maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimitusta harjoittavat yritykset eivät saisi käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa siirtoverkonhaltijassa taikka äänivaltaa siirtoverkonhaltijoiden toimitelimiin. Rajoitus koskisi henkilöitä, joilla on määräysvalta taikka oikeus käyttää äänivaltaa tai oikeus nimittää jäseniä toimitelimiin tuotantoa tai toimitusta harjoittavassa yrityksessä ja päinvastoin siirtoverkonhaltijassa. Maakaasumarkkinadirektiivissä sähkön tuotantoa tai toimitusta harjoittavat yritykset rinnastettaisiin säännöstä sovellettaessa maakaasun tuotantoa tai toimitusta harjoittaviin yrityksiin. Sama henkilö ei voisi tulla nimetyksi siirtoverkonhaltijan ja tuotantoa tai -toimitusta harjoittavan yrityksen toimitelimiin.

Siirtoverkonhaltijan olisi varmistettava, että sen organisaatiossa ja päätöksenteossa samalla henkilöllä tai henkilöillä ei olisi oikeutta suoraan tai välillisesti käyttää määräysvaltaa maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä ja käyttää suoraan tai välillisesti siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden määräysvaltaa taikka 3 momenttiin ehdotettuja oikeuksia, joita ovat oikeus käyttää äänivaltaa, nimittää hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimitelimen jäseniä sekä oikeus enemmistöosuuden omistamiseen. Samalla henkilöllä tai henkilöillä ei myöskään olisi oikeutta käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä tai käyttää suoraan tai välillisesti 3 momentissa tarkoitettuja oikeuksia maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavaan yritykseen nähden. Samalla tai samoilla henkilöillä ei myöskään olisi oikeutta nimittää siirtoverkonhaltijan hallintoneuvoston, hallituksen tai siirtoverkonhaltijaa lain mukaan edustavan toimitelimen jäseniä ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä tai käyttää suoraan tai välillisesti 3 momenttiin ehdotettuja oikeuksia maakaasun tuotantoa tai toimitamista harjoittavaan yritykseen nähden.

Siirtoverkkotoiminnan eriyttämisellä muusta maakaasu- ja sähköliiketoiminnasta pyritään takaamaan siirtoverkonhaltijan riippumattomuus ja siten mahdollisimman tasapuoliset olosuhteet, ettei verkkotoiminnassa esiintyisi syrjintää. Eriyttämisellä on vaikutusta muun muassa siihen, minkälaisia kannustimia siirtoverkkoyhtiöllä on tehdä investointeja verkkoon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vertikaalisesti integroituneelle yritykselle asetettavista lisävaatimuksista. Jos riippumattomuuden varmentamista on pyytänyt siirtoverkonhaltija, joka on kuulunut vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen, olisi 1 momentissa säädettyjen vaatimusten lisäksi esitettävä maakaasudirektiivin 9 artiklan 7 kohdan vaatimusten mukaisesti selvitys siitä, että vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen kuuluneen siirtoverkonhaltijan tai sen henkilöstön hallussa olevia kaupallisesti arkaluonteisia tietoja ei ole siirretty maakaasuntuotantoa tai -toimitusta harjoittaville yrityksille, eikä vertikaalisesti integroituneessa yrityksessä siirtoverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä hoitanutta henkilöstöä ei ole siirretty maakaasun tuotantoa tai toimitusta harjoittaville yrityksille.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin 1 momentissa tarkoitettut oikeudet. Maakaasumarkkinadirektiivi edellyttää varmistamaan, ettei oikeutta käyttää äänivaltaa tai oikeutta nimittää hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimitelimen jäseniä siirtoverkon-

haltijan organisaatiossa ja päätöksenteossa taikka siirtoverkonhaltijan enemmistöosuuden omistamista käyttäisi 1 momentissa tarkoitettu henkilö tai henkilöt.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta valtion tai muun julkisen elimen osalta. Tosiasiallisen eriyttämisen mallin rajoitukset koskisivat muodollisesti ainoastaan omistukseen liittyvien valtaoikeuksien käyttämistä. Osakeomistusta ja niihin liittyviä oikeuksia saada taloudellisia etuuksia siirtoverkonhaltijoista ei olisi rajoitettu. Rajoituksiin kohdistuisi lisäksi joitakin poikkeuksia. Määräysvallan, äänivallan sekä nimitysvallan rajoitukset eivät koskisi valtiota tai muuta julkista elintä, kuten kuntaa, jos tämä olisi asettanut kaksi erillistä julkista elintä vastaamaan toisaalta siirtoverkonhaltijan ja toisaalta tuotanto- tai myyntiyrityksen asioista. Valtion tapauksessa kyseessä saattaisi olla esimerkiksi kaksi eri ministeriötä. Mikäli valtio tai muu julkinen elin olisi tässä pykälässä tarkoitettu henkilö, kahta erillistä julkista elintä, jotka käyttäisivät määräysvaltaa yhtäältä siirtoverkonhaltijassa tai siirtoverkossa ja toisaalta maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä, ei katsottaisi 1 momenttia sovellettaessa samaksi henkilöksi tai henkilöiksi. Sama luonnollinen henkilö ei kuitenkaan voisi edustaa kahta erillistä julkista elintä, eikä sama luonnollinen henkilö voisi valtion tai muun julkisen elimen edustajana osallistua sekä maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavan yrityksen toimintaan että siirtoverkonhaltijan toimintaan käyttäen molemmissa 1 momentissa kuvattua määräysvaltaa.

Pykälää tulisi soveltaa yhdenmukaisesti maakaasumarkkinadirektiivin 9 artiklan eriyttämisvaatimusten kanssa.

2 luku Riippumattomuuden varmentaminen

5 §. Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen. Pykälässä säädettäisiin menettelystä siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamiseksi. Siirtoverkon riippumattomuus tulisi varmentaa 5 §:n sekä maakaasuverkoasetuksen 3 artiklan mukaista menettelyä noudattaen. Maakaasuverkoasetuksen mukaisen varmennusmenettelyn tarkoituksena on varmistaa, että jäsenvaltiot panevat siirtoverkkojensa eriyttämistä koskevat säännökset täytäntöön yhtenäisin kriteerein. Tämä varmistettaisiin varmennusmenettelyyn liittyvällä komission lausunnolla, joka kansallisen sääntelyviranomaisen olisi otettava mahdollisimman tarkasti huomioon päätöstä tehdessään. Siirtoverkonhaltijoiden olisi haettava riippumattomuuden varmennusta kansalliselta sääntelyviranomaiselta eli Energiavirastolta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakaasumarkkinadirektiivin vaatimusten mukaisesti siirtoverkonhaltijalle velvollisuus ilmoittaa Energiavirastolle kaikista siirtoverkonhaltijan suunnittelemista liiketoimista ja muista sen organisaatioon ja päätöksentekoon vaikuttavista toimenpiteistä, jotka voisivat edellyttää sen uudelleenarviointia, ovatko liiketoimet tai toimenpiteet 3 ja 4 §:n vaatimusten mukaisia. Siirtoverkonhaltijan olisi muun muassa ilmoitettava Energiavirastolle kaikista omistus- ja muista järjestelyistä, jotka saattaisivat vaikuttaa siirtoverkonhaltijan 3 ja 4 §:n mukaisten vaatimusten täyttämiseen.

Pykälän 3 momentissa asetettaisiin Energiavirastolle velvollisuus siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamiseen maakaasumarkkinadirektiivin vaatimusten mukaisesti. Energiavirastolle säädettäisiin velvoite aloittaa varmennusmenettely silloin, kun siirtoverkonhaltija tekee 2 momentin mukaisen ilmoituksen suunnitelluista liiketoimista tai muista sen organisaatioon ja päätöksentekoon vaikuttavista toimenpiteistä. Varmennusmenettely olisi aloitettava Energiaviraston omasta aloitteesta, jos tiedossa olisi, että suunniteltu muutos siirtoverkon omistajien tai siirtoverkonhaltijan organisaation suhteen saattaisi johtaa 3 ja 4 §:n vastaiseen menettelyyn, tai jos sillä olisi syytä epäillä, että tällainen menettely on saattanut tapahtua. Varmennusmenettely tulisi aloittaa myös komission perustellusta pyynnöstä. Energiaviraston

tulisi sääntelyviranomaisena yleisesti valvoa, että siirtoverkonhaltija pysyy 3 ja 4 §:n vaatimusten mukaisesti riippumattomana.

Energiaviraston velvoitteesta tehdä välipäätös siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa säädettäisiin pykälän 4 momentissa. Välipäätös olisi tehtävä riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa neljän kuukauden kuluessa siirtoverkonhaltijan tekemän ilmoituksen tai komission pyynnön saapumisesta. Välipäätös katsottaisiin tehdyksi, jos Energiavirasto ei olisi antanut päätöstä kyseisen ajan kuluessa. Käsittävän viranomaisen passiivisuuteen perustuva menettely perustuu maakaasumarkkinadirektiivin 10 artiklassa säädettyyn menettelyyn. Energiaviraston olisi ilmoitettava viipymättä välipäätöksensä komissiolle riippumattomuuden varmentamisen saattamiseksi päätökseen maakaasuverkoasetuksen 3 artiklan mukaisessa menettelyssä. Energiaviraston olisi toimitettava ilmoituksen mukana komissiolle asian käsittelyn kannalta merkitykselliset tiedot. Energiaviraston nimenomainen tai hiljainen päätös tulisi direktiivin mukaisesti voimaan vasta sen jälkeen, kun menettely komission kanssa olisi ensin saatettu loppuun. Välipäätökseen ei saisi hakea erikseen muutosta. Energiaviraston olisi tehtävä lopullinen siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskeva päätöksensä kahden kuukauden kuluessa asiaa koskevan komission lausunnon vastaanottamisesta. Komission lausunto tulisi ottaa mahdollisimman tarkasti huomioon päätöstä tehtäessä. Energiaviraston päätös ja komission lausunto julkaistaisiin yhdessä.

6 §. *Siirtoverkonhaltijan velvollisuus ilmoittaa kolmansista maista tulevista omistajista.* Siirtoverkonhaltijalle asetettaisiin pykälässä ilmoitusvelvollisuus Energiavirastolle tilanteesta, joka saattaisi johtaa siihen, että kolmannesta maasta oleva henkilö tai kolmansista maista olevat henkilöt hankkisivat määräysvallan siirtoverkkoon tai siirtoverkonhaltijaan. Toimivat maakaasumarkkinat ja erityisesti siirtoverkot ja muu maakaasujärjestelmän järjestelmäpalveluihin liittyvä omaisuus ovat olennaisen tärkeitä jäsenvaltion ja unionin yleisen turvallisuuden, niiden talouden kilpailukykyyn ja niiden kansalaisten hyvinvoinnin kannalta. Tämän vuoksi kolmansista maista olevilla henkilöillä saisi olla määräysvaltaa siirtoverkossa tai siirtoverkonhaltijassa vain, jos he noudattavat yhteisön sisällä sovellettavia vaatimuksia tehokkaasta eriyttämisestä. Ilmoitusvelvollisuudella pyritäisiin takaamaan siirtoverkonhaltijan riippumattomuus. Ilmoitusmenettelyllä olisi erityisesti tarkoitus taata maakaasun toimitusvarmuus Suomessa, joka saattaisi tietyissä tilanteissa vaarantua, mikäli kolmannesta maasta olevalla henkilöllä taikka kolmansista maista olevilla henkilöillä olisi määräysvalta siirtoverkonhaltijaan.

Pykälän 2 momenttiin säädettäisiin Energiavirastolle velvoite ilmoittaa viipymättä ministeriölle ja komissiolle tilanteesta, jossa siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista pyytäisi siirtoverkon omistaja tai siirtoverkonhaltija, joka on kolmannesta maasta olevan henkilön tai kolmansista maista olevien henkilöiden määräysvallassa. Energiaviraston olisi tehtävä ilmoitus myös, jos se muutoin saisi tietoonsa tilanteen, joka johtaisi siihen, että kolmannesta maasta oleva henkilö tai kolmansista maista olevat henkilöt hankkivat määräysvallan siirtoverkkoon tai siirtoverkonhaltijaan.

7 §. *Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen kolmansista maista tulevan omistuksen osalta.* Pykälään ehdotetaan maakaasumarkkinadirektiivin 11 artiklan velvoitteiden mukaisesti menettelyä siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamiseksi tilanteissa, joissa riippumattomuuden varmentamista pyytäisi 6 §:n mukaisesti siirtoverkonhaltija, joka olisi kolmannesta maasta olevan henkilön tai kolmansista maista olevien henkilöiden määräysvallassa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Energiaviraston olisi siirtoverkonhaltijan tekemän ilmoituksen saapumisesta neljän kuukauden kuluessa tehtävä välipäätös siir-

toverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa. Asianosaisella ei olisi oikeutta erikseen hakea muutosta Energiavirasto tekemään välipäätökseen. Energiaviraston olisi ilmoitettava viipymättä välipäätöksestään ministeriölle ja komissiolle sekä pyydettyä ministeriöltä 8 §:ssä tarkoitettu lausunto toimitusvarmuudesta. Lisäksi Energiaviraston tulisi pyytää komissiolta lausunto siitä, täyttääkö siirtoverkonhaltija maakaasumarkkinadirektiivin 9 artiklan vaatimukset. Asian ratkaisemiseksi Energiaviraston olisi toimitettava ministeriölle ja komissiolle asian käsittelyn kannalta merkitykselliset tiedot.

Pykälän 3 momentissa asetettaisiin Energiavirastolle velvoite antaa lopullinen päätöksensä siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta kahden kuukauden kuluessa siitä, kun komission lausunnoille ja ministeriön toimitusvarmuutta koskevalle lausunnolle varatut määräajat päättyisivät. Maakaasumarkkinadirektiivin vaatimusten mukaisesti komission tulisi toimittaa lausuntonsa asiassa Energiavirastolle kahden kuukauden kuluessa alkuperäisen pyynnön vastaanottamisesta. Komissiolla on lisäksi mahdollisuus pyytää energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston, asianomaisen jäsenvaltion ja asianosaisten näkemyksiä lausuntoa laatiessaan. Mikäli komissio tekee tällaisen pyynnön, kahden kuukauden määräaikaa jatkettaisiin kahdella kuukaudella. Jos komissio ei toimittaisi lausuntoaan määräajassa, katsotaan, ettei sillä ole kansallisen sääntelyviranomaisen päätöksen johdosta huomautettavaa. Energiaviraston olisi lopullista päätöstä tehdessään otettava komission lausunto mahdollisimman tarkasti huomioon.

Pykälän 4 momentin mukaan Energiaviraston olisi annettava kielteinen ratkaisu siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamiseen, jos ei olisi osoitettu, että siirtoverkonhaltija noudattaa 3 ja 4 §:n riippumattomuus- ja eriyttämisvaatimuksia. Kielteinen ratkaisu tulisi myös antaa, jos ministeriö antaisi Energiavirastolle 8 §:n toimitusvarmuutta koskevan lausunnon, jonka mukaan sille ei olisi osoitettu, että varmennuksen myöntäminen ei vaaranna energian toimitusvarmuutta kansallisesti tai Euroopan unionissa. Energiavirasto olisi toimitusvarmuusarvioinnin osalta sidottu ministeriön tekemään arviointiin. Maakaasumarkkinadirektiivin riippumattomuuden varmentamista koskevat määräykset eivät rajoittaisi jäsenvaltion oikeutta harjoittaa kansallista oikeudellista valvontaa oikeutettujen yleisten turvallisuusetujen suojaamiseksi yhteisön oikeutta noudattaen.

Pykälän 5 momentin mukaan Energiaviraston olisi liitettävä ministeriön ja komission lausunnot lopulliseen päätökseensä.

8 §. Ministeriön lausunto toimitusvarmuudesta. Toimitusvarmuusarvioinnissa käytettävä harkinta olisi luonteeltaan poliittisluonteista tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja arvioinnin tekeminen edellyttää sekä huoltovarmuus- ja energiatoimitusvarmuuskysymyksiin liittyvää, että yhteisöoikeuteen ja kansainvälisiin suhteisiin liittyvää hyvää asiantuntemusta. Tämän vuoksi toimitusvarmuusarviointi sopisi parhaiten ministeriön tehtäväksi. Ministeriön olisi annettava lausunto Energiavirastolle siitä, vaarantaisiko 6 §:n tarkoittamassa tilanteessa myönnetty siirtoverkon riippumattomuuden varmennus energian toimitusvarmuutta kansallisesti tai Euroopan unionissa. Lausunto olisi toimitettava Energiavirastolle siten, että tälle jää riittävästi aikaa lausunnon käsittelyyn. Maakaasumarkkinadirektiivi edellyttää Energiavirastoa antamaan päätöksensä 7 §:n 3 momentin mukaisessa asiassa kahden kuukauden kuluttua komission lausunnon vastaanottamisesta. Direktiivin veloitteesta johtuen ministeriön lausunnon antaminen tulisi sovittaa yhteen komission lausunnon antamisen kanssa, jotta Energiavirasto ehtisi ottaa ministeriön kannan huomioon 7 §:n 2 momentissa asetetussa määräajassa.

Ministeriön tulisi ottaa lausuntoa antaessaan huomioon maakaasumarkkinadirektiivissä viitattu Euroopan unionin oikeudet ja velvoitteet asianomaisen kolmannen maan suhteen, jotka johtuvat kansainvälisestä oikeudesta sekä myös sellaisesta yhden tai useamman kolmannen

maan kanssa tehdystä sopimuksesta, jossa Euroopan unioni on sopimuspuolena ja jossa käsitellään energian toimitusvarmuuteen liittyviä seikkoja. Huomioon olisi otettava myös ne Suomen oikeudet ja velvoitteet asianomaisen kolmannen maan suhteen, jotka johtuvat Suomen ja kyseisen kolmannen maan välisistä sopimuksista, edellyttäen että ne ovat Euroopan unionin oikeuden mukaisia sekä muut tapaukseen ja asianomaiseen kolmanteen maahan liittyvät erityiset tosiseikat ja olosuhteet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ministeriön velvoitteesta pyytää lausuntoansa varten komissiolta lausuntoa siitä, vaarantaako varmennuksen myöntäminen energian toimitusvarmuuden Euroopan unionissa. Ministeriön olisi omassa lausunnossaan otettava komission lausunto mahdollisimman tarkasti huomioon. Ministeriö voisi poiketa komission lausunnosta, jos varmennuksen myöntäminen vaarantaisi energiantoimitusvarmuuden Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa.

Pykälän 3 momentin mukaan ministeriön lausuntoon ei saisi hakea muutosta erikseen. Ministeriön päätös liitettäisiin kuitenkin Energiaviraston 7 §:n 5 momentin mukaiseen päätökseen, jolloin siirtoverkonhaltijan oikeusturva tulisi taatuksi, kun tällä olisi mahdollisuus hakea muutosta itse riippumattomuuden varmentamista koskevaan päätökseen.

9 §. *Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmennuksen sisältävää maakaasuverkkolupaa koskeva ilmoitus.* Energiaviraston olisi ilmoitettava Euroopan komissiolle, kun se on myöntänyt maakaasuverkkoluvan siirtoverkonhaltijalle, jonka riippumattomuus on varmennettu maakaasuverkoasetuksen 3 artiklan mukaisesti. Luvan myöntäminen olisi tällöin julkaistava Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

10 §. *Liiketoimen täytäntöönpano.* Pykälässä säädettäisiin, että siirtoverkonhaltija taikka liiketoimen tai toimenpiteen osapuolet eivät saisi ryhtyä toimenpiteisiin 5 §:n 2 momentissa tai 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun liiketoimen tai toimenpiteen toteuttamiseksi ennen kuin siirtoverkonhaltijan riippumattomuus olisi varmennettu liiketoimen tai toimenpiteen osalta, ellei tässä laissa toisin säädettäisi tai asian käsittelyssä toisin määrättäisi. Tämä tarkoittaisi sitä, että yrityskaupan osapuolet tai kolmannelta maasta oleva henkilö tai kolmansista maista olevat henkilöt eivät voisi ryhtyä toimenpiteisiin yrityskaupan toteuttamiseksi tai määräysvallan hankkimiseksi siirtoverkkoon taikka siirtoverkonhaltijaan, ennen kuin toimenpiteen vaikutus siirtoverkonhaltijan riippumattomuuteen olisi tutkittu ja riippumattomuus varmennettu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeus 1 momentin vaatimukseen osakeyhtiölain (624/2006) 18 luvun 1 §:n 1 momentin osalta siten, ettei 1 momentin vaatimus estäisi osakeyhtiölain lunastusvelvollisuuden tai -oikeuden käyttämistä tai luvan myöntämistä sulautumisen täytäntöönpanoon. Sulautumisen täytäntöönpanoa ei kuitenkaan saisi rekisteröidä, ennen kuin siirtoverkonhaltijan riippumattomuus olisi varmennettu sulautumisen osalta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, ettei 1 momentin vaatimusta sovellettaisi päätökseen, joka koski siirtoverkonhaltijan hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimielimen jäsenen nimittämistä. Näissä tapauksissa nimityksen purkaminen olisi toteutettavissa ilman merkittäviä taloudellisia vahinkoja osapuolille, jos riippumattomuuden varmennus evättäisiin varmennusmenettelyssä. Varmennusmenettelystä ei myöskään aiheutuisi viivettä siirtoverkonhaltijan nimitysmenettelyihin.

11 §. *Toimenpiteet siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisen epäämisen johdosta.* Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmennusmenettely olisi tarkoitus suorittaa kilpailulain (948/2011) mukaisen yrityskauppavalvonnan tapaan ennen yrityskaupan tai liiketoimen toteuttamista. Pykälään ehdotettaisiin säännöksiä sen varalta, että riippumattomuuden

varmentaminen evättäisiin jo täytäntöön pannulta yrityskaupalta tai muulta liiketoimelta. Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamiseksi olisi tärkeää, että lailla säädettäisiin niistä toimista, joilla 5 ja 7 §:n riippumattomuuden varmentamista koskevan vaatimuksen toteutuminen voitaisiin taata.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että markkinaoikeus voisi Energiaviraston esityksestä määrätä liiketoimen tai toimenpiteen purettavaksi, jos siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen olisi evätty liiketoimelta tai toimenpiteeltä. Energiaviraston olisi ennen esityksen tekemistä neuvoteltava osapuolten kanssa liiketoimen tai toimenpiteen vapaaehtoisesta purkamisesta. Jos liiketoimen tai toimenpiteen vapaaehtoisesta purkamisesta tällöin sovitaisiin, määräisi Energiavirasto liiketoimen tai toimenpiteen purkamisessa noudatettavat ehdot. Energiavirasto ei julkisuuslain salassapitosäännöksiä noudattaen julkistaisi siirtoverkonhaltiaan tai asiaan liittyvien osapuolten liikesalaisuuksia.

12 §. *Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevan uuden päätöksen antaminen.* Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisen vaikuttavuus tulee sitoa valitseviin olosuhteisiin. Energiavirastolla olisi mahdollisuus aiemman päätöksen estämättä antaa tietyissä tilanteissa uusi päätös riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa. Tällainen päätös voitaisiin antaa, jos aiempi päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen, tai jos liiketoimi tai toimenpide olisi pantu täytäntöön 10 §:n vastaisesti. Maakaasumarkkinadirektiivin 10 artiklan mukaan sääntelyviranomaisten on valvottava, että siirtoverkonhaltijat noudattavat jatkuvasti siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annettuja vaatimuksia. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan säännöstä, joka täydentää hallintolain 50 §:ssä säädettyjä asiavirheen korjaamisen edellytyksiä. Ehdotettu säännös mahdollistaisi siten uuden päätöksen antamisen asiassa osaksi väljemmin perustein kuin hallintolain 50 §:ssä asiavirheen korjaamisesta säädetään. Uusi päätös voitaisiin antaa vain painavasta syystä, jos aiemman päätöksen lainvoimaiseksi tulosta taikka liiketoimen tai toimenpiteen täytäntöönpanosta olisi kulunut viisi vuotta.

3 luku Erinäiset säännökset

13 §. *Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisista ja niiden tehtävistä. Ministeriön tehtävänä olisi lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.

Energiaviraston tehtävänä olisi valvoa lain sekä sen nojalla annettujen viranomaisten päätösten noudattamista. Energiaviraston suorittamasta valvonnasta sekä sen toimivaltuuksista ja eräistä seuraamuksista säädettäisiin erikseen sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

14 §. *Siirtoverkonhaltijan oikeus hankkia ja toimittaa maakaasua.* Pykälässä säädettäisiin niistä tapauksista, joissa siirtoverkonhaltijan, jolta edellytetään riippumattomuutta maakaasun tuotannosta ja toimittamisesta, olisi sallittua harjoittaa maakaasunhankintaa ja -toimitusta.

Maakaasunhankinta ja -toimitus olisi mahdollista siirtoverkonhaltijalle maakaasuverkon rakentamisessa, käytössä ja ylläpidossa tarvittavan energian hankkimiseksi, järjestelmävastuuseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi, siirtorajoitusten hallinnan vuoksi, verkon rakentamista, käyttöä ja kunnossapitoa palvelevien nesteytetyn maakaasun kaasuttamiseen tarkoitettujen laitteistojen käyttämiseksi ja niiden avulla tapahtuvaa maakaasun verkkoon toimittamista varten sekä toimista kaasunsaannin turvaamiseksi ja neuvoston direktiivin 2004/67/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 994/2010 tai valmius-

lain (1552/2011) mukaisista toimenpiteistä huolehtimiseksi. Kyseisissä tilanteissa ei olisi varsinaisesti kyse maakaasunhankintaa ja -toimitusta koskevasta elinkeinotoiminnasta. Maakaasuverkon rakentamisessa, käytössä ja ylläpidossa tarvittavaksi energiaksi katsottaisiin esimerkiksi maakaasuverkon häviöenergian hankinta sekä maakaasun tai biokaasun hankinta siirtoverkonhaltijan ajoneuvojen polttoaineeksi.

15 §. Riippumattomuuden varmentamisen suhde maakaasuverkkolupamenettelyyn. Pykälässä säädettäisiin siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisen suhteesta maakaasuverkkolupamenettelyyn. Säännöksen mukaan siirtoverkonhaltijan, jolla on voimassa oleva maakaasuverkkolupa, on haettava uutta maakaasuverkkolupaa sen jälkeen, kun sen riippumattomuus on varmennettu ensimmäisen kerran. Tämä on tarpeen sen vuoksi, että siirtoverkonhaltijan edellytykset huolehtia maakaasuverkkotoiminnastaan voitaisiin arvioida myös lupamenettelyssä.

16 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin Energiaviraston päätöksiä koskevasta muutoksenhausta. Muutoksenhaku ohjattaisiin tämän lain nojalla annettujen päätösten osalta muiden energiamarkkinoiden valvonta-asioiden tapaan markkinaoikeuteen. Energiavirasto tekisi kuitenkin maakaasun siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevan päätöksensä kansallisena sääntelyviranomaisena maakaasuverkkolupalain 3 artiklassa säädetyin toimivallan nojalla. Riippumattomuuden varmentamista koskevaan päätökseen saisi hakea tämän vuoksi muutosta sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 36 §:n 1 momentin mukaisesti markkinaoikeudelta.

Energiamarkkinaviraston toimivaltuuksista maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain valvonnassa, rikkomusten ja laiminlyöntien seuraamuksista sekä hallinnollisista pakkokeinoista säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Energiavirasto valvoo maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämistä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa säädettyjen toimivaltasäännösten nojalla. Muutoksenhaku valvontatoimiin tapahtuisi niin ikään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 36 §:n 1 momentin säännöksen mukaisesti. Pykälän 1 momenttiin ehdotettaisiin tämän vuoksi säännöstä siitä, että muutoksenhausta Energiaviraston valvonnan puitteissa tekemään päätökseen on säädetty sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Säännöksen mukaan muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen, joka koskee tämän lain noudattamista tai Energiaviraston tämän lain nojalla tekemien päätösten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiaviraston tämän lain nojalla tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhakuun sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia ja siinä säädettyä menettelyä siltä osin kuin muutoksenhausta ei ole annettu erityissäännöksiä maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa. Hallintolainkäyttölaista poikkeavat prosessuaaliset menettelyt perustuvat maakaasumarkkinadirektiivin säännöksiin kansallisen sääntelyviranomaisen toimivaltuuksista ja säännöksiin asioiden käsittelystä kansallisessa sääntelyviranomaisessa. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädettäisiin oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta markkinaoikeuden päätöksiin. Markkinaoikeuden päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuteen ei ulotettaisi valituslupamenettelyä näihin asioihin liittyvien suurten taloudellisten intressien ja asioiden moniulotteisuuden vuoksi.

Energiavirastolle säädettäisiin oikeus hakea muutosta muutoksenhakutuomioistuimen antamaan päätökseen, jolla tuomioistuin on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on antaa jatkovalitusoikeus Energiavirastolle erityisesti sille kuuluvan yleisen edun valvontatehtävän vuoksi. Energiaviraston jatkovalitusoikeutta puoltaa myös maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan 4 kohdan säännös, jossa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan, että kansallisille sääntelyviranomaisille annetaan toimivaltuudet, joiden nojalla ne voivat suorittaa tehtävänsä tehokkaasti. Energiavirastolle olisi näillä perusteilla tarpeen säätää selvyuden vuoksi jatkovalitusoikeus sen lupa- ja sääntelyviranomaisena tekemissä päätöksissä.

17 §. *Energiaviraston päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus.* Pykälässä annettaisiin erityissäännökset Energiaviraston päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta. Energiaviraston tämän lain nojalla tekemää päätöstä olisi noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei Energiavirasto päätöksessään toisin määrää. Muutoksenhakutuomioistuimella olisi lisäksi oikeus antaa määräyksiä päätösten täytäntöönpanosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

18 §. *Voimaantulo.* Laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Lain voimaan tullessa toimivan siirtoverkonhaltijan olisi toimitettava 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta Energiavirastolle viimeistään 14 päivänä tammikuuta 2020.

1.3 Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta

2 §. *Soveltamisala.* Lain soveltamisala muutettaisiin koskemaan Energiaviraston säädettyjen valvonta- ja seurantatehtävien hoitamista uuden maakaasumarkkinalain sekä sen nojalla annetuissa säännösten ja viranomaismääräysten nojalla. Lain soveltamisala laajennettaisiin kosemaan 1 päivä tammikuuta 2020 alkaen lisäksi niitä tehtäviä, jotka Energiavirastolle säädettäisiin maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa sekä sen nojalla annetuissa säännöksissä.

4 §. *Energiamarkkinaviraston toiminnan yleistavoitteet.* Pykälän 2 momentin säännös maakaasumarkkinalaissa ja maakaasuverkkoasetuksessa säädetyistä poikkeuksista kumottaisiin, koska Suomi luopuisi soveltamasta maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan ja maakaasuverkkoasetuksen 30 artiklan poikkeuksia.

6 §. *Energiaviraston tehtävät kansallisena sääntelyviranomaisena.* Pykälän 2 momentin säännös maakaasumarkkinalaissa ja maakaasuverkkoasetuksessa säädetyistä poikkeuksista kumottaisiin, koska Suomi luopuisi soveltamasta maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklan ja maakaasuverkkoasetuksen 30 artiklan poikkeuksia.

12 §. *Vahvistuspäätöksen aineellisoikeudellinen perusta.* Pykälän 2 momenttiin tehtävällä muutoksella lisättäisiin maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annettu laki 10 §:ssä tarkoitetun vahvistuspäätöksen aineellisoikeudellisen perustan muodostavaan lainsäädäntöön. Muutos vaikuttaisi vain siirtoverkonhaltijoihin. Uusi momentti tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

14 §. *Energiamarkkinaviraston päätös valvontajakson päätyttyä.* Pykälän 3 momentin mukaan Energiavirasto voisi painavasta syystä pidentää 1 momentissa tarkoitettua tasotusjaksoa. Pidentäminen myönnettäisiin verkonhaltijan hakemuksesta. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan Energiaviraston tulisi aina pidentää pykälän 1 momentissa tarkoitettua tasotusjaksoa enintään neljällä vuodella, jos sähkömarkkinalain 26 a §:ssä tai maakaasumarkkinalain 24 §:ssä säädetty siirto- ja jakelumaksujen korotusten rajoittaminen on estänyt ver-

konhaltijaa kattamasta Energiaviraston valvontapäätöksellä vahvistamaa alijäämää sen syntymistä seuraavan valvontajakson aikana. Verkonhaltijan oikeus pidennyksen saamiseen koskisi tässä tapauksessa ainoastaan sitä osaa alijäämästä, jonka kattamisen sähkömarkkinalain 26 a §:ssä tai maakaasumarkkinalain 24 §:ssä säädetty rajoitus on estänyt. Lisäys on tarpeen, koska sähkön ja maakaasun siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan rajoituksen säätämällä ei olisi tarkoitus muuttaa siirron ja jakelun hinnoittelun kohtuullisuuden arviointia koskevia valvontamenetelmiä eikä puuttua maakaasun siirron tai jakelun hintatasoon valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasoituskasjoilla tarkasteltuna.

16 §. Seuraamusmaksu. Pykälän 1 momentin 1 kohdan säännöksiä sähkömarkkinalakia koskevista rikkomuksista, joiden seuraamuksena voitaisiin määrätä seuraamusmaksu, täsmennettäisiin, jotta sanktion kohteena olevat teot ja laiminlyönnit olisi määritelty tarkkarajaisesti. Momentin 1 kohdan j ja k alakohtaan sisältyvistä säännöksistä yksilöitäisiin uuden lain j, k, l ja m alakohdissa ne säännökset, joiden rikkomisesta voitaisiin määrätä seuraamukseksi seuraamusmaksu. Kohdan 1 alakohdan tarkoittama seuraamusmaksu salassapitovelvollisuuden rikkomisesta voitaisiin jatkossa kuitenkin määrätä vain oikeushenkilölle, koska luonnollisen henkilön tekemänä tapahtuneesta salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädettäisiin rikosoikeudellinen seuraamus sähkömarkkinalain 109 §:ssä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan seuraamusmaksuja koskevat määräykset muutettaisiin vastaamaan uuden maakaasumarkkinalain pykälän numerointia. Sisällöllisesti seuraamusmaksu voitaisiin määrätä elinkeinonharjoittajalle pitkälti samoin perustein, kun aikaisemman maakaasumarkkinalain perusteella. Mahdollisen seuraamuksen aiheuttavat rikkomukset ja laiminlyönnit yksilöitäisiin vanhaa lakia tarkemmin. Seuraamusmaksun määrääminen maakaasumarkkinalain 14 §:n verkon kehittämisvelvollisuuden rikkomisesta tai laiminlyönnistä edellyttäisi uuden lain mukaan velvollisuuden olennaista tai pitkäkestoista rikkomista tai laiminlyöntiä, jonka elinkeinonharjoittajan rikkomisen tai laiminlyönnin Energiavirasto on 9 §:n mukaisella päätöksellään velvoittanut korjaamaan ja jonka päätöksen noudattamisen elinkeinonharjoittaja on laiminlyönyt. Kohdan k alakohdan tarkoittama seuraamusmaksu salassapitovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta voitaisiin jatkossa kuitenkin määrätä vain oikeushenkilölle, koska luonnollisen henkilön tekemänä tapahtuneesta salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädettäisiin rikosoikeudellinen seuraamus maakaasumarkkinalain 91 §:ssä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 2 a kohta maakaasuverkonhaltijan eriyttämistä koskevien säännösten rikkomisesta tai laiminlyönnistä. Säännöksen mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä elinkeinonharjoittajalle, joka tahallaan tai huolimattomuuttaan rikkoisi tai jättäisi noudattamatta maakaasuverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain 5 tai 6 §:n säännöksiä liiketoimintaa tai toimenpidettä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta tai 10 §:ssä säädettyä liiketoimen täytäntöönpanoa tai toimenpiteen toteuttamista koskevaa kieltoa. Momentin 2 a kohta tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Pykälän 3 momentin säännöksiä, jotka koskevat maakaasuverkkoasetuksen säännösten rikkomisesta tai laiminlyönnistä määrättäviä seuraamusmaksuja, täydennettäisiin siirtoverkonhaltijoiden rikkomuksia ja laiminlyöntejä koskevilla seuraamuksilla. Eriytyneiden markkinoiden poikkeuksesta luovuttaessa myös maakaasuverkkoasetuksen 13, 14, 16, 18 ja 21 artiklan, liitteen 1 sekä 23 artiklan nojalla annetun, suuntaviivoja koskevan komission asetuksen tai päätöksen rikkomisesta tai noudattamatta jättämisestä voitaisiin jatkossa määrätä seuraamusmaksu. Pykälän 3 momentti tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

5 luku Energiaviraston toimilupa- ja markkinalupavalvonta

21 §. Luvun soveltamisala. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Energiaviraston toimilupavalvonnan piiriin kuuluvista lupa-asioista. Energiaviraston suorittama toimilupavalvonta rajattaisiin koskemaan jatkossa vain sähkö- ja maakaasuverkkolupa-asioita, sähköjohdon ja maakaasuputken rakentamista koskevia hankelupa-asioita sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai maakaasun varastointilaitteiston haltijan nimeämistä koskevia asioita. Maakaasuverkkolupa-asioita olisivat jatkossa myös suljetun jakeluverkon verkkoluvat sekä erillisen linjan verkkoluvat. Energiaviraston tekemissä toimilupavalvonnan piiriin kuluviissa lupapäätöksissä muutoksenhakutuomioistuimena toimisi hallinto-oikeus. Näiden lupien noudattamista koskevassa toimilupavalvonnassa muutoksenhaku Energiaviraston valvontaviranomaisena tekemiin päätöksiin tehtäisiin myös hallinto-oikeuteen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Energiaviraston markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvista päätöksistä. Markkinaluvilla tarkoitettaisiin Energiaviraston markkinavalvonnan puitteissa tekemiä lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskevia päätöksiä. Energiavirasto tekee nämä päätökset kansallisena sääntelyviranomaisena joko kansallisen tai Euroopan unionin lainsäädännön nojalla. Muutoksenhaku Energiaviraston päätökseen tehdään näissä asioissa markkinaoikeuteen. Lakiin sisällytettäisiin erilliset valvontavaltuudet markkinalupa-asioiden valvontaa varten, jotta muutoksenhakutie markkinalupa-asioiden valvonnassa olisi yksiselitteinen ja muutoksenhakutuomioistuimena olisi sama tuomioistuin, joka käsitelisi myös kysymyksessä olevia lupapäätöksiä koskevat valitukset. Osa voimassa olevan lain mukaan toimilupavalvonnan piiriin kuuluvista lupapäätöksistä siirtyisi tämän vuoksi markkinalupavalvonnan piiriin. Energiaviraston toimivallasta markkinalupa-asioiden valvonnassa säädettäisiin uudessa 25 a ja 25 b §:ssä. Voimassa olevan lain mukaan vastaavien lupapäätösten valvontaan sovelletaan nykyisin joko lain 9 §:n Energiaviraston yleistä valvontatoimivaltaa tai 22 §:n toimilupavalvonnan toimivaltaa koskevia säännöksiä. Toimivaltasäännöksiä täsmennettäisiin tässä yhteydessä, mutta pääpiirteissään Energiaviraston toimivalta vastaisi voimassa olevan lain toimivaltasäännöksiin perustuvaa toimivaltaa. Muutoksenhakutuomioistuimena kaikissa markkinalupavalvonta-asioissa olisi jatkossa markkinaoikeus.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvia Energiaviraston päätöksiä olisivat 1) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva muu kuin toimilupavalvonnan piiriin kuuluva päätös, joka on tehty sähkö- tai maakaasumarkkinalain nojalla, 2) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva päätös, joka on tehty kansallisena sääntelyviranomaisena 2 §:ssä mainitun Euroopan unionin lainsäädännön nojalla sekä 3) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva päätös, joka on tehty maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain nojalla. Momentin 3 kohdan säännös tulisi voimaan samanaikaisesti maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain kanssa 1 päivänä tammikuuta 2020.

22 §. Energiaviraston yleinen toimivalta toimilupavalvonnassa. Pykälässä säädettäisiin Energiaviraston yleisestä toimivallasta toimilupavalvonnassa. Säännöksen mukaan jos joku harjoittaa luvanvaraista sähkö- tai maakaasuverkkotoimintaa ilman verkkotoiminnan edellyttämää lupaa tai laiminlyö velvollisuutensa nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai maakaasun varastointilaitteiston haltijan ilmoittamisesta tai, jos toimilupavalvottava ei täytä luvan myöntämisen edellytyksenä olevia vaatimuksia taikka rikkoo tai laiminlyö noudattaa toimilupavalvonnan piiriin kuuluvan päätöksen ehtoja, Energiaviraston olisi velvoitettava hänet korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Pykälän soveltamisalaan lisättäisiin tilanteet, joissa joku harjoittaisi luvanvaraista sähkö- tai maakaasuverkkotoimintaa ilman verkkotoiminnan edellyttämää lupaa sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai maakaasun varastointilaitteiston haltijan ilmoittamisen laiminlyönti. Vaikka näissä tapauksissa on kyse toimilupavalvonnasta, on voimassa olevaa lakia tulkittu siten, että Energiaviraston puuttuminen tapahtuiksi näihin tapauksiin lain 9 §:n vastaavansisältöisen yleisen valvontatoimivallan perusteella 22 §:n toimilupavalvontaa koskevan toimivallan asemesta. Esitetty muutos ei

siten vaikuta Energiaviraston toimivaltaan toimia tällaisissa tilanteissa, mutta muutos ohjaisi näitä päätöksiä koskevan muutoksenhaun markkinaoikeuden sijaan hallinto-oikeuteen, jossa toimilupia ja toimilupavalvontaa koskevat valitukset käsitellään muiltakin osin.

23 §. Sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttaminen. Pykälän maakaasuverkkoluvan peruuttamista koskevat säännökset muutettaisiin vastaamaan uuden maakaasumarkkinalain sekä maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain sisältöä. Pykälän 5 kohdan säännös tulisi voimaan maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain kanssa 1 päivänä tammikuuta 2020.

24 §. Toimenpiteet sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttamisen johdosta. Pykälän viittaukset muutettaisiin vastaamaan uuden maakaasumarkkinalain sisältöä. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä.

25 a §. Energiaviraston yleinen toimivalta markkinalupavalvonnassa. Pykälässä säädettäisiin Energiaviraston yleisestä valvontatoimivallasta markkinalupavalvonnassa. Virastolla olisi toimivalta velvoittaa markkinalupavalvottava korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Energiamarkkinavirastolla olisi oikeus velvoitepäätöksessä määrittää myös, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata. Säännös vastaisi lain 9 ja 22 §:ään perustuvaa viraston nykyistä valvontatoimivaltaa.

25 b §. Markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvan luvan muuttaminen ja peruuttaminen. Pykälässä säädettäisiin ne tilanteet, joiden täytyessä Energiavirasto voisi omasta aloitteestaan muuttaa markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvaa lupaa, vahvistusta tai poikkeusta koskevaa päätöstä tai sen ehtoja taikka peruuttaa tällaisen luvan.

Pykälän 1 momentin mukaan markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvaa lupaa, vahvistusta tai poikkeusta koskevaa päätöstä tai sen ehtoja voitaisiin muuttaa Energiaviraston aloitteesta, jos muuttamiseen on 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu peruste. Perusteet olisivat siten yhdenmukaiset lain tarkoittaman vahvistuspäätöksen muuttamisen perusteiden kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiavirasto voisi ensinnäkin peruuttaa markkinaluvan, jos päätöksen kohde ei enää täytä päätöksen edellytyksiä. Kohteen tulisi täyttää markkinaluvan myöntämisen edellytykset koko sen ajan kuin markkinalupa olisi voimassa. Momentin 2 kohdan mukaan markkinalupa voitaisiin peruuttaa myös rikkomusperusteisesti. Energiavirasto voisi peruuttaa markkinaluvan, jos päätöksen kohde toistuvasti ja oleellisesti rikkoo päätöksen ehtoja eikä päätöksen kohteelle etukäteen annettu varoitus päätöksen peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

36 §. Muutoksenhaku Energiaviraston päätökseen. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta Energiaviraston päätöksiin. Esityksen tavoitteena on selventää Energiaviraston päätöksiä koskevia muutoksenhakusäännöksiä sähkö- ja maakaasumarkkinalaeissa sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnassa annetussa laissa.

Muutoksenhakuun sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia ja siinä säädettyä menettelyä siltä osin kuin muutoksenhausta ei ole annettu erityissäännöksiä tässä laissa. Hallintolainkäyttölaita poikkeavat prosessuaaliset menettelyt perustuvat sähkö- ja maakaasumarkkinadirektiivien säännöksiin kansallisen sääntelyviranomaisen toimivaltuuksista ja säännöksiin asioiden käsittelystä kansallisessa sääntelyviranomaisessa.

Keskeisenä periaatteena Energiaviraston kansallisen sääntelyviranomaisen ominaisuudessa tekemiä päätöksiä koskevan muutoksenhaun osalta olisi, että muutoksenhausta viraston päätök-

seen, joka koskee sähkömarkkinalain, maakaasumarkkinalain tai niiden nojalla annettujen säännösten noudattamista tai viraston sähkömarkkinalain tai maakaasumarkkinalain nojalla tekemien päätösten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa, eikä sähkömarkkinalaissa tai maakaasumarkkinalaissa. Vastaavaa periaatetta sovellettaisiin myös maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain valvontaan. Energiavirasto tekee näiden lakien valvontaa koskevat päätöksensä sen toimivallan puitteissa, joka sille on säädetty tässä laissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä Energiaviraston tämän lain nojalla tekemistä päätöksistä, joita koskevan muutoksenhaun käsittelisi markkinaoikeus. Momentin mukaan Energiaviraston tämän lain 3 ja 4 luvun sekä 25 a ja 25 b §:n nojalla tekemään päätökseen sekä kansallisena sääntelyviranomaisena 2 §:ssä mainitun Euroopan unionin lainsäädännön nojalla tekemään päätökseen ja Energiaviraston päätökseen, jolla tässä momentissa tarkoitettu asia on jätetty tutkimatta, saisi hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeus olisi siten pääasiallinen muutoksenhakutuomioistuimen Energiaviraston tämän lain nojalla antamissa päätöksissä. Jatkossa myös Energiaviraston markkinalupa-asioiden valvontaan liittyvien päätösten muutoksenhaku ohjattaisiin kaikilta osin markkinaoikeuteen. Muutoksenhakua markkinaoikeuteen koskevaa säännöstä lisäksi tarkennettaisiin siten, että säännös olisi yksiselitteinen sen suhteen, että myös valvonta-asiassa tehdyn tutkimattajättämisspäättöksen muutoksenhaku ohjautuisi markkinaoikeuteen.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiaviraston muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun tämän lain nojalla tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeudessa käsiteltäisiin Energiaviraston toimilupavalvonnan puitteissa tekemiä päätöksiä koskevat valitukset.

Pykälän 3 momentissa kiellettäisiin erillinen muutoksenhakuoikeus Energiaviraston päätöksestä toimittaa tarkastus tai Energiaviraston päätöksestä antaa virka-apua. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

37 §. *Muutoksenhaku hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätöksiin. Uudessa muutoksenhakusäännöksessä huomioitaisiin hallintolainkäytössä käyttöön otettu mahdollisuus muutoksenhakulupamenettelyn sisällyttämisestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävissä valituksissa.

Pykälän mukaan hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden antamaan päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Jatkovalitus hallinto-oikeuden päätökseen kuuluisi kuitenkin valituslupamenettelyn piiriin. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan. Valituslupan myöntämisen perusteista säädettäisiin hallintolainkäyttölain 13 §:ssä. Markkinavalvonta-asioihin valituslupamenettelyä ei ulotettaisi näihin asioihin liittyvien suurten taloudellisten intressien ja asioiden moniulotteisuuden vuoksi. Markkinaoikeuden päätöstä valitukseen, joka on tehty Energiaviraston 10, 11, 13 tai 14 §:n nojalla antamasta päätöksestä, olisi sähkömarkkinadirektiivin 37 artiklan ja maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan mukaisesti noudatettava valituksesta huolimatta, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määräisi.

Energiavirastolle säädettäisiin oikeus hakea muutosta muutoksenhakutuomioistuimen antamaan päätökseen, jolla tuomioistuin on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä sekä päätökseen, jonka markkinaoikeus on antanut Energiaviraston seuraamusmaksun määräämistä koskevaan esitykseen. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on antaa jatkovalitusoikeus

Energiavirastolle erityisesti sille kuuluvan yleisen edun valvontatehtävän vuoksi. Energiaviraston jatkovalitusoikeutta puoltavat myös sähkömarkkinadirektiivin 37 artiklan 4 kohdan ja maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan 4 kohdan säännökset, joissa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan, että kansallisille sääntelyviranomaisille annetaan toimivaltuudet, joiden nojalla ne voivat suorittaa tehtävänsä tehokkaasti. Energiavirastolle olisi näillä perusteilla tarpeen säätää selvytyden vuoksi jatkovalitusoikeus sen lupa- ja sääntelyviranomaisena tekemissä päätöksissä.

Voimaantulosäännös. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muutokset tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Lain 2 §:n 2 a kohta, 12 §:n 2 momentti, 16 §:n 1 momentin 2 a kohta ja 2 momentti, 21 §:n 3 momentin 3 kohta ja 23 §:n 5 kohta tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020 samanaikaisesti maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain kanssa ja, kun maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle. Muutoksenhaussa ennen lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.4 Sähkömarkkinalaki

26 a §. *Sähkön siirron ja sähköjakelun maksujen korottaminen.* Pykälässä säädettäisiin sähkönsiirron ja sähköjakelun maksujen korotusten hyväksyttävistä enimmäismääristä. Maksujen korotusten enimmäismäärien tarkastelu tapahtuisi liukuvasti kustakin korotuksesta alkaen 12 kuukauden pituisissa tarkastelujaksoissa, joita verrattaisiin korotusta edeltäviin 12 kuukauden jaksoihin.

Uuden säännöksen tarkoituksena ei olisi luoda verkonhaltijoille itsenäistä oikeutta korottaa sähkönsiirron ja sähköjakelun maksuja, vaan korotuksiin sovellettaisiin edelleen myös asianomaisen sähkönsiirtoa tai sähköjakelua koskevan sopimuksen ehtoja sekä sähkömarkkinalain 93 §:n ja muun lainsäädännön säännöksiä. Siten uuden säännöksen mukaisesti sallitaksi katsottu hinnankorotuksen kohtuullisuutta voitaisiin jatkossakin arvioida yksittäistapauksissa myös kuluttajansuojalain (38/1978) 4 luvun 1 §:n perusteella. Vastaavasti sähköjakelun maksujen korottamista koskeva sääntely tulisi huomioida esimerkiksi sähkömarkkinalain 93 §:n 3 momentin mukaisessa siirtymäajassa yhdistyvien jakeluverkonhaltijoiden toiminta-alueiden hintojen yhdistämiselle. Tällöin hintojen yhdistämiselle tulisi olla aina siirtymäaika, jos yhdistymisen seurauksena jollakin asiakasryhmällä hintojen nousu ylittäisi maksujen korottamiselle säädetyt maksimimäärät.

Verkonhaltijoiden hinnoittelussaan soveltamien tariffirakenteiden muutoksissa voi syntyä suuria muutoksia eri tariffikomponenttien osuuteen asiakasryhmien kokonaismaksuissa. Verkonhaltijoiden tariffirakenteiden muutokset tulisivat pyrkiä toteuttamaan niin, etteivät ne aiheuta kohtuuttoman suuria kertaluontoisia vaikutuksia asiakasryhmän maksamaan kokonaismaksuun.

Sähkön siirto- ja jakelumaksujen korottamista koskeva rajoitus ei vaikuttaisi sähkön siirron ja jakelun hinnoittelun kohtuullisuuden arviointia koskeviin valvontamenetelmiin eikä sähkönsiirron ja sähköjakelun hintatasoon valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasoitusjaksoilla tarkasteltuna. Tämän vuoksi lainmuutos ei muodostaisi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksessä tarkoitettua perustetta muuttaa voimassa olevia mainitun lain 10 §:n nojalla verkkopalvelujen hinnoittelumenetelmistä annettuja Energiaviraston vahvistuspäätöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan verkonhaltija saisi korottaa sähkönsiirron ja sähköjakelun maksujaan enintään 15 prosenttia korotusta edeltävän 12 kuukauden aikana keräämiinsä sähkön-

siirron ja sähköjakelun maksuihin verrattuna. Korotuksen hintavaikutus arvioitaisiin korotusta seuraavan 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson verollisen kokonaishinnan perusteella. Säännös asettaisi siten sähkönsiirron ja sähköjakelun maksujen yksittäisille korotuksille 15 prosentin enimmäismäärän. Jos verkonhaltija tekisi korotuksesta alkavan 12 kuukauden ajanjakson aikana lisää sähkönsiirron ja sähköjakelun maksujen korotuksia, eivät verkonhaltijan kyseisen 12 kuukauden aikana keräämät maksujen korotukset kuitenkaan saisi ylittää 15 prosenttia tarkastelujakson ensimmäistä korotusta edeltävän 12 kuukauden aikana keräämien maksujen määrästä. Maksujen määrä saisi jälkimmäisellä kahdesta toisiaan seuraavasta liukuvasti alkavasta 12 kuukauden tarkastelujaksosta siten olla enintään 15 prosenttia korkeampi kuin edeltävällä 12 kuukauden jaksolla. Maksujen korotusta edeltävä ja korotuksen jälkeinen tilanne tulisi arvioida asiakasryhmälle tai asiakaskohtaisessa tarkastelussa asiakkaalle kulloinkin edullisimman valittavissa olevan sähkönsiirto- tai sähköjakelutuotteen perusteella. Korotuksen suuruuden arviointia ei siten edellytettäisi tehtävän saman tuotteen maksujen muutosten perusteella, vaan korotusta edeltävä tilanne voitaisiin laskea eri tuotteelle kuin korotuksen jälkeinen tilanne. Tämä helpottaisi uusien tuotteiden käyttöönottamista sekä ohjaisi verkon käyttäjiä hyödyntämään itselleen edullisinta tuotetta.

Pykälän 2—5 momentissa säädettäisiin myös laskentaperusteista, joita verkonhaltijan olisi noudatettava laskiessaan korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin, miten korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä arvioitaisiin suhteessa asiakkaisiin. Sääntelyn lähtökohtana olisi, ettei korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää arvioida asiakaskohtaisesti vaan asiakasryhmittäin. Asiakaskohtainen tarkastelu olisi jakeluverkoissa käytännössä mahdotonta jakeluverkonhaltijoiden asiakkaiden suuren määrän johdosta. Tämän vuoksi jakeluverkoissa tarkastelu tehtäisiin aina asiakasryhmittäin. Korotuksen määrää tarkasteltaisiin myös tarkastelujakson sähkönsiirron ja sähköjakelun kokonaismaksun perusteella, ei yksittäisiin tariffikomponentteihin tehtävien korotusten perusteella. Siirto- ja jakelutariffit muodostavat aina kokonaisuuden, jota vastaan tarkastelu tulisi tehdä. Kokonaismaksun kohdistuva tarkastelu mahdollistaisi myös tariffikomponenttien välisten painotusten muuttamisen. Sähkönsiirron ja sähköjakelun maksujen määrään sisällytettäisiin kaikki siirto- ja jakelupalvelun kiinteät maksut ja energiamaksut sekä mittauspalvelun maksut. Kokonaismaksun ulkopuolelle puolestaan kuuluisivat esimerkiksi lisäpalveluista perittävät maksut sekä järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan järjestelmäpalveluista perimät maksut kuten tasepalvelun maksut.

Pykälän 2 momentin mukaan korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä laskettaisiin ensisijaisesti verkonhaltijan sähköverkon käyttäjiä edustavan kunkin asiakasryhmän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella. Esimerkkejä tällaisista asiakasryhmistä olisivat Energiaviraston tai toimialajärjestöjen määrittelemät vakiintuneet tyyppikäyttäjät tai kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan asiakkaina olevat erikokoiset sähköntuottajat ja sähkönkäyttäjät sekä jakeluverkonhaltijat. Asiakasryhmäkohtaisessa tarkastelussa asiakasryhmään kuuluvien yksittäisten asiakkaiden prosentuaaliset korotukset voisivat ylittää 15 prosenttia ilman, että korotus katsottaisiin tällaisten asiakkaiden osalta säännöksen vastaiseksi menettelyksi. Olosuhteita tai perusteita, jotka saattavat johtaa siihen, että korotus ylittää yksittäisten asiakkaiden osalta säännöksessä asetetun rajan, voisivat olla esimerkiksi asiakkaan poikkeuksellisen alhainen tai korkea sähkönkulutus asiakasryhmän määritelmään liittyvään keskimääräiseen sähkönkulutukseen verrattuna sekä asiakkaan kulutusprofiiliin huonosti soveltuva sähkönsiirto- tai sähköjakelutuote tai sulakekoko.

Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä laskettaisiin kussakin asiakasryhmässä siihen kuuluihin verkon käyttäjiin sovellettavien korkeimpien verokantojen mukaan määritetystä sähkönsiirron ja sähköjakelun verollisesta hinnasta. Verollisella hinnalla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä hintaa, johon sisältyisivät verkon käyttäjien sähkön käyttöön perustuvat verot ja ve-

ronluonteiset maksut sekä arvonlisävero. Tässä tarkoitettuja veroja olisivat esimerkiksi sähkövero ja muut valmisteverot. Veronluonteisella maksulla tarkoitettaisiin esimerkiksi huoltovarmuusmaksua. Verollisen hinnan käyttäminen laskentaperusteena perustuisi siihen, että myös kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n mukainen arviointi tapahtuu verollisten hintojen perusteella. Korkeimpien verokantojen soveltaminen olisi tässä tapauksessa perusteltua, koska erilaisten verokantojen vuoksi esimerkiksi matalimpien verokantojen käyttäminen laskentaperusteena johtaisi käytännössä usein korotuksen arvioitiin kokonaan verottomien hintojen perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös asiakasryhmien määrittelemisestä. Säännöksen mukaan asiakasryhmät olisi määriteltävä siten, että ne kuvaisivat tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla verkonhaltijan sähköverkon käyttöä ja verkon käyttäjien ominaispiirteitä. Esimerkkejä tällaisista asiakasryhmistä olisivat toimialajärjestöjen määrittelemät vakiintuneet tyyppikäyttäjät tai kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan asiakkaina olevat erikokoiset sähköntuottajat ja sähkönkäyttäjät sekä jakeluverkonhaltijat.

Pykälän 3 momentin mukaan viimeisenä vaihtoehtona muissa sähköverkoissa kuin jakeluverkoissa olisi korotuksen hyväksyttävän enimmäismäärän laskeminen erikseen kunkin sähköverkon käyttäjän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella. Tämä tulisi kysymykseen vain, jos 2 momentin laskentaperustetta ei voitaisi käyttää. Kohdan säännöstä ei sovellettaisi jakeluverkoissa. Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä laskettaisiin tässä tapauksessa kunkin verkon käyttäjän sähkönsiirron tai sähkönjakelun verollisesta hinnasta, johon ei sisältyisi korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien, verkon käyttäjän sähköön käyttöön perustuvien verojen ja veronluonteisten maksujen sekä arvonlisäveron korotusten määrä.

Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan verkonhaltijalla olisi oikeus korottaa siirto- ja jakelumaksujaan korotuksen hyväksyttävän enimmäismäärän lisäksi myös tarkastelujakson aikana toteutuvia verojen ja veronluontoisten maksujen korotuksia vastaavalla määrällä. Tämä olisi tarpeen, koska verojen ja maksujen korotuksista voidaan säätää verkonhaltijan tekemän maksujen korotuksen jälkeen, jolloin verkonhaltijalla ei ole ollut mahdollista ottaa korotuksia huomioon korotuspäätöstä tehdessään. Tämän vuoksi 2 ja 3 momenteissa säädettäisiin, että verolliseen hintaan ei korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa sisällytettäisi kuitenkaan korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien verojen ja veronluonteisten maksujen korotusten määrää. Verojen ja veronluonteisten maksujen korotukset huomioitaisiin korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa kuitenkin korotusta edeltävän tarkastelujakson maksujen määrässä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin sähköverkkojen hinnoittelun sääntelyjärjestelmän aiheuttamien verkkomaksujen määräaikaisten alennusten ja korotusten huomioon ottamisesta korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa. Sääntelyn tarkoituksena olisi, että sähköverkkojen hinnoittelun sääntelyjärjestelmästä johtuvat määräaikaisten alennukset ja korotukset eivät vaikuttaisi korotuksen hyväksyttävän enimmäismäärän laskemiseen.

Pykälän 4 momentin mukaan korotuksen hyväksyttävään enimmäismäärään ei laskettaisi verkonhaltijan sähköverkkonsa käyttäjille antaman enintään 6 kuukauden pituisen määräaikaisen alennuksen päättymisestä aiheutuvaa sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotusta, joka perustuu sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:ssä tarkoitetun Energiaviraston vahvistuspäätöksen ehtoihin. Säännöksellä viitataan tilanteisiin, joissa verkonhaltija antaa verkon käyttäjille määräaikaisen alennuksen siirto- tai jakelumaksuihin välttääkseen joutumasta nelivuotisen valvontajakson aikana ylijäämäiseksi. Määräaikaisen alen-

nuksen antaminen tariffien mukaisiin maksuihin on verkonhaltijoiden yleisesti käyttämä menettelytapa, jolla ne voivat välttää ylijäämän syntyminen valvontajakson aikana.

Korotuksen hyväksyttävään enimmäismäärään ei laskettaisi myöskään verkonhaltijan sähköverkkonsa käyttäjille antaman määräaikaisen alennuksen päättymisestä aiheutuvaa sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotusta, joka perustuu Energiaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n nojalla antamaan päätökseen velvoittaa verkonhaltija alentamaan sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujaan ylijäämän vuoksi. Valvontajakson aikana syntynyt ylijäämä on palautettava verkon käyttäjille hinnoittelua alentamalla pääsääntöisesti seuraavan valvontajakson kuluessa. Säännöksen tarkoituksena olisi jättää korotuksen hyväksyttävän enimmäismäärän arvioinnin ulkopuolelle se osuus hinnankorotuksesta, jonka perusteena on palaaminen hyväksyttävälle hinnoittelutasolle ylijäämän hyvitysjakson jälkeen. Tätä säännöstä ei sovellettaisi Energiaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n nojalla vahvistamaan alijäämään perustuviin sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotuksiin. Näitä korotuksia arvioitaisiin siten 1 momentin yleisten sääntöjen mukaisesti. Koska sähkönsiirto- ja jakelumaksujen korottamista koskevan rajoituksen säätämällä ei olisi tarkoitus muuttaa sähkönsiirron ja -jakelun hinnoittelun kohtuullisuuden arviointia koskevia valvontamenetelmiä eikä puuttua sähkönsiirron tai sähkönjakelun hintatasoon valvontajakson mittaisella tarkasteluvälillä ja sääntelyjärjestelmän mukaisilla tasotusjaksoilla tarkasteltuna, olisi Energiaviraston pidennettävä alijäämän tasotusjaksoa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n 3 momentin nojalla sellaisissa tapauksissa, joissa korotuskattoa koskeva säännös estäisi verkonhaltijaa kattamasta alijäämää sen syntymistä seuraavan valvontajakson kuluessa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin yritysjärjestelytilanteisiin liittyvästä laskentaperusteesta. Säännöksen mukaan laskettaessa yritysjärjestelyn seurauksena syntyneen uuden tai toimintaa jatkavan verkonhaltijan sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää huomioitaisiin korotusta edeltävän tarkastelujakson maksujen määränä yritysjärjestelyssä mukana olevien verkonhaltijoiden kyseisen tarkastelujakson aikana keräämien maksujen summa.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta hakea yksittäistapauksessa poikkeusta sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen enimmäiskorotusta koskevaan sääntelyyn. Säännöksen mukaan Energiavirasto voisi hakemuksesta antaa verkonhaltijalle luvan poiketa 1 momentin säännöksestä, jos poikkeaminen olisi välttämätöntä sähköverkkoluvan myöntämisen edellytysten tai verkonhaltijan lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi. Poikkeuslupa voitaisiin siten myöntää ainoastaan siinä tapauksessa, että verkonhaltija voi osoittaa, ettei se pysty täyttämään lupaedellytyksiä tai lakisääteisiä velvoitteitaan millään muulla sääntelyjärjestelmään perustuvalla rahoitustavalla kuin siirto- ja jakelumaksujen yli 15 prosentin korotuksella. Poikkeuslupa voisi koskea yksittäistä maksujen korotusta tai määräaikaista korotusohjelmaa, joka perustuisi samaan tai samoihin poikkeusperusteisiin. Säännös olisi tarkoitettu sellaisten poikkeuksellisten tilanteiden varalle, joissa olisi perusteltua hyväksyä verkonhaltijan poikkeuksellinen hinnankorotus tai määräaikainen korotusohjelma, jota ilman verkonhaltija ei pysty täyttämään lakisääteisiä velvoitteitaan. Tällainen tilanne voisi olla syntyä esimerkiksi silloin, kun verkonhaltija ei ilman poikkeuksellista korotusta täyttäisi sähköverkkoluvan lupaedellytyksenä olevaa taloudellista vakavaraisuutta.

Pykälän 7 momenttiin sisällytettäisiin lisäksi Energiavirastolle toimivaltuus antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista asiakasryhmistä ja niiden määrittämisestä. Tällöin virasto voisi määritellä arvioinnissa käytettävät tyyppikäyttäjät sekä näiden ominaisuudet. Tällaisia ominaisuuksia olisivat esimerkiksi verkon käyttäjän tapa käyttää sähköverk-

koa, kuten sähköntuotanto tai -kulutus, sähkönkäytön tarkoitus, vuosikulutus, kulutuksen jakautuminen ajallisesti, tehontarve ja sulakekoko.

Energiavirasto valvoisi 26 a §:n mukaista hinnoittelua sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 9 §:ssä säädetyn toimivallan perusteella. Säännöksen mukaan jos joku rikkoo tai laiminlyö sähkömarkkinoita koskevassa lainsäädännössä säädettyjä velvoitteitaan, Energiamarkkinaviraston on velvoitettava hänet korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata. Päätöksessä voidaan myös määrätä palauttamaan asiakkaalle virheellisesti peritty maksu, jos palautukseen ei sovelleta 14 §:ssä säädettyä palautusmenettelyä.

Energiaviraston olisi huomioitava jakelumaksujen korottamista koskeva sääntely myös vahvistaessaan sähkömarkkinalain 55 §:n mukaisesti siirtymäajan yhdistyvien jakelualueiden hintojen yhtenäistämiseksi tai päättäessään alijäämän tasoitusjakson pidentämisestä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n 3 momentin nojalla.

28 §. *Verkonhaltijan varautumissuunnittelu.* Pykälässä säädettäisiin verkkonhaltijan varautumissuunnittelusta. Esityksessä ehdotetaan verkkonhaltijoiden varautumissuunnitelmien päivityssyklin pidentämistä kahdesta vuodesta kolmeen vuoteen sekä varautumissuunnitelmien valvonnan siirtoa Huoltovarmuuskeskukselta Energiavirastolle.

Pykälän 1 momentin mukaan verkkonhaltijan olisi asianmukaisella suunnittelulla varauduttava sähköverkkoonsa kohdistuviin normaaliolojen häiriötilanteisiin, sähköjärjestelmässä ilmenevien sähkönsaannin häiriöiden edellyttämien säännöstelytoimenpiteiden täytäntöönpanoon ja valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Verkonhaltijan olisi laadittava varautumissuunnitelma sekä osallistuttava tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Varautumissuunnitelma olisi päivitettävä jatkossa vähintään kolmen vuoden välein.

Normaaliolojen häiriötilanteet tarkoittaisivat verkkonhaltijan kannalta ennen kaikkea sähköverkon vikaantumisesta aiheutuvia häiriötilanteita. Varautumisvelvoite sisältäisi muun muassa velvoitteen varmistaa asiakkaiden riittävä tiedonsaanti normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, velvoitteen järjestää toimiva yhteys toiminta-alueensa pelastusviranomaisiin, poliisiin, tieviranomaisiin sekä toisiin verkkonhaltijoihin, teleyrityksiin ja muihin infrastruktuurin haltijoihin kaikissa olosuhteissa, velvoitteen laatia ennalta suunnitelmat korjaushenkilöstön käytöstä ja varallaolosta sekä vastuuhenkilöistä myrsky- ja muissa häiriötilanteissa. Nämä asiat verkkonhaltijan tulisi sisällyttää varautumissuunnitelmaansa.

Varautumissuunnitelmassa tulisi esittää myös, miten ja missä järjestyksessä sähköt palautetaan asiakkaille häiriötilanteessa. Sähkön palautusjärjestystä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon sähkön häiriöttömän toimituksen välttämättömyys asiakasryhmille sekä sähköverkon toimitusvarmuuteen liittyvät tekniset ominaisuudet kuten verkonosien herkkyyden vaurioille ja uudelleenreititysmahdollisuudet. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää tässä yhteydessä maanpuolustuksen kannalta tärkeiden kohteiden sekä pelastusviranomaisten sähköjen palauttamiseen. Muita kohteita, joille mahdollisimman häiriötön sähkönsaanti olisi erityisen tärkeää, olisivat esimerkiksi suuret asiakaskeskittymät, usean asunnon sähkölämmityskohteet ilman varalämmitysmahdollisuutta, vanhainkodit, sairaalat ja vastaavat kohteet sekä viestintäverkkojen kriittiset tukiasemat. Korjaustoimenpiteitä suunniteltaessa tulisi myös priorisoida toimenpiteitä, jotka vaikuttavat laajaan asiakasjoukkoon.

Verkonhaltijan olisi edelleen varauduttava sähköjärjestelmässä ilmenevien sähkönsaannin häiriöiden edellyttämien säännöstelytoimenpiteiden täytäntöönpanoon. Verkonhaltijan tehtävänä

olisi sähköjärjestelmässä ilmenevissä sähkösaannin häiriöissä toteuttaa viranomaisten suunnitelmien ja järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ehtojen mukaisesti sähkönsiirron ja -jakelun säännöstelytoimia sekä palauttaa saantihäiriöiden päätyttyä sähkönsiirto ja -jakelu verkon käyttäjille.

Verkonhaltijoilla olisi myös velvollisuus osallistua tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävä valmiussuunnittelu käsittäisi sähköjärjestelmässä ilmenevien sähkösaannin häiriöiden lisäksi myös muita sähkönsiirron ja -jakelun häiriöttömyyttä uhkaavia riskejä, kuten terroritekoja, kyberuhkia ja varsinaisista sotatoimista aiheutuvia uhkia. Huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävällä valmiussuunnittelulla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä erityisesti huoltovarmuuden turvaamisesta annetussa laissa (1390/1992) tarkoitettua toimintaa.

Tarkempia säännöksiä varautumissuunnitelman sisällöstä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voisivat koskea yhteiskunnan johtamisen tai turvallisuuden, väestön toimeentulon taikka elinkeinoelämän toimintakyvyn varmistamiseksi tarpeellista sähköverkkojen toiminnan sekä sähkönsiirron tai -jakelun järjestelyä.

Varautumissuunnitelman laatimista valvoisi jatkossa Energiavirasto. Energiavirastolla olisi oikeus kuuden kuukauden kuluessa suunnitelman vastaanottamisesta vaatia verkkonhaltijaa tekemään muutoksia varautumissuunnitelmaan, jos suunnitelma ei täytä säädettyjä vaatimuksia. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 9 §:n valvontatoimivallan perusteella Energiaviraston olisi velvoitettava verkkonhaltija korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä, jos tämä rikkoisi tai laiminlöisi pykälässä säädettyjä velvoitteitaan. Velvoitepäätöksessä voitaisiin määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti on korjattava.

45 §. Järjestelmävastuu. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin selvennys, jonka mukaan Energiavirasto tekisi momentissa tarkoitetun vahvistuspäätöksen sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n nojalla. Muutos ei muuta voimassa olevaa sääntelyä.

62 §. Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset. Pykälässä säädettäisiin poikkeuksesta, jonka mukaan tietyt sähkömarkkinalain säännöksiä ei sovellettaisi suljettuun jakeluverkkoon eikä suljetun jakeluverkon haltijaan. Suljettujen jakeluverkkojen sääntelyä kevennettäisiin säätämällä niille lisäpoikkeuksia verkkonhaltijoita koskevaan sääntelyyn.

Sähkömarkkinadirektiivi mahdollistaa suljettujen jakeluverkkojen ja niiden haltijoiden vapauttamisen tietyistä direktiivin vaatimuksista. Pykälässä säädettäisiin, että suljettuun jakeluverkkoon tai sen haltijaan ei sovellettaisi lain 23 §:n säännöksiä sähköverkon häviöenergian hankinnasta, 26 a §:n säännöksiä sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korottamisesta, 27 §:n 3 momentin säännöksiä verkkopalvelujen tunnuslukujen julkaisemisesta, 28 §:n säännöksiä verkkonhaltijan varautumissuunnittelusta, 29 §:n säännöksiä verkkonhaltijan yhteistoimintavelvollisuudesta häiriötilanteissa, 50 ja 51 §:n säännöksiä suurjännitteisen jakeluverkon ja jakeluverkon toiminnan laatuvaatimuksista, 52 §:n säännöksiä jakeluverkon kehittämissuunnitelmasta, 53 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan liittymisehdoista, 53 a §:n säännöksiä tehokkaan yhteistuotannon ja pienimuotoisen sähköntuotannon liittämisestä jakeluverkkoon, 54 §:n säännöksiä sähkönjakelupalvelujen aikajaotuksesta jakeluverkossa, 55 §:n säännöksiä etäisyydestä riippumattomasta sähkönjakelun hinnoittelusta jakeluverkossa, 56 §:n säännöksiä sähköntuotannon verkkopalvelumaksuja koskevasta erityissäännöksistä jakeluverkossa, 57 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan laskutuksesta, 57 a §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan laskujen maksutavoista, 58 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan velvollisuudesta ohjata verkon käyttäjien varautumista ja 59 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan tiedottamisesta verkon käyttäjille häiriötilanteissa.

Pykälän 2 momentin mukaan lisäksi 24 a ja 24 b §:n säännöksiä energiatehokkuudesta, sähkönkulutuksen joustosta ja kysynnän ohjaustoimenpiteistä verkkopalvelujen hinnoittelussa ja 27 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä verkkopalveluiden myyntiehtojen julkaisemisesta sovellettaisiin suljetun jakeluverkon haltijaan vain, jos Energiavirasto on vahvistanut suljetun jakeluverkon haltijalle sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 11 §:ssä tarkoitettut ehdot ja menetelmät. Säännös tarkoittaisi, että verkonhaltija ja sen asiakkaat voisivat suljetussa jakeluverkossa pääsääntöisesti sopia jakelutariffeista ja -ehdoista eikä tällaisiin sopimukseen perustuviin tariffeihin ja ehtoihin sovellettaisi sähkömarkkinadirektiivin 32 artiklan mukaisista julkaistuihin tariffeihin perustuvaa järjestelmää. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 11 §:n säännöksen mukaan Energiaviraston on kuitenkin vahvistettava suljetun jakeluverkon haltijalle lain 10 §:ssä tarkoitettut ehdot ja menetelmät, jos suljettuun jakeluverkkoon liittynyt verkon käyttäjä on kirjallisesti vaatinut virastolta mainitussa pykälässä tarkoitettujen ehtojen ja menetelmien vahvistamista. Näihin Energiaviraston vahvistamiin ehtoihin ja menetelmiin sovellettaisiin vahvistamisen jälkeen sähkömarkkinalain 24 a ja 24 b §:ää sekä 27 §:n 1 ja 2 momenttia. Vahvistetut ehdot ja menetelmät tulisivat siten julkaistuihin tariffeihin perustuvan järjestelmän piiriin.

93 §. Sopimusehtojen muuttaminen. Pykälän 3 momentista poistettaisiin päällekkäinen säännös 55 §:n kanssa. Energiavirasto tekee momentista poistettavassa virkkeessä viitatus päätöksen lain 55 §:n nojalla. Muutos ei muuta voimassa olevaa sääntelyä.

106 §. Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisista ja niiden tehtävistä. Pykälästä kumottaisiin sen 3 momentin säännös, jossa säädetään Huoltovarmuuskeskukselle kuuluvasta tehtävästä valvoa lain 28 §:ssä säädettyä verkonhaltijan varautumissuunnittelua.

Pykälän 1 momentin mukaan ministeriön tehtävänä olisi lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiaviraston tehtävänä olisi valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista sekä tämän lain nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista. Energiaviraston suorittamasta valvonnasta sekä sen toimivaltuuksista ja eräistä seuraamuksista säädettäisiin erikseen sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Samassa laissa säädettäisiin myös Energiaviraston toimivaltuuksissa valvontaviranomaisena.

Pykälän 3 momentin mukaan kuluttaja-asiamies valvoisi 13 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojankannalta.

114 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta. Muutoksenhakusäännöksissä huomioitaisiin hallintolainkäytössä käyttöön otettu mahdollisuus valituslupamenettelyn sisällyttämisestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävissä valituksissa. Lisäksi selvennettäisiin Energiaviraston päätöksiä koskevia muutoksenhakusäännöksiä sähkömarkkinalaissa ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnassa annetussa laissa.

Muutoksenhakuun sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia (586/1996) ja siinä säädettyä menettelyä siltä osin kuin muutoksenhausta ei ole annettu erityissäännöksiä sähkömarkkinalaissa tai sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Hallintolainkäyttölaista poikkeavat prosessuaaliset menettelyt perustuvat sähkömarkkinadirektiivin säännöksiin kansallisen sääntelyviranomaisen toimivaltuuksista ja säännöksiin asioiden käsittelystä kansallisessa sääntelyviranomaisessa.

Keskeisenä periaatteena Energiaviraston päätöksiä koskevan muutoksenhaun osalta on, että muutoksenhaku perustuisi sähkömarkkinalain muutoksenhakusäännökseen niissä tilanteissa, joissa Energiavirasto on tehnyt päätöksensä sähkömarkkinalaissa olevan yksilöidyn toimivaltuutensa perusteella. Energiaviraston tehtävänä on lisäksi valvoa sähkömarkkinalain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista sekä sähkömarkkinalain nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista. Energiaviraston valvontatoimivaltuuksista, seuraamuksista ja pakkokeinoista sekä Energiaviraston valvonta-asioissa tekemien päätösten muutoksenhausta säädettäisiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Siten muutoksenhaku niihin päätöksiin, jotka koskevat sähköalan yritysten sähkömarkkinalakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin perustuvien velvoitteiden noudattamista, sekä Energiaviraston toimi- ja markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvien päätösten muutoksenhaku tapahtuisivat sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain säännösten perusteella.

Energiaviraston sähkömarkkinalaissa yksilöidyn toimivallan perusteella tekemiin päätöksiin haettaisiin muutosta ensiasteessa joko hallinto-oikeudelta tai markkinaoikeudelta. Valitustie ohjattaisiin hallinto-oikeuteen sähköalan yritysten toimilupia koskevien päätösten osalta. Markkinaoikeuteen valitustie puolestaan ohjattaisiin Energiaviraston edellisiä kiinteämmin markkinavalvontaan liittyvien ja valvottavien yritysten markkina-asemaan vaikuttavien päätösten osalta. Tämä mahdollistaisi taloudellista sääntelyä ja markkinavalvontaa koskevan asiantuntemuksen keskittämisen myös muutoksenhakutuomioistuimeen. Päätöksiä, joissa valitustie ohjattaisiin markkinaoikeuteen, olisivat esimerkiksi sähköalan yritysten velvoitteisiin myönnettäviä poikkeuksia koskevat päätökset. Näissä tilanteissa olisi perusteltua, että valituksen käsittelisi sama tuomioistuin, joka käsittelisi poikkeuksen kohteena olevien velvoitteiden noudattamiseen liittyviä valvontatoimia koskevien päätösten muutoksenhaun.

Energiaviraston toimivaltuuksista sähkömarkkinalain valvonnassa, rikkomusten ja laiminlyöntien seuraamuksista sekä hallinnollisista pakkokeinoista säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Tämän vuoksi pykälän 1 momenttiin ehdotettaisiin säännöstä siitä, milloin muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen on säädetty sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa. Säännöksen mukaan muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen, joka koskee sähkömarkkinalain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamista tai Energiaviraston sähkömarkkinalain nojalla tekemien päätösten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Pykälän 2 momentissa yksilöitäisiin ne tilanteet, joissa valitustie Energiaviraston sähkömarkkinalain nojalla antamaan päätökseen ohjautuisi markkinaoikeuteen. Säännöksen mukaan Energiaviraston 26 a §:n (*Sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korottaminen*), 28 §:n (*Verkonhaltijan varautumissuunnittelu*), 31 §:n (*Kantaverkon määritelmä ja kantaverkkoon kuuluvien sähköjohtojen ja laitteistojen nimeäminen*), 52 §:n (*Jakeluverkon kehittämissuunnitelma*), 55 §:n (*Etäisyydestä riippumaton sähkönjakelun hinnoittelu jakeluverkossa*), 65 §:n (*Voimalaitosten huoltoseisokit*), 67 §:n (*Toimitusvelvollisuus*), 83 §:n (*Eriyttämistä koskevat täydentävät säännökset*), 102 §:n (*Sähkönjakelun keskeyttäminen vähittäismyyjästä johtuvasta syystä*) ja 119 §:n (*Jakeluverkon toimintavarmuutta koskeva siirtymäsäännös*) nojalla tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Näistä 28, 55, 67, 83, 102 ja 119 §:ssä tarkoitettuja päätöksiä koskevat valitukset ohjattaisiin siten jatkossa hallinto-oikeuden asemesta markkinaoikeuteen. Momentissa säädettäisiin myös, että ministeriön 63 §:n (*Uutta sähköntuotantokapasiteettia koskeva tarjouskilpailu*) nojalla tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Ministeriön 63 §:n nojalla tekemiä päätöksiä koskevassa muutoksenhaussa siirryttäisiin siten nykyisestä yksiportaisesta menettelystä kaksiportaiseen menettelyyn. Hallintolain-

käyttölain 7 §:stä poikkeava valitustie ministeriön päätökseen on perusteltu siksi, että julkisia hankintoja koskevien vastaavankaltaisten valitusten käsittely on keskitetty markkinaoikeuteen.

Pykälän 3 momentissa yksilöitäisiin ne tilanteet, joissa valitustie Energiaviraston sähkömarkkinalain nojalla antamaan päätökseen ohjautuisi hallinto-oikeuteen. Säännöksen mukaan Energiaviraston tämän lain nojalla tekemään muuhun kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Momentissa tarkoitettuja päätöksiä olisivat Energiaviraston 2 luvun (*Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus*) ja 14 §:n (*Hankelupa suurjännitejohdon rakentamiseen*) nojalla tekemät päätökset.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta työ- ja elinkeinoministeriön lain 14 §:n nojalla tekemiin päätöksiin sekä ensiasteen muutoksenhakutuomioistuinten päätöksiin.

Pykälän 4 momentin säännöksen mukaan ministeriön 14 §:n (*Hankelupa suurjännitejohdon rakentamiseen*) nojalla hankelupa-asiassa antamaan päätökseen haettaisiin muutosta suoraan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakumenettely muodostaisi poikkeuksen hallintolainkäyttölain 7 §:n säännökseen, jonka mukaan ministeriön tekemään päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta. Hankeluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että valtakunnan rajan ylittävän vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentaminen on sähkömarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Ulkomaanyhteyksiä koskevalla hankelupamenettelyllä säädettäisiin energiapolitiikasta vastaavalle työ- ja elinkeinoministeriölle mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten maamme sähköntuonti- ja sähkönvientiyhteyksiä kehitetään. Arvioitaessa hankkeen tarkoituksenmukaisuutta sähkömarkkinoiden kehityksen kannalta olisi tarpeellista arvioida ainakin niitä vaikutuksia, joita hankkeella olisi sähköjärjestelmään ja sähköverkkoon, sähkön toimitusvarmuuteen ja energiahuollon varmuuteen sekä sähkön tarjontaan ja hintaan. Vastavuoroisuuskriteerin täyttymistä arvioitaessa tulisi arvioida kohdistua ainakin toisen maan sähkömarkkinoiden avaamiseen tasoon ja vastavuoroisten kilpailuedellytysten olemassaoloon. Vastavuoroiset kilpailuedellytykset liittyvät esimerkiksi markkinoille pääsyyn, infrastruktuuriin, ympäristönormeihin ja energiaturvallisuuteen. Lisäksi tulisi ottaa huomioon EU:n yhteinen politiikka suhteessa kolmansiin maihin. Edelleen hankelupaharkinnassa tulisi ottaa huomioon hankkeen merkitys sähkön sisämarkkinoille. Koska ministeriön harkintavalta hankelupa-asioissa on hyvin laaja ja lähestyy tarkoituksenmukaisuusharkintaa, on perusteltua ohjata muutoksenhaku ministeriön päätöksestä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Pykälän 4 momentin mukaan hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden antamaan päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Jatkovalitus hallinto-oikeuden päätökseen kuuluisi kuitenkin valituslupamenettelyn piiriin. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valitusluvan myöntämisen perusteista säädettäisiin hallintolainkäyttölain 13 §:ssä. Markkinavalvonta-asioihin valituslupamenettelyä ei ulotettaisi näihin asioihin liittyvien suurten taloudellisten intressien ja asioiden moniulotteisuuden vuoksi. Markkinaoikeuden päätöstä olisi sähkömarkkinadirektiivin 37 artiklan mukaisesti noudatettava valituksesta huolimatta, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määräisi.

Energiavirastolle säädettäisiin oikeus hakea muutosta muutoksenhakutuomioistuimen antamaan päätökseen, jolla tuomioistuin on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on antaa jatkovalitusoikeus Energiavirastolle erityisesti sille kuuluvan yleisen edun valvontatehtävän vuoksi. Energiaviraston jatkovalitusoikeutta puoltaa myös sähkömarkkinadirektiivin 37 artiklan 4 kohdan säännös, jossa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan, että kansallisille sääntelyviranomaisille annetaan toimivaltuudet, joiden no-

jalla ne voivat suorittaa tehtävänsä tehokkaasti. Energiavirastolle olisi näillä perusteilla tarpeen säätää selvyiden vuoksi jatkovalitusoikeus sen lupa- ja sääntelyviranomaisena tekemissä päätöksissä.

119 §. *Jakeluverkon toimintavarmuutta koskeva siirtymäsäännös.* Pykälään esitetään uutta 3 momenttia, jolla täydennettäisiin pykälän 2 momentissa säädettyä poikkeusmenettelyä jakeluverkon toiminnan laatuvaatimusten täyttämiseksi. Esitetyn 3 momentin mukaan jakeluverkon toiminnan laatuvaatimusten täyttämiseksi asetetun täytäntöönpanoajan jatkamista voisi hakea myös sellainen jakeluverkonhaltija, joka on osoittanut, että vaatimusten täyttäminen edellyttää siltä sähkömarkkinalain voimaantuloajan tilanteen mukaan määritettynä jakeluverkonhaltijoiden keskiarvoa merkittävästi suuremman osuuden keski- ja pienjännitejohdoista muuttamista ilmajohdoista maakaapeleiksi tai että jakeluverkonhaltija joutuu vaatimusten täyttämiseksi uusimaan ennenaikaisesti merkittävän määrän jakeluverkkoa. Pidennyksen saadakseen jakeluverkonhaltijalle riittäisi, että hän osoittaisi täyttävänsä molempien 2 momentissa asetettujen kriteerien asemesta vain toisen niistä. Lisäedellytyksenä pidennyksen myöntämiselle 3 momentin mukaan olisi tällöin kuitenkin se, että vaatimusten edellyttämistä investoinneista aiheutuu jakeluverkonhaltijalle jakeluverkon käyttäjien määrään suhteutettuna poikkeuksellisen suuret kustannukset verrattuna niihin jakeluverkon käyttäjien määrään suhteutettuihin kustannuksiin, jotka Suomen jakeluverkoissa vaatimusten täyttämiseksi keskimäärin aiheutuvat jakeluverkonhaltijoille. Tämä lisäedellytys on välttämätön, jotta helpotettu poikkeusmenettely kohdistuisi juuri niihin jakeluverkkoihin, joissa toimitusvarmuustason nostamisesta aiheutuva investointikustannusten nousu olisi poikkeuksellisen suuri verkon käyttäjien määrään suhteutettuna. Lisäedellytys olisi tarpeen myös sen välttämiseksi, ettei helpotetun kriteerin käyttäminen laajentaisi pidennyksen saajien joukkoa siitä, mitä sähkömarkkinalain 51 §:n valmistelun ja eduskuntakäsittelyn aikana tarkoitettiin.

Sähkömarkkinalain 51 §:n säännöksen valmistelun ja eduskuntakäsittelyn aikana kiinnitettiin huomiota siihen, että Suomessa on noin 10—12 jakeluverkkoa, joissa jakeluverkon toiminnan laatuvaatimusten täytäntöönpano aiheuttaisi jakeluverkonhaltijoiden keskiarvosta merkittävästi poikkeavan kustannusten nousun. Näissä jakeluverkoissa välimatkat ovat pitkiä ja sähkönkäyttäjää on vähän suhteutettuna jakeluverkon pituuteen, jolloin maksajien määrään suhteutettut kustannukset voivat muodostua selvästi muita jakeluverkkoja suuremmiksi. Esitetyn uuden 3 momentin tarkoituksena on varmistaa, että nimenomaan näillä jakeluverkonhaltijoilla olisi edellytysten täytyessä mahdollisuus saada 2 momentissa tarkoitettu pidennys vaatimusten täyttämiseen. Lisäksi pykälän 2 momentissa oleva pidennysmahdollisuus olisi edelleen myös muiden jakeluverkonhaltijoiden haettavissa.

Pykälän 3 momentin mukaiseen pidennykseen ja sen myöntämiseen sovellettaisiin muilta osin 2 momentin säännöstä.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksessä annettaisiin siirtymäsäännökset muutoksenhausta. Säännöksen mukaan muutoksenhaussa ennen lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovellettaisiin kumotun lain säännöksiä. Muutoksenhakuun hallinto-oikeuden päätöksistä ei siten tältä osin sovellettaisi muutoksenhakulupamenettelyä.

1.5 Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta

2 §. Sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 2 §:ssä säädetään laissa käytettävistä määritelmistä. Pykälän 17 kohdassa määritellään maakaasun siirtoverkko. Maakaasun siirtoverkolla tarkoitetaan maakaasumarkkinalain (508/2000) 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettua maakaasun siirtoverkkoa, joka muodostuu maakaasuputkistosta, jonka kautta maakaasua kuljetetaan korkealla, vähentämättömällä paineella. Pykälän 18 kohdassa määritellään maakaasuverkonhaltija. Maakaasuverkonhaltijalla tarkoitetaan maakaasumarkkinalain 3 §:n 6 kohdan mukaista maakaasuverkkotoimintaa harjoittavaa toiminnanharjoittajaa, joka harjoittaa maakaasun siirtotoimintaa maakaasun siirtoverkossa.

Pykälän 17 kohtaan tehtäisiin tekninen tarkistus. Lakiviittaus muutettaisiin viittaukseksi tässä esityksessä säädettäväksi ehdotettuun maakaasumarkkinalakiin. Pykälän 18 kohdassa määritellyllä maakaasuverkonhaltijalla tarkoitettaisiin uuden maakaasumarkkinalain 3 §:n 9 kohdassa tarkoitettua siirtoverkonhaltijaa. Siirtoverkonhaltijalla tarkoitettaisiin elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa siirtotoimintaa maakaasun siirtoverkossa. Muutos olisi luonteeltaan tekninen eikä vaikuttaisi esimerkiksi verovelvollisuuteen tai verotasoihin.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

2.1 Maakaasumarkkinalaki

Voimassa olevan maakaasumarkkinalain norminantovaltuuksia uudistettiin lailla 589/2013 (HE 20/2013 vp). Tuolloin muun muassa parannettiin norminantovaltuuksien täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta. Esityksessä maakaasumarkkinalakiin ehdotetut norminantovaltuudet on laadittu mainitussa muutoksessa omaksuttujen linjausten mukaisesti.

Lain säännöksiä täsmentävät keskeiset alemmanasteiset säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Valtuuksia valtioneuvoston asetuksen antamiseen sisältyisi ehdotetun maakaasumarkkinalain 12, 17, 22, 27, 32, 57, 58 ja 82 §:ään. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä ensinnäkin valtakunnan rajan ylittävän maakaasuputken hankelupahakemuksessa esitettävistä selvityksistä (12 §) ja maakaasuverkonhaltijoiden varautumissuunnitelmien sisällöstä (27 §). Tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella annettaisiin myös sellaisista maakaasujärjestelmän ja maakaasumarkkinoiden toiminnan kannalta keskeisistä velvoitteista kuten maakaasun toimitusten mittauksesta (17 §), taseselvityksestä (32 §) ja tasevastuusta (57 §) sekä järjestelmävelvoitteisiin liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista (58 §). Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton maksujen perusteista (22 §). Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin myös tarkistaa eräiden euromääräisten korvausten ylärajaa rahan arvon muutosta vastaavasti (82 §).

Esityksen mukaan ministeriön asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä lähinnä teknisluontoisista, laajahkoa yksityiskohtaista sääntelyä edellyttävistä asioista. Valtuuksia ministeriön asetuksen antamiseen sisältyisi ehdotetun maakaasumarkkinalain 29 ja 66 §:ään. Ministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttamistavasta ja sisällöstä (29 §) ja maakaasuliiketoimintojen kirjanpidollisen eriyttämisen yksityiskohdista (66 §).

Energiaviraston antamat normipäätökset koskisivat erityisesti maakaasualan yrityksille säädettyjen erilaisten ilmoitusvelvoitteiden täyttämistä koskevia yksityiskohtia ja menettelytapoja. Valtuuksia tarkempien määräysten antamiseen Energiaviraston määräyksellä sisältyisi ehdote-

tun maakaasumarkkinalain 19, 26, 34, 39, 45, 46, 55 ja 66 §:ään. Energiaviraston norminantovaltuudet koskisivat maakaasualan yritysten valvonnan sekä palvelujen ehtojen avoimuuden edellyttämien tietojen ilmoittamista ja julkaisemista (26, 34, 45, 55 ja 66 §) sekä asiakkaille näiden maakaasunkulutuksesta luovuttavia tietoja (19 §) ja asiakkaille maakaasulaskuissa ilmoitettavia tietoja (39 ja 46 §).

Esityksen tavoitteena on uudistaa voimassa olevan maakaasumarkkinalain nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä sitä mukaa kuin niiden sisällön uudistaminen olisi tarpeen. Tämän vuoksi maakaasumarkkinalakiehdotuksen 98 §:ään sisältyy siirtymäsäännös, jonka mukaan vanhan lain nojalla annetut asetukset ja Energiaviraston määräykset jäisivät voimaan, kunnes ehdotetun lain nojalla toisin säädetään tai määrätään.

2.2 Sähkömarkkinalaki

Ehdotetussa sähkömarkkinalain 28 §:ssä annettaisiin valtioneuvostolle valtuus antaa tarkempia säännöksiä verkonhaltijoiden varautumissuunnitelmien sisällöstä. Säännös vastaa voimassa olevaa valtuussäännöstä.

3 Voimaantulo

Hallituksen esitykseen sisältyvät lait ehdotetaan tulemaan voimaan pääosin vuoden 2018 alusta lukien. Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta ehdotetaan kuitenkin tulemaan voimaan ensi tilassa, jotta ajanjakso, jona sähköverkonhaltijat voisivat toteuttaa ehdotetun siirto- ja jakelumaksujen korotuskaton ylittäviä maksujen korotuksia, jäisi mahdollisimman lyhyeksi.

Maakaasumarkkinadirektiivin 49 artiklassa säädetään eristyneitä markkinoita koskevista poikkeuksista. Jäsenvaltiot, jotka eivät ole suoraan liittyneet minkään muun jäsenvaltion yhteenliitettyyn verkkoon ja joilla on vain yksi pääasiallinen ulkopuolinen maakaasun toimittaja, voivat poiketa direktiivin 4, 9, 37 ja/tai 38 artiklan säännöksistä. Eristyneitä markkinoita koskevan poikkeuksen piiriin kuuluvat säännökset koskevat lupamenettelyä, siirtoverkkojen eriyttämistä, markkinoiden avaamista ja vastavuoroisuutta sekä erillisiä linjoja. Esityksen mukaan maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle vuoden 2020 alusta lukien, kun Suomen ja Baltian maakaasuverkot yhdistävä Balticconnector -putki otettaisiin käyttöön. Siirtoverkonhaltijan eriyttäminen tulisi voimaan vuoden 2020 alusta lukien. Tämä varmistaisi, että puolueettomasti toimiva siirtoverkonhaltija olisi toimintavalmiina siinä vaiheessa, kun maakaasumarkkinat avattaisiin kilpailulle vuoden 2020 alussa. Laki maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä ehdotetaan tämän vuoksi tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Samassa yhteydessä tulisivat voimaan myös maakaasumarkkinalain 7 ja 8 §:n siirtoverkonhaltijoiden maakaasuverkkolupia koskevat uudet säännökset sekä siirtoverkonhaltijoiden eriyttämiseen liittyvät sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 2 §:n 2 a kohdan, 12 §:n 2 momentin, 16 §:n 1 momentin 2 a kohdan, 21 §:n 3 momentin 3 kohdan ja 23 §:n 5 kohdan muutos-säännökset. Maakaasumarkkinoiden avaamiseen liittyvät maakaasumarkkinalain 16 §:n siirtovelvollisuus, 22 §:n maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton maksuja koskeva tariffijärjestelmä, 32 §:n mukaiset muutokset maakaasujärjestelmän taseselvitykseen, 37 §:n muutosmittauspalveluiden hinnoitteluun jakeluverkossa ja 48 §:n loppukäyttäjän mahdollisuus maakaasun toimitukseen jakeluverkon kautta sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 16 §:n 2 momentin muutos tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

4.1 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslain mukaista elinkeinovapauden periaatetta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin luvanvaraistamisella mahdollista. Luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista (esimerkiksi PeVL 34/2012 vp, PeVL 19/2009 vp, PeVL 31/2006 vp ja PeVL 35/1998 vp).

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esimerkiksi PeVL 34/2012 vp, PeVL 17/2012 vp, PeVL 10/2012 vp, PeVL 58/2010 vp, PeVL 32/2010 vp, PeVL 28/2008 vp, PeVL 31/2006 vp ja PeVL 8/2006 vp).

Perustuslakivaliokunta on tarkastellut sähkö- ja maakaasumarkkinalain lupajärjestelmiä lausunnoissaan PeVL 36/2004 vp, PeVL 62/2002 vp ja PeVL 4/2000 vp. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että toimivalta muuttaa elinkeinon harjoittamiseen oikeuttavaa lupaa tai sen ehtoja on sääntelyn suhteellisuuden kannalta syytä rajata tilanteisiin, joissa muutokset ovat välttämättömiä toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi.

Ehdotetun maakaasumarkkinalain 2 luvussa ja maakaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annettua lakia koskevan ehdotuksen 15 §:ssä säädettäisiin maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuudesta sekä maakaasuverkkoluvan ja sen ehtojen muuttamisesta. Maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annettua lakia koskevan ehdotuksen 14 §:ssä säädettäisiin siirtoverkonhaltijan oikeudesta harjoittaa maakaasun hankintaa ja toimittamista. Ehdotetun sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 23 §:ssä säädettäisiin puolestaan sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttamisen edellytyksistä.

Maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annettua lakia koskevan ehdotuksen 4 §:ssä säädettäisiin siirtoverkonhaltijan riippumattomuusvaatimuksista. Mainitun lakiehdotuksen 10 §:n mukaan siirtoverkonhaltija tai osapuolet eivät saisi ryhtyä toimenpiteisiin siirtoverkonhaltijan varmennusta edellyttävän liiketoimen tai toimenpiteen toteuttamiseksi ennen kuin siirtoverkonhaltijan riippumattomuus on varmennettu liiketoimen tai toimenpiteen osalta. Markkinaoikeus voisi lakiehdotuksen 11 §:n mukaan Energiaviraston esityksestä määrätä liiketoimen tai toimenpiteen purettavaksi, jos siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen on eväty liiketoimelta tai toimenpiteeltä. Energiaviraston olisi ennen esityksen tekemistä neuvoteltava osapuolten kanssa liiketoimen tai toimenpiteen vapaaehtoisesta purkamisesta. Jos liiketoimen tai toimenpiteen vapaaehtoisesta purkamisesta on tällöin sovittu, määräisi Energiavirasto liiketoimen tai toimenpiteen purkamisessa noudatettavat ehdot.

Perustuslakivaliokunta on tarkastellut ehdotettua valvontamenettelyä lähellä olevaa yrityskauppojen valvontaa koskevaa säännöstöä lausunnossaan PeVL 40/2010 vp. Yrityskaupan kieltäminen, purkaminen ja ehtojen asettaminen ovat valiokunnan mukaan merkityksellisiä pe-

rustuslain 18 §:n 1 momentissa turvaton elinkeinovapauden kannalta. Lisäksi sääntelyä on arvioitava perustuslain 2 §:n 3 momentin kannalta. Sen mukaan julkisen vallan käyttämisen tulee perustua lakiin.

Ehdotettu sääntely perustuu unionin energiamarkkinalainsäädäntöön, joka velvoittaa jäsenvaltiota nimeämään siirto- ja jakeluverkonhaltijat sekä varmistamaan, että verkkotoimintaa harjoittaa vain jäsenvaltion hyväksymä ja luvan edellytykset täyttävä toiminnanharjoittaja. Luvanvaraisen verkkotoiminnan sääntely perustuu täsmällisiin ja tarkkarajaisiin laintasoiisiin säännöksiin, joista ilmenee verkonhaltijalle ja toiminnanharjoittajille kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet. Sääntelylle on unionin energiamarkkinalainsäädännön toimeenpanoon ja energia-verkkojen sääntelyn tehokkaaseen täytäntöönpanoon liittyvät hyväksyttävät perusteet. Maakaasuverkkoluvan peruuttamismahdollisuus on sidottu vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle annetut varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen. Vastaavasti maakaasuverkkolupaa tai sen ehtoja voitaisiin muuttaa viranomaisen päätöksellä vain, jos muutos olisi välttämätön lainsäädännön muuttumisen, muutoksenhakutuomioistuimen antaman ratkaisun tai toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi. Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta.

4.2 Omaisuuden suoja

Omaisuuden käyttörajoitukset

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin arvioinut perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan näkökulmasta ehdotuksia, joissa muun ohella sähkö-, maakaasu- ja teleyritysten omistajille on asetettu omaisuuden käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia tai rajoituksia kilpailuedellytysten luomiseksi tai turvaamiseksi. Valiokunta on näissä yhteyksissä lähtenyt vakiintuneesti siitä, että velvoitteet ja rajoitukset ovat kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos ne perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (esimerkiksi PeVL 19/1994, PeVL 4/2000 vp, PeVL 34/2000 vp, PeVL 8/2002 vp, PeVL 63/2002 vp ja PeVL 36/2004 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinotoiminnan sääntelyä niin sanottuun luonnolliseen monopoliin perustuvassa markkinatilanteessa lähtökohtaisesti tarpeellisena ja hyväksyttävänä (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp ja PeVL 36/2004 vp). Tällaisessa tilanteessa on valiokunnan mielestä perusteltua pyrkiä edistämään kilpailua ja suojaamaan asiakkaiden varallisuusarvoisia oikeuksia tavanomaista tehokkaammilla sääntelykeinoilla. Edelleen valiokunta on katsonut, että sääntelyn riittävää täsmällisyyttä arvioitaessa voidaan ottaa huomioon päätettäviin seikkoihin liittyvät osin laskennalliset ja siten teknisluonteiset erityispiirteet samoin kuin sääntelyn kohdistuminen - yksilön asemesta - ensi sijassa sähköliiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin (esimerkiksi PeVL 2/2004 vp ja PeVL 36/2004 vp). Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota asianmukaisen oikeusturvan järjestämiseen toiminnanharjoittajille (esimerkiksi PeVL 36/2004 vp).

Esitetyllä sähkön ja maakaasun siirron ja jakelun hintojen korottamista koskevalla sääntelyllä rajoitettaisiin verkonhaltijan ja elinkeinonharjoittajan oikeutta määrätä omaisuutensa käytön hinnoittelusta. Tällaista sääntelyä on arvioitava myös perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvaton omaisuuden suojan samoin kuin perustuslain 18 §:n 1 momentissa suojatun elinkeinovapauden näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta on arvioinut hintasääntelyä koskevia säännöstöjä esimerkiksi lausunnoissaan PeVL 49/2005 vp., PeVL 32/2009 vp. ja PeVL 28/2012 vp.

Omaisuuuden käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia tai rajoituksia sisältyy maakaasumarkkinalakiehdotuksen 14 §:ään (verkon kehittämisvelvollisuus), 15 §:ään (liittämisvelvollisuus), 16 §:ään (siirtovelvollisuus), 24 §:ään (maakaasun siirron ja jakelun maksujen korottaminen), 29 §:ään (järjestelmävastuu), 48 §:ään (loppukäyttäjän mahdollisuus maakaasun toimitukseen jakeluverkon kautta), 51 §:ään (nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston käyttöoikeus) ja 55 §:ään (varastointilaitteiston käyttöoikeus ja putkilinjavarastointi) sekä sähkömarkkinalakia koskevan muutosehdotuksen 26 a §:ään (sähkösiiirron ja sähkönjakelun maksujen korottaminen).

Maakaasumarkkinalain 14 §:ään ehdotetulla säännöksellä täsmennettäisiin siirtoverkonhaltijan osalta verkon kehittämisvelvollisuutta koskevaa sääntelyä. Siirtoverkonhaltijan tulisi muun kehittämisvelvollisuuden ohella rakentaa eurooppalaisen siirtojärjestelmän eli Euroopan unionin alueella tai Euroopan talousalueella sijaitsevan siirtojärjestelmän yhdentämiseksi riittävästi rajat ylittävää siirtokapasiteettia. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivin 13(2) artikla. Rakentamisvelvollisuuden edellytyksenä olisi kuitenkin, että rakentaminen olisi tarpeen taloudelliselta kannalta kohtuullisen ja teknisesti toteuttamiskelpoisen maakaasun kysynnän tyydyttämiseksi ja maakaasun toimitusvarmuuden huomioon ottamiseksi. Sääntely koskee hankkeita, joille siirtoverkonhaltijan tulisi ennen rakentamista saada 12 §:ssä säädetty hankelupa. Käytännössä myös tässä yhteydessä arvioitaisiin hankkeen tarkoituksenmukaisuus maakaasumarkkinoiden kehittämisen näkökulmasta. Vastaavasti siirtoverkonhaltijan kehittämisvelvollisuuden ei voitaisi katsoa koskevan hanketta, jolle ei ole myönnetty 12 §:n mukaista hankelupaa. Siirtoverkonhaltijaan kohdistuvat seuraamukset olisi puolestaan rajoitettu vain sellaisiin tapauksiin, joissa valvontaviranomainen on ensin nimenomaisesti todennut laiminlyönnin tapahtuneen eikä siirtoverkonhaltija ole noudattanut valvontaviranomaisen nimenomaista kehotusta laiminlyönnin korjaamiseksi. Siirtoverkonhaltijalla on oikeus saada tässä tarkoitetuille investoinneilleen maakaasuverkkojen hinnoittelun sääntelyjärjestelmän mukainen kohtuullinen tuotto.

Ehdotetulle sääntelylle on näiltä osin luonnollisen monopolin sääntelyyn sekä unionin energiamarkkinalainsäädännön toimeenpanoon liittyvät hyväksyttävät perusteet. Sääntely on sovittu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön. Maakaasu- ja sähkömarkkinalakeihin ehdotetun hintasääntelyn sekä maakaasun siirtoverkonhaltijan kehittämisvelvollisuuden sääntelyn arvioidaan olevan ongelmattomasti perustuslain kannalta ottaen huomioon myös verkonhaltijoiden asema, omaisuuden erityisluonne, sääntelyn perustuminen täsmällisiin säännöksiin sekä sääntelyn kohtuullisuus omistajan ja elinkeinonharjoittajan kannalta. Arviointiin vaikuttaa osaltaan se, että lakiehdotukset sisältävät mahdollisuuden poiketa hintasääntelystä Energiaviraston päätöksellä, jos poikkeaminen on välttämätöntä maakaasu- tai sähköverkkoluvan myöntämisen edellytysten tai verkonhaltijan lakisäateisten velvoitteiden täyttämiseksi. Ehdotettu hintasääntely sekä siirtoverkonhaltijan kehittämisvelvollisuuden sääntely ovat lähtökohdiltaan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia ja oikeasuhtaisia.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

Sääntelyn taannehtivat vaikutukset

Maakaasumarkkinalakiehdotuksen 102 §:n siirtymäsäännöksen mukaan lain säännöksiä sovelletaan eräissä tilanteissa myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin maakaasusopimuksiin.

Sopimussuhteiden pysyvyys kuuluu perustuslain 15 §:n 1 momentissa jokaiselle turvatuun omaisuuden suojan piiriin. Taannehtivana pidettyyn puuttumiseen on perustuslakivaliokunnan käytännössä suhtauduttu pidättyvästi, joskaan sopimussuhteiden koskemattomuus ei ole muodostunut ehdottomaksi (esimerkiksi PeVL 33/1998 vp, PeVL 37/1998 vp, PeVL 48/1998 vp,

PeVL 63/2002 vp ja PeVL 36/2004 vp). Valiokunta on arvioinut tällaistakin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta (esimerkiksi PeVL 5/2002 vp ja PeVL 63/2002 vp).

Maakaasumarkkinalakiesityksen 14 luvun säännöksissä on kysymys kuluttajan suojaamisesta energiamarkkinoiden sopimussuhteissa. Sääntelylle on siten perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. Perustuslakivaliokunta on sähkömarkkinalain sopimuksia koskevan luvun säännöksistä aikaisemmin antamassaan lausunnossa katsonut, ettei perustuslain omaisuuden suojaussäännöksistä (PeVL 33/1998 vp) johtunut estettä säätää niitä voimaan taannehtivasti vaikuttavina.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut myös sähköntoimituksen keskeytymisen vuoksi suoritettavista vakiokorvauksista annettujen säännösten soveltamista ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin (PeVL 63/2002 vp). Valiokunta on katsonut, että perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten vuoksi on perusteltua, että tällaiset, kuluttajansuojaan liittyvän sääntelyn vaikutukset ulottuvat ehdotettuun tapaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

Sähkö- tai maakaasuverkon lunastaminen

Sähkö- ja maakaasuverkkolupaviranomaisena toimiva Energiavirasto voi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvontaa koskevan lakiehdotuksen 24 §:n 2 momentin mukaan päättää sähkö- tai maakaasuverkkoluvan siirtämisestä sekä verkon lunastamisesta korvausta vastaan, jos lupa peruutetaan eikä verkon siirtämisestä toiselle verkonhaltijalle sovita. Korvauksen perusteisiin ja määräämiseen sovellettaisiin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annettua lakia (603/1977).

Ehdotusta on arvioitava perustuslain 15 §:n 2 momentin kannalta, jonka mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa käytännössään katsonut, ettei yleisen tarpeen vaatimus välttämättä edellytä lunastuksen toteuttamista julkisyhteisön hyväksi, vaan lunastetun omaisuuden saajana voi olla muukin taho (PeVL 19/1994 vp). Valiokunta on myös katsonut, että maakaasun jakeluun välttämättömän verkkotoiminnan ylläpitäminen täyttää perustuslaissa tarkoitetun yleisen tarpeen vaatimuksen (PeVL 4/2000 vp). Valiokunnan lausuntokäytännön mukaan perustuslaissa säädetty täyden korvauksen vaatimus täyttyy, kun lunastuskorvauksen perusteisiin ja määräämiseen sovelletaan lunastuslakia.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n 2 momentin kannalta.

4.3 Hallinnolliset seuraamukset

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 16 §:n muutosehdotuksella säädettäisiin seuraamusmaksusta. Seuraamusmaksun säätämistä edellyttävät säännökset sisältyvät maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan 4 kohdan d alakohtaan ja sähkömarkkinadirektiivin 37 artiklan 4 kohdan d alakohtaan. Myös maakaasuverkkoasetus ja sähkökauppa-asetus edellyttävät jäsenvaltioilta tehokkaiden, oikeasuhteisten ja varoittavien seuraamusten säätämistä asetusten rikkomistapausten varalta.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan ehdotetun kaltaiset maksut eivät ole perustuslain 81 §:n mielessä sen paremmin veroja kuin maksujakaan vaan lainvastaisesta teosta määrättäviä sanktioluonteisia hallinnollisia seuraamuksia. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 9/2012 vp, PeVL 55/2005 vp ja PeVL 32/2005 vp). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädetty perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määrittämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädetty maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 17/2012 vp, PeVL 9/2012 vp, PeVL 57/2010 vp, PeVL 40/2010 vp, PeVL 55/2005 vp ja PeVL 32/2005 vp). Vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, ei tarkkuuden yleistä vaatimusta kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (PeVL 28/2014 vp, PeVL 9/2012 vp, PeVL 57/2010 vp ja PeVL 74/2002 vp). Hallinnollisista seuraamuksista säädetäessä voidaan kuitenkin ottaa huomioon se, että sääntely kohdistuu – yksilön asemesta – ensi sijassa liiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin (PeVL 9/2008 vp ja PeVL 36/2004 vp). Tämän johdosta seuraamussääntelyn kohteena voi olla verraten avoimiakin säännöksiä, mikäli säännöksen perusteella on kuitenkin ennakoitavissa, minkälaisesta teosta tai laiminlyönnistä seuraamusmaksu voidaan määrätä.

Esityksen hallinnollisia seuraamuksia koskevien säännösten arvioidaan täyttävän perustuslakivaliokunnan käytännössä tällaiselle sääntelylle asetetut vaatimukset. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muutosehdotuksen 16 §:ssä säädettyt seuraamukset perustuvat unionin energiamarkkinalainsäädännön vaatimuksiin ja kohdistuvat asianomaisista energialiiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin. Mahdollisten seuraamusten kohteena olevien tekojen ja laiminlyöntien ennakoitavuuteen vaikuttaa myös se, että monessa tapauksessa Energiavirasto on ennakolta vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 tai 11 §:n nojalla valvottavalle yritykselle kysymyksessä olevaan velvoitteeseen liittyvien palveluiden ehdot ja niiden hinnoittelua koskevat menetelmät tai niiden hinnat.

4.4 Viranomaisen muutoksenhakuoikeus

Maakaasumarkkinalakiehdotuksen 96 §:n, maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annettua lakia koskevan ehdotuksen 16 §:n, sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamista koskeva lakiehdotuksen 37 §:n ja sähkömarkkinalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 114 §:n mukaan Energiavirastolla olisi oikeus hakea valittamalla muutosta päätökseen, jolla muutoksenhakutuomioistuimien on kumonnut Energiaviraston päätöksen tai muuttanut Energiaviraston päätöstä.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään suhtautunut pidättyvästi erityissäännöksiin viranomaisen yleisestä muutoksenhakuoikeudesta (PeVL 15/2011 vp, PeVL 37/2004 vp, PeVL 36/2004 vp ja PeVL 4/2004 vp). Valiokunta on toisaalta pitänyt viranomaisen muutoksenhakuoikeutta hyväksyttävänä, jos se on lailla rajoitettu esimerkiksi oikeuskäytännön yhtenäisyyden ylläpitoon liittyviin perusteisiin (PeVL 45/2006 vp, PeVL 47/2005 vp, PeVL 4/2005 vp ja PeVL 4/2004 vp) taikka viranomaisen rajoitettua muutoksenhakuoikeutta voidaan asioiden laatu ja luonne huomioon ottaen pitää muutoin perusteltuna (PeVL 15/2011 vp ja PeVL 58/2006 vp).

Hallintolainkäyttölain 6 §:n 2 momentissa säädetään, että viranomaisella on valitusoikeus, jos laissa niin säädetään tai jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen. Hallintolainkäyttölain voimaantulon jälkeen viranomaisen jatkovalitusoikeudesta on ehdotusta vastaavalla perusteella säädetty useissa laeissa kuten esimerkiksi tietoyh-

teiskuntakaareissa (917/2014) sekä sähkömarkkinalaissa ja voimassa olevan maakaasumarkkinalain 9 luvun 4 §:ssä (säännösten perusteista TaVM 27/2004 vp ja TaVM 28/2004 vp). Ehdotetun säännöksen tavoitteena on antaa jatkovalitusoikeus Energiavirastolle erityisesti sille kuuluvan yleisen edun valvontatehtävän vuoksi. Energiaviraston jatkovalitusoikeutta puoltavat myös sähkömarkkinadirektiivin 37 artiklan 4 kohdan ja maakaasumarkkinadirektiivin 41 artiklan 4 kohdan säännökset, joissa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan, että kansallisille sääntelyviranomaisille annetaan toimivaltuudet, joiden nojalla ne voivat suorittaa tehtävänsä tehokkaasti. Energiavirastolle on näillä perusteilla tarpeen säätää selvyyden vuoksi jatkovalitusoikeus sen lupa- ja sääntelyviranomaisena tekemissä päätöksissä.

Esityksen sisältämien muutoksenhakua koskevien säännösten arvioidaan täyttävän perustuslakivaliokunnan käytännössä tällaiselle sääntelylle asetetut vaatimukset.

4.5 Perustuslain 124 §

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voisi maakaasumarkkinalakiehdotuksen 29 §:n 2 momentin nojalla asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja maakaasujärjestelmän käyttämiselle. Vastaavasti järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voisi ja sähkömarkkinalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 45 §:n 2 momentin mukaan asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän käyttämiselle. Ehtoja voitaisiin soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiavirasto on ne hyväksynyt ja vahvistanut.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut järjestelmävastuuta koskevaa sääntelyä perustuslain 124 §:n kannalta lausunnoissaan PeVL 4/2000 vp (maakaasumarkkinalaki) ja PeVL 62/2002 vp (sähkömarkkinalaki). Valiokunta on katsonut, että verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle. Valiokunta on pitänyt yhden verkonhaltijan määräämistä järjestelmävastuuseen verkkotoiminnan luonteen vuoksi perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena. Toiminnan tosiasiallisen luonteen vuoksi ei valiokunnan mielestä ole ollut syytä olettaa, että järjestely sellaisenaan olisi vaarantanut hyvän hallinnon vaatimuksia taikka muiden toiminnanharjoittajien perusoikeuksia tai oikeusturvaa. Valiokunta on kuitenkin katsonut tarpeelliseksi vahvistaa oikeusturvaa siten, että järjestelmävastaavan päätökseen ehtojen asettamisesta tuli olla oikeus hakea muutosta. Tämä on ollut valiokunnan mielestä järjestettävissä esimerkiksi niin, että energiamarkkinaviranomainen vahvistaa mainitut ehdot.

Maakaasumarkkinalakiehdotuksen 29 §:n 2 momentin ja sähkömarkkinalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 45 §:n 2 momentin mukainen sääntely on perustuslakivaliokunnan aikaisempien kannanottojen mukainen eikä sen arvioida vaikuttavan lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

4.6 Lainsäädäntövallan siirtäminen

Maakaasumarkkinalakiehdotukseen ja sähkömarkkinalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 28 §:ään sisältyy joukko valtuuksia tarkempien säännösten ja määräysten antamiseen.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrättyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityi-

siä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lisäksi perustuslaista johtuu, että valtuuden kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa (PeVL 34/2000 vp).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut sähkö- ja maakaasumarkkinalakien norminantovaltuussäännöksiä lausunnoissaan PeVL 4/2000 vp, PeVL 62/2002 vp, PeVL 36/2004 vp ja PeVL 37/2004 vp.

Lakiehdotusten valtuussäännökset on laadittu huomioiden perustuslakivaliokunnan lausunkäytäntö. Ehdotetut valtuutussäännökset on pääosin rajoitettu koskemaan ainoastaan teknisluontoisia yksityiskohtia oikeusaseman perusteiden määräytyessä lain säännösten perusteella. Valtuutussäännökset on sijoitettu ja asiallisesti kytketty säänneltävää asiaa koskevaan pykälään. Norminantovalta on muutoinkin säädetty mahdollisimman tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Ehdotetut säännökset ovat välttämättömiä sääntelyn kohteiden teknisen luonteen vuoksi. Energiaviraston toimivaltaan kuuluvien määräysten antamiseen puolestaan liittyy vain vähäisissä määrin tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Ehdotetut valtuussäännökset ovat Energiaviraston osalta perusteltuja sääntelyn edellyttämän erityisen asiantuntemuksen vuoksi.

Lakiehdotusten sisältämien norminantovaltuuksien ei arvioida olevan ristiriidassa perustuslain 80 §:n kanssa.

4.7 Säättämisjärjestyksen arviointi

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotukset arvioidaan voitavan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Maakaasumarkkinalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

Yleiset säännökset

1 luku

Tavoite, soveltamisala ja määritelmät

1 §

Tavoitteet

Tämän lain tarkoituksena on varmistaa edellytykset tehokkaasti, varmasti ja ympäristön kannalta kestävästi toimiville kansallisille ja alueellisille maakaasumarkkinoille sekä Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoille siten, että hyvä maakaasun toimitusvarmuus ja hinnaltaan kilpailukykyisen ja riittävän hyvälaatuisen maakaasun saanti voidaan turvata. Toimivien maakaasumarkkinoiden ensisijaisina keinoina ovat terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen maakaasun toimituksessa ja varastoinnissa sekä kohtuullisten ja tasapuolisten palveluperiaatteiden ylläpito maakaasuverkkojen ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen toiminnassa.

Maakaasualan yritysten tehtäviin kuuluu huolehtia asiakkaittensa maakaasunhankintaan liittyvistä palveluista sekä edistää omassa ja asiakkaittensa toiminnassa maakaasun tehokasta ja säästäväistä käyttöä.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan maakaasun ja nesteytetyn maakaasun maahantuontiin, vientiin, siirtoon, jakeluun, toimitukseen ja varastointiin (*maakaasumarkkinat*).

Mitä tässä laissa säädetään maakaasusta, sovelletaan myös sellaiseen uusiutuvista energialähteistä peräisin olevaan kaasuun ja muuhun kaasuun, jota voidaan teknisesti ja turvallisesti syöttää maakaasuverkkoon sekä siirtää ja jaella maakaasuverkossa.

Lain verkonhaltijaa koskevia säännöksiä sovelletaan luvanvaraista maakaasuverkkotoimintaa harjoittavaan elinkeinonharjoittajaan, jolla on hallinnassaan Suomessa sijaitsevaa maakaasuverkkoa. Mainittuja säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta elinkeinonharjoittajaan, jolle Ener-

giavirasto on myöntänyt erillisen linjan maakaasuverkkoluvan tai jonka Energiavirasto on päätöksellään vapauttanut maakaasuverkkoluvasta.

Lain nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoa ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös jakeluverkkoon tai suljettuun jakeluverkkoon liitettyyn nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoon ja sen haltijaan sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoon, jota ei ole liitetty maakaasuverkkoon, ja sen haltijaan.

Lakia ei sovelleta maakaasun ja nesteytetyn maakaasun toimittamiseen ja jakeluun liikennettä varten tankkauspisteen kautta.

Lain II ja IV osaa sekä 13 lukua ei sovelleta puolustushallintoon.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *maakaasuverkolla* toisiinsa liitetyistä maakaasuputkista ja -putkistoista sekä kaikista niihin kuuluvista säiliöistä, laitteista ja laitteistoista, joiden sisältönä on maakaasu, muodostettua kokonaisuutta, joka on tarkoitettu maakaasun siirtoon tai jakeluun;

2) *maakaasun siirtoverkolla* maakaasuputkistoa, jossa maakaasua siirretään pääasiallisesti korkeapaineisena, ei kuitenkaan maakaasun paikalliseen jakeluun pääasiallisesti käytettäviä korkeapaineputkistojen osia;

3) *maakaasun jakeluverkolla* paikallista tai alueellista maakaasuputkistoa, jonka kautta maakaasua kuljetetaan vähennetyllä paineella, mukaan lukien maakaasun paikalliseen jakeluun pääasiallisesti käytettävät korkeapaineputkistojen osat;

4) *yhteenliitetyllä verkolla* toisiinsa yhdistettyjä verkkoja;

5) *erillisellä linjalla* yhteenliitettyä verkkoa täydentävää maakaasuputkea;

6) *maakaasun siirrolla* maakaasun siirtämistä asiakkaille toimitettavaksi putkistoissa, jotka sisältävät pääasiassa korkeapaineputkia lukuun ottamatta pääasiassa maakaasun paikalliseen jakeluun käytettäviä korkeapaineputkistojen osia, ei kuitenkaan maakaasun toimitusta;

7) *maakaasun jakelulla* maakaasun siirtämistä paikallisten tai alueellisten putkistojen kautta asiakkaille toimitettavaksi, ei kuitenkaan maakaasun toimitusta;

8) *maakaasuverkkotoiminnalla* liiketoimintaa, jossa toiminnanharjoittaja (*verkonhaltija*) vastiketta vastaan harjoittaa maakaasun siirtotoimintaa maakaasun siirto- tai jakeluverkossa sekä tuottaa ja tarjoaa muita tässä laissa verkonhaltijan tehtäväksi säädettyjä maakaasun siirto- tai jakeluverkkoon perustuvia palveluja niitä tarvitseville;

9) *siirtoverkonhaltijalla* elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa siirtotoimintaa ja on vastuussa siirtoverkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä toiminta-alueellaan, sen yhteyksistä muihin verkkoihin sekä sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset kaasun siirtovaatimukset pitkällä aikavälillä;

10) *jakeluverkonhaltijalla* elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa jakelutoimintaa ja on vastuussa jakeluverkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä toiminta-alueellaan, sen yhteyksistä muihin verkkoihin sekä sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset kaasun jakeluvaatimukset pitkällä aikavälillä;

11) *kuluttajalla* kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua kuluttajaa;

12) *uusiutuvista energialähteistä peräisin olevalla kaasulla* biomassasta termisesti valmistettavaa biokaasua, kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvää kaasua sekä mädättämällä syntyvää biokaasua;

13) *maakaasun toimituksella* maakaasun ja nesteytetyn maakaasun myyntiä ja jälleenmyyntiä asiakkaille jälleenmyynti;

14) *maakaasun toimittajalla* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka toimittaa maakaasua;

15) *vähittäismyynnillä* maakaasun toimitusta jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta välittömästi loppukäyttäjille;

16) *kolmannella maalla* muuta valtiota kuin Euroopan unionin jäsenvaltiota;

17) *määräysvallalla* oikeuksia sekä sopimuksia ja muita keinoja, jotka joko erikseen tai yhdessä asiaan liittyvät tosiasialliset ja oikeudelliset olosuhteet huomioon ottaen antavat mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yrityksessä, erityisesti:

a) antamalla omistusoikeuden tai käyttöoikeuden yrityksen kaikkiin tai joihinkin varoihin;

b) oikeuksin tai sopimuksin, joiden perusteella saadaan ratkaiseva vaikutusvalta yrityksen toimielinten kokoonpanossa, äänestyksissä tai päätöksissä;

18) *maakaasualan yrityksellä* luonnollista ja oikeushenkilöä, joka harjoittaa maakaasun tai nesteytetyn maakaasun, tuotantoa, siirtoa, jakelua, toimitusta, ostoa tai varastointia ja joka on vastuussa harjoittamiinsa toimintoihin liittyvistä kaupallisista, teknisistä tai ylläpitotehtävistä, ei kuitenkaan loppukäyttäjiä;

19) *varastolla* maakaasualan yrityksen omistamaa tai hoitamaa laitosta, jota käytetään maakaasun varastointiin sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston varastointiin käytettävää osaa tuotantoon käytettävää osaa lukuun ottamatta, ei kuitenkaan laitteistoja, jotka ovat yksinomaan tehtäviään hoitavan siirtoverkonhaltijan käytettävissä;

20) *varastointilaitteiston haltijalla* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka varastoi maakaasua ja on vastuussa varaston hoidosta;

21) *nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistolla* vastaanottoasemaa, jota käytetään maakaasun nesteyttämiseen tai nesteytetyn maakaasun tuontiin, purkamiseen ja kaasuttamiseen, mukaan lukien lisäpalvelut ja tilapäinen varastointi, joita tarvitaan kaasuttamiseen ja kaasun toimittamiseen sen jälkeen siirtoverkkoon, ei kuitenkaan varastointiin käytettäviä vastaanottoaseman osia;

22) *nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalla* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka nesteyttää maakaasua tai tuo, purkaa ja kaasuttaa nesteytettyä maakaasua ja on vastuussa nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston toiminnasta;

23) *lisäpalveluilla* kaikkia siirtoverkkojen, jakeluverkkojen ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen käyttöön ja toimintaan tarvittavia palveluja ja varastoja kuormituksen tasapainotus, sekoitus ja inerttikaasujen lisääminen mukaan lukien, ei kuitenkaan laitoksia, jotka ovat yksinomaan tehtäviään hoitavan siirtoverkonhaltijan käytettävissä;

24) *putkilinjavarastoinnilla* kaasun painetta korottamalla tapahtuvaa maakaasun varastointia siirto- ja jakeluverkoissa, ei kuitenkaan varastointia laitteistoissa, jotka ovat tehtäviään hoitavan siirtoverkonhaltijan käytettävissä;

25) *uudella infrastruktuurilla* infrastruktuuria, joka on valmistunut 5 päivänä elokuuta 2003 tai sen jälkeen;

26) *asiakkaalla* maakaasun tukkuasiakasta ja loppukäyttäjää sekä maakaasualan yritystä, joka ostaa maakaasua;

27) *tukkuasiakkaalla* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka ostaa maakaasua jälleenmyyntiä varten sen verkon sisällä tai ulkopuolella, johon hän kuuluu, ei kuitenkaan siirto- tai jakeluverkonhaltijaa;

28) *loppukäyttäjällä* asiakasta, joka ostaa maakaasua omaan käyttöönsä;

29) *verkon käyttäjällä* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka toimittaa maakaasua verkkoon tai jolle sitä toimitetaan verkosta;

30) *maakaasuntoimitussopimuksella* maakaasun toimittamisesta tehtyä sopimusta, ei kuitenkaan maakaasukaasujohdannaista;

31) *maakaasujohdannaisella* rahoitusvälineiden markkinoista sekä direktiivin 2002/92/EY ja direktiivin 2011/61/EU muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/65/EU liitteessä I olevan C osan 5, 6 tai 7 kohdassa määriteltyä rahoitusvälinettä, jonka kohde-etuus on maakaasu.

II OSA

Maakaasuverkot

2 luku

Maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuus

4 §

Maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuus

Maakaasuverkkotoimintaa saa harjoittaa Suomessa sijaitsevassa maakaasuverkossa vain Energiaviraston myöntämällä luvalla (*maakaasuverkkolupa*). Maakaasuverkkolupaa ei voida siirtää toiselle.

Luvanvaraista ei ole kuitenkaan maakaasuverkkotoiminta, jossa maakaasuverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä maakaasun toimitusta.

5 §

Maakaasuverkkoluvan myöntäminen

Maakaasuverkkolupa on myönnettävä, jos hakija täyttää hakemuksensa mukaiselle maakaasuverkkotoiminnalle asetetut tekniset, taloudelliset ja organisatoriset vaatimukset. Maakaasuverkkolupa myönnetään toistaiseksi tai erityisestä syystä määräajaksi.

Maakaasuverkkolupaan voidaan liittää luvan myöntämisen edellytysten kannalta tarpeellisia ehtoja. Maakaasuverkkolupaa tai sen ehtoja voidaan muuttaa luvanhaltijan suostumuksella tai muulloinkin, jos muutos on välttämätön lainsäädännön muuttumisen, muutoksenhakutuomioistuimen antaman ratkaisun tai toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi.

6 §

Siirtoverkon ja jakeluverkon maakaasuverkkoluvan hakijaa koskevat yleiset vaatimukset

Siirtoverkon ja jakeluverkon maakaasuverkkoluvan hakijan on täytettävä seuraavat yleiset vaatimukset:

- 1) hakija on yhteisö taikka jakeluverkon maakaasuverkkoluvan osalta yhteisö tai kunnallinen laitos;
- 2) hakijan organisaatio vastaa sen harjoittaman maakaasuverkkotoiminnan laajuutta ja luonnetta;
- 3) hakijalla on palveluksessaan riittävä henkilöstö, joka vastaa sen harjoittaman maakaasuverkkotoiminnan laajuutta ja luonnetta;
- 4) hakija on nimennyt maakaasuverkolleen käytön valvojan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 39 §:ssä tarkoitetun menettelyn mukaisesti;
- 5) hakijalla on taloudelliset edellytykset kannattavaan maakaasuverkkotoimintaan;
- 6) hakijalla on päätösvalta maakaasuverkon käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittaviin varoihin sekä päätösvalta tehdä verkon käyttäjien kanssa liittymissopimuksia ja maakaasuverkkosopimuksia.

Jos hakija harjoittaa maakaasuverkkotoiminnan lisäksi muuta toimintaa tai jos hakija harjoittaa sekä siirtoverkkotoimintaa että jakeluverkkotoimintaa, hakijan on lisäksi esitettävä selvitys siitä, että nämä toiminnat on eriytetty toisistaan siten kuin tässä laissa säädetään.

7 §

Siirtoverkonhaltijaa koskevat lisävaatimukset

Hakijan, joka hakee siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkolupaa, on 6 §:ssä säädettyjen vaatimusten lisäksi täytettävä maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa (/) säädetty vaatimukset siirtoverkonhaltijan riippumattomuudesta. Riippumattomuuden on oltava varmennettu mainitussa laissa ja maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o 1775/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 715/2009, jäljempänä *maakaasuverkkasetus*, 3 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti.

8 §

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkolupa

Energiavirasto määrää maakaasuverkkoluvassa yhden siirtoverkonhaltijan maakaasujärjestelmän *järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltijaksi*.

Järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltijaksi määrättävän on 6 ja 7 §:ssä säädettyjen vaatimusten lisäksi ennen luvan myöntämistä osoitettava, että siirtoverkonhaltija on järjestänyt maakaasujärjestelmän tasapainotuspalveluihin, maakaasujärjestelmän taseselvitykseen ja maakaasukaupan kauppapaikan ylläpitämiseen ja keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvät tehtävät erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkoluvassa voidaan asettaa ehtoja, jotka liittyvät sen:

- 1) tehtäviin ja niiden hoitamiseen;
- 2) velvollisuuksiin ja niiden täyttämiseen;
- 3) oikeuksiin ja niiden käyttämiseen.

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voi Energiaviraston myöntämällä luvalla antaa 2 momentissa tarkoitettuja toimintoja toisista ETA-valtioista olevien siirtoverkonhaltijoiden kanssa yhteisesti omistamansa yhden tai useamman osakkuusyhtiön tehtäväksi. Maakaasukaupan keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvät tehtävät voidaan Energiaviraston luvalla antaa myös sähkökaupan vastaavia tehtäviä Suomessa hoitavan toiminnanharjoittajan tehtäväksi. Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään maakaasuverkkoluvan myöntämisestä ja tämän pykälän 3 momentissa järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle maakaasuverkkoluvassa asetettavista ehdoista.

9 §

Suljetun jakeluverkon maakaasuverkkolupa

Suljetun jakeluverkon maakaasuverkkolupa on myönnettävä hakemuksesta hakijalle, joka harjoittaa maakaasuverkkotoimintaa maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella taikka yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella sijaitsevassa jakeluverkossa, jos:

- 1) erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien toiminnot tai tuotantoprosessi muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden; tai
- 2) kyseisessä verkossa jaellaan maakaasua ensisijaisesti verkon omistajalle tai verkonhaltijalle taikka niihin omistussuhteessa oleville yrityksille.

Suljetun jakeluverkon maakaasuverkkolupaa ei kuitenkaan saa myöntää hakijalle, jonka maakaasuverkossa toimitetaan maakaasua kuluttajille, ellei kysymyksessä ole maakaasun toimitus pienelle määrälle kuluttajia, joilla on työsuhteeseen perustuvia tai vastaavia yhteyksiä hakijaan.

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkon haltijaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään jakeluverkosta sekä jakeluverkonhaltijasta, jollei erikseen toisin säädetä. Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään maakaasuverkkoluvan myöntämisestä.

10 §

Erillisen linjan maakaasuverkkolupa

Erillisen linjan maakaasuverkkolupa oikeuttaa luvan hakijan harjoittamaan maakaasuverkkotoimintaa rakentamassaan erillisessä linjassa.

Erillisen linjan maakaasuverkkolupa on myönnettävä hakemuksesta, jos erillinen linja rakennetaan maakaasun toimittamiseksi asiakkaille, joilta alueella toimiva verkonhaltija on evännyt verkkoon pääsyn. Erillisen linjan maakaasuverkkolupaa ei kuitenkaan voida myöntää maakaasuverkkotoiminnan harjoittamiseen valtakunnan rajan ylittävässä siirtoputkessa.

Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään maakaasuverkkoluvan myöntämisestä.

11 §

Eräiden yhdysputkien vapauttaminen maakaasuverkkoluvasta

Energiavirasto voi yksittäistapauksessa sallia maakaasuverkkotoiminnan harjoittamisen yhdysputkessa ilman maakaasuverkkolupaa määräajaksi, jos verkonhaltijalle on myönnetty 93 §:n mukainen uutta infrastruktuuria koskeva poikkeuslupa. Vapautus voidaan myöntää enintään poikkeusluvan voimassaoloajaksi. Vapautusta ei voida siirtää toiselle.

Energiavirasto voi luvanvaraisuudesta vapauttamista koskevassa päätöksessään asettaa ehtoja, jotka koskevat verkkoon pääsyä kysymyksessä olevassa yhdysputkessa. Verkkoon pääsyä koskevat ehdot voivat liittyä:

- 1) siirtokapasiteetin jakamiseen;
- 2) ylikuormituksesta aiheutuvien tulojen jakamiseen;
- 3) yhdysputken käyttäjiltä perittäviin maksuihin.

3 luku

Maakaasuverkon rakentaminen

12 §

Hankelupa valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen

Valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupaa työ- ja elinkeinoministeriöltä. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset lupahakemuksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että maan rajan ylittävän siirtoputken rakentaminen on maakaasumarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Lupaa myönnettäessä on otettava huomioon hankkeen merkitys maakaasun sisämarkkinoille.

Luvassa ei määritellä siirtoputken reittiä. Hankelupaan voidaan liittää luvan edellytysten kannalta tarpeellisiksi katsottavia ehtoja. Hankelupaa ei voida siirtää toiselle ilman ministeriön nimenomaista suostumusta.

Jos Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista ja päätöksen N:o 1364/2006/EY kumoamisesta sekä asetusten (EY) N:o 713/2009, (EY) N:o 714/2009 ja (EY) N:o 715/2009 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 347/2013 2 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu yhteistä etua koskeva energiahankke edellyttää 1

momentissa tarkoitettua hankelupaa, luvan käsittelyyn sovelletaan tämän lain lisäksi mainittua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta sekä Euroopan unionin yhteistä etua koskevien energiahankkeiden lupamenettelystä annettua lakia (684/2014).

4 luku

Verkonhaltijan yleiset velvollisuudet ja verkkopalveluiden hinnoittelu

13 §

Verkkopalveluiden tarjonnan yleiset periaatteet

Verkonhaltijan on tarjottava maakaasuverkkonsa palveluita maakaasumarkkinoiden osapuolille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Palveluiden tarjonnassa ei saa olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja.

14 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee ylläpitää, käyttää ja kehittää maakaasuverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin asiakkaiden kohtuullisten tarpeiden mukaisesti ja turvata osaltaan maakaasun toimitukset asiakkaille. Siirtoverkonhaltijan tulee lisäksi rakentaa eurooppalaisen siirtojärjestelmän yhdentämiseksi riittävästi rajat ylittävää siirtokapasiteettia, jos rakentaminen on tarpeen taloudelliselta kannalta kohtuullisen ja teknisesti toteuttamiskelpoisen maakaasun kysynnän tyydyttämiseksi ja maakaasun toimitusvarmuuden huomioon ottamiseksi.

15 §

Liittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää verkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät maakaasun käyttö- ja varastointikohteet, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot, uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun tuotantolaitokset ja erilliset linjat toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä ja niissä on otettava huomioon maakaasun siirtojärjestelmän ja verkon yhteentoimivuuden ja toimintavarmuuden sekä maakaasun siirtojärjestelmän tehokkuuden vaatimat ehdot.

Verkonhaltijan tulee julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset sekä kohtuullinen aika, jonka kuluessa verkkonhaltija käsittelee liittymistä koskevat tarjouspyynnöt.

Verkonhaltijan tulee antaa liittyjälle tämän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista sekä arvio liittymän toimitusajasta.

16 §

Siirtovelvollisuus

Verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä maakaasun siirto- ja jakelupalveluja verkkonsa käyttäjille maakaasuverkkonsa siirtokyvyn rajoissa. Siirtovelvollisuuden edellytyksenä on, että siirrettävän tai jaeltavan maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton mitaus on etäluentajärjestelmän piirissä.

17 §

Verkonhaltijan tehtävät maakaasun toimitusten mittauksessa

Verkonhaltijan on järjestettävä maakaasuverkossaan taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva maakaasun toimitusten mitaus sekä mittautietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen maakaasumarkkinoiden osapuolille. Laskutuksessa tarvittavat mittautiedot on ilmoitettava maakaasun toimittajalle käyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti.

Verkonhaltijan on mittauspalvelua järjestäessään pyrittävä edistämään verkon käyttäjien tehokasta ja säästävää maakaasunkäyttöä sekä maakaasunkäytön ohjausmahdollisuuksien hyödyntämistä.

Verkonhaltija voi tarjota mittauspalvelua joko omana työnä tai hankkia palvelun. Palvelu voidaan hankkia tällöin myös maakaasukaupan muulta osapuolelta.

Tarkemmat säännökset maakaasun toimitusten mittauksesta maakaasuverkoissa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea:

- 1) käyttöpaikan, varastointilaitteiston ja kaasua maakaasuverkkoon syöttävän laitteiston varustamista mittauslaitteistolla;
- 2) mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia teknisiä vaatimuksia;
- 3) mittauslaitteiston lukemista;
- 4) mittautiedon hyödyntämistä;
- 5) mittauspalveluissa käytettävää aikajaotusta.

18 §

Mittauslaitteiston tarjoaminen loppukäyttäjälle

Loppukäyttäjälle on tarjottava kilpailukykyisesti hinnoiteltua mittauslaitteistoa, joka mittaa tarkasti maakaasun kulutuksen ja antaa tietoa kulutuksen ajoittumisesta, kun:

- 1) olemassa oleva mittauslaitteisto korvataan, paitsi jos se on teknisesti mahdotonta tai se ei ole kustannustehokasta ottaen huomioon pitkän aikavälin säästömahdollisuudet;
- 2) kyse on uuteen rakennukseen sijoitettavasta uudesta liittymästä;
- 3) kyse on sellaisesta maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaista rakennuslupaa tai 126 §:n mukaista toimenpidelupaa edellyttävästä korjauksesta, jolla voi olla merkittävää vaikutusta rakennuksen energiatehokkuuteen.

19 §

Loppukäyttäjän oikeus omaa maakaasunkulutustaan koskevan tiedon hyödyntämiseen

Loppukäyttäjällä on oikeus saada tai antaa muulle taholle oikeus saada ilman erillistä korvausta maakaasun kulutustaan koskeva mittautieto, jonka verkkonhaltija on kerännyt maakaasun käyttöpaikan mittauslaitteistosta. Tieto luovutetaan maakaasun käyttöpaikka- tai mittauskoh-

taisesti sellaisessa muodossa, joka vastaa toimialan ja verkonhaltijan yleisesti noudattamaa menettelytapaa. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tietojen muodosta ja tietojen luovuttamisessa noudatettavasta menettelystä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta kohteessa, jossa maakaasun käyttöä ei mitata.

20 §

Verkkopalveluiden myyntiehtoja ja hinnoittelua koskevat yleiset säännökset

Verkkopalveluiden myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Niistä saa poiketa vain erityisistä syistä.

Verkkopalveluiden hinnoittelun on oltava kokonaisuutena arvioiden kohtuullista.

Verkkopalveluiden hinnoittelussa ei saa olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Siinä on kuitenkin otettava huomioon maakaasun siirtojärjestelmän toimintavarmuus ja tehokas käyttö.

21 §

Liittymispistehinnoittelu

Verkonhaltijan on järjestettävä edellytykset sille, että verkon käyttäjä voi sopia kaikista verkkopalveluista sen verkonhaltijan kanssa, jonka maakaasuverkkoon hän on liittynyt.

Verkonhaltijan on osaltaan järjestettävä edellytykset sille, että verkon käyttäjä saa asianomaiset maksut suorittamalla oikeuden käyttää liittymispisteestään käsin koko maakaasun siirtojärjestelmää, ulkomaanyhteyksiä lukuun ottamatta.

22 §

Maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton maksut

Siirtoverkonhaltijan on asetettava siirtomaksu kullekin siirtoverkkonsa syöttö- ja ottopisteelle. Syöttö- ja ottopisteelle, johon on liitetty yhdysputki Euroopan talousalueeseen kuuluvan toisen valtion maakaasuverkkoon, ei kuitenkaan aseteta siirtomaksua, jos syöttö- ja ottomaksun asettamatta jättäminen perustuu Suomea sitovaan kansainväliseen velvoitteeseen tai sopimukseen.

Jakeluverkonhaltijan on asetettava jakelumaksu kullekin jakeluverkkonsa ottopisteelle ja kullekin jakeluverkkoonsa kaasuntuotantolaitoksesta tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistosta kaasua syöttävälle syöttöpisteelle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen maksujen perusteista.

23 §

Maakaasun toimittajan vaihtamiseen liittyvät verkonhaltijan suoritteet

Verkonhaltija ei saa periä erillistä maksua maakaasun toimittajan vaihtamiseen liittyvistä suoritteista.

Maakaasun siirron ja jakelun maksujen korottaminen

Verkonhaltija saa korottaa maakaasun siirron ja jakelun maksujaan enintään 15 prosenttia korotusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana keräämiinsä maakaasun siirron ja jakelun maksuihin verrattuina. Jos verkkonhaltija tekee korotuksesta alkavan 12 kuukauden ajanjakson aikana lisää maakaasun siirron ja jakelun maksujen korotuksia, eivät kyseisenä aikana kerätyt maksujen korotukset tällöinkään saa ylittää 15 prosenttia tarkastelujakson ensimmäistä korotusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana kerättyjen maksujen määrästä.

Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan verkkonhaltijan maakaasuverkon käyttäjiä edustavan kunkin asiakasryhmän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella. Hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan tällöin kuhunkin asiakasryhmään kuuluihin verkon käyttäjiin sovellettavien korkeimpien verokantojen mukaan määritetystä maakaasun siirron ja jakelun verollisesta hinnasta, johon ei sisälly korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien, verkon käyttäjien kaasun käyttöön perustuvien verojen ja veronluonteisten maksujen sekä arvonlisäveron korotusten määrä. Asiakasryhmät on määriteltävä siten, että ne kuvaavat tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla verkkonhaltijan maakaasuverkon käyttöä ja verkon käyttäjien ominaispiirteitä.

Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan kuitenkin erikseen muun maakaasuverkon kuin jakeluverkon kunkin käyttäjän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella, jos 2 momentissa tarkoitettua laskentaperustetta ei voida käyttää. Hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan tällöin verkon käyttäjän maakaasun siirron ja jakelun verollisesta hinnasta, johon ei sisälly korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien, verkon käyttäjän kaasun käyttöön perustuvien verojen ja veronluonteisten maksujen sekä arvonlisäveron korotusten määrä.

Korotuksen hyväksyttävään enimmäismäärään ei lasketa verkkonhaltijan maakaasuverkkonsa käyttäjille antaman enintään kuuden kuukauden pituisen määräaikaisen alennuksen päättymisestä aiheutuvaa maakaasun siirron tai jakelun maksujen korotusta, joka perustuu sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:ssä tarkoitetun Energiaviraston vahvistuspäätöksen ehtoihin, eikä verkkonhaltijan maakaasuverkkonsa käyttäjille antaman määräaikaisen alennuksen päättymisestä aiheutuvaa maakaasun siirron tai jakelun maksujen korotusta, joka perustuu Energiaviraston mainitun lain 14 §:n nojalla antamaan päätökseen velvoittaa verkkonhaltija alentamaan maakaasun siirron tai jakelun maksujaan ylijäämän vuoksi.

Yritysjärjestelyn seurauksena syntyneen uuden tai toimintaa jatkavan verkkonhaltijan maakaasun siirron tai jakelun maksujen korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa otetaan korotusta edeltävän tarkastelujakson maksujen määränä huomioon yritysjärjestelyssä mukana olevien verkkonhaltijoiden kyseisen tarkastelujakson aikana keräämien maksujen summa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaiseen maakaasun siirto- ja jakelumaksujen muuttamiseen, jonka tarkoituksena on 22 §:n mukaisten verkkoon syötön ja verkosta oton maksujen käyttöönotto.

Energiavirasto voi hakemuksesta antaa verkkonhaltijalle yksittäistapauksessa luvan poiketa 1 momentissa säädetystä, jos se on välttämätöntä maakaasuverkkoluvan myöntämisen edellytysten tai verkkonhaltijan lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista asiakasryhmistä ja niiden määrittelemisestä.

25 §

Verkonhaltijan tietojen antaminen

Verkonhaltijan on toimitettava toiselle verkkonhaltijalle, varastointilaitteiston ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalle sekä jakeluverkonhaltijalle riittävät tiedot sen varmistamiseksi, että maakaasun siirto, jakelu ja varastointi voidaan toteuttaa tavalla, joka sopii yhteen yhteenliitetyn verkon varman ja tehokkaan käytön kanssa.

26 §

Verkkopalveluiden myyntiehtojen ja tunnuslukujen julkaiseminen

Verkonhaltijan on julkaistava verkkopalveluidensa yleiset myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet.

Verkonhaltijan on ilmoitettava Energiavirastolle verkkopalveluidensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

Verkonhaltijan on julkaistava sen toiminnan arvioimiseksi riittävät verkkopalveluiden hintatasoa, verkkotoiminnan tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta, maakaasuverkon kehittämistä sekä maakaasuverkkoon liittyvät, maakaasumarkkinoiden toimintaa kuvaavat tunnusluvut. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee, mitä kaavoja ja ohjeita tunnuslukuja laskettaessa noudatetaan sekä miten tunnusluvut julkaistaan.

27 §

Verkonhaltijan varautumissuunnittelu

Verkonhaltijan on asianmukaisella suunnittelulla varauduttava maakaasuverkkoonsa kohdistuviin normaaliolojen häiriötilanteisiin, maakaasujärjestelmässä ilmenevien maakaasunsaannin häiriöiden edellyttämien säännöstelytoimenpiteiden täytäntöönpanoon ja valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Verkonhaltijan on laadittava varautumissuunnitelma sekä osallistuttava tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Varautumissuunnitelma on päivitettävä säännöllisin väliajoin ja ainakin silloin, kun olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

Tarkempia säännöksiä varautumissuunnitelman sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea yhteiskunnan johtamisen ja turvallisuuden, väestön toimeentulon sekä elinkeinoelämän toimintakyvyn varmistamiseksi tarpeellista maakaasuverkkojen toiminnan sekä maakaasunsiirron ja -jakelun järjestelyä.

28 §

Verkonhaltijan yhteistoimintavelvollisuus häiriötilanteissa

Verkonhaltijan on toimittava häiriötilanteissa häiriöiden poistamiseksi ja niiden vaikutusten rajoittamiseksi yhteistyössä muiden maakaasuverkonhaltijoiden ja toiminta-alueensa pelastusviranomaisten, poliisin ja kuntien viranomaisten sekä muiden yhdyskuntateknisten verkkojen haltijoiden kanssa. Verkonhaltijan on osallistuttava häiriötilanteissa toiminta-alueeseensa liittyvän tilannekuvan muodostamiseen ja toimitettava tilannekuvan muodostamisesta vastaavalle viranomaiselle sitä varten tarvittavat tiedot.

5 luku

Siirtoverkkoa ja siirtoverkonhaltijaa koskevat säännökset

29 §

Järjestelmävastuu

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaa maakaasujärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä huolehtii maakaasujärjestelmän tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä, maakaasujärjestelmän taseselvityksestä ja maakaasukaupan kauppapaikan ylläpitämisestä ja keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvistä tehtävistä (*järjestelmävastuu*) ja on velvollinen huolehtimaan niistä tarkoituksenmukaisella ja maakaasujärjestelmässä toimivien maakaasumarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tulee ylläpitää ja kehittää järjestelmävastuun piiriin kuuluvia toimintojaan ja palveluitaan sekä ylläpitää, käyttää ja kehittää maakaasuverkkoaan ja muita järjestelmävastuun hoitamiseen tarvittavia laitteistojaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin siten, että ne toimivat tehokkaasti ja että edellytykset tehokkaasti toimiville kansallisille ja alueellisille maakaasumarkkinoille sekä Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoille voidaan turvata.

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja maakaasujärjestelmän käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksessa sen jälkeen, kun Energiavirasto on ne vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n mukaisesti. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteutustavasta.

30 §

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan vastuualue

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan vastuualueena on maakaasujärjestelmä, jonka järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltija on määrätty.

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaa vastuualueellaan järjestelmävastuun piiriin kuuluvista tehtävistä ja muista siirtoverkonhaltijalle kuuluvista tehtävistä, joista säädetään tässä laissa ja maakaasuverkkoasetuksessa.

31 §

Maakaasujärjestelmän tasevastuu

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaa maakaasutaseen ylläpitämisestä vastuualueellaan (*maakaasujärjestelmän tasevastuu*). Maakaasujärjestelmän tasevastuuseen sisältyvät kaikki sen hoitamisen edellyttämät toimenpiteet ja resurssit, jotka on toteutettava tai joiden käytettävyys on varmistettava kunkin taseselvitysjakson ajaksi.

Maakaasujärjestelmän tasevastuun hoitamiseen tarvittavan maakaasun hankintaehtojen sekä tasekaasun kauppaehtojen on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä maakaasumarkkinoiden osapuolille, eikä niissä saa olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Ehdoissa on kuitenkin otettava huomioon maakaasujärjestelmän toimintavarmuudesta ja tehokkuudesta johtuvat vaatimukset. Ehtojen on lisäksi tarjottava verkon käyttäjille asianmukaisia kannustimia maakaasun syötön ja oton tasapainottamiseksi.

Tasekaasun hinnoittelun on oltava kohtuullista.

32 §

Maakaasujärjestelmän taseselvitys

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaa maakaasujärjestelmän maakaasutaseen sekä maakaasujärjestelmässä toimivien maakaasukaupan osapuolien maakaasutaseiden selvittämisestä kunkin taseselvitysjakson osalta (*maakaasujärjestelmän taseselvitys*). Taseselvitysjaksona on kaasutoimituspäivä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan kaasun syöttöön maakaasuverkkoon sovelletaan kaasutoimituspäivää pidempää taseselvitysjaksoa.

Taseselvityksen tulee perustua maakaasun mittaukseen etäluennalla sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin. Tarkemmat säännökset taseselvityksessä käytettävistä menetelmistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Taseselvityspalvelun hinnoittelun on oltava kohtuullista.

33 §

Maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tehtävänä on maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen. Kehittämistoiminnalla on edistettävä tehokkaasti sekä maakaasumarkkinoiden osapuolien ja verkonhaltijoiden kannalta tasapuolisesti ja syrjimättömästi toteutettua tiedonvaihtoa. Tiedonvaihdon kehittämiseen kuuluvat ainakin:

- 1) sanomaliikennestandardien kehittäminen sekä siihen liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen;
- 2) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen kehittäminen sekä siihen liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen;
- 3) sanomaliikennestandardien ja tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen muuttamista koskevien ehdotusten tekeminen ministeriölle;
- 4) sanomaliikenteen testipalvelun ylläpito;
- 5) tiedonvaihtoon liittyvä tiedottaminen, koulutus ja neuvonta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tehtävät rahoitetaan erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija on oikeutettu keräämään siirtoverkkopalvelun, tasepalvelun ja 1 momentissa tarkoitetun palvelun käyttäjiltä. Maksuilla voidaan kattaa järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto. Maksujen määräytymisperusteiden tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä. Maksut ja niiden määräytymisperusteet on julkaistava.

34 §

Järjestelmävastuuseen liittyvien palveluiden ehtojen julkaiseminen

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan on julkaistava ja ilmoitettava Energiavirastolle järjestelmävastuuseen kuuluvien palveluidensa voimassa olevat myyntiehdot ja niiden määräytymisperusteet, tasekaasun toimitus- ja hankintaehdot ja niiden määräytymisperusteet sekä 29 §:n 2 momentissa tarkoitetut ehdot.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä julkaistavista ja ilmoitettavista tiedoista sekä julkaisu- ja ilmoitusmenettelystä.

35 §

Siirtoverkonhaltijan toiminnassaan käyttämän energian hankinta

Siirtoverkonhaltijan on hankittava toiminnassaan käyttämänsä energia avointen, syrjimättömien ja markkinaehtoisten menettelyjen mukaisesti.

6 luku

Jakeluverkkoa ja jakeluverkonhaltijaa koskevat säännökset

36 §

Etäisyydestä riippumaton maakaasun jakelun hinnoittelu

Maakaasun jakelun hinta ei jakeluverkossa saa riippua siitä, missä verkon käyttäjä maantieteellisesti sijaitsee verkonhaltijan toiminta-alueella. Jos jakeluverkonhaltijat yhdistävät verkkoimintansa, yksittäisten verkon käyttäjien maksuihin merkittäviä muutoksia aiheuttavat hinnoittelun muutokset on kuitenkin toteutettava Energiaviraston ennen uuden hinnoittelun käyttöönottoa hyväksymän siirtymäajan kuluessa.

37 §

Mittauspalveluiden hinnoittelu jakeluverkossa

Verkon käyttäjän tulee korvata jakeluverkonhaltijalle aiheuttamansa kohtuulliset mittauskustannukset.

38 §

Kuluttajille suunnatut jakelupalveluiden myyntiehdot

Kuluttajille suunnatut jakelupalvelujen myyntiehdot on esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, eikä niihin saa sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiselle.

39 §

Jakeluverkonhaltijan laskutus

Jakeluverkonhaltijan laskutus on suoritettava tosiasiallisesti siirretyn maakaasun määrän perusteella vähintään neljä kertaa vuodessa. Jos maakaasun käyttöpaikka, jolle siirretään maakaasua yksinomaan ruoanvalmistukseen, on varustettu mittauslaitteistolla, loppukäyttäjälle siirretty maakaasu on laskutettava tosiasiallisesti siirretyn määrän perusteella kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Jos mittauslaitteisto ei ole etäluentajärjestelmän piirissä, laskutus voi perustua loppukäyttäjän tekemään mittauslaitteiston luentaan.

Laskutus saa kuitenkin perustua arvioituun siirretyn maakaasun määrään tai kiinteään määrään, jos laskutus perustuu loppukäyttäjän lukemaan mittauslaitteistoon eikä tämä ole ilmoittanut mittarilukemaa kysymyksessä olevalta laskutuskaudelta. Tosiasiallisesti siirretyn maakaasun määrään perustuvasta laskutuksesta voidaan poiketa myös, jos siirretyn maakaasun todettuun määrään perustuvan mittauksen ja laskutuksen järjestäminen ei ole mahdollista tai se olisi kustannuksiltaan kohtuutonta.

Jakeluverkonhaltijan on esitettävä laskussa verkkonsa käyttäjälle erittely siitä, miten maakaasunjakelun hinta muodostuu. Maakaasunjakelun hintaa koskevat tiedot ja arviot on annettava loppukäyttäjälle oikea-aikaisesti ja helposti ymmärrettävässä muodossa. Laskun mukana on ilmoitettava loppukäyttäjän todellinen kulutus ja hintatiedot sekä mahdollistettava vertailu edellisen vuoden kulutukseen ja kustannuksiin samana kautena. Jakeluverkonhaltijan on kuluttajille lähetettävissä laskuissa annettava tiedot asiakasvalitusten tekemistä varten sekä kuluttajille suunnatussa laskutuksessaan tietoja kuluttajien käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja laskuun tulee sisällyttää, sekä siitä tavasta, jolla tiedot tulee laskussa esittää.

Tässä pykälässä tarkoitetut laskut sekä hinta- ja kulutustiedot on annettava loppukäyttäjälle asianmukaisesti ja maksutta. Loppukäyttäjän on halutessaan saatava laskut ja kulutustiedot sähköisinä.

40 §

Jakeluverkonhaltijan laskujen maksutavat

Jakeluverkonhaltijan on tarjottava kuluttajille erilaisia maksutapoja laskujen maksamiseen. Tarjotuissa vaihtoehdoissa ei saa olla perusteettomia tai eri asiakasryhmiä syrjiviä ehtoja. Maksutapojen ehdoissa voidaan huomioida eri maksutapojen tarjoamisesta jakeluverkonhaltijalle aiheutuvien kustannusten kohtuulliset erot. Jos jakeluverkonhaltija tarjoaa kuluttajille ennakkomaksujärjestelmää, ennakkomaksun on perustuttava riittävässä määrin kuluttajan arvioituun vuotuisen maakaasunkulutukseen.

41 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 24 §:n säännöksiä maakaasun jakelun maksujen korottamisesta, 26 §:n 3 momenttia verkkopalveluiden tunnuslukujen julkaisemisesta, 27 §:ää verkonhaltijan varautumissuunnittelusta, 28 §:ää verkonhaltijan yhteistoimintavollisuudesta häiriötilanteissa, 36 §:ää etäisyydestä riippumattomasta maakaasun jakelun hinnoittelusta, 37 §:ää mittauspalveluiden hinnoittelusta jakeluverkossa, 38 §:ää kuluttajille suunnattujen jakelupalvelujen myyntiehdoista, 39 §:ää jakeluverkonhaltijan laskutuksesta ja 40 §:ää jakeluverkonhaltijan laskujen maksutavoista.

Edellä 26 §:n 1 momenttia verkkopalveluiden myyntiehtojen julkaisemisesta ja 2 momenttia niiden ilmoittamisesta Energiavirastolle sovelletaan suljetun jakeluverkon haltijaan vain, jos Energiavirasto on vahvistanut suljetun jakeluverkon haltijalle sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetut ehdot ja menetelmät.

III OSA

Maakaasun toimitus

7 luku

Maakaasun toimitus

42 §

Maakaasun tukkumyyjän toimitusvelvollisuus

Tukkumyyjän, jolla on huomattava markkinavoima siirtoverkossa, on toimitettava tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin Venäjän maakaasuverkkoon liitetyn yhdysputken kautta Suomeen hankkimaansa maakaasua vähittäismyyjille jakeluverkkojen kautta toimitettavaksi (*tukkumyyjän toimitusvelvollisuus*). Tukkumyyjällä on oltava tätä varten julkiset maakaasun myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Myyntiehdoissa ei saa olla kohtuuttomia eikä maakaasukaupan kilpailua rajoittavia ehtoja.

Energiavirasto voi määrätä tukkumyyjän toimittamaan tässä pykälässä tarkoitettua maakaasua 1 momentissa tarkoitetuilla ehdoilla vähittäismyyjille jakeluverkkoihin toimitettavaksi.

43 §

Maakaasun toimittajan sopimustietojen säilyttäminen

Maakaasun toimittajan on säilytettävä merkitykselliset tiedot kaikista maakaasuntoimitussopimuksiin liittyvistä liiketoimistaan ja maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73/EY, jäljempänä *maakaasumarkkinadirektiivi*, 44 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua suuntaviivoja koskevassa komission asetuksessa tai päätöksessä säädetyt tiedot maakaasujohdannaisiin liittyvistä liiketoimistaan tukkuasiakkaiden ja siirtoverkonhaltijoiden sekä varastointilaitteistojen ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoiden kanssa vähintään viiden vuoden ajan sen tilikauden päättymisestä, jonka kuluessa liiketoimi on suoritettu. Säilytettäviä tietoja ovat ainakin:

- 1) liiketoimen kesto;
- 2) toimitukseen ja selvitykseen liittyvät menettelytavat;
- 3) toimituksen määrä;
- 4) toteutusaika;
- 5) hinta;
- 6) sopijapuolen yksilöivät tiedot;
- 7) tiedot selvittämättä jääneistä sopimuksista.

8 luku

Maakaasun vähittäismyynti

44 §

Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus

Vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan toiminta-alueella, on toimitettava maakaasua toiminta-alueella kohtuulliseen hintaan loppukäyttäjille, jotka käyttävät maakaasun pääasiassa maakaasunkäyttöpaikalla sijaitsevien asuntojen lämmittämiseen, sekä loppukäyttäjille, joiden maakaasunkäyttöpaikan liittymisteho on enintään 250 kilowattia (*vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus*).

Jos jakeluverkonhaltijan toiminta-alueella ei ole vähittäismyyjää, jolla on huomattava markkinavoima, toimitusvelvollisuus on sillä vähittäismyyjällä, jonka toimitetun maakaasun määrällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien hankkimasta maakaasusta on kyseisellä toiminta-alueella suurin.

Vähittäismyyjällä, jolla on toimitusvelvollisuus, on oltava julkiset maakaasun myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia eikä maakaasukaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Kuluttajille suunnatut myyntiehdot on lisäksi esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, eikä niihin saa sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiseksi.

Energiavirasto voi määrätä tässä pykälässä tarkoitetun vähittäismyyjän toimittamaan maakaasua 2 momentissa tarkoitetuilla ehdoilla toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille.

45 §

Vähittäismyyjän myyntiehtojen ilmoittaminen Energiavirastolle

Vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima, tulee toimittaa 44 §:n 3 momentissa tarkoitetut vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet Energiavirastolle ennen niiden käyttöönottamista.

Vähittäismyyjän tulee ilmoittaa Energiavirastolle tai tämän määräämälle yhteisölle vähittäismyyntiehdot ja -hinnat, joilla vähittäismyyjä tarjoaa yleisesti maakaasua kuluttajille sekä muille loppukäyttäjille, joiden maakaasun käyttöpaikan liittymisteho on enintään 250 kilowattia.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä vähittäismyyntiehtoihin ja -hintoihin sekä niiden määräytymisperusteisiin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

46 §

Vähittäismyyjän laskutus

Loppukäyttäjälle toimitettu maakaasu on laskutettava tosiasiallisen kulutuksen perusteella vähintään neljä kertaa vuodessa. Jos maakaasun käyttöpaikka, jolle toimitetaan maakaasua yksinomaan ruoanvalmistukseen, on varustettu mittauslaitteistolla, loppukäyttäjälle toimitettu maakaasu on laskutettava tosiasiallisen kulutuksen perusteella kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Jos mittauslaitteisto ei ole etäluentajärjestelmän piirissä, laskutus voi perustua loppukäyttäjän tekemään mittauslaitteiston luentaan.

Maakaasun laskutus saa kuitenkin perustua arvioituun kulutukseen tai kiinteään määrään, jos laskutus perustuu loppukäyttäjän lukemaan mittauslaitteistoon eikä tämä ole ilmoittanut mittarilukemaa kysymyksessä olevalta laskutuskaudelta. Todettuun kulutukseen perustuvasta laskutuksesta voidaan poiketa myös, jos todettuun maakaasunkulutukseen perustuvan mittauksen ja laskutuksen järjestäminen ei ole mahdollista tai se olisi kustannuksiltaan kohtuutonta.

Vähittäismyyjän on esitettävä laskussa asiakkaalle erittely siitä, miten maakaasun hinta muodostuu, sekä tieto sopimuksen voimassaoloajasta. Maakaasun hintaa koskevat tiedot ja arviot on annettava loppukäyttäjälle oikea-aikaisesti ja helposti ymmärrettävässä muodossa. Laskun mukana on ilmoitettava loppukäyttäjän todellinen kulutus ja hintatiedot sekä mahdollistettava vertailu edellisen vuoden kulutukseen ja kustannuksiin samana kautena. Vähittäismyyjän on kuluttajille lähetettävissä laskuissa annettava tiedot asiakasvalitusten tekemistä varten sekä kuluttajille suunnatussa laskutuksessaan tietoja kuluttajien käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja laskuun tulee sisällyttää, sekä siitä tavasta, jolla tiedot tulee laskussa esittää.

Vähittäismyyjän on toimitettava loppulasku kuluttajalle kuuden viikon kuluessa siitä, kun maakaasun toimitus kuluttajalle on päättynyt.

Tässä pykälässä tarkoitetut laskut sekä hinta- ja kulutustiedot on annettava loppukäyttäjälle asianmukaisesti ja maksutta. Loppukäyttäjän on halutessaan saatava laskut ja kulutustiedot sähköisinä.

47 §

Vähittäismyyjän laskujen maksutavat

Vähittäismyyjän on tarjottava kuluttajille erilaisia maksutapoja laskujen maksamiseen. Tarjotuissa vaihtoehdoissa ei saa olla perusteettomia tai eri asiakasryhmiä syrjiviä ehtoja. Maksutapojen ehdoissa voidaan huomioida eri maksutapojen tarjoamisesta vähittäismyyjälle aiheutuvien kustannusten kohtuulliset erot. Jos vähittäismyyjä tarjoaa kuluttajille ennakkomaksujärjestelmää, ennakkomaksun on perustuttava riittävässä määrin kuluttajan arvioituun vuotuisen maakaasunkulutukseen.

9 luku

Maakaasun toimitus kiinteistön sisäisen maakaasuverkon kautta

48 §

Loppukäyttäjän mahdollisuus maakaasun toimitukseen jakeluverkon kautta

Kiinteistönhaltijan on huolehdittava siitä, että loppukäyttäjällä on mahdollisuus tehdä maakaasuverkkosopimus ja maakaasun myyntisopimus, jossa maakaasun toimitus tapahtuu jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. Kiinteistönhaltijan tulee luovuttaa loppukäyttäjälle tätä tarkoitusta varten käyttöoikeus kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen maakaasuverkkoon. Jos maakaasu toimitetaan kiinteistössä loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen maakaasuverkon kautta, loppukäyttäjän on korvattava kiinteistönhaltijalle maakaasun mittaukseen liittyvistä muutostöistä ja kiinteistön sisäisen maakaasuverkon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset siirtyessään ostamaan maakaasunsa jakeluverkon kautta.

IV OSA

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot ja maakaasuvaramat

10 luku

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistot

49 §

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan nimeäminen

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston omistavan maakaasualan yrityksen on ilmoitettava Energiavirastolle kunkin laitteen haltija vähintään kuusi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Energiaviraston on nimettävä ilmoitettu toiminnanharjoittaja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijaksi, jos se harjoittaa ilmoitettua toimintaa. Nimeäminen on voimassa määräjän, kuitenkin enintään kymmenen vuotta.

50 §

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan yleiset velvoitteet

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on käytettävä, ylläpidettävä ja kehitettävä taloudellisten edellytysten mukaisesti turvallisia, luotettavia ja tehokkaita nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja avoimien markkinoiden turvaamiseksi ja ympäristö asianmukaisesti huomioon ottaen. Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on lisäksi varmistettava, että palvelua koskevien velvollisuuksien täyttämiseen on riittävästi resursseja ja että ne toteutetaan syrjimättömästi.

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on toimitettava verkonhaltijoille ja muille varastointilaitteistojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoille riittävät tiedot sen varmistamiseksi, että maakaasun siirto ja varastointi voidaan toteuttaa tavalla, joka sopii yhteen yhteenliitetyn verkon varman ja tehokkaan käytön kanssa.

51 §

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston käyttöoikeus

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä laitteen käyttöoikeuksia niitä tarvitseville laitteistonsa kapasiteetin rajoissa.

Käyttöoikeuksista perittävien maksujen ja niitä koskevien menettelyjen on mahdollistettava sellaisten tarvittavien investointien tekeminen, joilla varmistetaan nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston toimivuus.

52 §

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan palveluiden myyntiehtojen julkaiseminen

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tulee julkaista palvelujensa yleiset myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet.

11 luku

Maakaasuvarastot ja putkilinjavarastointi

53 §

Varastointilaitteiston haltijan nimeäminen

Varastointilaitteiston omistavan maakaasualan yrityksen on ilmoitettava Energiavirastolle kunkin laitteiston haltija vähintään kuusi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Energiaviraston on nimettävä ilmoitettu toiminnanharjoittaja varastointilaitteiston haltijaksi, jos se harjoittaa ilmoitettua toimintaa. Nimeäminen on voimassa määräajan, kuitenkin enintään kymmenen vuotta.

54 §

Varastointilaitteiston haltijan yleiset velvoitteet

Varastointilaitteiston haltijan on käytettävä, ylläpidettävä ja kehitettävä taloudellisten edellytysten mukaisesti turvallisia, luotettavia ja tehokkaita varastointilaitteistoja avoimien markkinoiden turvaamiseksi ja ympäristö asianmukaisesti huomioon ottaen. Varastointilaitteiston haltijan on lisäksi varmistettava, että palvelua koskevien velvollisuuksien täyttämiseen on riittävästi resursseja ja että ne toteutetaan syrjimättömästi.

Varastointilaitteiston haltijan on toimitettava verkonhaltijoille ja muille varastointilaitteistojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen haltijoille riittävät tiedot sen varmistamiseksi, että maakaasun siirto ja varastointi voidaan toteuttaa tavalla, joka sopii yhteen yhteenliitetyn verkon varman ja tehokkaan käytön kanssa.

55 §

Varastointilaitteiston käyttöoikeus ja putkilinjavarastointi

Varastointilaitteiston haltijan on neuvoteltava varaston sekä varastointiin liittyvien lisäpalveluiden käyttöoikeudesta ja verkonhaltijan putkilinjavarastoinnin sekä siihen liittyvien lisäpalveluiden käyttöoikeudesta yhteenliitetyn verkon alueella tai sen ulkopuolella olevien maakaasualan yritysten ja asiakkaiden kanssa edellyttäen, että käyttöoikeus on teknisesti ja taloudellisesti tarpeellista tehokkaan verkkoon pääsyn tarjoamiseksi sekä muiden lisäpalveluiden käytön järjestämiseksi. Varastointilaitteiston haltijan ja verkonhaltijan on julkaistava tiedot siitä, mitä varastoja tai varastojen osia ja mahdollisuuksia putkilinjavarastointiin on käytävissä sekä ilmoitettava niistä Energiavirastolle.

Osapuolten on neuvoteltava varastojen, putkilinjavarastoinnin ja muiden lisäpalveluiden käyttöoikeudesta vilpittömässä mielessä. Sopimuksen mukaisten ehtojen ja edellytysten sekä tariffien ja menetelmien on oltava kohtuullisia ja niitä on sovellettava syrjimättömällä tavalla.

Varastointilaitteiston haltijan ja verkonhaltijan on julkaistava varastoja, putkilinjavarastointia ja niihin liittyvien lisäpalveluiden käyttöä koskevat tärkeimmät kaupalliset toimitusehtonsa vuosittain. Ennen toimitusehtojen julkaisemista on kuultava verkon käyttäjiä ja asiakkaita. Toimitusehdot on ilmoitettava Energiavirastolle. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä toimitusehtoja on julkaistava.

56 §

Varastointilaitteiston haltijan riippumattomuus

Jos varastointilaitteiston haltija kuuluu sellaiseen maakaasualan yritykseen tai yritysten ryhmään, joka harjoittaa maakaasun siirtoa, jakelua, nesteyttämistä tai varastointia sekä maakaasun tuotantoa tai toimittamista ja jossa samalla henkilöllä tai samoilla henkilöillä on oikeus käyttää määräysvaltaa suoraan tai välillisesti, haltijan on oltava oikeudellisen muotonsa, organisaationsa ja päätöksentekonsa osalta riippumaton sellaisesta toiminnasta, joka ei liity siirtoverkkoon, jakeluun ja varastoihin.

Varastointilaitteiston haltijan hallinnosta vastaava henkilö ei saa osallistua sellaisen integroituneen maakaasualan yrityksen hallintoon, joka vastaa suoraan tai välillisesti maakaasun tuotantoon tai toimituksiin liittyvästä päivittäisestä toiminnasta. Tällaisen henkilön ammatilliset edut on otettava huomioon siten, että hän voi toimia riippumattomasti.

Varastointilaitteiston haltijalla on oltava 1 momentissa tarkoitettua integroituneesta maakaasualan yrityksestä riippumaton oikeus päättää varastojen käyttöön, ylläpitoon tai kehittämiseen tarvittavista voimavaroista. Emoyhtiöllä on kuitenkin edellä säädetyn estämättä oikeus valvoa tytäryhtiöstä saatavaa pääoman tuottoa hyväksymällä varastointilaitteiston haltijan vuosittainen rahoitussuunnitelma tai vastaava väline, asettamalla yleiset rajat tytäryhtiönsä velkaantumistaselle ja muilla vastaavilla tavoilla. Emoyhtiöllä ei ole kuitenkaan oikeutta antaa varastointilaitteiston haltijalle ohjeita, jotka koskevat sellaisia päivittäisiä toimintoja taikka varastojen rakentamiseen tai niiden laadun parantamiseen liittyviä yksittäisiä päätöksiä, jotka eivät ylitä rahoitussuunnitelman tai vastaavan välineen ehtoja.

Varastointilaitteiston haltijan on laadittava 1—3 momentin noudattamista koskeva ohjelma, jossa esitetään tarpeelliset toimenpiteet syrjimättömän kohtelun varmistamiseksi sekä ohjelman noudattamiseksi. Ohjelmassa on esitettävä myös työntekijöiden erityiset velvoitteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjelman noudattamisen seurannasta vastaavan henkilön on laadittava ja esitettävä Energiavirastolle vuosittain kertomus toteutetuista toimenpiteistä. Varastointilaitteiston haltijan on julkaistava kertomus.

V OSA

Maakaasumarkkinoiden toimijoiden velvollisuudet

12 luku

Maakaasumarkkinoiden toimijoiden velvollisuudet maakaasujärjestelmässä

57 §

Tasevastuu

Maakaasumarkkinoiden osapuoli on vastuussa siitä, että osapuolen maakaasun hankintasopimukset kattavat osapuolen maakaasun käytön ja toimitukset kunkin taseselvitysjakson aikana (*tasevastuu*).

Tarkemmat säännökset tasevastuun sisällöstä ja tasevastuun täyttämiseen liittyvistä menettelytavoista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

58 §

Ilmoitusvelvollisuus

Maakaasumarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien maakaasukaupan, tasevastuun täyttämisen sekä maakaasukauppojen selvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä. Kukin ilmoitus on tehtävä sille asetetussa määräajassa sekä sille säädettyä ilmoitusmenettelyä noudattaen. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä.

59 §

Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Joka verkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan toimielimen jäsenenä tai varajäsenenä taikka niiden palveluksessa tai niiden toimeksiannosta tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietää edellä mainitun toimijan tai tämän asiakkaan taikka muun verkon käyttäjän liike- tai ammattisalaisuuden tai tämän elinkeinotoimintaan liittyvän vastaavan muun seikan, on velvollinen pitämään sen salassa, jollei tiedon ilmaiseminen toiselle perustu tässä laissa säädettyyn oikeuteen taikka jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös tietoa, jonka 1 momentissa tarkoitettu henkilö on saanut tietää suorittaessaan maakaasuverkkosetäuksessa tai energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tarkoitettuja tehtäviä.

Verkonhaltijalla, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalla ja varastointilaitteiston haltijalla on velvollisuus antaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu henkilö ei saa käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi.

13 luku

Toimintojen eriyttäminen

60 §

Velvollisuus eriyttää maakaasuliiketoiminnot

Maakaasualan yrityksen on eriytettävä maakaasuverkkotoiminta, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston toiminta, maakaasun myyntitoiminta ja maakaasun varastointitoiminta toisistaan sekä maakaasualan kuulumattomista liiketoiminnoista.

Verkonhaltijan on eriytettävä siirtoverkkotoiminta ja jakeluverkkotoiminta.

Jos maakaasualan kuulumaton liiketoiminta on vähäistä, tällaista vähäistä liiketoimintaa ei tarvitse eriyttää maakaasun myyntitoiminnasta. Toiminta katsotaan vähäiseksi, jos sen liikevaihto ei ylitä 10 prosenttia maakaasun myyntitoiminnan liikevaihdosta.

61 §

Eriyttämisvelvollisuuden sisältö

Jokaiselle eriytettävälle maakaasuliiketoiminnolle tulee laatia tilikausittain erillinen tuloslaskelma ja tase sekä muille yrityksen harjoittamille liiketoiminnoille yhdistetty tuloslaskelma ja tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yritysten kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

62 §

Kunnallisen laitoksen eriyttäminen

Maakaasuliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen maakaasuliiketoimintoja koskeva kirjanpito tulee tilikausittain eriyttää kunnan muusta kirjanpidosta sekä kunnan muiden laitosten kirjanpidosta. Laitokselle tulee laatia erillinen tuloslaskelma ja tase.

63 §

Eriytettyjen tilinpäätösten laatiminen

Liiketapahtumat ja tase-erät on kirjattava liiketoimintojen tuloslaskelmiin ja taseisiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Yhteiset tulot ja menot sekä tase-erät on kirjattava tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä laskennallisesti eri toiminnoille siten, että aiheuttamisperiaate mahdollisuuksien mukaan toteutuu.

Poistojen on eriytetyissä tilinpäätöksissä perustuttava hankintamenoihin. Laadittaessa eriytettyä tilinpäätöstä ensimmäistä kertaa käyttöomaisuuden hankintamenot on sisällyttävä siihen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyinä.

Valittua eriyttämismenettelyä on noudatettava jatkuvasti, jollei sen muuttamiseen ole perusteltua syytä. Muutoksista on tehtävä selvitys eriytetyn tilinpäätöksen yhteydessä.

64 §

Eriytettyjen tilinpäätösten tarkastaminen

Maakaasualan yrityksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden liitetiedot. Heidän tulee antaa tilintarkastuskertomuksessa lausunto siitä, ovatko eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet ja niiden lisätiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiset.

65 §

Eriytettyjen tilinpäätösten julkaiseminen

Eriytettyjen liiketoimintojen tuloslaskelma ja tase lisätietoineen ovat julkisia ja ne tulee esittää maakaasualan yrityksen tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona.

66 §

Eriyttämistä koskevat täydentävät säännökset

- Työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:
- 1) perusteista, joiden mukaan tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan eri liiketoiminnoille;
 - 2) perusteista, joiden mukaan yksittäistä maakaasuliiketoimintoa koskevat tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan;
 - 3) yhteisten tulojen ja menojen sekä tase-erien kirjaamisesta eri liiketoiminnoille;
 - 4) eriytettyjen tuloslaskelmien ja taseiden sekä verkonhaltijan tuloslaskelman ja taseen kaavasta;
 - 5) eriytettyihin tilinpäätöksiin sekä verkonhaltijan tilinpäätökseen sisällytettävistä lisätiedoista;
 - 6) eriytettyjen tilinpäätösten sekä verkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan ja varastointilaitteiston haltijan tilinpäätöksen toimittamisesta Energiavirastolle.
- Eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tulee julkaista niiden laatimisperusteiden arvioimiseksi riittävät selventävät tiedot ja verkonhaltijan toimintaa kuvaavat tunnusluvut. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja ja tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee, sekä miten tiedot ja tunnusluvut julkaistaan.
- Energiavirasto voi perustellusta syystä myöntää yksittäistapauksessa poikkeuksen tässä laissa edellytetystä tavasta eriyttää toiminnot, jos eriyttäminen lain vaatimusten mukaisesti olisi kohtuutonta.

VI OSA

Maakaasusopimukset

14 luku

Maakaasusopimuksia koskevat säännökset

67 §

Luvun soveltamisala ja määritelmät

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan liittymissopimukseen, maakaasuverkkosopimukseen ja maakaasunmyyntisopimukseen. Maakaasuverkkosopimukseen ja maakaasunmyyntisopimukseen luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain, jos sopimuksen osapuolena oleva loppukäyttäjä ostaa maakaasua vähittäismyyjältä pääasiassa omaan käyttöönsä. Tämän luvun vähittäismyyjää koskevia säännöksiä sovelletaan myös maakaasun toimittajaan, joka toimittaa maakaasua loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen maakaasuverkon kautta. Elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisistä sopimuksista säädetään lisäksi kuluttajansuojalaissa.

Tässä luvussa tarkoitetaan:

- 1) *maakaasun liittymissopimuksella* jakeluverkonhaltijan ja liittyjän välistä sopimusta, joka koskee maakaasun käyttöpaikan liittämistä verkkoon ja liittymän maakaasun käyttömahdollisuuksien ylläpitoa;
- 2) *maakaasuverkkosopimuksella* jakeluverkonhaltijan ja loppukäyttäjän välistä sopimusta maakaasuverkkopalveluiden myymisestä ja ostamisesta;
- 3) *maakaasun myyntisopimuksella* vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välistä sopimusta maakaasun myymisestä ja ostamisesta;

4) *liittyjällä* jakeluverkonhaltijan kanssa maakaasun liittymissopimuksen tekevää maakaasun käyttöpaikan omistajaa tai haltijaa.

68 §

Pakottavuus

Tämän luvun säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa kuluttajan vahingoksi. Jollei jäljempänä toisin säädetä, tämän luvun säännöksiä sovelletaan muutoin vain, jos muuta ei johdu sopimuksesta, sopijapuolten omaksumasta käytännöstä taikka kauppatastavasta tai muusta tavasta, jota on pidettävä sopijapuolia sitovana.

69 §

Kuluttajalle tarjottavan sopimuksen sisältämät tiedot

Jakeluverkonhaltijan on annettava ennen maakaasun liittymissopimuksen ja maakaasuverkosopimuksen sekä vähittäismyyjän ennen maakaasun myyntisopimuksen tekemistä kuluttajalle tiedot sopimukseen sovellettavista keskeisistä ehdoista sekä tarjolla olevista sopimuksen sisältöä koskevista hinnoitteluvaihtoehtoista ja muista vaihtoehtoista. Ehdot on annettava ennen sopimuksen tekemistä tai vahvistamista myös silloin, kun sopimus tehdään kolmannen välityksellä.

Kuluttajalle on annettava ainakin seuraavat tiedot:

- 1) palveluntarjoajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) tarjottu suoritus tai palvelu ja sen laatu sekä liittymissopimuksen kysymyksessä ollessa liittymän toimitusaika;
- 3) sopimuksen mukaiseen suoritukseen tai palveluun liittyvät mahdolliset ylläpitopalvelut;
- 4) menetelmät, joiden kautta kuluttaja saa tietoja sopimukseen tai siihen liittyviin ylläpitopalveluihin sovellettavista maksuista;
- 5) sopimuksen voimassaoloaika sekä sopimuksen uusimiseen ja päättämiseen sovellettavat ehdot;
- 6) sovellettavat vahingonkorvaukset ja muut hyvitykset, jos suorituksen tai palvelun laatu ei vastaa sovittua;
- 7) tiedot käytettävissä olevista valitusmenettelyistä ja riitojenratkaisumenettelyistä sekä niiden vireillepanosta;
- 8) tiedot kuluttajalle kuuluvista oikeuksista, jotka esitetään laskuissa taikka jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän internetsivulla.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut tiedot on kirjattava sovitussa muodossaan sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen. Sopimuksen tai vahvistusilmoituksen mukana kuluttajalle on annettava tieto maakaasumarkkinadirektiivin 3 artiklan 12 kohdassa tarkoitetusta energiankuluttajan tarkistuslistasta sekä Energiaviraston internetosoite, jossa se on saatavilla. Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän on pyynnöstä annettava kopio tarkistuslistasta kuluttajalle.

70 §

Maakaasun liittymissopimuksen tekeminen

Maakaasun liittymissopimus on tehtävä kirjallisesti. Jakeluverkonhaltija ei saa vedota ehtoon, jota ei ole merkitty liittymissopimukseen tai josta ei ole muutoin sovittu kirjallisesti.

Liittyjän tulee antaa jakeluverkonhaltijalle tämän tarvitsemat tiedot maakaasun jakeluverkkoon liitettävistä rakennuksista ja niiden kaasulaitteista. Jakeluverkonhaltijan tulee ilmoittaa liittyjälle, millä edellytyksillä liittäminen voidaan suorittaa.

Jakeluverkonhaltijan ja liittyjän tulee sopia maakaasun liittymissopimuksessa liittymän toimitusajankohdan.

71 §

Maakaasuverkkosopimuksen tekeminen

Maakaasuverkkosopimus voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti. Maakaasuverkkosopimus on tehtävä kirjallisesti, jos sopijapuoli sitä vaatii.

Maakaasuverkkosopimus voidaan tehdä, kun kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskeva maakaasun liittymissopimus on voimassa.

Maakaasun jakelun aloittamisen edellytyksenä on maakaasuverkkosopimuksen ja maakaasun liittymissopimuksen lisäksi voimassaoleva maakaasun myyntisopimus avoimesta maakaasun toimituksesta vastaavan vähittäismyyjän kanssa.

72 §

Maakaasun myyntisopimuksen tekeminen

Maakaasun myyntisopimus voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti. Maakaasun myyntisopimus on tehtävä kirjallisesti, jos sopijapuoli sitä vaatii.

Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä on oikeus solmia vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää maakaasun toimituksen lisäksi maakaasun jakelun sisältämän palvelun.

Maakaasun toimituksen aloittamisen edellytyksenä on maakaasun liittymissopimuksen lisäksi voimassaoleva maakaasuverkkosopimus.

73 §

Vahvistusilmoitus

Jos maakaasuverkkosopimusta tai maakaasun myyntisopimusta ei ole tehty kirjallisesti, jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän on lähetettävä loppukäyttäjälle tiedot tehdystä sopimuksesta sekä siihen sovellettavista hinnoista ja muista ehdoista (*vahvistusilmoitus*). Vahvistusilmoitus on lähetettävä viivytyksettä ja viimeistään kahden viikon kuluttua sopimuksen tekemisestä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta kuluttajansuojalain 6 luvun soveltamisalaan kuuluiin sopimuksiin.

74 §

Sopimuksen voimassaolo ja päättyminen

Toistaiseksi voimassa oleva maakaasun liittymissopimus, maakaasuverkkosopimus ja maakaasun myyntisopimus päättyy purkamisen tai irtisanomisen johdosta. Määräaikainen sopimus päättyy määräajan umpeuduttua. Jos liittyjä tai loppukäyttäjä on kuluttaja, hän saa kuitenkin irtisanoa myös määräaikaisen maakaasun liittymis- ja maakaasuverkkosopimuksen samalla tavalla kuin toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen.

Toistaiseksi voimassa olevat maakaasuverkkosopimus ja maakaasunmyyntisopimus päättyvät ilman eri toimenpiteitä, kun kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskeva liittymissopimus päättyy.

75 §

Maakaasun liittymissopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Jakeluverkonhaltijalla ei ole oikeutta irtisanoa liittymissopimusta. Liittyjä voi irtisanoa maakaasun liittymissopimuksen, kun kyseistä maakaasun käyttöpaikkaa koskeva maakaasun myyntisopimus ja maakaasuverkkosopimus eivät ole voimassa. Jakeluverkonhaltija tarkistaa maakaasun myyntisopimuksen ja maakaasuverkkosopimuksen voimassaolon liittymissopimusta irtisanottaessa.

Irtisanomisaika ei saa olla kuukautta pitempi. Jos liittymän haltija on kuluttaja, irtisanomisaika ei saa olla kahta viikkoa pitempi.

Jakeluverkonhaltija voi irtisanomisesta huolimatta pitää muita kiinteistöjä varten rakennettua jakeluputkistoa koskevat oikeudet voimassa siten kuin niistä on sovittu.

Jakeluverkonhaltijalla on oikeus purkaa liittymissopimus, jos liittyjä on olennaisesti rikkonut liittymissopimukseen perustuvia velvoitteitaan eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu jakeluverkonhaltijan kirjallisesti ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa tai, jos muu liittyjä kuin kuluttaja on asetettu konkurssiin. Tämän pykälän säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa.

76 §

Maakaasuverkkosopimuksen irtisanominen

Jakeluverkonhaltija ei saa irtisanoa kuluttajan maakaasuverkkosopimusta. Muun maakaasuverkkosopimuksen jakeluverkonhaltija saa irtisanoa vain, jos sopimuksen pitäminen voimassa on lainsäädännön muutoksen tai olosuhteiden olennaisen muutoksen takia jakeluverkonhaltijan kannalta kohtuutonta.

Maakaasuverkkosopimuksen irtisanomisaika on loppukäyttäjälle kaksi viikkoa ja jakeluverkonhaltijalle kolme kuukautta.

Jakeluverkonhaltijan ilmoitettua sopimusehtoihin tai hintoihin tehtävistä muutoksista, kuluttajalla on oikeus irtisanoa maakaasuverkkosopimus päättymään ennen muutosten voimaan tuloa. Kuluttajan on tällöin toimitettava irtisanomisilmoitus jakeluverkonhaltijalle viimeistään seitsemän päivää ennen muutosten voimaatuloa.

Tämän pykälän säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa loppukäyttäjän vahingoksi.

77 §

Maakaasun myyntisopimuksen irtisanominen

Vähittäismyyjä ei saa irtisanoa vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan kuluttajan kanssa solmittua maakaasun myyntisopimusta. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piirissä olevan muun maakaasun myyntisopimuksen vähittäismyyjä saa irtisanoa vain, jos sopimuksen pitäminen voimassa on lainsäädännön muutoksen tai olosuhteiden olennaisen muutoksen takia vähittäismyyjän kannalta kohtuutonta.

Maakaasun myyntisopimuksen irtisanomisaika on loppukäyttäjälle kaksi viikkoa ja vähittäismyyjälle kolme kuukautta. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden ulkopuolella olevan sopimuksen irtisanomisaika on vähittäismyyjälle kaksi viikkoa.

Tämän pykälän säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piirissä olevan loppukäyttäjän vahingoksi.

78 §

Maakaasun liittymissopimuksen, maakaasuverkkosopimuksen sekä maakaasun myyntisopimuksen ehtojen muuttaminen

Jakeluverkonhaltija saa muuttaa maakaasun liittymissopimuksen ja maakaasuverkkosopimuksen sekä vähittäismyyjä maakaasun myyntisopimuksen mukaisia hintoja ja muita sopimusehtoja vain:

1) sopimuksessa yksilöidyllä perusteella edellyttäen, ettei sopimuksen sisältö olennaisesti muutu;

2) jos muutos perustuu lainsäädännön muuttumiseen tai viranomaisen päätökseen, jota jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä ei ole voinut ottaa huomioon sopimusta tehtäessä; tai

3) jos muutokseen on erityistä syytä olosuhteiden olennaisen muuttumisen, vanhentuneiden sopimus- tai hinnoittelujärjestelyjen uudistamisen tai energian säästämiseksi tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamisen johdosta.

Vähittäismyyjä ei kuitenkaan saa 1 momentin 1 tai 3 kohdassa säädetyllä perusteella muuttaa määräaikaista maakaasun myyntisopimusta.

Jakeluverkonhaltijalla ja vähittäismyyjällä on lisäksi oikeus tehdä sopimusehtoihin vähäisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta sopimuksen keskeiseen sisältöön.

Jos jakeluverkonhaltijan toiminta-alue muuttuu, jakeluverkonhaltijalla on oikeus muuttaa maakaasun jakelun maksuja 36 §:ssä säädetyin yhtenäisen hinnoittelun toteuttamiseksi.

Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän on lähetettävä sopijapuolelleen ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Ilmoituksessa on mainittava, onko sopijapuolella oikeus irtisanoa sopimus. Jos perusteena on muu syy kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen päätös, muutos saa tulla voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.

79 §

Maakaasun jakelun keskeyttäminen vähittäismyyjästä johtuvasta syystä

Jakeluverkonhaltija ei saa keskeyttää maakaasun jakelua vähittäismyyjästä johtuvasta syystä ennen kuin jakeluverkonhaltija on ilmoittanut loppukäyttäjälle maakaasun jakelun keskeyttämisestä ja sen syystä. Jakeluverkonhaltijan on huolehdittava siitä, että kuluttajalle toimitetaan maakaasua vähintään kolmen viikon ajan ilmoituksen lähettämisestä.

Jakeluverkonhaltija ei saa keskeyttää maakaasun toimitusta vähittäismyyjän toimitusvelvollisuuden piirissä olevalle loppukäyttäjälle ennen kuin Energiavirasto on 44 §:n 4 momentin nojalla määrännyt uuden vähittäismyyjän.

Loppukäyttäjän on korvattava jakeluverkonhaltijalle tässä pykälässä tarkoitettua maakaasun toimituksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset. Jos loppukäyttäjä ja jakeluverkonhaltija eivät sovi korvauksesta, Energiavirasto määrää korvauksen suuruuden.

Tämän pykälän säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa loppukäyttäjän vahingoksi.

80 §

Maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen keskeyttäminen loppukäyttäjästä johtuvasta syystä

Maakaasun jakelu tai maakaasun toimitus voidaan keskeyttää, jos loppukäyttäjä huomautuksesta huolimatta laiminlyö jakeluverkonhaltijalle tai vähittäismyyjälle tulevien maksujen suorittamisen tai muuten olennaisesti rikkoo sopimuksen ehtoja. Ennen maakaasun jakelun tai

maakaasun toimituksen keskeyttämistä loppukäyttäjälle on lähetettävä kirjallinen huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta sekä aikaisintaan kahden viikon kuluttua huomautuksen lähettämisestä erillinen katkaisuvaroitus. Kuluttajalle lähetävässä katkaisuvaroituksessa on mainittava, miten kuluttajan on meneteltävä, jotta hän voi vedota tässä pykälässä mainittuihin oikeuksiin sekä ohjattava kuluttajaa asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä. Maakaasun jakelun ja maakaasun toimituksen saa katkaista aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksu on erääntynyt tai muusta sopimusrikkomuksesta on ensimmäisen kerran ilmoitettu loppukäyttäjälle eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu ajoissa ennen varoitettua katkaisuaajankohtaa.

Jos maksun laiminlyönti on johtunut kuluttajan maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa ilman omaa syytään, maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen saa keskeyttää aikaisintaan 60 päivän kuluttua maksun eräpäivästä.

Maakaasun jakelua tai maakaasun toimitusta ei voida kuitenkaan maksujen laiminlyönnin vuoksi keskeyttää vakituksena asuntona käytettävästä rakennuksesta tai sen osasta, jonka lämmitys on riippuvainen maakaasusta, lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana ennen kuin on kulunut 120 päivää laiminlyödyn maksun eräpäivästä. Tämän momentin säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa loppukäyttäjän vahingoksi.

81 §

Oikeus pidättyä maksusta viivästyksen vuoksi

Jos liittymää ei ole kytketty jakeluverkonhaltijan viivästyksen vuoksi ajankohtana, jolloin liittymismaksu tai osa siitä sopimuksen mukaan erääntyy maksettavaksi, liittyjällä on oikeus pidättyä maksusta, kunnes liittymä on kytketty. Liittymän kytkemisen jälkeen liittyjällä on oikeus pidättyä maksamasta sellaista osaa maksusta, joka on tarpeen viivästyksen perustuvan korvausvaatimuksen vakuudeksi.

Jos maakaasun jakelua tai maakaasun toimitusta ei ole jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän viivästyksen vuoksi aloitettu sovittuna ajankohtana, loppukäyttäjä on velvollinen maksamaan sopimukseen perustuvat maksut vasta siitä lukien, kun maakaasun jakelu tai maakaasun toimitus on aloitettu. Maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen aloittamisen jälkeen loppukäyttäjällä on oikeus pidättyä maksamasta sellaista osaa maksusta, joka on tarpeen viivästyksen perustuvan korvausvaatimuksen vakuudeksi.

82 §

Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä

Jos liittymän kytkeminen jakeluverkossa viivästyy, liittyjällä on oikeus vakiokorvaukseen. Sen määrä on 5 prosenttia liittymismaksusta kahdelta ensimmäiseltä alkaneelta viivästysviikolta ja tämän jälkeen 10 prosenttia liittymismaksusta jokaiselta alkaneelta viivästysviikolta. Vakiokorvauksen enimmäismäärä on 30 prosenttia liittymismaksusta. Se on kuitenkin enintään 3 000 euroa. Vakiokorvauksen enimmäismäärää voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Vakiokorvausta laskettaessa käytetään perusteena niitä maksuja, joita jakeluverkonhaltija yleisesti perii liittymisestä ilman erityisoloista johtuvia korotuksia.

Liittyjällä on tämän pykälän estämättä kuitenkin oikeus saada vahingostaan 83 §:n nojalla vakiokorvauksen ylittävä korvaus.

Jos jakeluverkonhaltijan suoritusta kohtaa 83 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu este, jakeluverkonhaltijalla ei ole velvollisuutta vakiokorvauksen maksamiseen.

83 §

Vahingonkorvaus viivästyksen vuoksi

Liittyjällä ja loppukäyttäjällä on oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii viivästyksen vuoksi, jollei sopijapuolena oleva jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä osoita, että viivästys johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon sopimusta tehtäessä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää tai voittaa.

Jos viivästys johtuu henkilöstä, jota jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä on käyttänyt apunaan sopimuksen täyttämässä, jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä vapautuu vahingonkorvausvelvollisuudestaan vain, jos myös mainittu henkilö olisi 1 momentin mukaan vapaa vastuusta.

Välillisen vahingon jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä on velvollinen korvaamaan vain, jos viivästys tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Välillisenä vahinkona pidetään:

- 1) ansion menetystä, joka liittyjälle tai loppukäyttäjälle aiheutuu viivästyksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi;
- 2) vahinkoa, joka johtuu muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta;
- 3) maakaasun käyttöpaikan käyttöhyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa;
- 4) muuta 1—3 kohdassa tarkoitettuihin vahinkoihin rinnastuvaa vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa.

84 §

Virhe

Maakaasun jakelussa ja muussa verkkopalvelussa sekä maakaasun toimituksessa on virhe, jos maakaasun laatu tai toimitustapa ei vastaa sitä, mitä voidaan katsoa sovitun, tai kuluttajan laskutus on virheellinen tai viivästynyt. Maakaasun toimituksessa ei kuitenkaan katsota olevan virhettä, vaikka vähittäismyyjän laskutus on virheellinen tai viivästynyt, jos vähittäismyyjä osoittaa, että virheellisyys tai viivästys on johtunut hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta tekijästä, jonka seurauksia hän ei kohtuudella olisi voinut välttää tai estää. Jollei paremmasta maakaasun laadusta ole sovittu, maakaasun jakelussa ja muussa verkkopalvelussa sekä maakaasun toimituksessa on virhe, jos maakaasu ei laadultaan vastaa Suomessa yleisesti noudatettavia eurooppalaisia standardeja taikka jos maakaasun jakelu tai maakaasun toimitus on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt eikä keskeytystä voida pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä.

85 §

Hinnanalennus virheen vuoksi

Loppukäyttäjällä on oikeus virheen perusteella virhettä vastaavaan hinnanalennukseen. Jos virhe perustuu maakaasun jakelun keskeytykseen, hinnanalennuksen määrä on vähintään kahta viikkoa vastaava osuus vuotuisista jakelumaksuista.

86 §

Vahingonkorvaus virheen vuoksi

Loppukäyttäjällä on oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii virheen vuoksi. Jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä on tällöin velvollinen korvaamaan 83 §:n 3 momentissa tarkoitetun välillisen vahingon vain, jos virhe tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan.

87 §

Vastuutahot

Loppukäyttäjällä on aina oikeus esittää virheeseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle lukuun ottamatta vähittäismyyjän virheelliseen tai viivästyneeseen laskuun perustuvia vaatimuksia. Vaatimus on esitettävä kohtuullisessa ajassa siitä, kun loppukäyttäjä havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita ja hänellä oli vaatimuksen esittämiseksi tarvittavat tiedot jakeluverkonhaltijasta.

Jakeluverkonhaltija vastaa virheestä kuluttajalle, jollei jakeluverkonhaltija kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta tiedon saatuaan ilmoita kuluttajalle virheestä vastuussa olevaa vähittäismyyjää, joka ottaa vastattavakseen virheestä aiheutuvan vahingonkorvauksen tai hinnanalennuksen.

VII OSA

Valvonta ja seuraamukset

15 luku

Ohjaus ja valvonta

88 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa tämän lain noudattamista sekä tämän lain nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista. Valvonnasta säädetään erikseen sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Kuluttaja-asiamies valvoo 14 luvussa tarkoitettujen sopimusehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

16 luku

Seuraamukset

89 §

Vahingonkorvausvelvollisuutta koskevat säännökset

Joka 15 §:n liittämisvelvollisuutta, 16 §:n siirtovelvollisuutta, 44 §:n 1 tai 4 momentin vähittäisyyjän toimitusvelvollisuutta tai 80 §:n maakaasun jakelun tai maakaasun toimituksen keskeyttämistä loppukäyttäjältä johtuvasta syystä koskevan säännöksen vastaisella menettelyllä aiheuttaa toiselle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Vahinkoon, joka aiheutetaan toiselle 14 §:n verkon kehittämisvelvollisuutta koskevan säännöksen vastaisella menettelyllä, ei sovelleta vahingonkorvauslakia (412/1974).

90 §

Luvaton maakaasuverkko toiminnan harjoittaminen

Joka harjoittaa maakaasuverkko toimintaa ilman 2 luvussa tarkoitettua lupaa taikka rakentaa maakaasuputken ilman 12 §:ssä tarkoitettua hankelupaa, on tuomittava *luvattomasta maakaasuverkko toiminnan harjoittamisesta* sakkoon, jollei teosta muussa laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

91 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 59 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta säädetään rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 ja 2 §:ssä.

VIII OSA

Erinäiset säännökset

17 luku

Erinäiset säännökset

92 §

Kunnan oikeus harjoittaa maakaasuliiketoimintaa

Kunta voi harjoittaa maakaasuliiketoimintaa kunnan alueella ja sen ulkopuolella.

93 §

Uuden infrastruktuurin vapauttaminen eräistä velvoitteista

Energiavirasto voi hakemuksesta vapauttaa verkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan ja varastointilaitteiston haltijan määräajaksi 16 §:ssä säädetystä siirtovelvol-

lisuudesta, 51 ja 55 §:ssä säädetystä käyttöoikeusmenettelystä sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:ssä säädetystä ehtojen, menetelmien ja tariffien vahvistamismenettelystä, jos hakija tekee investoinnin joka koskee:

- 1) Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä yhdysputkea;
- 2) nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varaston rakentamista; taikka
- 3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun yhdysputken, laitteiston tai varaston kapasiteetin huomattavaa kasvattamista tai niiden muuttamista siten, että uusien maakaasun toimituslähteiden kehittämisen on mahdollista.

Vapautus voi koskea uuden infrastruktuurin kapasiteettia taikka olemassa olevan infrastruktuurin kapasiteettia, jos sitä on huomattavasti lisätty. Vapautus voi koskea myös osaa kapasiteetista. Vapautusta koskeva päätös on julkaistava.

Edellytyksenä vapautuksen myöntämiselle on, että:

- 1) investointi lisää kilpailua maakaasun toimituksissa ja parantaa toimitusvarmuutta;
- 2) investointia ei siihen liittyvien riskien vuoksi tehtäisi ilman vapautusta;
- 3) investoinnin tekevä vapautuksen hakija ei ole investoinnin kohteeseen liittyvän maakaasuverkon, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varastointilaitteiston haltija;
- 4) investoinnista aiheutuvat kustannukset peritään investoinnin käyttäjiltä; sekä
- 5) vapautus ei haittaa maakaasumarkkinoiden kilpailua, maakaasun sisämarkkinoiden tehokasta toimintaa eikä sen maakaasuverkon, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varaston tehokasta toimintaa, johon investoinnin kohde on liitetty.

Päätökseen voidaan sisällyttää vapautuksen kestoja ja uuden infrastruktuurin syrjimätöntä käyttöoikeutta koskevia ehtoja. Ehdoista päätettäessä on erityisesti otettava huomioon rakennettava lisäkapasiteetti tai olemassa olevan kapasiteetin muutos, hankkeen aikataulu ja olosuhteet Suomessa.

Energiaviraston on ennen vapautuksen myöntämistä päätettävä uuden infrastruktuurin kapasiteetin hallintaa ja jakamista koskevista säännöistä ja menettelyistä. Säännöissä on vaadittava, että kaikkia infrastruktuurin mahdollisia käyttäjiä pyydetään ilmoittamaan kiinnostuksensa kapasiteetin hankintaan ennen kuin uuden infrastruktuurin kapasiteetti, omaan käyttöön tarkoitettu kapasiteetti mukaan luettuna, jaetaan. Energiaviraston on vaadittava, että ylikuormituksen hallintaa koskeviin sääntöihin sisältyy velvollisuus tarjota käyttämätöntä kapasiteettia markkinoille ja että infrastruktuurin käyttäjillä on oikeus käydä hankkimallaan kapasiteetilla kauppaa jälkimarkkinoilla. Energiaviraston on otettava huomioon kapasiteetinjakomenettelyn tulokset arvioidessaan vapautuksen perusteiden täyttymistä. Sääntöjä ja menettelyjä koskeva päätös on julkaistava.

Kun Energiavirasto on vastaanottanut tässä pykälässä tarkoitettua vapautusta koskevan hakemuksen tai antanut päätöksen tällaiseen hakemukseen, Energiaviraston on noudatettava maakaasumarkkinadirektiivin 36 artiklan 4, 8 ja 9 kohdassa säädettyä menettelyä.

94 §

Ota tai maksa -sitoumukseen perustuva vapautus palvelun tarjoamisesta

Energiavirasto voi myöntää maakaasualan yritykselle tapauskohtaisesti tilapäisen luvan kieltäytyä siirtopalvelun, jakelupalvelun tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston käyttöoikeuksien tarjoamisesta, jos maakaasualan yritys katsoo joutuvansa vakaviin taloudellisiin tai rahoituksellisiin vaikeuksiin maakaasun pitkäaikaiseen hankintasopimukseen liittyvän ota tai maksa -sitoumuksen vuoksi. Poikkeuslupaa on haettava ennen kieltäytymistä palvelun tarjoamisesta.

Harkitessaan poikkeuslupan myöntämistä Energiaviraston tulee ottaa erityisesti huomioon seuraavat näkökohdat ja perusteet:

1) yleinen tavoite toteuttaa kilpailulliset maakaasumarkkinat, poikkeuksen myöntämisen vaikutukset maakaasumarkkinadirektiivin asianmukaiseen soveltamiseen maakaasumarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta sekä markkinoiden kilpailutilanne;

2) maakaasualan yritysten ja asiakkaiden taloudellisten ja rahoituksellisten vaikeuksien vakavuus;

3) ota tai maksa -sopimuksen allekirjoitusajankohta ja ehdot mukaan lukien se, missä määrin sopimuksessa on otettu huomioon markkinoilla tapahtuvat muutokset sekä missä määrin hakijan voidaan kohtuudella olettaa voineen arvioida, että sopimuksen seurauksena saattaisi aiheutua vakavia vaikeuksia;

4) toimenpiteet, joihin ongelman ratkaisemiseksi on ryhdytty;

5) hakijan maakaasuverkon tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston yhteenliittämisen aste muiden maakaasuverkkojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen kanssa ja niiden yhteentoimivuus sekä tarpeet varmistaa maakaasun toimitusvarmuus ja täyttää julkisen palvelun velvoitteet.

Hakijalla ei katsota olevan 1 momentissa tarkoitettuja vakavia vaikeuksia ainakaan, jos:

1) maakaasun myynti ei laske alle ota tai maksa -sopimuksen mukaisen vähimmäiskäyttömäärän;

2) sopimusta voidaan mukauttaa; tai

3) hakija pystyy löytämään vaihtoehtoisia myyntikanavia.

Jos hakijalle on myönnetty tässä pykälässä tarkoitettu vapautus, Energiaviraston on noudatettava maakaasumarkkinadirektiivin 48 artiklan 2 kohdassa säädettyä menettelyä.

95 §

Tietojen antaminen ministeriölle

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus saada:

1) tukkumyyjältä maakaasun tuontia ja vientiä koskevat sopimukset sekä niitä koskevia tietoja;

2) siirtoverkonhaltijalta siirtopalvelua valtakunnan rajan ylittävässä siirtoputkessa koskevat sopimukset sekä niitä koskevia tietoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut tiedot on annettava ministeriön ilmoittamassa muodossa.

96 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen, joka koskee tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamista tai Energiaviraston tämän lain nojalla tekemien päätösten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Energiaviraston 24, 36, 66, 79, 93 ja 94 §:n nojalla tekemään päätökseen sekä Energiaviraston päätökseen, jolla edellä mainituissa pykälissä tarkoitettu asia on jätetty tutkimatta, saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013).

Energiaviraston tämän lain nojalla tekemään muuhun kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Työ- ja elinkeinoministeriön 12 §:n nojalla tekemään päätökseen sekä hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan hallintolain-

käyttölain 13 §:n mukaisesti. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Energiavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen, jolla tämä on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä.

97 §

Energiaviraston päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Edellä 96 §:n 2 momentissa tarkoitettua Energiaviraston päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei Energiavirasto päätöksessään toisin määrää. Muutoksenhakutuomioistuimella on lisäksi oikeus antaa määräyksiä päätösten täytäntöönpanosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

18 luku

Voimaantulo

98 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 7 § siirtoverkonhaltijaa koskevista lisävaatimuksista, 8 § järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkoluvasta, 16 § siirtovelvollisuudesta, 22 § maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton maksuista, 32 § maakaasujärjestelmän tase selvityksestä, 37 § mittauspalveluiden hinnoittelusta jakeluverkossa ja 48 § loppukäyttäjän mahdollisuudesta maakaasun toimitukseen jakeluverkon kautta tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

Tällä lailla kumotaan maakaasumarkkinalaki (508/2000), jäljempänä *vanha laki*. Vanhan lain 2 luvun 3 ja 3 a §, 3 luvun 2 b § ja 6 luvun 3 § jäävät kuitenkin voimaan 31 päivään joulukuuta 2019 saakka. Vanhan lain nojalla annetut asetukset ja Energiaviraston määräykset jäävät voimaan.

99 §

Maakaasuverkkolupia koskevat siirtymäsäännökset

Lain voimaan tullessa toimivan siirtoverkonhaltijan on toimitettava maakaasuverkkolupahakemuksensa Energiavirastolle 30 päivän kuluessa siitä, kun maakaasuverkkooasetuksen 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu Energiaviraston päätös maakaasun siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta on tullut lainvoimaiseksi.

Lain voimaan tullessa toimivan muun verkonhaltijan kuin 1 momentissa tarkoitetun siirtoverkonhaltijan, joka hakee vanhan lain nojalla myönnetystä maakaasuverkkoluvasta poikkeavaa maakaasuverkkolupaa tai jolle on vanhan lain 6 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla myönnetty vapautus maakaasuverkkoluvasta, on toimitettava 2 luvussa tarkoitettu lupahakemuksensa Energiavirastolle viimeistään 31 päivänä tammikuuta 2018.

Vanhan lain nojalla jakeluverkonhaltijalle myönnetty maakaasuverkkolupa jää voimaan tämän lain mukaisena maakaasuverkkolupana, jollei jakeluverkonhaltija hae vanhan lain nojalla myönnetystä maakaasuverkkoluvasta poikkeavaa maakaasuverkkolupaa. Siirtoverkonhaltijalle ja uutta maakaasuverkkolupaa hakevalle jakeluverkonhaltijalle vanhan lain nojalla myönnetty maakaasuverkkolupa sekä maakaasualan yritykselle vanhan lain 6 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla myönnetty vapautus maakaasuverkkoluvasta toimivat tämän lain mukaisena maakaasu-

verkkolupana siihen asti, kunnes Energiavirasto on tehnyt lainvoimaisen päätöksen uudesta lupahakemuksesta. Energiavirasto voi ennen maakaasuverkkolupahakemuksen ratkaisemista muuttaa määräajaksi järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan voimassa olevan maakaasuverkkoluvan ehtoja tämän lain säännösten edellyttämällä tavalla.

100 §

Maakaasun siirtoa koskevat siirtymäsäännökset

Siirtoverkonhaltijan tulee julkaista 22 §:ssä tarkoitetut maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton maksunsa viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2019.

101 §

Nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston ja varastointilaitteiston haltijan nimeämistä koskeva siirtymäsäännös

Lain voimaan tullessa toimivan nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varastointilaitteiston haltijan nimeämisestä vanhan lain 6 luvun 8 §:n nojalla tehdyt päätökset jäävät voimaan.

102 §

Maakaasusopimuksia koskevat siirtymäsäännökset

Tätä lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin maakaasun liittymissopimuksiin, maakaasuverkkosopimuksiin ja maakaasun myyntisopimuksiin. Ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen liittymismaksun palauttamisesta tai vakuuden luovuttamisesta sovelletaan kuitenkin ennen tämän lain voimaantuloa sovellettuja sopimuksen ehtoja.

103 §

Muutoksenhakua koskevat siirtymäsäännökset

Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaantuloa tehtyyn hallintopäätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

104 §

Maakaasuverkkoasetuksen ja sen nojalla annettujen säännösten soveltaminen

Maakaasuverkkoasetusta ja sen nojalla annettuja suuntaviivoja koskevia komission asetuksia ja päätöksiä sovelletaan Suomessa sijaitseviin maakaasun siirtoverkkoihin 1 päivästä tammikuuta 2020.

2.

Laki

maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan maakaasun siirtoverkonhaltijoihin, joilla on omistuksessaan tai hallinnassaan Suomessa sijaitsevaa maakaasun siirtoverkkoa.

Maakaasuun rinnastetaan tässä laissa nesteytetty maakaasu sekä uusiutuvista energialähteistä peräisin oleva kaasu ja muu kaasu, joka on syötetty maakaasuverkkoon.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *maakaasun siirtoverkolla* maakaasuputkistoa, jossa maakaasua siirretään pääasiallisesti korkeapaineisena, maakaasun paikalliseen jakeluun pääasiallisesti käytettäviä korkeapaineputkistojen osia lukuun ottamatta;

2) *siirtoverkonhaltijalla* elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa siirtotoimintaa ja on vastuussa siirtoverkon käytöstä, ylläpidosta ja tarvittaessa kehittämisestä toiminta-alueellaan, sen mahdollisista yhteyksistä muihin verkkoihin sekä sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset kaasun siirtovaatimukset pitkällä aikavälillä;

3) *siirtoverkkotoiminnalla* liiketoimintaa, jossa toiminnanharjoittaja vastiketta vastaan harjoittaa maakaasun siirtotoimintaa maakaasun siirtoverkossa sekä tuottaa ja tarjoaa muita maakaasumarkkinalaissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä verkonhaltijan tehtäväksi säädettyjä maakaasun siirtoverkkoon perustuvia palveluja niitä tarvitseville;

4) *vertikaalisesti integroituneella yrityksellä* maakaasualan yritystä tai maakaasualan yritysten ryhmää, jossa samalla henkilöllä tai samoilla henkilöillä on oikeus käyttää, joko suoraan tai välillisesti, määräysvaltaa ja jossa yritys tai yritysten ryhmä harjoittaa ainakin joko maakaasun siirtoa, jakelua, nesteyttämistä tai varastointia ja ainakin joko maakaasun tuotantoa tai toimittamista;

5) *määräysvallalla* oikeuksia, sopimuksia tai muita keinoja, jotka joko erikseen tai yhdessä ja ottaen huomioon asiaan liittyvät tosiasialliset tai oikeudelliset olosuhteet antavat mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yrityksessä, erityisesti:

a) antamalla omistusoikeuden tai käyttöoikeuden yrityksen kaikkiin tai joihinkin varoihin;

b) oikeuksin tai sopimuksin, joiden perusteella saadaan ratkaiseva vaikutusvalta yrityksen toimielinten kokoonpanossa, äänestyksissä tai päätöksissä;

6) ministeriöllä työ- ja elinkeinoministeriötä.

3 §

Siirtoverkkotoiminnan eriyttäminen

Maakaasun siirtoverkkotoiminta on eriytettävä tämän lain vaatimusten mukaisesti maakaasun tai sähkön tuotannosta ja toimittamisesta. Siirtoverkonhaltijan on omistettava siirtoverkko, jossa siirtoverkonhaltija harjoittaa siirtoverkkotoimintaa.

4 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuus

Siirtoverkonhaltijan on varmistettava, että sen organisaatiossa ja päätöksenteossa:

1) samalla henkilöllä tai henkilöillä ei ole oikeutta:

a) käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden taikka käyttää suoraan tai välillisesti 3 momentissa tarkoitettuja oikeuksia siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden; eikä

b) käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä taikka käyttää suoraan tai välillisesti 3 momentissa tarkoitettuja oikeuksia maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavaan yritykseen nähden;

2) samalla henkilöllä tai samoilla henkilöillä ei ole oikeutta nimittää siirtoverkonhaltijan hallintoneuvoston, hallituksen tai siirtoverkonhaltijaa lain mukaan edustavan toimielimen jäseniä ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä taikka käyttää suoraan tai välillisesti 2 momentissa tarkoitettuja oikeuksia maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavaan yritykseen nähden;

3) sama henkilö ei ole hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimielimen jäsen sekä siirtoverkonhaltijassa että maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä.

Jos riippumattomuuden varmentamista on pyytänyt siirtoverkonhaltija, joka on kuulunut vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen, on 1 momentissa säädettyjen vaatimusten lisäksi esitettävä selvitys siitä, että:

1) vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen kuuluneen siirtoverkonhaltijan tai sen henkilöstön hallussa olevia kaupallisesti arkaluonteisia tietoja ei ole siirretty maakaasun tuotantoa tai toimitusta harjoittaville yrityksille;

2) vertikaalisesti integroituneessa yrityksessä siirtoverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä hoitanutta henkilöstöä ei ole siirretty maakaasun tuotantoa tai toimitusta harjoittaviin yrityksiin.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia ovat:

1) oikeus käyttää äänivaltaa;

2) oikeus nimittää hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimielimen jäseniä;

3) enemmistöosuuden omistaminen.

Jos 1 momentissa tarkoitettu henkilö on valtio tai muu julkinen elin, kahta erillistä julkista elintä, jotka käyttävät määräysvaltaa yhtäältä siirtoverkonhaltijassa tai siirtoverkossa ja toisaalta maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä, ei katsota 1 momenttia sovellettaessa samaksi henkilöksi.

2 luku

Riippumattomuuden varmentaminen

5 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuus varmennetaan noudattaen, mitä tässä pykälässä ja maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o 1775/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 715/2009, jäljempänä *maakaasuverkkoasetus*, 3 artiklassa säädetään.

Siirtoverkonhaltijan on ilmoitettava Energiavirastolle kaikista suunnitelluista liiketoimista ja muista sen organisaatioon tai päätöksentekoon vaikuttavista toimenpiteistä, jotka voivat edellyttää sen uudelleenarviointia, ovatko liiketoimet tai toimenpiteet 3 ja 4 §:n vaatimusten mukaisia.

Energiaviraston on aloitettava varmennusmenettely:

- 1) siirtoverkonhaltijan tehtyä 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen;
- 2) omasta aloitteestaan, jos sen tiedossa on, että suunniteltu muutos siirtoverkon omistuksessa tai siirtoverkonhaltijan organisaatiossa tai päätöksenteossa saattaa johtaa 3 tai 4 §:n vastaiseen seuraukseen, tai jos sillä on syytä epäillä, että tällainen seuraus on saattanut tapahtua;
- 3) Euroopan komission perustellusta pyynnöstä.

Energiaviraston on tehtävä välipäätös siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta koskevassa asiassa neljän kuukauden kuluessa siirtoverkonhaltijan tekemän ilmoituksen tai komission pyynnön saapumisesta. Välipäätös katsotaan tehdyksi, jos Energiavirasto ei ole antanut päätöstä tämän ajan kuluessa. Energiaviraston on ilmoitettava viipymättä välipäätöksensä komissiolle varmentamisen saattamiseksi päätökseen siten kuin maakaasuverkkoasetuksen 3 artiklassa säädetään. Energiaviraston on toimitettava ilmoituksen mukana komissiolle asian käsittelyn kannalta merkitykselliset tiedot. Välipäätökseen ei saa hakea erikseen muutosta.

6 §

Velvollisuus ilmoittaa kolmansista maista tulevista omistajista

Siirtoverkonhaltijan on ilmoitettava Energiavirastolle tilanteesta, joka johtaisi siihen, että kolmannesta maasta oleva henkilö tai kolmansista maista olevat henkilöt hankkivat määräysvallan siirtoverkkoon tai siirtoverkonhaltijaan.

Energiaviraston on ilmoitettava viipymättä ministeriölle ja komissiolle, jos:

- 1) siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista pyytää siirtoverkon omistaja tai siirtoverkonhaltija, joka on kolmannesta maasta olevan henkilön tai kolmansista maista olevien henkilöiden määräysvallassa;
- 2) Energiavirasto on muutoin saanut tietoonsa tilanteen, joka johtaisi siihen, että kolmannesta maasta oleva henkilö tai kolmansista maista olevat henkilöt hankkivat määräysvallan siirtoverkkoon tai siirtoverkonhaltijaan.

7 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen kolmansista maista tulevan omistuksen osalta

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuus on varmennettava tässä pykälässä säädetyn menettelyn mukaisesti 6 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa.

Energiaviraston on tehtävä välipäätös neljän kuukauden kuluessa siirtoverkonhaltijan 6 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen saapumisesta. Välipäätökseen ei saa hakea erikseen muutosta. Energiaviraston on ilmoitettava viipymättä välipäätöksestään ministeriölle ja komissiolle sekä pyydettävä ministeriöltä 8 §:ssä tarkoitettu lausunto ja komissiolta lausunto siitä, täyttääkö siirtoverkonhaltija maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73/EY 9 artiklan vaatimukset. Energiaviraston on toimitettava ilmoituksen mukana ministeriölle ja komissiolle asian käsittelyn kannalta merkitykselliset tiedot.

Energiaviraston on tehtävä lopullinen päätöksensä siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta kahden kuukauden kuluessa siitä, kun 2 momentissa ja 8 §:ssä tarkoitettujen komission lausuntojen määräajat päättyvät. Energiaviraston on lopullista päätöstä tehdessään otettava komission lausunto mahdollisimman tarkasti huomioon. Jos komissio ei ole toimittanut lausuntoaan säädetyssä määräajassa, on katsottava, ettei sillä ole Energiaviraston välipäätöksen johdosta huomautettavaa.

Energiaviraston on annettava kielteinen ratkaisu siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa, jos:

- 1) ei ole osoitettu, että siirtoverkonhaltija täyttää 3 ja 4 §:n vaatimukset; tai
- 2) ministeriö on lausunnossaan todennut, että sille ei ole osoitettu, että varmennuksen myöntäminen ei vaaranna energian toimitusvarmuutta kansallisesti tai Euroopan unionissa.

Energiaviraston on liitettävä ministeriön ja komission lausunnot lopulliseen päätökseensä.

8 §

Ministeriön lausunto toimitusvarmuudesta

Ministeriön on annettava Energiavirastolle lausunto siitä, vaarantaako 6 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa siirtoverkonhaltijan riippumattomuudelle myönnettävä varmennus energian toimitusvarmuutta kansallisesti tai Euroopan unionissa. Lausunto on toimitettava Energiavirastolle siten, että virastolle jää riittävästi aikaa lausunnon käsittelyyn. Ministeriön on asiaa harkitessaan otettava huomioon:

1) ne Euroopan unionin oikeudet ja velvollisuudet asianomaista kolmatta maata kohtaan, jotka johtuvat kansainvälisestä oikeudesta, myös sellaisesta yhden tai useamman kolmannen maan kanssa tehdystä sopimuksesta, jossa Euroopan unioni on sopimuspuolena ja jossa käsitellään energian toimitusvarmuuteen liittyviä seikkoja;

2) ne Suomen oikeudet ja velvollisuudet kolmatta maata kohtaan, jotka johtuvat Suomen ja kyseisen kolmannen maan välisistä sopimuksista edellyttäen, että ne ovat Euroopan unionin oikeuden mukaisia;

3) muut tapaukseen ja asianomaiseen kolmanteen maahan liittyvät erityiset tosiseikat ja olosuhteet.

Ministeriön on pyydettävä lausuntoansa varten komissiolta lausunto siitä, vaarantaako varmennuksen myöntäminen energian toimitusvarmuuden Euroopan unionissa. Ministeriön on omassa lausunnossaan otettava komission lausunto mahdollisimman tarkasti huomioon. Ministeriö voi poiketa komission lausunnosta, jos varmennuksen myöntäminen vaarantaa energian toimitusvarmuuden Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa.

Ministeriön lausuntoon ei saa erikseen hakea muutosta.

9 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmennuksen sisältävää maakaasuverkkolupaa koskeva ilmoitus

Energiaviraston on ilmoitettava komissiolle, kun se on myöntänyt maakaasumarkkinalain (/) 4 §:ssä tarkoitetun maakaasuverkkoluvan siirtoverkonhaltijalle, jonka riippumattomuus on varmennettu tämän lain ja maakaasuverkoasetuksen 3 artiklan mukaisesti. Luvan myöntäminen on tällöin julkaistava Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

10 §

Liiketoimen täytäntöönpano

Siirtoverkonhaltija tai osapuolet eivät saa ryhtyä 5 §:n 2 momentissa tai 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun liiketoimeen tai toimenpiteeseen, ennen kuin siirtoverkonhaltijan riippumattomuus on varmennettu liiketoimen tai toimenpiteen osalta, ellei jäljempänä toisin säädetä tai asian käsittelyssä toisin määrätä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä osakeyhtiölain (624/2006) 18 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisen lunastusvelvollisuuden tai -oikeuden käyttämistä eikä luvan myöntämistä mainitun lain 16 luvussa tarkoitettuun sulautumiseen. Sulautumista ei kuitenkaan saa rekisteröidä, ennen kuin siirtoverkonhaltijan riippumattomuus on varmennettu sulautumisen osalta.

Edellä 1 momentissa säädettyä ei sovelleta päätökseen, joka koskee siirtoverkonhaltijan hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimielimen jäsenen nimittämistä.

11 §

Toimenpiteet siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisen epäämisen johdosta

Markkinaoikeus voi Energiaviraston esityksestä määrätä liiketoimen tai toimenpiteen purettavaksi, jos siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen on eväty liiketoimen tai toimenpiteen osalta. Energiaviraston on ennen esityksen tekemistä neuvoteltava osapuolten kanssa liiketoimen tai toimenpiteen vapaaehtoisesta purkamisesta. Jos liiketoimen tai toimenpiteen vapaaehtoisesta purkamisesta sovitaan, Energiavirasto määrää noudatettavat ehdot.

12 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevan uuden päätöksen antaminen

Energiavirasto voi aiemman päätöksen estämättä tehdä uuden päätöksen siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa, jos aiempi päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen, tai jos liiketoimi tai toimenpide on pantu täytäntöön 10 §:n vastaisesti. Uusi päätös voidaan antaa vain painavasta syystä, jos aiemman päätöksen lainvoimaiseksi tulosta taikka liiketoimen tai toimenpiteen täytäntöönpanosta on kulunut enemmän kuin viisi vuotta.

3 luku

Erinäiset säännökset

13 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Ministeriön tehtävänä on lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.
Energiaviraston tehtävänä on valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen päätösten noudattamista. Valvonnasta säädetään erikseen sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013).

14 §

Siirtoverkonhaltijan oikeus hankkia ja toimittaa maakaasua

Siirtoverkonhaltija voi hankkia ja toimittaa maakaasua, jos toiminnan tarkoituksena on:

- 1) maakaasuverkon rakentamisessa, käytössä ja ylläpidossa tarvittavan energian hankinta;
- 2) järjestelmävastuuseen kuuluvien tehtävien hoitaminen;
- 3) siirtorajoitusten hallinta;
- 4) siirtoverkon rakentamista, käyttöä ja kunnossapitoa palvelevien nesteytetyn maakaasun kaasuttamiseen tarkoitettujen laitteistojen käyttö ja niiden avulla tapahtuva maakaasun toimitus verkkoon;
- 5) huolehtia toimista kaasunsaannin turvaamiseksi ja neuvoston direktiivin 2004/67/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 994/2010 tai valmiuslain (1552/2011) mukaisista toimenpiteistä.

15 §

Riippumattomuuden varmentamisen suhde maakaasuverkkolupamenettelyyn

Siirtoverkonhaltijan, jolla on voimassa oleva maakaasuverkkolupa, on haettava uutta maakaasuverkkolupaa sen jälkeen, kun sen riippumattomuus on varmennettu ensimmäisen kerran.

16 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen, joka koskee tämän lain noudattamista tai Energiaviraston tämän lain nojalla tekemien päätösten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Energiaviraston tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013).

Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Energiavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen, jolla tämä on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä.

17 §

Energiaviraston päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Energiaviraston tämän lain nojalla tekemää päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei Energiavirasto päätöksessään toisin määrää. Muutoksenhakutuomioistuimella on lisäksi oikeus antaa määräyksiä päätösten täytäntöönpanosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

18 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain voimaan tullessa siirtoverkkotoimintaa harjoittavan siirtoverkonhaltijan on toimitettava 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta Energiavirastolle viimeistään 14 päivänä tammikuuta 2020.

3.

Laki

sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 4 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on jälkimmäinen laissa 1432/2014,
muutetaan 2 §:n 2 kohta, 12 §:n 2 momentti, 14 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentin 1 kohdan j ja k alakohta, 1 momentin 2 kohta ja 2 momentti, 5 luvun otsikko sekä 21—24, 36 ja 37 §, sellaisena kuin niistä on 36 § laissa 649/2014, sekä
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 649/2014, uusi 2 a kohta, 16 §:n 1 momentin 1 kohtaan uusi l ja m alakohta ja 1 momenttiin uusi 2 a kohta sekä lakiin uusi 25 a ja 25 b § seuraavasti:

2 §

Sovelletamisala

Tätä lakia sovelletaan niiden valvonta- ja seurantatehtävien hoitamiseen, jotka säädetään Energiaviraston tehtäviksi:

-
- 2) maakaasumarkkinalaissa (/) sekä sen nojalla annetuissa säännöksissä ja viranomaisten määräyksissä;
2 a) maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa (/);
-

12 §

Vahvistuspäätöksen aineellisoikeudellinen perusta

Maakaasuverkonhaltijaan, järjestelmävastaavaan siirtoverkonhaltijaan ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijaan kohdistuvan vahvistuspäätöksen tulee perustua niihin perusteisiin, joista säädetään:

- 1) maakaasumarkkinalaissa sekä sen nojalla annetuissa säännöksissä;
- 2) maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa;
- 3) maakaasuverkkoasetuksessa sekä sen nojalla annetuissa, suuntaviivoja koskeissa komission asetuksissa ja päätöksissä;
- 4) maakaasumarkkinadirektiivin nojalla annetuissa, suuntaviivoja koskeissa komission asetuksissa ja päätöksissä;
- 5) siirtoverkonhaltijaan kohdistuvassa lainvoimaisessa päätöksessä, joka on annettu yhteistyövirastoasetuksen 8 artiklan nojalla.

14 §

Energiamarkkinaviraston päätös valvontajakson päätyttyä

Energiavirasto voi painavasta syystä verkonhaltijan hakemuksesta pidentää 1 momentissa tarkoitettua tasoitusjaksoa enintään neljällä vuodella. Pidennys on aina myönnettävä sille osuudelle alijäämästä, jota verkonhaltija ei ole voinut kattaa 1 momentin mukaisesti sähkömarkkinalain 26 a §:ssä tai maakaasumarkkinalain 24 §:ssä säädetyn siirto- ja jakelumaksujen korotusten rajoittamisen vuoksi.

16 §

Seuraamusmaksu

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) rikkoo tai jättää noudattamatta sähkömarkkinalain:

j) 73 tai 75 §:n säännöksiä sähkömarkkinoiden osapuolen tai verkonhaltijan tasevastuusta tai ilmoitusvelvollisuudesta;

k) 74 §:n säännöksiä verkonhaltijan tai tasevastaavan taseselvitykseen kuuluvista velvollisuuksista;

l) 76 §:n säännöksiä salassapitovelvollisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta edellyttäen, että elinkeinonharjoittaja on oikeushenkilö; taikka

m) 77—80 tai 82 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

2) rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasumarkkinalain:

a) 14 §:n säännöstä verkon kehittämisvelvollisuudesta, jos kysymys on velvollisuuden olemassaolosta tai pitkäkestoisesta rikkomisesta tai laiminlyönnistä, jonka Energiavirasto on 9 §:n nojalla velvoittanut korjaamaan, jos elinkeinonharjoittaja ei ole noudattanut päätöstä;

b) 13, 15—17, 20—23 tai 25 §:n säännöksiä verkkoon pääsyn ja verkkopalvelujen järjestämisestä tai verkkopalvelujen hinnoittelusta;

c) 29, 31, 32 tai 35 §:ssä säädettyjä siirtoverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä tai niihin liittyviä velvoitteita;

d) 39 tai 46 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän laskutuksesta;

e) 42 tai 44 §:n säännöksiä toimitusvelvollisuudesta tai siihen liittyvistä velvoitteista;

f) 43 §:n säännöksiä sopimustietojen säilyttämisestä;

g) 49 tai 53 §:n säännöksiä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varastointilaitteiston haltijan nimeämisestä ja toiminnan aloittamista koskevasta ilmoituksesta;

h) 50 tai 51 §:n säännöksiä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston taikka 54 tai 55 §:n säännöksiä varastointilaitteiston tai putkilinjavarastoinnin käyttöoikeusjärjestelmästä, laitteistojen käyttöoikeuden järjestämisestä tai palvelujen hinnoittelusta;

i) 56 §:n säännöksiä maakaasun varastointilaitteiston haltijan riippumattomuudesta;

j) 57 tai 58 §:n säännöksiä maakaasumarkkinoiden osapuolen tai verkonhaltijan tasevastuusta tai ilmoitusvelvollisuudesta;

k) 59 §:n säännöksiä salassapitovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta edellyttäen, että elinkeinonharjoittaja on oikeushenkilö; tai

l) 60—63 tai 65 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

2 a) rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain:

a) 5 tai 6 §:n säännöksiä liiketointa tai toimenpidettä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta tai 10 §:ssä säädettyä liiketoimen täytäntöönpanoa tai toimenpiteen toteuttamista koskevaa kieltoa; tai

b) 14 §:n säännöksiä siirtoverkonhaltijan oikeudesta hankkia ja toimittaa maakaasua;

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasuverkkoasetuksen:

1) 13 tai 14 artiklan säännöksiä verkkoon pääsystä perittävistä maksuista tai verkkoon pääsyyn liittyvistä palveluista;

2) 15 artiklan säännöksiä verkkoon pääsyyn liittyvistä palveluista varastojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen osalta;

3) 16 tai 17 artiklan säännöksiä kapasiteetinjakomekanismien tai ylikuormituksen hallintamenettelyjä koskevista periaatteista siirtoverkonhaltijan taikka varastojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen osalta;

4) 18 tai 19 artiklan säännöksiä avoimuusvaatimuksista siirtoverkonhaltijan taikka varastojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen osalta;

5) 20 artiklan säännöksiä tietojen säilyttämisestä;

6) 21 artiklan säännöksiä tasehallintasäännöistä tai tasepoikkeamamaksuista;

7) 22 artiklan säännöksiä kapasiteettioikeuksien kaupasta;

8) liitteen 1 säännöksiä kolmannen osapuolen verkkoon pääsyyn liittyvistä palveluista, kapasiteetin jakamisesta, ylikuormituksen hallinnasta tai verkkoon pääsyn edellyttämien tietojen avoimuudesta; taikka

9) 23 artiklan nojalla annetun, suuntaviivoja koskevan komission asetuksen tai päätöksen säännöksiä.

5 luku

Energiaviraston toimilupa- ja markkinalupavalvonta

21 §

Luvun soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan Energiaviraston tehtäviin kuuluvaan toimilupa- ja markkinalupavalvontaan.

Toimilupavalvonnan piiriin kuuluvia Energiaviraston tai työ- ja elinkeinoministeriön päätöksiä ovat:

1) päätös sähkö- tai maakaasuverkkolupa-asiassa;

2) päätös sähköjohdon tai maakaasuputken rakentamista koskevassa hankelupa-asiassa;

3) päätös nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai maakaasun varastointilaitteiston haltijan nimeämisestä koskevassa asiassa.

Markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvia Energiaviraston päätöksiä ovat:

1) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva muu kuin toimilupavalvonnan piiriin kuuluva päätös, joka on tehty sähkömarkkinalain tai maakaasumarkkinalain nojalla;

2) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva päätös, joka on tehty kansallisena sääntelyviranomaisena 2 §:ssä mainitun Euroopan unionin lainsäädännön nojalla;

3) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva päätös, joka on tehty maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain nojalla.

22 §

Energiaviraston yleinen toimivalta toimilupavalvonnassa

Jos joku harjoittaa luvanvaraista sähkö- tai maakaasuverkkotoimintaa ilman vaadittua lupaa tai laiminlyö velvollisuutensa nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai maakaasun varastointilaitteiston haltijan ilmoittamisesta tai, jos toimilupavalvottava ei täytä luvan myöntämisen edellytyksinä olevia vaatimuksia tai rikkoo tai laiminlyö noudattaa toimilupavalvonnan piiriin kuuluvan päätöksen ehtoja, Energiaviraston on velvoitettava toiminnanharjoittaja korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

23 §

Sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttaminen

Energiavirasto voi peruuttaa sähköverkkoluvan, maakaasuverkkoluvan sekä sähkömarkkinalain 12 §:ssä ja maakaasumarkkinalain 11 §:ssä säädetyn vapautuksen tai poikkeusluvan:

- 1) jos luvanhaltija lopettaa verkkotoiminnan;
- 2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä;
- 3) jos luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo lupaehtoja, sähkömarkkinalakia tai maakaasumarkkinalakia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä, sähkökauppa-asetusta tai sen nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä taikka sähkö- tai maakaasumarkkinadirektiivin nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä eikä luvanhaltijalle etukäteen annettu varoitus luvan peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen;
- 4) jos luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo maakaasuverkkolupaa tai sen nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä, siltä osin kuin niitä sovelletaan Suomessa, eikä luvanhaltijalle etukäteen annettu varoitus luvan peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen; tai
- 5) jos luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain säännöksiä eikä luvanhaltijalle etukäteen annettu varoitus luvan peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

24 §

Toimenpiteet sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttamisen johdosta

Jos sähköverkkolupa, maakaasuverkkolupa taikka sähkömarkkinalain 12 §:ssä tai maakaasumarkkinalain 11 §:ssä tarkoitettu vapautus peruutetaan, Energiaviraston on tarvittaessa päätettävä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä kyseisen verkkotoiminnan ylläpitämiseksi.

Jollei sähköverkon tai maakaasuverkon siirtämisestä toiselle verkonhaltijalle sovita, Energiavirasto voi päättää verkkoluvan siirtämisestä ja verkon lunastamisesta täyttä korvausta vastaan. Korvauksen perusteiden ja määräämisen suhteen on noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastusmenettelystä ja -korvauksesta.

25 a §

Energiaviraston yleinen toimivalta markkinalupavalvonnassa

Jos markkinalupavalvottava ei täytä luvan myöntämisen edellytyksenä olevia vaatimuksia taikka rikkoo tai laiminlyö noudattaa markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvan päätöksen ehtoja, Energiaviraston on veloitettava valvottava korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

25 b §

Markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvan luvan muuttaminen ja peruuttaminen

Markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvaa lupaa, vahvistusta tai poikkeusta koskevaa päätöstä tai sen ehtoja voidaan muuttaa Energiaviraston aloitteesta, jos muuttamiseen on 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu peruste.

Energiavirasto voi peruuttaa markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvan lupaa, vahvistusta tai poikkeusta koskevan päätöksen:

- 1) jos päätöksen kohde ei enää täytä päätöksen edellytyksiä;
- 2) jos päätöksen kohde toistuvasti ja oleellisesti rikkoo päätöksen ehtoja eikä päätöksen kohteelle etukäteen annettu varoitus päätöksen peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

36 §

Muutoksenhaku Energiaviraston päätökseen

Energiaviraston 3 ja 4 luvun sekä 25 a ja 25 b §:n nojalla tekemään päätökseen, kansallisena sääntelyviranomaisena 2 §:ssä mainitun Euroopan unionin lainsäädännön nojalla tekemään päätökseen ja päätökseen, jolla edellä mainituissa lainkohdissa tarkoitettu asia on jätetty tutkimatta, saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa.

Energiaviraston muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Energiaviraston päätökseen toimittaa tarkastus tai antaa virka-apua ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

37 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen

Hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan hallintolainkäyttölain 13 §:n mukaisesti. Markkinaoikeuden päätöstä valitukseen, joka on tehty Energiaviraston 10, 11, 13 tai 14 §:n nojalla antamasta päätöksestä, on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Energiavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta päätökseen, jonka markkinaoikeus on antanut Energiaviraston seuraamusmaksun määräämistä koskevaan esitykseen taikka jolla muutoksenhakutuomioistuin on kumonnut Energiaviraston päätöksen tai muuttanut sitä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 2 §:n 2 a kohta, 12 §:n 2 momentti, 16 §:n 1 momentin 2 a kohta ja 2 momentti, 21 §:n 3 momentin 3 kohta ja 23 §:n 5 kohta tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 28 §, 45 §:n 2 momentti, 62 §, 93 §:n 3 momentti, 106 ja 114 § sekä
lisätään lakiin uusi 26 a § ja 119 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

26 a §

Sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korottaminen

Verkonhaltija saa korottaa sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujaan enintään 15 prosenttia korotusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana keräämiinsä sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksuihin verrattuina. Jos verkkonhaltija tekee korotuksesta alkavan 12 kuukauden ajanjakson aikana lisää sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korotuksia, eivät kyseisenä aikana kerätyt maksujen korotukset tällöinkään saa ylittää 15 prosenttia tarkastelujakson ensimmäistä korotusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana kerättyjen maksujen määrästä.

Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan verkkonhaltijan sähköverkon käyttäjiä edustavan kunkin asiakasryhmän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella. Hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan tällöin kuhunkin asiakasryhmään kuuluviin verkon käyttäjiin sovellettavien korkeimpien verokantojen mukaan määritetystä sähkönsiirron ja sähkönjakelun verollisesta hinnasta, johon ei sisälly korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien, verkon käyttäjien sähkön käyttöön perustuvien verojen ja veronluonteisten maksujen sekä arvonnäköveron korotusten määrä. Asiakasryhmät on määriteltävä siten, että ne kuvaavat tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla verkkonhaltijan sähköverkon käyttöä ja verkon käyttäjien ominaispiirteitä.

Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan kuitenkin erikseen muun sähköverkon kuin jakeluverkon kunkin käyttäjän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella, jos 2 momentissa tarkoitettua laskentaperustetta ei voida käyttää. Hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan tällöin verkon käyttäjän sähkönsiirron ja sähkönjakelun verollisesta hinnasta, johon ei sisälly korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien, verkon käyttäjän sähkön käyttöön perustuvien verojen ja veronluonteisten maksujen sekä arvonnäköveron korotusten määrä.

Korotuksen hyväksyttävään enimmäismäärään ei lasketa verkkonhaltijan sähköverkkonsa käyttäjille antaman enintään kuuden kuukauden pituisen määräaikaisen alennuksen päättymisestä aiheutuvaa sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotusta, joka perustuu sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:ssä tarkoitetun Energiaviraston vahvistuspäätöksen ehtoihin, eikä verkkonhaltijan sähköverkkonsa käyttäjille antaman määräaikaisen alennuksen päättymisestä aiheutuvaa sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotusta, joka perustuu Energiaviraston mainitun lain 14 §:n nojalla antamaan päätökseen velvoittaa verkkonhaltija alentamaan sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujaan ylijäämän vuoksi.

Yritysjärjestelyn seurauksena syntyneen uuden tai toimintaa jatkavan verkonhaltijan sähkönsiirron tai sähköjakelun maksujen korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa otetaan korotusta edeltävän tarkastelujakson maksujen määränä huomioon yritysjärjestelyssä mukana olevien verkonhaltijoiden kyseisen tarkastelujakson aikana keräämien maksujen summa.

Energiavirasto voi hakemuksesta antaa verkonhaltijalle luvan yksittäistapauksessa poiketa 1 momentissa säädetystä, jos se on välttämätöntä sähköverkkoluvan myöntämisen edellytysten tai verkonhaltijan lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista asiakasryhmistä ja niiden määrittelemisestä.

28 §

Verkonhaltijan varautumissuunnittelu

Verkonhaltijan on asianmukaisella suunnittelulla varauduttava sähköverkkoonsa kohdistuviin normaaliolojen häiriötilanteisiin, sähköjärjestelmässä ilmenevien sähkösaannin häiriöiden edellyttämien säännöstelytoimenpiteiden täytäntöönpanoon ja valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Verkonhaltijan on laadittava varautumissuunnitelma sekä osallistuttava tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Varautumissuunnitelma on päivitettävä vähintään kerran kolmessa vuodessa ja silloin, kun olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

Tarkempia säännöksiä varautumissuunnitelman sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea yhteiskunnan johtamisen ja turvallisuuden, väestön toimeentulon sekä elinkeinoelämän toimintakyvyn varmistamiseksi tarpeellista sähköverkkojen toiminnan sekä sähkönsiirron ja -jakelun järjestelyä.

Varautumissuunnitelma ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava Energiavirastolle. Energiavirastolla on oikeus kuuden kuukauden kuluessa varautumissuunnitelman vastaanottamisesta vaatia verkonhaltijaa tekemään siihen muutoksia, jos se ei täytä säädettyjä vaatimuksia.

45 §

Järjestelmävastuu

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkönsiirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiavirasto on ne vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:n mukaisesti. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 23 eikä 26 a §:ää, 27 §:n 3 momenttia, 28, 29, 50—53, 53 a, 54—57, 57 a, 58 eikä 59 §:ää.

Edellä 24 a ja 24 b §:ää ja 27 §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan suljetun jakeluverkon haltijaan vain, jos Energiavirasto on vahvistanut sille sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetut ehdot ja menetelmät.

93 §

Sopimusehtojen muuttaminen

Jos jakeluverkonhaltijan vastuualue muuttuu, sillä on oikeus muuttaa sähkönjakelun maksu- ja 55 §:ssä säädetyn yhtenäisen hinnoittelun toteuttamiseksi.

106 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Ministeriön tehtävänä on tämän lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista sekä tämän lain nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista. Valvonnasta säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Kuluttaja-asiamies valvoo 13 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

114 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen, joka koskee tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamista tai Energiaviraston tämän lain nojalla tekemien päätösten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Energiaviraston 26 a, 28, 31, 52, 55, 65, 67, 83, 102 ja 119 §:n ja ministeriön 63 §:n nojalla tekemään päätökseen sekä Energiaviraston päätökseen, jolla edellä mainituissa pykälissä tarkoitettu asia on jätetty tutkimatta, saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013).

Energiaviraston tämän lain nojalla tekemään muuhun kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Ministeriön 14 §:n nojalla tekemään päätökseen sekä hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan hallintolainkäyttölain 13 §:n mukaisesti. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein

hallinto-oikeus toisin määrää. Energiavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen, jolla tämä on kumonnut viraston antaman päätöksen tai muuttanut sitä.

119 §

Jakeluverkon toimintavarmuutta koskeva siirtymäsäännös

Energiavirasto voi jakeluverkonhaltijan hakemuksesta myöntää 2 momentissa tarkoitetun täytäntöönpanoajan pidennyksen myös jakeluverkonhaltijalle, joka on osoittanut, että 51 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa säädettyjen vaatimusten täyttäminen edellyttää siltä 1 päivänä syyskuuta 2013 vallinneen tilanteen mukaan määritettynä jakeluverkonhaltijoiden keskiarvoa merkittävästi suuremman osuuden keski- ja pienjännitejohdoista muuttamista ilmajohdoista maakaapeleiksi tai että se joutuu vaatimusten täyttämiseksi uusimaan ennenaikaisesti merkittävän määrän jakeluverkkoa. Pidennyksen myöntämisen edellytyksenä on tällöin lisäksi, että vaatimusten edellyttämistä investoinneista aiheutuu jakeluverkonhaltijalle jakeluverkon käyttäjien määrään suhteutettuna poikkeuksellisen suuret kustannukset verrattuina niihin jakeluverkon käyttäjien määrään suhteutettuihin kustannuksiin, jotka maan jakeluverkoissa vaatimusten täyttämisestä keskimäärin aiheutuvat jakeluverkonhaltijoille. Hakemus täytäntöönpanoajan jatkamisesta on tehtävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki

sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 2 §:n 17 ja 18 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 1400/2010, seuraavasti:

2 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 17) *maakaasun siirtoverkolla* maakaasumarkkinalain (/) 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettua maakaasun siirtoverkkoa;
18) *maakaasuverkonhaltijalla* maakaasumarkkinalain 3 §:n 9 kohdassa tarkoitettua siirtoverkonhaltijaa;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

3.

Laki

sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 4 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on jälkimmäinen laissa 1432/2014,
muutetaan 2 §:n 2 kohta, 12 §:n 2 momentti, 14 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentin 1 kohdan j ja k alakohta, 1 momentin 2 kohta ja 2 momentti, 5 luvun otsikko sekä 21—24, 36 ja 37 §, sellaisena kuin niistä on 36 § laissa 649/2014, sekä
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 649/2014, uusi 2 a kohta, 16 §:n 1 momentin 1 kohtaan uusi l ja m alakohta ja 1 momenttiin uusi 2 a kohta sekä lakiin uusi 25 a ja 25 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Soveltaisala

Tätä lakia sovelletaan niiden valvonta- ja seurantatehtävien hoitamiseen, jotka säädetään Energiaviraston tehtäviksi:

2) maakaasumarkkinalaissa (508/2000) sekä sen nojalla annetuissa säännöksissä ja viranomaisten määräyksissä;

4 §

Energiamarkkinaviraston toiminnan yleistoimitt

Ehdotus

2 §

Soveltaisala

Tätä lakia sovelletaan niiden valvonta- ja seurantatehtävien hoitamiseen, jotka säädetään Energiaviraston tehtäviksi:

2) maakaasumarkkinalaissa (/) sekä sen nojalla annetuissa säännöksissä ja viranomaisten määräyksissä;

2 a) maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa (/);

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Energiamarkkinaviraston on 1 momentin mukaisia tavoitteita toteuttaessaan otettava huomioon maakaasumarkkina- ja maakaasuverkkoasetuksessa säädetyt poikkeukset.

(2 mom. kumotaan)

6 §

Energiaviraston tehtävät kansallisena sääntelyviranomaisena

Energiaviraston on tämän pykälän mukaisia tehtäviä hoitaessaan otettava huomioon maakaasumarkkina- ja maakaasuverkkoasetuksessa säädetyt poikkeukset.

(2 mom. kumotaan)

12 §

Vahvistuspäätöksen aineellisoikeudellinen perusta

12 §

Vahvistuspäätöksen aineellisoikeudellinen perusta

Maakaasuverkonhaltijaan, järjestelmäva-
taavaan siirtoverkonhaltijaan ja nesteytetyn
maakaasun käsittelylaitoksen haltijaan koh-
distuvan vahvistuspäätöksen tulee perustua
niihin perusteisiin, joista säädetään:

1) maakaasumarkkina- ja sen nojal-
la annetuissa säännöksissä;

2) maakaasuverkkoasetuksessa sekä sen
nojalla annetuissa, suuntaviivoja koskevissa
komission asetuksissa ja päätöksissä, *siltä
osin kuin niitä sovelletaan Suomessa*;

3) maakaasumarkkinadirektiivin nojalla
annetuissa, suuntaviivoja koskevissa komis-
sion asetuksissa ja päätöksissä;

4) siirtoverkonhaltijaan kohdistuvassa
lainvoimaisessa päätöksessä, joka on annettu
yhteistyövirastoasetuksen 8 artiklan nojalla.

Maakaasuverkonhaltijaan, järjestelmäva-
taavaan siirtoverkonhaltijaan ja nesteytetyn
maakaasun käsittelylaitteiston haltijaan koh-
distuvan vahvistuspäätöksen tulee perustua
niihin perusteisiin, joista säädetään:

1) maakaasumarkkina- ja sen nojal-
la annetuissa säännöksissä;

2) maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttä-
misestä annetussa laissa;

3) maakaasuverkkoasetuksessa sekä sen
nojalla annetuissa, suuntaviivoja koskevissa
komission asetuksissa ja päätöksissä;

4) maakaasumarkkinadirektiivin nojalla
annetuissa, suuntaviivoja koskevissa komis-
sion asetuksissa ja päätöksissä;

5) siirtoverkonhaltijaan kohdistuvassa lain-
voimaisessa päätöksessä, joka on annettu yh-
teistyövirastoasetuksen 8 artiklan nojalla.

14 §

*Energiamarkkinaviraston päätös valvonta-
jakson päätyttyä*

14 §

*Energiamarkkinaviraston päätös valvonta-
jakson päätyttyä*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Energiamarkkinavirasto voi painavasta syystä pidentää 1 momentissa tarkoitettua tasotusjaksoa enintään neljällä vuodella.

Energiavirasto voi painavasta syystä verkonhaltijan hakemuksesta pidentää 1 momentissa tarkoitettua tasotusjaksoa enintään neljällä vuodella. Pidennys on aina myönnettävä sille osuudelle alijäämästä, jota verkonhaltija ei ole voinut kattaa 1 momentin mukaisesti sähkömarkkinalain 26 a §:ssä tai maakaasumarkkinalain 24 §:ssä säädetyn siirto- ja jakelumaksujen korotusten rajoittamisen vuoksi.

16 §

16 §

Seuraamusmaksu

Seuraamusmaksu

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) rikkoo tai jättää noudattamatta sähkömarkkinalain:

j) 11 luvun säännöksiä sähkömarkkinoiden toimijoiden järjestelmävelvoitteista; tai

k) 12 luvun säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

2) rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasumarkkinalain:

a) 2 luvun 1 §:n 1 momentin säännöstä verkon kehittämisvelvollisuudesta;

b) 2 luvun 2—3 a tai 8—10 §:n säännöksiä verkkoon pääsyn ja verkkopalvelujen järjestämisestä tai verkkopalvelujen hinnoittelusta;

c) 2 luvun 11—13 §:n säännöksiä varastointilaitteiston, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai putkilinjavarastoinnin käyttöoikeusjärjestelmästä, laitteistojen käyttöoi-

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) rikkoo tai jättää noudattamatta sähkömarkkinalain:

j) 73 tai 75 §:n säännöksiä sähkömarkkinoiden osapuolen tai verkonhaltijan tasevastuusta tai ilmoitusvelvollisuudesta;

k) 74 §:n säännöksiä verkonhaltijan tai tasevastaavan taseselvitykseen kuuluvista velvollisuuksista;

l) 76 §:n säännöksiä salassapitovelvollisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta edellyttäen, että elinkeinonharjoittaja on oikeushenkilö; taikka

m) 77—80 tai 82 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

2) rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasumarkkinalain:

a) 14 §:n säännöstä verkon kehittämisvelvollisuudesta, jos kysymys on velvollisuuden olennaisesta tai pitkäkestoisesta rikkomisesta tai laiminlyönnistä, jonka Energiavirasto on 9 §:n nojalla velvoittanut korjaamaan, jos elinkeinonharjoittaja ei ole noudattanut päätöstä;

b) 13, 15—17, 20—23 tai 25 §:n säännöksiä verkkoon pääsyn ja verkkopalvelujen järjestämisestä tai verkkopalvelujen hinnoittelusta;

c) 29, 31, 32 tai 35 §:ssä säädettyjä siirtoverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä tai niihin liittyviä velvoitteita;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

keuden järjestämisestä tai palvelujen hinnoittelusta;

d) 2 a luvun 1 §:n säännöstä liiketointa tai toimenpidettä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta tai 2 a luvun 4 §:ssä säädettyä liiketoimen täytäntöönpanoa tai toimenpiteen toteuttamista koskevaa kieltoa;

e) 3 luvun 1 §:ssä säädettyjä siirtoverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä tai niihin liittyviä velvoitteita;

f) 3 luvun 2—3 a §:n säännöksiä maakaasumarkkinoiden toimijoiden järjestelmävelvoitteista tai maakaasukauppojen selvitykseen liittyvistä velvoitteista;

g) 4 luvun 1 §:n säännöksiä toimitusvelvollisuudesta tai siihen liittyvistä velvoitteista;

h) 4 luvun 2 a §:n säännöksiä sopimustietojen säilyttämisestä;

i) 4 luvun 3 §:n säännöksiä maakaasun toimittajan laskutuksesta; tai

j) 5 luvun 1—5 ja 7 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

d) 39 tai 46 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän laskutuksesta;

e) 42 tai 44 §:n säännöksiä toimitusvelvollisuudesta tai siihen liittyvistä velvoitteista;

f) 43 §:n säännöksiä sopimustietojen säilyttämisestä;

g) 49 tai 53 §:n säännöksiä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varastointilaitteiston haltijan nimeämisestä ja toiminnan aloittamista koskevasta ilmoituksesta;

h) 50 tai 51 §:n säännöksiä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston taikka 54 tai 55 §:n säännöksiä varastointilaitteiston tai putkilinjavarastoinnin käyttöoikeusjärjestelmästä, laitteistojen käyttöoikeuden järjestämisestä tai palvelujen hinnoittelusta;

i) 56 §:n säännöksiä maakaasun varastointilaitteiston haltijan riippumattomuudesta;

j) 57 tai 58 §:n säännöksiä maakaasumarkkinoiden osapuolen tai verkonhaltijan tasevastuusta tai ilmoitusvelvollisuudesta;

k) 59 §:n säännöksiä salassapitovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta edellyttäen, että elinkeinonharjoittaja on oikeushenkilö; tai

l) 60—63 tai 65 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

2 a) rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain:

a) 5 tai 6 §:n säännöksiä liiketointa tai toimenpidettä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta tai 10 §:ssä säädettyä liiketoimen täytäntöönpanoa tai toimenpiteen toteuttamista koskevaa kieltoa;

b) 14 §:n säännöksiä siirtoverkonhaltijan oikeudesta hankkia ja toimittaa maakaasua;

Maakaasun varastointilaitteiston tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijana toimivalle elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasuverkkoasetuksen:

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasuverkkoasetuksen:

Voimassa oleva laki

1) 15 artiklan säännöksiä kolmannen osapuolen verkkoonpääsyyn liittyvistä palveluista;

2) 17 artiklan säännöksiä kapasiteetinjakomekanismeista ja ylikuormituksen hallintamenettelyistä;

3) 19 artiklassa säädettyjä avoimuusvaatimuksia;

4) 20 artiklan säännöksiä tietojen säilyttämisestä;

5) 22 artiklan säännöksiä kapasiteettioikeuksien kaupasta; tai

6) 23 artiklan nojalla annetun, suuntaviivoja koskevan komission asetuksen tai päätöksen säännöksiä.

Ehdotus

1) 13 tai 14 artiklan säännöksiä verkkoon pääsystä perittävistä maksuista tai verkkoon pääsyyn liittyvistä palveluista;

2) 15 artiklan säännöksiä verkkoon pääsyyn liittyvistä palveluista varastojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen osalta;

3) 16 tai 17 artiklan säännöksiä kapasiteetinjakomekanismien tai ylikuormituksen hallintamenettelyjä koskevista periaatteista siirtoverkonhaltijan taikka varastojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen osalta;

4) 18 tai 19 artiklan säännöksiä avoimuusvaatimuksista siirtoverkonhaltijan taikka varastojen tai nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistojen osalta;

5) 20 artiklan säännöksiä tietojen säilyttämisestä;

6) 21 artiklan säännöksiä tasehallintasaännöistä tai tasepoikkeamamaksuista;

7) 22 artiklan säännöksiä kapasiteettioikeuksien kaupasta;

8) liitteen 1 säännöksiä kolmannen osapuolen verkkoon pääsyyn liittyvistä palveluista, kapasiteetin jakamisesta, ylikuormituksen hallinnasta tai verkkoon pääsyn edellyttämiensä tietojen avoimuudesta; taikka

9) 23 artiklan nojalla annetun, suuntaviivoja koskevan komission asetuksen tai päätöksen säännöksiä.

5 luku

Energiamarkkinaviraston toimilupavalvonta

21 §

Luvun soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan Energiamarkkinaviraston tehtäviin kuuluvaan toimilupavalvontaan. Toimilupavalvonnan piiriin kuuluvia Energiamarkkinaviraston tai ministeriön päätöksiä ovat:

1) päätös sähkö- tai maakaasuverkkolupaasiassa;

2) päätös sähköjohdon tai maakaasuputken

5 luku

Energiaviraston toimilupa- ja markkinalupavalvonta

21 §

Luvun soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan Energiaviraston tehtäviin kuuluvaan toimilupa- ja markkinalupavalvontaan.

Voimassa oleva laki

rakentamista koskevassa hankelupa-asiassa;
 3) päätös sähkö- tai maakaasuliiketoimintojen eriyttämistä koskevassa poikkeuslupa-asiassa;
 4) päätös poikkeusluvasta maakaasun siirto-
 palvelun tarjoamisesta;
 5) päätös sähkökauppa-asetuksen 17 artiklan tai maakaasumarkkinalain 2 luvun 4 a §:n mukaista vapautusta koskevassa asiassa.

Ehdotus

Toimilupavalvonnan piiriin kuuluvia *Energiaviraston* tai *työ- ja elinkeinoministeriön* päätöksiä ovat:

- 1) päätös sähkö- tai maakaasuverkkolupa-asiassa;
 - 2) päätös sähköjohdon tai maakaasuputken rakentamista koskevassa hankelupa-asiassa;
 - 3) päätös *nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai maakaasun varastointilaitteiston haltijan nimeämistä* koskevassa asiassa.
- Markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvia Energiaviraston päätöksiä ovat:*

- 1) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva muu kuin toimilupavalvonnan piiriin kuuluva päätös, joka on tehty sähkömarkkinalain tai maakaasumarkkinalain nojalla;
- 2) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva päätös, joka on tehty kansallisena sääntelyviranomaisena 2 §:ssä mainitun Euroopan unionin lainsäädännön nojalla;
- 3) lupaa, vahvistamista tai poikkeusta koskeva päätös, joka on tehty maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain nojalla.

22 §

Energiamarkkinaviraston yleinen toimivalta toimilupavalvonnassa

Jos toimilupavalvottava ei täytä luvan myöntämisen edellytyksenä olevia vaatimuksia taikka rikkoo tai laiminlyö noudattaa toimilupavalvonnan piiriin kuuluvan päätöksen ehtoja, Energiamarkkinaviraston on velvoitettava hänet korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Velvoitepäätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

22 §

Energiaviraston yleinen toimivalta toimilupavalvonnassa

Jos joku harjoittaa luvanvaraista sähkö- tai maakaasuverkkotoimintaa ilman vaadittua lupaa tai laiminlyö velvollisuutensa nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai maakaasun varastointilaitteiston haltijan ilmoittamisesta tai, jos toimilupavalvottava ei täytä luvan myöntämisen edellytyksinä olevia vaatimuksia tai rikkoo tai laiminlyö noudattaa toimilupavalvonnan piiriin kuuluvan päätöksen ehtoja, Energiaviraston on velvoitettava toiminnanharjoittaja korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Päätöksessä voi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

daan määrätä, millä tavoin rikkomus tai lain-
minlyönti tulee korjata.

23 §

23 §

*Sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttami-
nen**Sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttami-
nen*

Energiamarkkinavirasto voi peruuttaa sähköverkkoluvan, maakaasuverkkoluvan sekä sähkömarkkinalain 12 §:ssä ja maakaasumarkkinalain 2 luvun 4 tai 4 a §:ssä taikka 6 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyn vapautuksen tai poikkeusluvan:

Energiavirasto voi peruuttaa sähköverkkoluvan, maakaasuverkkoluvan sekä sähkömarkkinalain 12 §:ssä ja maakaasumarkkinalain 11 §:ssä säädetyn vapautuksen tai poikkeusluvan:

1) jos luvanhaltija lopettaa verkkotoiminnan;

1) jos luvanhaltija lopettaa verkkotoiminnan;

2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä;

2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä;

3) jos luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo lupaehtoja, sähkö- tai maakaasumarkkinalakia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä, sähkökauppa-asetusta tai sen nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä taikka sähkö- tai maakaasumarkkinadirektiivin nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä eikä luvanhaltijalle etukäteen annettu varoitus luvan peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen; *tai*

3) jos luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo lupaehtoja, *sähkömarkkinalakia* tai maakaasumarkkinalakia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä, sähkökauppa-asetusta tai sen nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä taikka sähkö- tai maakaasumarkkinadirektiivin nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä eikä luvanhaltijalle etukäteen annettu varoitus luvan peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen;

4) jos luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo maakaasuverkkoasetusta tai sen nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä, siltä osin kuin niitä sovelletaan Suomessa, eikä luvanhaltijalle etukäteen annettu varoitus luvan peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

4) jos luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo maakaasuverkkoasetusta tai sen nojalla annettujen, suuntaviivoja koskevien komission asetusten tai päätösten säännöksiä, siltä osin kuin niitä sovelletaan Suomessa, eikä luvanhaltijalle etukäteen annettu varoitus luvan peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen; *tai*

5) jos luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain säännöksiä eikä luvanhaltijalle etukäteen annettu varoitus luvan peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

Toimenpiteet sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttamisen johdosta

Jos sähköverkkolupa, maakaasuverkkolupa taikka sähkömarkkinalain 12 §:ssä tai maakaasumarkkinalain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetty vapautus peruutetaan, Energiamarkkinaviraston on tarvittaessa päätettävä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä kyseisen verkkotoiminnan ylläpitämiseksi.

Jollei sähköverkon tai maakaasuverkon siirtämisestä toiselle verkonhaltijalle sovita, Energiamarkkinavirasto voi päättää verkkoluvan siirtämisestä ja verkon lunastamisesta täyttä korvausta vastaan. Korvauksen perusteiden ja määrittämisen suhteen on noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastusmenettelystä ja -korvauksesta.

24 §

Toimenpiteet sähkö- ja maakaasuverkkoluvan peruuttamisen johdosta

Jos sähköverkkolupa, maakaasuverkkolupa taikka sähkömarkkinalain 12 §:ssä tai maakaasumarkkinalain 11 §:ssä tarkoitettu vapautus peruutetaan, *Energiaviraston* on tarvittaessa päätettävä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä kyseisen verkkotoiminnan ylläpitämiseksi.

Jollei sähköverkon tai maakaasuverkon siirtämisestä toiselle verkonhaltijalle sovita, *Energiavirasto* voi päättää verkkoluvan siirtämisestä ja verkon lunastamisesta täyttä korvausta vastaan. Korvauksen perusteiden ja määrittämisen suhteen on noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastusmenettelystä ja -korvauksesta.

25 a §

Energiaviraston yleinen toimivalta markkinalupavalvonnassa

Jos markkinalupavalvottava ei täytä luvan myöntämisen edellytyksenä olevia vaatimuksia taikka rikkoo tai laiminlyö noudattaa markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvan päätöksen ehtoja, Energiaviraston on velvoitettava valvottava korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

25 b §

Markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvan luvan muuttaminen ja peruuttaminen

Markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvaa lupaa, vahvistusta tai poikkeusta koskevaa päätöstä tai sen ehtoja voidaan muuttaa Energiaviraston aloitteesta, jos muuttamiseen on 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu peruste.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Energiavirasto voi peruuttaa markkinalupavalvonnan piiriin kuuluvan lupaa, vahvistusta tai poikkeusta koskevan päätöksen:

1) jos päätöksen kohde ei enää täytä päätöksen edellytyksiä;

2) jos päätöksen kohde toistuvasti ja oleellisesti rikkoo päätöksen ehtoja eikä päätöksen kohteelle etukäteen annettu varoitus päätöksen peruuttamisesta ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

36 §

Muutoksenhaku Energiaviraston päätökseen

Energiaviraston 3 ja 4 luvun nojalla tekemään päätökseen *sekä* kansallisenä sääntelyviranomaisena 2 §:ssä mainitun Euroopan unionin lainsäädännön nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa.

Energiaviraston muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun *tämän lain nojalla tekemään* päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Energiaviraston päätökseen toimittaa tarkastus tai antaa virka-apua ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

37 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen

Hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätöstä valitukseen, joka on tehty Energiamarkkinalupaviraston 10, 11, 13 tai 14 §:n nojalla antamasta päätöksestä, on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus

36 §

Muutoksenhaku Energiaviraston päätökseen

Energiaviraston 3 ja 4 luvun *sekä 25 a ja 25 b §:n* nojalla tekemään päätökseen, kansallisenä sääntelyviranomaisena 2 §:ssä mainitun Euroopan unionin lainsäädännön nojalla tekemään päätökseen *ja päätökseen, jolla edellä mainituissa lainkohdissa tarkoitettu asia on jätetty tutkimatta*, saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa.

Energiaviraston muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Energiaviraston päätökseen toimittaa tarkastus tai antaa virka-apua ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

37 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen

Hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden tämän lain nojalla antamaan päätökseen *saa hakea* muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. *Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupaan hallintolainkäyttölain 13 §:n mukaisesti.* Markkinaoikeuden päätöstä valitukseen,

Voimassa oleva laki

toisin määrää.

Energiamarkkinavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta päätökseen, jonka markkinaoikeus on antanut Energiamarkkinaviraston seuraamusmaksun määräämistä koskevaan esitykseen taikka jolla muutoksenhakutuomioistuin on kumonnut Energiamarkkinaviraston päätöksen tai muuttanut sitä.

Ehdotus

joka on tehty *Energiaviraston* 10, 11, 13 tai 14 §:n nojalla antamasta päätöksestä, on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Energiavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta päätökseen, jonka markkinaoikeus on antanut *Energiaviraston* seuraamusmaksun määräämistä koskevaan esitykseen taikka jolla muutoksenhakutuomioistuin on kumonnut *Energiaviraston* päätöksen tai muuttanut sitä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 2 §:n 2 a kohta, 12 §:n 2 momentti, 16 §:n 1 momentin 2 a kohta ja 2 momentti, 21 §:n 3 momentin 3 kohta ja 23 §:n 5 kohta tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 28 §, 45 §:n 2 momentti, 62 §, 93 §:n 3 momentti, 106 ja 114 §, sekä
lisätään lakiin uusi 26 a § ja 119 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

26 a §

Sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korottaminen

Verkonhaltija saa korottaa sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujaan enintään 15 prosenttia korotusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana keräämiinsä sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksuihin verrattuina. Jos verkkonhaltija tekee korotuksesta alkavan 12 kuukauden ajanjakson aikana lisää sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korotuksia, eivät kyseisenä aikana kerätyt maksujen korotukset tällöinkään saa ylittää 15 prosenttia tarkastelujakson ensimmäistä korotusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana kerättyjen maksujen määrästä.

Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan verkkonhaltijan sähköverkon käyttäjiä edustavan kunkin asiakasryhmän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella. Hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan tällöin kunkin asiakasryhmään kuuluviin verkon käyttäjiin sovellettavien korkeimpien verokantojen mukaan määritetystä sähkönsiirron ja sähkönjakelun verollisesta hinnasta, johon ei sisälly korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien, verkon käyttäjien sähkön käyttöön perustuvien verojen ja veronluonteisten maksujen sekä arvonnäköveron korotusten määrä. Asiakasryhmät

on määriteltävä siten, että ne kuvaavat tasa-puolisella ja syrjimättömällä tavalla verkonhaltijan sähköverkon käyttöä ja verkon käyttäjien ominaispiirteitä.

Korotuksen hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan kuitenkin erikseen muun sähköverkon kuin jakeluverkon kunkin käyttäjän 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson keskimääräisen kokonaismaksun perusteella, jos 2 momentissa tarkoitettua laskentaperustetta ei voida käyttää. Hyväksyttävä enimmäismäärä lasketaan tällöin verkon käyttäjän sähkönsiirron ja sähkönjakelun verollisesta hinnasta, johon ei sisälly korotusajankohdasta alkavan tarkastelujakson aikana toteutuvien, verkon käyttäjän sähkönsiirtoon perustuvien verojen ja veronluonteisten maksujen sekä arvonlisäveron korotusten määrä.

Korotuksen hyväksyttävään enimmäismäärään ei lasketa verkonhaltijan sähköverkkonsa käyttäjille antaman enintään kuuden kuukauden pituisen määräaikaisen alennuksen päättymisestä aiheutuvaa sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotusta, joka perustuu sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:ssä tarkoitetun Energiaviraston vahvistuspäätöksen ehtoihin, eikä verkonhaltijan sähköverkkonsa käyttäjille antaman määräaikaisen alennuksen päättymisestä aiheutuvaa sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotusta, joka perustuu Energiaviraston mainitun lain 14 §:n nojalla antamaan päätökseen velvoittaa verkonhaltija alentamaan sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujaan ylijäämän vuoksi.

Yritysjärjestelyn seurauksena syntyneen uuden tai toimintaa jatkavan verkonhaltijan sähkönsiirron tai sähkönjakelun maksujen korotuksen hyväksyttävää enimmäismäärää laskettaessa otetaan korotusta edeltävän tarkastelujakson maksujen määränä huomioon yritysjärjestelyssä mukana olevien verkonhaltijoiden kyseisen tarkastelujakson aikana keräämien maksujen summa.

Energiavirasto voi hakemuksesta antaa verkonhaltijalle luvan yksittäistapauksessa poiketa 1 momentissa säädetystä, jos se on välttämätöntä sähköverkkoluvan myöntämisen edellytysten tai verkonhaltijan lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Energiavirasto voi antaa tarkempia mää-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

räyksiä 2 momentissa tarkoitetuista asiakasryhmistä ja niiden määrittelemisestä.

28 §

28 §

Verkonhaltijan varautumissuunnittelu

Verkonhaltijan varautumissuunnittelu

Verkonhaltijan on asianmukaisella suunnittelulla varauduttava normaaliolojen häiriötilanteisiin ja valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Verkonhaltijan on laadittava varautumissuunnitelma sekä osallistuttava tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Varautumissuunnitelma on päivitettävä vähintään kerran kahdessa vuodessa ja silloin, kun olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

Verkonhaltijan on asianmukaisella suunnittelulla varauduttava *sähköverkkoonsa kohdittuviin* normaaliolojen häiriötilanteisiin, *sähköjärjestelmässä ilmenevien sähkönsaannin häiriöiden edellyttämien säännöstelytoimenpiteiden täytäntöönpanoon* ja valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Verkonhaltijan on laadittava varautumissuunnitelma sekä osallistuttava tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Varautumissuunnitelma on päivitettävä vähintään kerran *kolmessa* vuodessa ja silloin, kun olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

Tarkempia säännöksiä varautumissuunnitelman sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea yhteiskunnan johtamisen tai turvallisuuden, väestön toimeentulon taikka elinkeinoelämän toimintakyvyn varmistamiseksi tarpeellista sähköverkkojen toiminnan sekä sähkönsiirron tai -jakelun järjestelyä.

Tarkempia säännöksiä varautumissuunnitelman sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea yhteiskunnan johtamisen *ja* turvallisuuden, väestön toimeentulon *sekä* elinkeinoelämän toimintakyvyn varmistamiseksi tarpeellista sähköverkkojen toiminnan sekä sähkönsiirron *ja* -jakelun järjestelyä.

Varautumissuunnitelma ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava Huoltovarmuuskeskukselle. Huoltovarmuuskeskuksella on oikeus kuuden kuukauden kuluessa suunnitelman vastaanottamisesta vaatia verkkonhaltijaa tekemään muutoksia varautumissuunnitelmaan, jos suunnitelma ei täytä säädettyjä vaatimuksia.

Varautumissuunnitelma ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava *Energiavirastolle*. *Energiavirastolla* on oikeus kuuden kuukauden kuluessa *varautumissuunnitelman* vastaanottamisesta vaatia verkkonhaltijaa tekemään *siihen* muutoksia, jos *se* ei täytä säädettyjä vaatimuksia.

Huoltovarmuuskeskuksen on velvoitettava verkkonhaltija korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä, jos tämä rikkoo tai laiminlyö tässä pykälässä säädettyjä velvollisuuksiaan. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti on korjattava.

Huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävästä valmiussuunnittelusta säädetään erikseen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

45 §

Järjestelmävastuu

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiamarkkinavirasto on ne vahvistanut. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

45 §

Järjestelmävastuu

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiavirasto on ne vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:n mukaisesti. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Edellä 23, 28, 29, 50—52, 54 ja 57—59 §:n säännöksiä ei sovelleta suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkon haltijaan.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 23 eikä 26 a §:ää, 27 §:n 3 momenttia, 28, 29, 50—53, 53 a, 54—57, 57 a, 58 eikä 59 §:ää.

Edellä 24 a ja 24 b §:ää ja 27 §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan suljetun jakeluverkon haltijaan vain, jos Energiavirasto on vahvistanut sille sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetut ehdot ja menetelmät.

93 §

Sopimusehtojen muuttaminen

Jos jakeluverkonhaltijan vastuualue muuttuu, jakeluverkonhaltijalla on oikeus muuttaa sähkönjakelun hintaa 55 §:ssä säädetyn yhtenäisen hinnoittelun toteuttamiseksi. Jos yksittäisten verkon käyttäjien maksuihin aiheutuu merkittäviä muutoksia, Energiamarkkinavirasto hyväksyy ennen uuden hinnoittelun käyttöönottoa siirtymäajan, jonka kuluessa muutokset on toteutettava.

93 §

Sopimusehtojen muuttaminen

Jos jakeluverkonhaltijan vastuualue muuttuu, sillä on oikeus muuttaa sähkönjakelun maksuja 55 §:ssä säädetyn yhtenäisen hinnoittelun toteuttamiseksi.

106 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Ministeriön tehtävänä on lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.

Energiamarkkinaviraston tehtävänä on valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista sekä tämän lain nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista. Valvonnasta säädetään *erikseen* sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013).

Huoltovarmuuskeskus valvoo 28 §:ssä säädettyä verkonhaltijan varautumissuunnitelua.

Kuluttaja-asiamies valvoo 13 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

106 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Ministeriön tehtävänä on *tämän* lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista sekä tämän lain nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista. Valvonnasta säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Kuluttaja-asiamies valvoo 13 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

114 §

Muutoksenhaku

Energiamarkkinaviraston ja Huoltovarmuuskeskuksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Energiamarkkinaviraston 31, 52 ja 65 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan kuitenkin muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013).

Ministeriön tämän lain nojalla antamaan

114 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen, joka koskee tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamista tai Energiaviraston tämän lain nojalla tekemien päätösten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Energiaviraston 26 a, 28, 31, 52, 55, 65, 67, 83, 102 ja 119 §:n ja ministeriön 63 §:n nojalla tekemään päätökseen sekä Energiaviraston päätökseen, jolla edellä mainituissa pykälissä tarkoitettu asia on jätetty tutkimatta, saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013).

Energiaviraston tämän lain nojalla tekemään muuhun kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Ministeriön 14 §:n nojalla tekemään pää-

Voimassa oleva laki

päätökseen sekä hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Energiamarkkinavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen, jolla tämä on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä.

Ehdotus

tökseen sekä hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan hallintolainkäyttölain 13 §:n mukaisesti. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Energiavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen, jolla tämä on kumonnut viraston antaman päätöksen tai muuttanut sitä.

119 §

Jakeluverkon toimintavarmuutta koskeva siirtymäsäännös

Energiavirasto voi jakeluverkonhaltijan hakemuksesta myöntää 2 momentissa tarkoitettun täytäntöönpanoajan pidennyksen myös jakeluverkonhaltijalle, joka on osoittanut, että 51 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa säädettyjen vaatimusten täyttäminen edellyttää siltä 1 päivänä syyskuuta 2013 vallinneen tilanteen mukaan määritettynä jakeluverkonhaltijoiden keskiarvoa merkittävästi suuremman osuuden keski- ja pienjännitejohdoista muuttamista ilmajohdoista maakaapeleiksi tai että se joutuu vaatimusten täyttämiseksi uusimaan ennenaikaisesti merkittävän määrän jakeluverkkoa. Pidennyksen myöntämisen edellytyksenä on tällöin lisäksi, että vaatimusten edellyttämistä investoinneista aiheutuu jakeluverkonhaltijalle jakeluverkon käyttäjien määrään suhteutettuna poikkeuksellisen suuret kustannukset verrattuina niihin jakeluverkon käyttäjien määrään suhteutettuihin kustannuksiin, jotka maan jakeluverkoissa vaatimusten täyttämisestä keskimäärin aiheutuvat jakeluverkonhaltijoille. Hakemus täytäntöönpanoajan jatkamisesta on tehtävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 .

Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5.

Laki

sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 2 §:n 17 ja 18 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 1400/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

17) *maakaasun siirtoverkolla* maakaasu-markkinalain (508/2000) 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettua maakaasun siirtoverkkoa;

18) *maakaasuverkonhaltijalla* maakaasu-markkinalain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitettua maakaasuverkkotoimintaa harjoittavaa toiminnanharjoittajaa, joka harjoittaa maakaasun siirtotoimintaa maakaasun siirtoverkossa;

17) *maakaasun siirtoverkolla* maakaasu-markkinalain (/) 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettua maakaasun siirtoverkkoa;

18) *maakaasuverkonhaltijalla* maakaasu-markkinalain 3 §:n 9 kohdassa tarkoitettua *siirtoverkonhaltijaa*;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .